

Елиф Шафак

Дворецът
на бълхите

ЕГМОНТ

ЕЛИФ ШАФАК

ДВОРЕЦЪТ НА БЪЛХИТЕ

Превод: Алина Караханова

chitanka.info

Някога една от най-красивите сгради в Истанбул, днес „Дворецът на бълхите“, тъне в разруха. Пази спомените за щастливия живот на Агрипина, а в стените ѝ отекуват дузина различни съдби.

И сред живота на пияница академик — увлечен от философията, изпаднала еврейка — търсеца истинската любов, и наивно чаровна мадам — чието тъмно минало витае из сградата, са скрити истината за лъжата и началото в края на пътя.

Това е книга за хоризонталните и вертикалните линии в живота.

На майка ми

Гетото също може да бъде място, в което се чувстваме сигурни, ала това, което го прави гето, е, че сме принудени да живеем там. Тъй като сега стените се рушат, можем да прекрачим през развалините и да застанем лице в лице с града срещу нас.

Урсула К. Легуин,
„Жените, сънищата,
драконите“

ВЪВЕДЕНИЕ

Казват, че имам развинута фантазия — най-деликатният начин да кажеш „Глупости“! Сигурно имат право. Когато започна да се притеснявам или да се чудя къде кога какво трябва да кажа, когато се страхувам от погледите на хората и се опитам да не покажа, че съм се уплашил от тях, когато искам да се представя на някого, когото ми се ще да познавам, когато се правя, че не зная колко малко познавам себе си, когато миналото изгаря душата ми и когато не мога да се примиря, че бъдещето няма да бъде по-хубаво, когато не мога да се възприема на мястото, на което се намирам, нито да бъде човекът, който изглеждам... дрънкам измислици. Измислиците са колкото далеч от действителността, толкова и от лъжата. Лъжата обръща истината наопаки. А пък измислиците я смесват с истината, така че е трудно да се разграничи едното от другото. Изглежда сложно, но всъщност е много просто. Толкова е елементарно, че може да се обясни само с една линия.

Да кажем, че истината е хоризонтална линия. Нещо такова: хоризонтална линия.

Тогава, това, което наричаме лъжа, ще бъде вертикална линия.

А когато става дума за измислица, тя пък е нещо такова: окръжност.

Окръжността не е нито хоризонтална, нито вертикална. Нито е край, нито е начало. Можете да влезете в окръжността отвсякъде, стига да не сметнете мястото за начало. Няма начална точка, няма край. Откъдето и да тръгнете, винаги има минало.

Лично аз не знаех, но чух от един мъдър човек, че навремето, когато кофите за смет в Истанбул били кръгли и с тенекиени капаци, младежите се забавлявали с една игра. Събирали се определен брой момчета и момичета — нито прекалено много, нито пък малко, а точно колко то е необходимо и непременно четно число.

Върху кръглия тенекиен капак на кофата за боклук предварително означавали четири различни посоки. И за да отговорят

на въпроса *кога*, във всяка посока изписвали с тебешир четири различни думи: Веднага — Утре — Много скоро — Никога. Бързо завъртали капака с помощта на дръжката по средата и играчът, който е на ред, светкавично слагал пръста си в една точка и спирал кръга. Всеки участник минавал по веднъж през този етап и така откривал за себе си кое точно е неговото време. При втория тур пишели четири отговора на въпроса *на кого* така, че да се паднат равномерно в средата на четирите посоки: На мен — На моята любов — На най-добрия ми приятел — На всички нас. После пак завъртали тенекиения капак, отново един по един поставяли пръста си в една точка и кръгът спирал. При третото завъртане идвал ред на отговора на въпроса *какво ще стане*. За да бъде справедливо, в оставащите осем празни места написвали четири хубави и четири лоши думи: Любов, Брак, Щастие, Богатство, Болест, Раздяла, Катастрофа, Смърт. Отново завъртали капака и най-после достигали до дългоочакваните отговори на въпроса *кога на кого какво ще се случи*: На мен — Богатство — Много скоро — На любимия ми — Щастие — Утре — На най-добрия ми приятел — Брак — Веднага — На всички ни — Раздяла — Никога... Не е трудно да започнеш. Като направя някои дребни промени в начина, по който се играе, мога да използвам тази идея. Първо, трябва да намеря времето на разказа: Вчера — Днес — Утре — В безкрайността. След това едно по едно трябва да спомена местата, които са свързани с историята: Мястото, на което дойдох — Мястото, на което се намирам — Мястото, на което отивам — Никое място. И така, идва ред на играчите: Аз — Един от нас — Всички ние — Нито един от нас. Накрая, без да нарушавам равновесието четири по четири, трябва да подреда вероятните резултати в останалите празни места. И по този начин, ако завъртя четири поредни пъти кръглия тенекиен капак на кофата за боклук, ще успея да направя едно хубаво изречение, с което да започна: „През пролетта на 2002 г. в Истанбул един от нас умря без време и линията се затвори в пълен кръг.“

На 1 май 2002 г., сряда, в 12:20 часа на обяд шофьорът на мръсно бял микробус, от едната страна на който бе нарисувана огромна мишка с остри зъби, а от другата — грамаден космат паяк, не забележа съборената бариера и продължи по пътя си. Изведнъж се озова сред

тъпла от близо две хиляди и двеста души. Около петстотин от тях бяха участници в шествие по случай празника на труда, които, за да се придвижат, бяха ескортирани от хиляда и триста полицаи. Някои хора в другия край на площада поднасяха венци на паметника на Ататюрк и честваха празника на пролетта, организиран от държавни служители с по-прогресивни разбирания. Имаше и ученици от началното училище със знаменца в ръце, които часове наред стояха под жаркото слънце и слушаха пламенни слова за героите. Беше им писнало. Тъй като отскоро се бяха научили да четат и пишат, с викове и крясъци сричаха всеки надпис, който им се изпречеше пред очите. Когато микробусът с изрисуваните мишка и паяк се озова между тях, те закрепяха в хор: „Служ-ба за о-без-па-ра-зи-тя-ва-не «ДЪ—ГА». Пръс-ка-ме сре-щу на-се-ко-ми и бу-бо-леч-ки: По-звъ-не-те“.

Тъкмо когато младият риж шофьор с щръкнали уши и смешно лице, чиито ръце и крака изтръпнаха от ужас, реши да избегне гнева на децата и завъртя волана в обратна посока, се оказа наред огромна тъпла — от едната страна бяха демонстрантите, от другата се бяха събрали полицаи, готови всеки момент да атакуват. Понеже не знаеше накъде да тръгне, шофьорът се закова на място за няколко минути. Някои от манифестиращите, които споделяха една и съща идеология, радостно се развикаха, други пък започнаха да го замерят. И когато с последни сили той едва дотътри микробуса в другата част на площада, бе спрял от полицаите. В този момент няколко души от първите редици на демонстрантите решиха да започнат шествието и всички полицаи хукнаха натам. Така в последния момент шофьорът на микробуса се отърва от арест и плувнал в пот, успя да се измъкне от площада. Казваше се Злочест Баштурчин. Близо трийсет години той пръскаше срещу буболечки и през цялото време нито веднъж не изпита такава омраза към работата си, както в този ден.

Макар пътят по големите улици да бе по-пряк, той се опитваше да ги избегне и да стои колкото е възможно по-далеч от тях, само и само да не попадне отново в неприятности. Придвижваше се на зигзаг през малките улички и когато най-сетне успя да стигне до блока, който търсеше, се оказа, че е закъснял с час и четирийсет и пет минути. Приблужи до тротоара и щом се посъзвзе, огледа подозрително групата от петнайсет-двайсет човека, които стояха пред входа на сградата. Макар да не разбра защо са се събрали там, когато се увери, че са

безобидни, провери адреса в бележката, която секретарката му — истинско кречетало — бе пъхнала в ръката му сутринта. На нея пишеше: *Улица Журнал № 88, Дворец на бълхите*. Най-отдолу на листчето бърбораната бе добавила забележка: *В градината пред блока има копринено дърво*. Докато Злочест Баштурчин бършеше капчиците пот от челото си, внимателно огледа дървото, което растеше в градинката пред блока. По някои клони цъфтяха лилави, а по други розови цветчета. Вероятно това дърво наричаха копринено.

И все пак, тъй като никак не се доверяваше на секретарката си, която смяташе да смени в най-скоро време, реши да погледне лично табелата с номера на сградата. Понеже беше много късоглед, остави микробуса насред улицата и скочи на земята. Още преди да направи и крачка, едно от трите момиченца, които стояха малко по-встрани от групата, се разкрещя: „Вижте, вижте го този! Дошъл е демон! Дядо, дядо, погледни, дошъл е демон!“ Възрастният човек с посивяла брада, широко чело и таке на главата, когото детенцето дърпаше за панталона, се обърна и с неодобрение огледа първо микробуса, а после и неговия водач. Явно не остана доволен от това, което видя, защото още повече се намуси и рязко дръпна към себе си трите си внучета.

Бяха несправедливи към Злочест Баштурчин. Той не бе демон или нещо такова. Беше просто нисък мъж с несъразмерни черти на лицето, уши като платна на платноходка и ужасен цвят на косата, това е! Понякога хората го мислеха за джудже, но за първи път бе обявен за демон. Опитвайки се да не обръща внимание, мина между хората и решително продължи към сивкавия блок. Въпреки че докторът го предупреди да не сваля очилата, той предпочиташе да ги носи в джоба на работния гащеризон — още по-ярко оранжев от рижата му коса. Сложи си очилата, но въпреки това чак когато стигна до блока, успя да различи мърлявите грапавини на предната фасада. Всъщност това беше релеф на паун, чиито пера сякаш бяха сплъстени от мръсотия. Ако се почистеше, сигурно щеше да бъде приятен за окото. Загледа се под релефа в изписания с куп заврънкулки надпис над двукрилата врата: *Дворец на бълхите № 88*. Явно бе дошъл на точното място. Вниманието му беше привлечено от някаква визитка, мушната между звънците до вратата. Беше на конкурентна фирма, която преди два месеца бе започнала да работи в този район. Възползвайки се от това,

че хората не го гледаха, измъкна визитната картичка и на същото място пъкна една от своите.

СЛУЖБА ЗА ОБЕЗПАРАЗИТЯВАНЕ „ДЪГА“
ПРЪСКАМЕ СРЕЩУ БУБОЛЕЧКИ И НАСЕКОМИ

Не бъдете жестоки към себе си!

Позвънете ни! Нека почистим вместо вас!

Предлагаме опитни и квалифицирани работници с електрически помпи срещу въшки, хлебарки, бълхи, дървеници, мравки, паяци, скорпиони, мухи, мишки и всички буболечки и насекоми.

Обезпаразитяваме в открити и закрити пространства. Ползваме ръчни или автоматизирани пулверизатори за ароматизирано и неароматизирано пръскане.

Тел. (212) 258 242 40

Когато отпечата визитките си, нае един студент да ги разпространи във всички блокове по улиците наоколо. Ала понеже студентът свърши работата пет за четири и се опита да го измами, той го изгони, без да му плати. Злочест Баштурчин бе доста недоверчив; затова извади от джоба си още една визитка, енергично я пъкна върху другата и се качи в микробуса. Ала още преди да успее да затвори вратата, някаква руса жена с найлонова престилка с тигров десен подаде глава през прозореца и смаяно го погледна:

— Само с това ли сте дошъл? Няма да свърши работа — каза, като свъси добре оформените си тънички вежди. — Нали щяха да изпратят два камиона? Дори и те трудно ще съберат толкова много боклук.

— Не съм дошъл за боклука — начумери се Злочест Баштурчин. — Тук съм заради буболечките... хлебарките имам предвид.

— Аха — сепна се жената. — Аз пък ще ви кажа, че каквото и да правите, бусът няма да е достатъчен.

Още преди Злочест Баштурчин да разбере за какво ставаше дума и какво точно чакаха хората отпред, два червени камиона се появиха от двете страни на улица „Журнал“, сякаш някой току-що ги бе призовал. И двата приближаваха с висока скорост и спряха пред Двореца на

бълхите така, като че ли искаха да смачкат микробуса. Когато видяха, че след един от камионите пристига кола на частен телевизионен канал, хората пред блока се оживиха. В това време Злочест Баштурчин се опитваше да паркира. Тъй като от сутринта все попадеше на манифестации, нервите му бяха страшно обтегнати. Една вена на челото му започна да пулсира. Изведнъж вдигна ръце от волана и изпусна управлението на автомобила. И докато се опитваше да направи маневра назад, потъна в чувалите с боклук, струпани на купчини до оградата на градината, която разделяше блока от улицата. Целият боклук от чувалите се разпиля на тротоара.

От доста време обитателите на Двореца на бълхите се оплакваха по-скоро от нечистотиите в блока, отколкото от тези навън. Частната фирма, която се бе заела с почистването на торбите със смет в района, сякаш се бе изпарила и от началото на февруари докъм средата на април, когато трябваше да възложат работата на друга фирма, купищата боклук нарастваха неимоверно, а киселата миризма, която се разнасяше наоколо, бе станала непоносима. Всъщност, когато новата фирма започна да се занимава с тази работа, положението не се промени кой знае колко. Отпадъците, които минувачите и живеещите на тази улица хвърляха до оградата, която разделяше градината пред блока от улицата, вечер бяха прибирани, но въпреки това сутрин купчината отново нарастваше. Непрекъснато идваха бездомници, които събираха метални кутии, кашони, остатъци от храна и всякакви други предмети. Естествено, цяла армия котки, гарги и чайки също се навъртаха наоколо. Имаше и буболечки. Защото навсякъде, където има боклук, има и буболечки. Въшките също подскачаха на воля в сградата. И повярвайте, те са най-голямата напаст.

Разбира се, за да можете лично да проследите всичко това, трябва да прекарате известно време там. Ако пък нямате време, ще се наложи да чуете моята версия на историята. Аз обаче говоря от собствената си гледна точка. Не че искам да натрапвам виждането си за нещата, които се случват, категорично не. Даже, съединявайки хоризонталната линия на истината с вертикалната линия на лъжата, се опитвам, доколкото мога, да избягам от баналната реалност, в която се намирам. Защото се притеснявам. Ако някой ми каже, че утре или

някой ден животът ми няма да бъде толкова неспокоен, сигурно ще се тревожа по-малко. Ала утрешният ден ще бъде точно като днешния и като следващите дни. И не само моят живот се повтаря упорито. Макар да изглежда различна, вертикалната линия е също безкрайна. Противно на това, което хората си мислят, така наречените повторения се изобразяват по-ясно не с окръжности, а с прави линии.

Има само един начин да избегнем еднообразието на линиите — да чертаем окръжности в окръжностите. Можем да приемем това като някакво разнообразие, като промяна в играта с капака на кофата за боклук. Когато го завъртим и се сблъскаме с поредица от думи, които не ни вършат работа, можем да се изхитрим. Да не приемаме правилата и отново и отново да завъртаме капака. Да играем с подлозите, местоименията, с глаголите и случайностите и докато играем, да се опитаме да се забавляваме: „През пролетта на 2002 г. в Истанбул Той — Аз — Всички ние — Нито един от нас, причиниха смъртта на един човек.“

Този ден Злочест Баштурчин напръска с отрова най-напред един от апартаментите в Двореца на бълхите. Когато след петнайсет дни се върна, за да напръска малките хлебарки, които се бяха излюпили от яйцата, останали между измрелите майки, вратата на този апартамент бе заключена. Но още е рано да говорим за това. Защото тази история има предистория.

ПРЕДИСТОРИЯ

Навремето в този район имаше две стари гробища, едното бе с формата на малък, добре поддържан правоъгълник, а другото — на голям неугледен полукръг. Всяко гробище беше претъпкано и в същото време някак самотно. Обраслите им с бръшлян плетове бяха заобиколени от сенчести възвишения. Имаха обща порутена ограда и във взаимно разбирателство се ширеха на огромна по площ местност. Голямото гробище беше на мюсюлманите, а малкото — на православните арменци. Оградата, която ги разделяше, беше висока около метър и половина, така че никой да не може да прескочи от едното в другото. По цялата ѝ дължина в долния край бяха насипани ръждясали пирони, парченца стъкла, бяха нахвърляни и счупени огледала без притеснението, че ще донесат нещастие. Металните парапети и двукрилите широки врати на двете гробища се издигаха едни срещу други на сто и осемдесет градуса от общата им ограда, така че едното гледаше на север, а другото на юг. Ако някой от посетителите искаше да премине от другата страна, трябваше да излезе от гробището, в което се намираше, и да върви покрай оградата, докато стигне до другото. Но тъй като никой, чийто роднина бе погребан в едното гробище, не бе изявил желание да посети другото, не се налагаше да прави това. Ала имаше и такива, които, независимо от това дали е ден, или нощ прескачаха оградата и се прехвърляха от другата страна. Това бе вятърът, крадците, гущерите и котките. Те бяха съвсем наясно с възможностите за преодоляване на оградата — над, през и под нея.

Това не продължи дълго. Заради непрекъснатите изселвания, градът се изпълни с армия от бетонни войници, напредващи със стегната крачка. Когато човек погледнеше отдалече, съвсем ясно се виждаше как всичко наоколо се задръства и прелива от еднакви постройки. Така четирите страни на гробищата, обградени с прииждащо море от сгради, останаха в средата като две тихи островчета. Покрай изникващите нови блокове се строяха и къщи и в

зависимост от местоположението на постройките от птичи поглед се виждаха множество къси криволичещи улички, които напомняха артериите на главния мозък. Къщите отнемаха от площта на улиците, улиците пък от пространствата пред къщите и така целият район се разду като ненаситна риба. И най-накрая, когато набъбна до пръсване, забиха скалпел и направиха тънък разрез в изопнатия, подпухнал, преуморен търбух, за да може районът, а и онези, които живееха в него, да си поемат дъх. Всъщност този разрез бе един нов булевард.

Заради непредвидимото разрастване на района, което не можеше да бъде спряно, всички улици, включително и задънените, се оказаха изтласкани към бреговете. Същото се отнасяше и за отходните води, които течаха наникъде. Сега обаче, за да се влеят в един канал, който да осигури оттичането им, изграждането на нов булевард бе наложително. Ала когато трябваше да обсъдят въпроса, да определят откъде и как ще минава пътят, натоварените с тази задача хора се оказаха пред неприятно откритие — сякаш нарочно по цялото трасе имаше или държавни учреждения, или имоти на уважавани личности, или пък направо натъпкани една до друга бедняшки къщи, срутването на които би създавало проблем. И така, за да бъде построен булевардът, се налагаше най-напред да му се отвори път.

Тъй като Истанбул беше град, в който къщите не се строяха според улиците, а от доста време улиците се прекарваха според къщите, при изграждането на новия булевард трябваше да бъдат срутени възможно най-малко сгради. И така, оставаше само един начин — хълмът, на който се намираха гробищата.

Когато с тази поправка докладът, който властите подготвиха, бе приет, се взе решение в рамките на два месеца и половина двете гробища да бъдат преместени и местността да се изравни така, че през нея да минава път. Хората, които имаха починали близки или роднини във въпросните гробища, нямаше нужда да се тревожат. Беше напълно възможно всички гробове без изключение да бъдат пренесени на други места в града. Мюсюлманските гробове например можеха да бъдат прехвърлени на склона, който гледаше към Златния рог, а немюсюлманските — в действащи гробища в различни квартали.

Всъщност повечето гробове бяха толкова стари, че собствениците им отдавна живееха на друго място. А останалите имаха стопани, но бяха изоставени. Въпреки това тези, които душеха

отблизо какво става с гробищата, се оказаха доста повече, отколкото предполагаша компетентните по въпроса хора. Някои от тях искаха мъртвите да бъдат оставени намира. Други твърдяха, че на всички посочени адреси гробищата са претърпани, и настояваха решението да бъде отменено. Но всъщност повечето близки на починалите искаха час по-скоро да се направи каквото трябва и се заловиха с дейностите по пренасянето. През следващите дни по най-различно време мюсюлманското гробище посрещаше всякакви посетители, всеки от които бе натоварен с различна задача. На изгрев-слънце дългогодишните пазачи на гробищата хвърляха по едно око, за да проучат положението, и зариваха гробовете, преравяни през нощта. Събираха разпилените кости и прикриваха следите от работниците. Служителите ма заплатата идваха по обяд, за да проверят охраната, а след обяд на големи тълпи пристигаха семействата на покойниците, загрижени да не би да се смесят останките им с тези на други мъртъвци, говореха с надгробните плочи и споделяха мъката си с тях.

Жените от някои семейства, едни на средна възраст, други вече на години, идваха почти всеки ден и това продължи чак до категоричната забрана за посещения. Когато се уморяваха, постилаха около гробовете килимчета и сядаха на тях. После заедно или пък поотделно започваха да плачат и да се молят. Силно прегръщаха и притискаха в скута си децата, които бяха довели със себе си, като ги караха да стоят тихо и да проявяват уважение. Постепенно времето напредваше, въздухът натежаваше и някои деца се унасяха, други хукваха да си играят. Един ленив облак грациозно се стелеше и обгръщаше насядалите край гробовете жени. Приличаше на дух, който се спуска над земята. Така или иначе, дори и сиянията от другия свят са подвластни на земното притегляне. Жените вадеха от овехтелите си кой знае кога купени чанти, чийто мръсно кафяв цвят не се бе променил, солети с анасон и термоси с чай и се черпеха. В същото време шишето с ароматизиран спирт минаваше от ръка на ръка и те освежаваха изпотените си лица, намазваха тъмночервения отпечатък, останал под коленете им от дебелия ластик на найлоновите им чорапи и така я караха до свечеряване. По някое време разгръщаха изписаните от край до край тефтери, на които в празните полета и по ъглите на страниците бяха добавяни бележки. Започваха по ред да изброяват имената на хората, заради които покойният не бе видял бял ден, и

докато коментираха къде се намират и с какво се занимават онези от тях, които все още бяха живи, с учудваща бързина забравяха починалия и се улисваха в клюки за живите. Постепенно чаят свършваше, от солетите оставаше шепа анасон, някоя от жените припомняше, че въпреки всички изживени страдания мъртвият дори и сега не може да намери покой; така облакът на вътрешното напрежение се разсейваше и отмаляването, породено от мястото, на което се намираха, изчезваше. Това бе нещо като извисяване на материалното към небесните селения. Все пак дори най-обикновените земни истории не остават безучастни към божественото. Така някои от възрастните жени, както и онези на средна възраст, стъпка по стъпка извървяваха пътя от молитвите към проклятията, от проклятията към клюките и така отново и отново.

Щом се върнеха в реалността, мигом се оглеждаха и търсеха с очи децата си. Издирваха един по един малчуганите, които безстрашно се бяха разпръснали между надгробните плочи и бяха подскачали, търчали и безброй пъти обиколили цялото гробище. След като ги намереха, отново ги довеждаха до гроба за последната молитва. В това време мъжете се връщаха уморени и отегчени, задето през целия ден се бяха опитвали да изразят волята си пред глухата за молби бюрокрация. В края на деня, след като все пак бяха успели да се сдобият с няколко документа и карта на новото гробище, но не бяха разбрали къде според тази карта ще бъдат погребани мъртвите, се връщаха обратно. Посрещаха хладнокръвно заядливи въпроси и глупавите коментари на своите майки, сестри, жени, тъщи, лели, стринки, вуйни, балдъзи и дъщери. И преструвайки се, че уж всичко е под контрол, даваха информация за онова, което им бе известно. Жените събираха постелките и докато се сбогуваха с надгробните плочи, осъзнаваха противоречията в информацията, която им бе съобщена, и започваха да задават нови и нови въпроси или пък упорито да повтарят предишните. Заради тежката бюрократична машина мъжете по цял ден тичаха ту в тази, ту в онази посока, а това опъваше нервите им като струни. В крайна сметка се оказваше, че не са свършили никаква работа. Затова, когато семействата напуснаха гробището, мъжете крещяха на жените си, те пък хокаха тях. После се стъмваше, огромната метална врата се затваряше и в гробището наставаше злокобният час на крадците и уличните кучета.

През тези дни в арменското гробище също имаше много посетители. Само че с тази разлика, че повечето от тях идваха на гробовете не за да ги пренесат, а за да се сбогуват с покойниците. Те бяха успели да вземат разрешение за процедурата по пренасянето, ала в кое от другите православни гробища в града, които с времето се бяха пренаселили, можеха да погребат мъртвите си? Някои по-влиятелни семейства и по-набожни хора успяха да преместят няколко гроба, но само толкова. Между гробовете, които оставаха сякаш незабелязани, имаше изоставени или такива, които нямаше кой да поддържа; на видни семейства, чиито потомци — възрастни, деца и внуци — се бяха разпилели по четирите краища на света; на такива, които все още живееха в Истанбул и през целия си живот сляпо уважаваха държавата и бяха останали здраво свързани с религията си и най-сетне на такива, които не признаваха нито държавата, нито Всевишния...

Всъщност ето как стоят нещата. Причината за злочестината на малцинството не е в липсата на качества в сравнение с мнозинството, а в еднаквостта на качествата. Един представител на малцинството може да работи като мравка и да се старее, дори да удари джакпота и да се сдобие с богатство. Но тъй като е член на една и съща общност и ще си остане такъв, някой ден може да бъде сложен на едни везни и подложен на еднакво отношение с тези, изкарали живота си в бездействие, или пък с други, които веднъж изкъпани от акушерката след раждането им, повече не са видели вода. Затова богатите от малцинството никога не са достатъчно богати, нито могъщите са достатъчно могъщи. В Турция, особено през 50-те, когато заможен мюсюлманин попаднал на беден, виждал „човек, който никак не прилича на него“, а когато богат представител на малцинството срещнал беден, виждал „човек, който не прилича на него, но все пак може да се намери някакво сходство“. Нищетата буди състрадание у богатия мюсюлманин, защото той е сигурен, че никога няма да изпадне в подобно положение, докато у богатия представител на малцинството поражда страх при мисълта, че един ден може да обеднее. Само че, страхувайки се от несправедливостта, човек в крайна сметка може да се обърка и да смеси причините и следствията. Именно затова, докато горната прослойка на мнозинството успява да прояви поне малко състрадание към бедните и към нищетата изобщо, то горната

прослойка на малцинството с прикрито хладнокръвие става част от материалното и духовното потъпкване на собствената си общност.

Но тези различия са донякъде. Когато срокът от два месеца и половина изтече, съвсем малка част от гробовете в православните арменски гробища бяха успешно пренесени. Повечето гробове останаха на старото си място. От мюсюлманското гробище пък бяха пренесени много повече гробове, така че на предишното място останаха съвсем малко. Така покойниците в двете гробища, чиито имена, корени или истории дори на йота ни си приличаха, по един и същи начин приключиха съществуването си в Истанбул. Може да им се даде еднакъв статут: *тези, които не могат да бъдат преместени*. Най-лошото в случая беше не самото непреместване, а невъзможността за преместване; беше продължаващото търсене на подслон в пръста, която те прокужда.

Ала точно преди да дойдат булдозерите, съдбата се намеси. Надгробните плочи на част от гробовете, които не бяха преместени, бяха вандалски разбити, а костите зверски разграбени; някои от погребаните със семействата си се оказаха разделени — съпругът на една страна, съпругата на друга; поради прилика в имената или пък заради допуснати грешки, тъй като работниците не можеха да разчетат старинните надписи, немалко гробове бяха объркани; а една доста голяма част тихомълком бяха унищожени. Съдбата определи какво ще се случи с онези, които не можеха да бъдат преместени.

Щом работата по пренасянето приключи, цялата местност бе разровена сякаш бе нападната от къртици. Когато се наложи теренът да бъде изравнен, се появиха два еднакви каменни саркофага, оградени с тревистозелен парапет с остри като стрела върхове, високи близо 146 см. Саркофазите бяха изработени от бял мрамор с виненочервени жилки, украсени с вплетени един в друг кръгове, чиито растителни мотиви изобразяваха трите колела на съдбата. Над главите като на всички светци имаше огромни мраморни чалми. Двата гроба досущ си приличаха. Макар да се намираха в пределите на мюсюлманското гробище, единият бе на южния склон, а другият — на север, в края на оградата, граничеща с православното арменско гробище. Иначе бяха съвсем еднакви. Върху двете надгробни плочи откъм краката^[1] бе нарисувана ваза със зюмбюли и лалета. На надгробните плочи откъм главата и на двата гроба имаше напълно еднакви мраморни чалми. Под

тях, на самия камък, бяха изработени еднакви релефни пояси, върху които на табелка красиво бяха изписани словата: Allah bes bakıy heves^[2]. По странен начин до всеки саркофаг бе забита по една ръждясала табелка, очевидно написана по същото време от същия човек, която гласеше: „Тук почива странстващият мъдрец, който воюваше в армията на Ебу Хафс-и, и прояви чутовен героизъм в името на победата на исляма. Но преди да успее да види превземането на Истанбул, предаде богу дух. Вечен мир на праха му.“

Когато дойде време двата мраморни ковчега да бъдат вдигнати, човекът, който работеше на булдозера, получи силни болки в слабините и си тръгна. На следващия ден болката бе стихнала, но работникът отказа да се качи в булдозера. На третия ден вместо него пристигна дядо му. Беше без зъби и го болеше коляното, ала сякаш не бе изгубил и частица от силата в челюстта си; разказваше наляво и надясно ужасяващи истории, от които всеки щеше да настръхне; говореше за онова, което щеше да постигне онези, дръзнали да осквернят гробовете на светците. На четвъртата сутрин вече нито един от работниците не се приближи до булдозера, за да започне работа. Всъщност никой, освен тях не питаше и не се интересуваше от съдбата на странстващите мъдречи, но откакто някой подшушна на заетите с проекта, че това положение може да се приеме като проява на неуважение към религията и че може да се използва срещу тях от политическите им конкуренти, те започнаха да проявяват по сериозен интерес към проблема. Годината бе 1949. Политическото равновесие бе много крехко. В критиките на опозицията и в мъглявата защита на управляващите непрекъснато се коментираше въпросът за неуважението на опонентите към религията. И точно в този момент се намеси фирмата „Трима приятели консултанти“.

Първият от „Трима приятели консултанти“ предложи да се очертаят отбивки по булеварда с цел да се запазят гробовете на светците. Ала от онзи фатален ден, в който съпругата му разбра, че за една нощ е изхарчил парите за наема в нощен клуб и го нахока пред всички на работното му място, а на всичко отгоре му шибна и една плесница, вече никой не приемаше сериозно горкия човек и предложението му увисна във въздуха. Вторият от „Трима приятели консултанти“ бе на мнение, че булевардът трябва да върви съвсем прав, а на местата, където се намираха двата гроба, да се обособят две

площадки, досущ като пити овче сирене. Макар и трудно, думата му вкъщи се чуваше, но тъй като всички бяха наясно, че редовно повишава тон и дори хвърля по стените храната, която не харесва, и понеже никой не искаше да поеме отговорността за бъдещите катастрофи, тази идея също не видя бял ден. Тогава третият от „Трима приятели консултанти“ заяви, че в желанието си бързо да приключат нещата, хората, заети с проекта, действат необмислено, че за да намерят най-правилния начин за решаване на въпроса, трябва първо да проучат и да изяснят конкретния проблем. После надълго започна да обяснява, че когато внимателно се информират за подробностите, пред тях ще се появят повече възможности и категорично убеден в собствените си думи, добави: „Първо да поставим диагнозата, а после да мислим за лечението“.

Точките, по които третият от „Трима приятели консултанти“ искаше да получи яснота, бяха следните:

1. Какво е представлявала армията на Ебу Хафс-и? Защо е стигнала до Истанбул?
2. Ако тази армия наистина е воювала в името на победата на исляма, какво е търсил в нея човек като странстващия мъдрец, чието име съвсем не прилича на арабско?
3. Ако странстващият мъдрец е воювал заедно с арабите за завладяването на Истанбул и е пожелвал живота си, защо гробовете са два?
4. Кой от двата гроба е истинският?

Когато изложи една по една тези точки с цел да спечели време и да премине на другите точки, третият от „Трима приятели консултанти“ дебело подчерта, че всъщност най-наложително е да се разбере кой от гробовете е истинският и кой фалшивият. Беше добър оратор. И отгоре на всичко — ерген.

В крайна сметка предложението бе прието и добре оценено, само че единственият начин да се разбере кой от двата гроба е истинският, бе всеки от тях да бъде разровен. Ала да посегнеш на гроба на светец в такъв период, бе все едно да приемеш подарък, чието съдържание,

както и изпращачът, са неизвестни. Вероятно при отварянето на пакета едва ли щеше да излезе нещо неприятно, но можеше да се случи и обратното. И сякаш напук, точно тогава един журналист, за когото се говореше, че закусва попара с ракия, надушвайки нещата, помести следното заглавие във водещия вестник на опозицията: „Костюмирани служители на правителството разкопават гробове“. В действителност статията не беше така критична като заглавието и не беше съвсем ясно за какво точно става дума. Ставаше ясно обаче, че журналистът напирателно да сподели някоя тайна и може би причината да не доизпише статията си, бе просто фактът, че се е напил и е задрямал. Нямахме гаранция, че след като се е посъвзел, още преди да се опомни съвсем, не се е захванал да пише друга статия.

Все пак отвориха гробовете. За да може тази неприятна история да бъде приключена набързо без свидетели, на залез-слънце на уреченото място с чантите с документи, фенерите и лопатите пристигнаха двама служители, трима пазачи и петима работници. Откакто гробището се бе опразнило, крадците вече не се отбиваха нощем. Отвориха гробовете на светците пред смаяния взор на скитниците, които от известно време постилаха килимчетата си от лицевата част на космати животинки на мястото на уличните кучета. От първия гроб не излезе абсолютно нищо. Нито ковчег, нито покров, нито кости или череп, нито одеждите на светеца. Имаше дървесни корени, камъчета и дъждовни червеи. А във втория гроб нямаше дори и това. И ето — грешката, която в този момент компетентните по въпроса лица допуснаха, беше следната: понеже решиха, че историята е приключена, вдигнаха каменните саркофази от двата гроба и събориха ниските огради. На следващия ден във водещия вестник на опозицията излезе статия със заглавие: „Костюмираните служители на правителството — убийци на светците“. Авторът не се бе подписал, но този път съдържанието бе съвсем смислено. В статията се казваше, че правителството, което при всяка възможност демонстрира, че няма капчица уважение към наследството на османската култура, сега си е поставило за цел да изравни гробовете на светците в Истанбул; че група политици се правят, че почитат традициите и обичаите, а тайно ги подценяват, като потъпкват религиозните норми, които извира от сърцето на хората, заради някакъв абстрактен западен модел; обясняваше, че с цел мюсюлманството да бъде изчистено от суеверия

съвсем открито действат против религията, и призоваваше мюсюлманите да пазят своите светци.

Въпреки че статията не предизвика очакваното вълнение, все пак не остана без последствие. След като научиха какво се е случило с изпразнените гробове на двамата светци, хора и организации от различни слоеве на обществото решиха да потърсят сметка на отговорните за това деяние служители. Въпросът бе не само изключително деликатен, но и удивително податлив на експлоатация. Протестиращите започнаха с „с нехайството на модернизацията“ и завършиха с призови самата модернизация да бъде подмината с безразличие. Като плосък камък по вода те скачаха от лозунг на лозунг, кой от кой по-високопарен. Гневяха се на „безпамятността на нацията“, хулеха „съвременните бихлюзовци“, роптаеха срещу „принудителното поевропейчване“ и „зловещата секуларизация“ и въобще прекосиха цяло едно езеро на враждебност и омраза, оплисквайки по пътя си досега отправените обвинения и направи доста укорително, но безпристрастно изказване. Третата част бе най-объркана. За да не смутят тези, които не знаеха историята с останките от каменните саркофази на светците, няколко работници в последния момент натовариха празен ковчег на една катафалка. След това всички наскачаха по автобусите и отидоха до някакъв празен парцел, потънал в ръждива кал, близо до моста Галата^[3]. Там, затъвайки в калта, отправиха молитви и пожелания, направиха изказвания, съпроводени с ръкопляскания, и накрая празният ковчег на странстващия мъдрец бе погребан. После работниците обградиха гроба с дървен парапет с дърворезба, висок метър и половина, и забиха в земята останките от каменния саркофаг, които изглеждаха много по-хубави отпреди.

Третият от „Трима приятели консултанти“ внимателно бе подготвил изказването, което щеше да направи, и дни по-рано го бе сложил в джоба си. Ала на въпросната сутрин най-накрая събра смелост да поиска ръката на братовчедка си, в която от години бе влюбен, и така се депресира след категоричния ѝ отказ, че без да осъзнава какво прави и накъде отива, започна безцелно да обикаля по улиците. Времето напредна и така нито той, нито текстът на изказването му не присъстваха на церемонията.

Когато третият от „Трима приятели консултанти“ успя да пристигне на уреченото място с около час закъснение, там нямаше

никого. От огромната навалица бяха останали само нахвърляни туктам фасове и следи от подметки. Тъжно клекна до гроба. Бършейки избилата на челото му пот, извади текста и започна да го чете на себе си. Всъщност нямаше нужда от листа, защото знаеше наизуст всяка дума. Отначало гласът му трепереше, но постепенно успя да го овладее. Каза, че покойникът е един от най-видните светци, който е запечатал влечението си към земните блага в пръстена си с тюркоаз; че както вярата повелява, не е оставал повече от веднъж под един покрив; че не е посягал два пъти към една купа с храна; че е спял на тухла вместо възглавница; че е живял в лишения; че никога не се е женил, че не е имал деца; че не е оставил след себе имоти; че зиме и лете е обикалял по широкия свят и че земята е била неговият дом, а небето — покривът му. Накратко, тъй като се е прославил с това, че е прекарал живота си, без да пуска никъде корени, е наречен странстващ мъдрец. Ясно обясни, че трябва да се поставят под съмнение религиозните познания или намеренията на тези, които твърдят обратното. Когато приключи, погали думите „bakly heves“, които бяха издълбани на каменния саркофаг, и се унесе в мислите си. След известно време внезапно скочи и бързо пое по обратния път.

Именно тогава гробът на странстващия мъдрец, който дълго не страдал, отново намери покой и се сля с безкрайността. Ако не броим минувачите, които от време на време шепнешком редяха молитви и отъркваха в надгробния камък билетите си за автобуса, плака, ферибота или самолета, в продължение на близо трийсет и шест години не се случи нищо, което да наруши спокойствието му. Тъй като самото название странстващ мъдрец отговаряше по смисъл на неговото пренасяне от едно място на друго, в деня, преди да потеглят на дълъг път, хората се отбиваха, за да получат благословия и да намерят късмета си там, където отиват, и сякаш за да получат одобрението на въображаем служител на митницата, пъхаха пръст и ръждивата кал, след което правеха отпечатък в някое ъгълче на билета. Това се бе превърнало в ритуал. През втората половина на шейсетте години вместо пътниците постепенно започнаха да идват гурбетчиите и техните близки. През цялото това време най-верните посетители на светеца бяха останалите в родината си съпруги на мъже, които отиваха на работа в Германия. Тъй като нямаха билети, намазваха с ръждива кал някое видно място като например връхчетата на пръстите си или

пък дланите си, така че, след като изсъхне, да прилича на къна. Ала с времето повечето от тези жени заминаха при мъжете си. Първо по две-три, после по три-четири и постепенно посетителите съвсем намаляха. В края на трийсет и шестата година както ловната дружинка постепенно стяга обръча около дивеча, така дървените парапети на този величествен гроб, белият мрамор с виненочервени жилки и дори и ръждивата кал неусетно бяха погълнати от работилници, магазини и ресторанти. Така от някогашните два гроба на странстващите мъдречи, първо остана един и накрая нито един.

Когато довършителните работи по булеварда приключиха, на хълма, на който се намираха двата древни гроба, бяха направени най-съществените промени. На склона откъм северозападната страна на православно арменско гробище бяха построени красиви жилищни блокове. След тях като пъстри хвърчила се появиха магазини с бляскави витрини, пазари и заведения с музика и забавления. Хората, които имаха тук къщи или земя, за нула време се сдобиха с пари, тъй като цената на сградите по булеварда бързо скочи от три до пет пъти нагоре. Повечето апартаменти с изглед към улицата бяха дадени под наем за офиси, а много от тях бяха наети за лекарски кабинети и адвокатски кантори. С времето станаха толкова много, че на всяка маршрутка, която минаваше по най-оживените места в квартала, се падаше поне по един доктор и по един адвокат. Онези, чиито здравословни или правни проблеми бяха повечко, а парите им — кът, се мятаха на маршрутките и често се случваше да получат безплатни консултации от доктора или адвоката, който пътуваше с тях. Разговори от подобно естество се провеждаха от сутрин до вечер и някои от шофьорите на микробусите, които любопитно надаваха ухо, бяха събрали достойни за уважение познания в областта на медицината и правото. Дори един от най-коментираните, високоплатени и високопоставени лекари невролози от това време, пътувайки непрекъснато по една и съща линия, дотолкова се бе сприятелил с един от шофьорите, че когато някой болен питаше това или онова, той майсторски се изплъзваше и директно го пращаше при шофьора. Улегналият, но закачлив доктор, който започна тази игра само защото му бе досадно, постепенно започна да се забавлява. Младият шофьор

бе много умен и същевременно търпелив. Тъй като не се налагаше да се съобразява с нормите на медицината и да мери всяка своя дума до милиметър, говореше както му падне, без да си дава сметка, че по този начин разбива надеждите на хората. Както си караше, имитираше обзетите от мании невротични дами и разтревожените господа и често успяваше да ги накара да се посмеят на себе си. Възрастният доктор до такава степен бе заинтригуван от тези представления, че след известно време му предложи да работи при него в кабинета. Всъщност, тъй като това приятно и забавно приятелство между тях не можа да се вмести в нормите на поведение, които се изискват в един лекарски кабинет, не след дълго младият шофьор отново се върна на предишната си работа.

За сравнително кратко време, в рамките на не повече от петнадесет години, видът на квартала изцяло се промени. Булевардът блестеше от чистота. Сега вече никой не помнеше, че под спретнатите модерни блокове, под магазините с лъскави стоки и кабинетите на уважаваните лекари, някога е имало, а и все още имаше стотици гробове. Повечето блокове бяха снабдени с асансьори, които не само се качваха от партера до горните етажи и обратно; те слизаха и под земята, така че човек можеше да проследи като парчета от огромна торта всички пластове на живота. Най-отдолу беше земната кора, върху нея — буци пръст, после слой разнебитени гробове и най-отгоре тънък пласт асфалт; следваха няколко апартамента, червен покрив и над всичко това се извисяваше безкрайното синьо небе... Хората казваха: „Навремето на това място имаше гробище“. Но тъй като това, за което мимоходом се споменаваше, се беше случило преди около петнайсет-двайсет години, думите им звучаха странно. Нещо от рода на: „Имало едно време красиви като феи момичета, които се къпели в светлина в кристалния дворец на владетеля на луната.“ Това е толкова реално, колкото едно непреживяно и непочувствано минало или ефирно небесно сияние отвъд големия поток на времето.

На 1 май 2002 г., сряда, докато паркираше на заден ход микробуса си, Злочест Баштурчин разпиля боклука пред Двореца на бълхите. Този жилищен блок бе издигнат през 1966 г. и от някогашното му великолепие нямаше и помен. Колкото до съпрузите, които го

построиха, въпреки че бяха чужденци, преди време се бяха озовали в Истанбул.

[1] Гробовете на светците имат надгробни плочи над главата и откъм краката. На плочата над главата се поставя мраморна чалма, която е знак, че гробът е на светец или на известен религиозен водач. Показва и неговия ранг. — Бел.пр. ↑

[2] От тур. — Аллах е всичко, от което имаме нужда. Останало са нашите желания. — Бел.пр. ↑

[3] Мостът Галата е една от най-важните връзки в Истанбул. Позволява придвижването на релсов и автомобилен транспорт. Той е подвижен и пригоден за преминаване на плавателни съдове под него. — Бел.пр. ↑

ПРЕДИ ПРЕДИСТОРИЯТА...

През есента на 1920 г., когато Агрипина Фьодоровна Йосифова за първи път видя Истанбул от палубата на товарния кораб, на който се намираше, имаше подутина на гърба и бе с леко издут корем. Умираще от глад. Откакто потеглиха от Крим, бяха минали три дни, през които всички пасажери не бяха подвили крак. С помощта на съпруга си, макар и трудно, успя да си проправи път, хвана се за парапета и се опита да огледа града, който ги очакваше. Още като малко момиче повече от всичко обичаше да си играе с цветовете. За да се почувства като у дома, където и да отидеше, първо трябваше да види цвета на съответното място. Роди се в Грозни. Имението, в което прекара детството, си бе виненочервено. Църквата, която посещаваха семейно всяка неделя, бе с цвят на пергамент, вилата, в която отсядаха по време на религиозните празници, бе като блестящ на росата смарагд. А къщата, в която, след като се омъжи, и живя със съпруга си, бе оранжева като слънцето през зимата. Не само помещенията, хората, животните, дори миговете имаха свой цвят и тя вярваше, че ако успее напълно да се концентрира, може да го види. Отново постъпи така. Очите ѝ се насълзиха и чак докато гледката срещу нея се забули, без дори веднъж да мигне, без въобще да отмести поглед, най-напред с нескрито любопитство, после капризно и с недоволство, защото не можеше да види всичко докрай, наблюдаваше силуета на града. А всъщност тази сутрин над Истанбул се бе спуснала гъста мъгла. И въпреки че жителите много добре знаеха това, в мъгливите дни дори градът сякаш забравяше цвета си. От деня, в който се роди, та досега Агрипина Фьодоровна Антипова бе носена на ръце; беше свикнала на обич и уважение, беше ѝ вменено, че когато нещо не стане както тя иска, то е защото другите са виновни. Така че тя възприе упорството, с което Истанбул се криеше зад стелещата се на талази мъгла, като враждебност, насочена към нея. И все пак ѝ се искаше да даде шанс на града, понеже вярваше във величието на прошката. Обърна малката сребърна икона на Дева Мария към града и се усмихна: „Не постъпи

правилно, но аз все пак съм снизходителна и ще ти простя. Защото така е правилно.“

— Срещу това мога да ви дам хляб и вода — чу изведнъж някакъв глас. Когато се наведе и погледна, видя, че долу в една лодка мургав и съсухрен мъж с орлов нос държи в едната си ръка хляб, а в другата шише с вода и прави знаци. Преди Агрипина Фьодоровна Антипова да осъзнае какво се случва, закръглената русокоса жена с къса коса и червени бузи, която стоеше точно зад нея, я избута настрани и с един скок застана на мястото ѝ, свали златния си пръстен и го завърза за колана, който изтегли от кръста на дъщеря си. След това го спусна надолу към лодката. Мъжът взе пръстена, вдигна го нагоре и недоверчиво го огледа, след което завърза на колана кръгъл черен хляб и го остави да виси. Едрата руса жена бе подстригала косата си, защото на кораба бяха плъзнали въшки. Сега тя и дребната ѝ дъщеричка лакомо се нахвърлиха на хляба, а през това време Агрипина Фьодоровна Антипова с широко отворени от изумление очи се загледа в морето и в този момент видя, че не само корабът, на който беше, а и всички кораби, пуснали котва на пристанището, са заобиколени с подобни лодки. По-хитрите гърци, арменци и турци протягаха глави от лодките и предлагаха храна и вода, като се пазаряха с руските белогвардейци, които дни наред стояха гладни и жадни. Когато разбра какво става, рязко се дръпна назад, сякаш някой се опитваше да грабне от ръката ѝ малката сребърна икона на Дева Мария, и за да схване на какво точно място бе дошла, насочи поглед отвъд корабите, вълните и продавачите и още веднъж внимателно се вгледа в Истанбул.

По това време градът беше в окупация и преживяваше тежки времена. Хвърли бегъл поглед на деветнайсетгодишната жена, която доста смутено и в същото време сериозно го наблюдаваше от палубата на кораба, пуснал току-що котва. Отдавна се бе отказал да се занимава със себични новаци като нея. Така че Истанбул разкърши рамене, обърна гръб и се върна към собствените си напразни усилия. Агрипина Фьодоровна Антипова изтръпна от вледеняващия му смях. Не че не бе виждала от време на време хората да се държат неучтиво, ала за първи път се оказваше свидетел на дързостта на един град. Когато преодоля първоначалното си стъписване, спусна всички пердета, прозорци и щори на душата си, разсърди се. От кораба слезе ядосана. И дори два месеца по-късно, през които коремът ѝ порасна, а подутината на гърба

й съвсем изчезна, тя все още беше сърдита на Истанбул; градът бе все така безразличен, а цветът му — неизвестен.

За разлика от жена си генерал Павел Павлович Антипов не прояви специално отношение към Истанбул нито през онзи ден, нито по-късно. Той беше от хората, които през целия си живот се бяха чувствали отговорни към другите и затова бяха оцелели. Тоест, беше от тези мъже, които обичат слабите жени или пък правят по-слаби жените, които обичат. Именно затова, преди да слязат от кораба, сърдечно прегърна Агрипина. В прегръдката си държеше не само нея, пазеше и нероденото им бебе, и цялото им богатство, което бяха успели да изнесат от Русия.

Само дето за кратко време продадоха един по един, и то много под стойността им, всички скъпоценни камъни, които можаха да натъпчат в корсета на Агрипина.

След революцията на болшевиките в Русия в Истанбул се стекоха хиляди бегълци белогвардейци и според слуховете още хиляди бяха на път. Генералът предлагаше на безценица скъпоценните камъни и трудно намираще купувачи за почетните медали, семейните спомени и благородническите отличия. В края на първия месец не бе останало абсолютно нищо от богатството, с което се надяваха, ако не друго, то поне да им бъде достатъчно да живеят спокойно две години. Една сутрин в осигуреното им от френския червен кръст разнебитено спално помещение, пригодено за целта от бивш карцер, което споделяха с още петдесет и пет души, върху разстлания дюшек с жълтеникави петна Агрипина Фьодоровна Антипова с ненавист придърпа към себе си главата на трийсет години по-възрастния си съпруг с леко посребрена коса и я сложи на корема си, който непрекъснато растеше. Павел Павлович Антипов много добре знаеше какво означава това. Той имаше две възможности: или час по-скоро да си намери някаква работа, или пък, въпреки че се срамуваше от него, да пише на брат си, който живееше във Франция, и да поиска помощ. Тъй като дори мисълта за втората възможност опъваше нервите му до краен предел, без да се колебае, избра първата възможност.

Всъщност да си военен, при това генерал, е не просто професия. Когато се наложи да си търси работа, Павел Павлович Антипов осъзна, че не знае какво да прави и не може да прави това, което знае. Откакто се помнеше, всяко нещо, което бе преживял, се случваше както го бе

подредил предварително или както трябваше да стане. Ала революцията го хвана тъкмо когато се издигна като генерал и така спечеленото с години уважение и животът, който си бе изградил, само за миг се сгромоляса. Въпреки всичко дори в онези смазващи дни не бе заставал, както в този момент, лице в лице с безпомощността, наречена неизвестност. За да се пребори с неизвестността, първо трябваше да разбере къде да я намери. Но тъй като не я откриваше, не можеше да вземе решение каква тактика да използва. Тя можеше да го нападне всеки момент, от всички страни, можеше да смени оръжията както й скимнеше. Дори да се водеше война, тя нямаше нито бойно поле, нито правила, нито стратегия. Но понеже нямаше война, беше още по-лошо, защото Павел Павлович Антипов не знаеше друг начин, по който да живее. Бе загубил твърде много — имотите си, привилегиите си, уважението, на което се бе радвал, приятелите си, роднините си, подчинените, на които даваше заповеди, армията, в която служеше, градовете, в които бе преминало миналото му, страната, в която си мислеше, че ще премине бъдещето му... Както и да е, все още вярваше, че се е съхранил и е останал такъв, какъвто беше — лоялен воин с несломима вяра.

Хиляди военни от царската армия с най-различни звания много отдавна се бяха пръснали и работеха на най-неочаквани места — в хотелите, кабаретата, игралните домове, ресторантите, баровете, кафенета, в които се носеше музика, в кината, плажовете, нощните клубове и по улиците. Носеха таблите и миеха чиниите в малки порутени ресторанти. Работеха като крупиета в пъклените игрални домове. Продаваха играчки по улиците. Акомпанираха на пиано на очарователни жени, които танцуваха и пееха в увеселителните заведения. Всички работни места бяха заети, но те внимателно следяха ситуацията и щом някъде се появеше възможност, тутакси отиваха там. Като новородено жребче графът генерал Павел Павлович Антипов пъплеше с треперещи, изнемощели крака, опитвайки се да намери своя път из цялата тази бъркотия. И след като седмици наред се мота насам-натам, единствената работа, която най-накрая успя да намери, бе като гардеробиер в едно шумно бистро. Тук често се отбиваха изгряващи италиански художници, които правеха гравюри в източен стил. Техни герои бяха френските и италианските офицери в града, които гледаха високомерно и се подвизаваха с изисканите си любовници със

самурени палта и вишневочервени устни. Жените винаги бяха едри и бели, а улиците — тесни и сенчести. В бистрото ходеха и отчаяни еврейски банкери, които, за да си приберат дадения на двореца заем, даваха още по-голям заем. Редовни посетители бяха турските младежи — гуляйджии, преситени от богати наследства, но ненаситни да ги харчат, шпионите, бохемите, снобите и всички те погубваха душата си в търсене на страст и приключения.

Собственикът на бистро „Левантен“ беше плешив мъж с увиснали бузи, гуша с пластове излишна сланина и когато говореше, размахваше ръце. И без това още в началото не хареса предишния гардеробиер и когато веднъж по време на някаква разпра той си напъха носа, където не му бе работата, направо му размаза лицето. Оттогава търсеше друг на негово място. Когато видя Павел Павлович Антипов с добре сложеното му тяло и величествената му стойка, която будеше уважение, дори за миг не се поколеба да го вземе на работа. Ала в момента, в който новият гардеробиер се появи, облечен с чернено сако с лъскави еполети с пискюли на раменете и с яркожълти шнурове, които се олюляваха отпред, предишното му одобрение се промени с пренебрежение.

— Колко е странен животът, нали драги ми мосю Антипов? Свидетели сме на тоталното рухване на две големи бляскави империи. Най-малко век преди нас вие започнахте да гледате на Запад, имам предвид великия Петър^[1]. Казват, че биел с камшик тези, които не знаели как да се държат, вярно ли е? Проверявал бельото на дамите и брадите на господата, така ли е? Градът на Петър трябва да е хубав, нали? Твърдят, че дворецът му е издигнат от блатата. А я вижте Истанбул. Открит е от четири страни, отвсякъде духат студени ветрове. Един град, чийто компас е напълно объркан, направо е развален. Знаете ли, че преди около десет години младите и дръзки учени, които избягаха от вашата могъща империя, седяха в парижките кафенета редом с младите и дръзки учени, които избягаха от нашата могъща империя. Там те разгорещено спореха и само Бог знае какви недалновидни решения са взимали. Френските сервитьори, които ги обслужваха, пускаха по едно ухо ту към тази, ту към онази маса. Вашите, които избягаха, говореха, че на всяка цена трябва да сринат държавата си. А пък нашите, които се спасиха, смятаха, че на всяка цена трябва да опазят държавата си от разруха. През всичките тези

години вашите успеха, а нашите не сполучиха. Сега и аз не зная за коя империя трябва да се притеснявам повече? Колко е странен животът, нали, мосю Антипов? Да избягаш от една рухнала империя и да се приютиш в друга империя, която всеки момент ще рухне. Бягайки от униформените червени, самият вие да се окажете в червена униформа. Само дано не излезе, че това е една от игричките на Фортуна^[2]!

Тази вечер, докато Павел Павлович Антипов държеше дрехите на идващите и отиващите си гости, в ушите му бе останало само ехото от думите на неговия шеф. Издържа с тази грозна и смешна униформа само три дни. Три проклети дни! След това заряза работата, заряза всичко, спря и остана там, където се намираше в началото. Сякаш нямаше работа, която да потърси, нито живот, който да изживее, цел, която да следва, просто така спря. След една седмица Агрипина Фьодоровна Антипова впери поглед в мъжа си с намерение да види цвета му. Съвсем изненадващо бе принудена да приеме, че той е непоправимо сериозен. Беше такъв заради годините си (застаряваше и все вървеше няколко крачки пред възрастта си, а сега бе спрял и чакаше възрастта му да го настигне). Беше такъв заради чина си (високопоставен и устремен все нагоре и нагоре, той бе прекалено високо и когато осъзна, че няма място, до което би могъл да се издигне, съвсем се обърка). Беше такъв и заради тялото си (прекалено представителен и при това толкова непреклонен, че ако трябваше да се наведе, за да мине през някоя врата, нямаше да го стори. Имаше непокорно и сковано тяло.) Павел Павлович Антипов се чувстваше ужасно слаб и за разлика от другите бе съвсем наясно с това. С цялото си същество, с две ръце се бе вкопчил не в идеята да бъде като другите, а да бъде себе си, и много добре знаеше какво иска. През целия си живот бе полагал огромни грижи, стъпка по стъпка се бе катерил нагоре и в крайна сметка се оказа човек, постигнал мечтания успех. Беше от тези, които не биха искали да се съобразят с каквато и да е промяна.

До този момент, като се има предвид младостта и липсата ѝ на опит, Агрипина Фьодоровна Антипова не бе правила нищо и дори не се бе опитвала да прави каквото и да било на своя глава. В хармония с напредването на бременността стана ужасно кръгла, заоблена като нула. Стоеше си спокойно на мястото, на което сте я оставили, без да мръдне, можеше да стои така безкрайно. Но ако душеше силен вятър,

щеше да се търкаля като топка насам-натам. Тъй като не бе вършила нищо по собствено решение и всичко, което притежаваше, ѝ бе дадено от други, с типичната за неопитните хора невинност и смелост живееше в очакване, че всичко, което бе изгубила, някой ден със същата лекота непокътнато ще се върне при нея. Повечето време все още прекарваше в подготвяне на дълги списъци с нещата, които щеше да прави, щом отново се върнеше в Русия. Да кажем, че докато този ден дойдеше, можеше да работи. И тъй като вече не желаше помощ от мъжа си, реши да направи нещо, което никога до този момент не бе правила, сама да си потърси работа.

Късметът бе на нейна страна, защото късметът обича да поставя на изпитание тези, които застават пред него с подобни претенции. И ето, че си намери работа като сервитьорка в една от най-известните сладкарници в Бейоглу. По цял ден като совалка сновеше между кухнята с аромат на канела и крем и издокараните посетители в украсения с огледала и изящни витражи салон на сладкарницата. Бе понаучила отделни думи от най-различни езици само колкото да разбере поръчките, които бяха почти едни и същи, както и желанията на клиентите, които звучаха в ушите ѝ еднакво неблагозвучно... Никога не положи усилие да научи повече. И без това, когато не се налагаше, не си отваряше устата. Въпреки многото работа и малкото пари нито веднъж не се бе случило някой да я види намусена или да я чуе да се оплаче от нещо. Всъщност шефът непрекъснато напомняше на момичетата да се усмихват, докато сервират, само че в момента, в който се скриеа от полезрението му, те изцяло променяха изражението си. За разлика от тях през целия ден, във всеки момент, усмивката бе съвсем естествено изписана на устните на Агрипина. На всичко отгоре, докато другите момичета се опитваха при всяка възможност да се скатаят от работа или пък гледаха да намерят нещо, с което, перчейки се, да се измъкнат от жестоката преса, тя непрекъснато работеше. Това, което я измъчваше повече от желанието ѝ да остави в миналото изпълнените със страдание дни, бе по-скоро потребността ѝ да се посвети на страданието и посвещавайки се на него, да се отдаде на вярата си. Ала с времето нейното безропотно покорство излезе от рамките на допустимото смирение и започна да прилича на упорито и страстно възхваляване на проблемите. Обикновено тайно я завладяваше гордост заради страданието ѝ. Тя вярваше, че колкото

повече се трови, толкова повече се пречиства и колкото повече се отдава в полза на рабите господни, толкова повече се приближава към него. Колкото по-непоносими бяха трудностите, с които се сблъскваше, колкото по-драматични бяха ситуацияите, които трябваше да изтърпи, колкото по-вулгарни бяха хората, които обслужваше, толкова повече нарастваше дълга на Всевишния към нея. Рано или късно щеше да получи това, което ѝ се полагаше. „Това е само изпит — казваше си тя и се усмихваше на себе си. — Колкото е по-тежък, толкова по-хубав ще бъде неговият край“.

— Защо ми се усмихвате? Какво искате да кажете с тази усмивка?

Агрипина Фьодоровна Антипова впери празен поглед в хокащата я мюсюлманка. Но ефектът от нейното сепване бе, че разгневената жена се ядоса още повече. Всъщност тя беше член на Сдружението на съвременните жени — организация, която защитаваше тезата, че трябва да се екстрадират всички бежанки, дошли с белогвардейците, които вземат акъла на мъжете мюсюлмани и измъкват парите от портфейлите им. Между по-важните задачи на членовете на сдружението беше да намерят белогвардейските аристократки с дълги копринени руси коси, бели шии, нагли погледи и неморално поведение и да ги опишат в протокол. С подготвените доклади трябваше често да посещават известните високопоставени личности и да си осигурят подкрепа за своята кауза. Те настояваха да се затворят нощните клубове и всички изоставени места, които можеха да вселят проклятието на Содом и Гомор в Истанбул, и да се изгонят от Галата всички проститутки, домъкнали се от публичните домове на Киев и Одеса. Спасените от грозящата опасност още непрогледнали в живота младежи с незасъхнало по устните майчино мляко, не трябваше да изпитват досада от техните предупреждения. И докато властите вземеха необходимите предпазни мерки по този въпрос, следвайки политика на гонение, жените от сдружението със собствените си възможности трябваше да изразяват лошото си отношение към всяка бежанка, съпруга на белогвардеец.

Когато Агрипина Фьодоровна Антипова преодоля първоначалното си смущение, вдигна ръка към гърдите си, обгърна с длан образа на Свети Серафим, който носеше на сребърното си колие, и силно го стисна. Заредена с неговата сила, се усмихна на жената,

която възприе като част от пълния с безкрайни страдания божествен изпит, през който минаваше. Поведението ти не беше правилно, но аз все пак ще бъда великодушна, дори ще ти простя, защото така е правилно.

Вечерта, когато се прибра вкъщи, набързо разказа случката на мъжа си. И без това той нищо не я бе попитал. Не искаше да знае каквото и да е, свързано с живота навън. От една страна, се възхищаваше на жена си, задето успяваше да оцелява в този кошмарен живот, и в същото време съвсем откровено се обиждаше. Откакто се принудиха да напуснат спалното помещение, предоставено от френския червен кръст, рядко излизаше от противната дупка, която си бяха взели за дом. Пишеше писма на брат си във Франция, които всъщност не изпращаше, а после, потъвайки в мисли, наблюдаваше хората по улицата. Дните му минаваха пред прозореца в съзерцание на живота отвън сякаш очакваше някого. И като че ли за да сложи край на това досадно чакане, бебето им се роди в седмия месец.

За разлика от мъжа си Агрипина Фьодоровна Антипова не посрещна с радост своята дъщеря. С преждевременното тежко раждане светът вероятно бе спечелил още една душа, но тази душа бе открадната от нейната. По време на бременността Агрипина беше съвсем различна. Това, че през цялото време сред толкова много хора Всевишният бе избрал именно нея, ѝ вдъхваше още по-силна увереност; тя приемаше всяка неприятност, която се стоварваше на главата ѝ, като принудително преодоляване на тежкия изпит. Вярата ѝ в бог съвсем не бе разколебана. Това, което хората около нея не разбираха и всъщност не приемаха, бе, че с цялата си душа тя вярваше, че е главният герой в една удивителна и прокълната приказка. За да спаси себе си и мъжа си от лапите на инертния свят, в който живееха, сама, но от името на двамата, се бе трудила и като перла, търкулнала се в калта, очакваше деня, в който отново щеше да бъде почистена и да заблести. Ала сега започна да подозира, че още от самото начало Всевишният е закрилял не нея, а бебето в утробата ѝ и затова след раждането я бе оставил да се справя сама със собствената си съдба. Каквото и да направеше, не можеше да се отърве от усещането за празнота, чувстваше се изоставена. От бляскавата горделивост на лицето ѝ не бе останала искрица дори. Сякаш от цялото ѝ тяло се изливаха кофи с вода — то повехна и сякаш се смали. Само гърдите и

все още бяха големи и пълни и като устна, от която капе кръв, от време на време процеждаха мляко. Следобедите на бегом тичаше до къщи, за да кърми бебето, и винаги се озоваваше пред една смазваща сцена. Всеки път намираще мъжа си и бебето на канапето пред прозореца под светлината, която струеше не от слънцето, а сякаш от седмото небе, и разпръскваше златни лъчи. В безкрайно блаженство и невинност те спяха прегърнати или си играеха. Всеки път сърцето ѝ се свиваше, защото от духа, който някога бе носила и вярваше, че е частица от нея, нямаше и помен.

Значи, мислеше си тя, Истанбул е буйна река с мътни води. Следователно причината да се люшка в тях е бебето, което се намира на единия бряг, и вероятно задачата ѝ е да го износи здраво за съпруга си, който чака на другия бряг. Значи бременността е като лодка — отива на единия бряг, взема бебето, което майката износва, и след раждането го доставя на другия бряг. Тогава тя вече няма стойност. Изтикана във водата и напълно изоставена, напразно гребе с ръце.

Течението, в което е попаднала, я държи далеч от брега. Дори бебето сякаш е наясно с това... В мига, в който някой го вземеше от ръцете на баща му, цялото почервеняваше, като че ли изпадаше в ярост. А когато сучеше млякото ѝ, сякаш за да покаже, че прави това не защото го иска, а по задължение, се мръщеше, а щом се нахранеше, се отдръпваше от гърдата ѝ и започваше да плаче. Тогава генералът го взимаше и го успокояваше с цялата любов, на която бе способен. За да не бъде свидетел на тази сцена, която с времето ѝ причиняваше все по-силна болка, Агрипина Фьодоровна Антипова излизаше от къщи с желанието да избяга. Когато се връщаше на работа, не само чувстваше празнота, но разбираше, че това, което преживяваше, е ужасно несправедливо и че вече е пораснала. С всеки изминал ден намразваше тялото си, което живееше с едничката цел да превръща в мляко всеки залък, който поемаше, всяка капка вода, която изпиваше, всеки слънчев лъч, който виждаше, всяка струя въздух, която вдишваше. Ала млякото бе нужно само на бебето. Колкото повече то растеше, толкова Агрипина Фьодоровна Антипова линееше. Изчезваше от живота.

Онези, които горещо вярват, че по природа всяка жена е любвеобилна, а майчинството е свещено и чисто като изворите в рая, дори не биха допуснали, че Агрипина Фьодоровна Антипова не бе обикнала „нещото“ което роди. Макар толкова време да го бе носила в

утробата си и да го смяташе за част от себе си, без да знае как изглежда и какво ѝ предстои, когато застана лице в лице с него, се уплаши. Уплаши се от мъничкото същество, което бе символ на безкрайна обвързаност, от това, че не можеше да върне времето назад, че бе длъжна да го обича, че не можеше да избяга от себе си. Всъщност се уплаши, че не може да избяга, и пожела час по-скоро и категорично да се отърве от него. Онези, които горещо вярват, че по природа всяка жена е любвеобилна, а майчинството е свещено и чисто като изворите в рая, дори не биха допуснали, че Агрипина Фьодоровна Антипова не е изключение. Всъщност не само народите, но и майчинството има своя официална история. Майките често създават своя, старателно написана история от първия до последния ден, изтръгвайки дивите треви и умело подреждайки камъните по пътя. Защото любовта невинаги идва лесно. Понякога се пробужда по-късно, разлиства се лист по лист, разцъфтява във времето, когато вниманието на околните, някой вълнуващ миг, моментна топлина и цялата стаена човещина се слоят в едно и като красиво ветрило с нежно подухване пропъдят от съзнанието всички тежки мисли и печални чувства. А докато ветрилото вее, лека-полека младата майка започва да обича бебето и ореолът на майчинството обгръща и нея, и детенцето ѝ. И с времето толкова дълбоко се привързва към бебето, че накрая започва да вярва в силната си обич към него още от първия ден. Агрипина Фьодоровна Антипова не изпитваше любов към детето си и това бе толкова смазващо, че не можеше да го изрази с думи и при никакви ми обстоятелства не бе в състояние да го сподели с когото и да било. Например не можеше да каже на мъжа си: „Преди съжалявах, че родих бебето, но после ми мина“. Нито пък на детето: „В началото не можах да те обикна, но с времето се промених“. Нито пък на себе си: „Аз съм лош човек, толкова съм коравосърдечна, че не мога да обичам собственото си дете“. Така че официалната история на майчинството полага педантично пречистване на най-закътаните места в паметта.

За нещастие още преди да заобича бебето си — час след час, стъпка по стъпка — и преди да успее да го обича толкова много, че да убеди себе си, че го обича от сърце, Агрипина Фьодоровна Антипова го загуби.

През онзи следобед тя се върна вкъщи, за да го накърми. Бебето и мъжът ѝ спяха сгушени на канапето пред прозореца под светлината,

която струеше не от слънцето, а сякаш от седмото небе и разпръсваше златни лъчи. Всичко наоколо бе обагрено в нюанси на жълтото. Ивиците светлина, които се процеждаха между гънките на пердето, бяха кехлибарени, лицето на генерала бе лимоненожълто, покривката на канапето бе с цвят на сушена кайсия, пелените на бебето — с цвят шафран, а малката топка отгоре бе жълта с лилави оттенъци. Агрипина Фьодоровна Антипова присви очи заради слънцето, което я заслепяваше, и с тревога и любопитство се приближи към странната топка. След няколко крачки спря и внезапно осъзна какво всъщност гледа. По отношение на цветовете беше права. Хората, градовете и ситуациите имаха свой характерен цвят; смъртта също. Смъртта на всяко живо същество има различен цвят. При едно новородено бебе той е жълт с лилави оттенъци.

След малко Павел Павлович Антипов се събуди. Преди да забележи, че жена му е в стаята, стараяйки се да не разбута бебето, което държеше в прегръдките си, внимателно се изправи. Леко се протегна, лениво се прозя и погледна през прозореца. На улицата беден продавач на дроб бе натоварил на коня си, чиито ребра се брояха от слабост, телени кошници с дроб, а двама тарикати се караха и пазаряха с една мюсюлманка. Продавачът на дроб, който не пропускаше да поприказва с жените, през цялото време се опитваше да разгони лепкавите мухи, които се рееха над телените кошници. Конят му вървеше редом с него и бавно поклащаше опашка. Изглеждаше така, сякаш всеки момент щеше да се сгромоляса мъртъв. Още от най-ранните часове на утрото досаден вятър навяваше топъл въздух, който така дълбоко проникваше във всеки и всичко, че дори олелията между продавача на дроб и клиентите му не можа да наруши тегнещата тишина, надвиснала над улицата. Павел Павлович Антипов разсеяно затвори прозореца, облегна се назад и погледна бебето. Най-напред нищо не разбра. Устата му бе леко отворена, очите също, а свъсените му вежди сякаш бяха останали в плен на лош сън. Цялото му лице бе покрито с тънки лилави вени. Приличаше на пукната порцеланова купа. Павел Павлович Антипов пое кръглата и студена жълто-лилава главица сякаш бе стъклено кълбо, в което искаше да види бъдещето си. Тъй като години наред не бе плакал, съвсем бе забравил как ставаше това. Като всички хора и той преди сълзите даде воля на гласа си. Трябваше да вие, за да успее после да заплаче.

Продавачът на дроб, който не бе успял да продаде стоката си на свадливите старци, я прибираше обратно в телените кошници. Долови нещастие във вика, който внезапно се разнесе наоколо. Дръпна с усилие юздите на отпуснатия от жегата кон и пое по пътя си, повличайки след себе си рояци мухи и цяла армия котки.

Павел Павлович Антипов дълги години не бе виждал най-малкия си брат, тъй като далеч преди революцията той бе заминал и се бе установил в Европа. Вместо да продължи бащината си професия и да стане военен, бе избрал търговията и служеше не на царя, а на парите. Затова Павел Павлович Антипов тайно го подценяваше и все отклоняваше предложенията му за помощ; не можеше да преглътне гордостта си и да се приюти при него. След погребението обаче написа още едно писмо на брат си, в което искаше да ги вземе във Франция и за разлика от предишните писма реши да го изпрати.

През дългите години, докато живееха във Франция, генералът и жена му никога не споменаха злополучната истанбулска утрин и с всеки изминал ден се отдалечаваха един от друг както в чисто човешките, така и в духовните си светове. Истината бе, че идването им в тази страна бе станало много по-бързо и лесно, отколкото предполагаша. Дори да имаше затруднения, бяха готови да се подложат на всякакви рискове, само и само да се отърват от зловеция Истанбул.

Непосредствено след смъртта на бебето Павел Павлович Антипов твърдо бе разбрал едно — искаха час по-скоро да избягат от този проклет град. Оказа се, че Истанбул някак не можа да се приспособи към тях или пък те не бяха успели да се приспособят към него. Нямаше смисъл да се измъчват, защото вратите на шанса в този град отдавна се бяха затворили за тях или пък изобщо не се бяха отваряли. Родът им не пусна корени тук, така и не даде плод. За тези, чийто път в един етап от живота минаваше оттук, имаше само две възможности — да дойдат в Истанбул, спасявайки се от други беди, или един ден да побягнат от него.

Когато през пролетта на 1922 г. Агрипина Фьодоровна Антипова пристигна в Париж, сърцето ѝ се сви от тревога. Хвърли поглед на все

още уморения от войната град и дори не се опита да определи цвета му. През последните дни в Истанбул я бе споходила странна болест и внезапно бе загубила способността си да играе с цветовете. Всички улици и сгради, хората, огледалата — всичко бе като на черно-бяла снимка. Сякаш целият свят бе затворил за нея пердета, прозорци и щори, беше ѝ сърдит. Но това не я интересуваше. И все пак намираще това отношение на света за детинско и смешно. Всъщност не ѝ се искаше да се занимава с него и с нескончаемите му проблеми. Единственото нещо, което желаше да види, бе Всевишният. Понеже не обикна бебето си и пък не умееше да обича, Всевишният ѝ го отне. Избра нея и я изпита, изпита я, след което я изостави. Искане да види цвета на Всевишния и редом с това ясно да разбере какви са намеренията му. Не ѝ пукаше дали ще види цветовете на света, който и без това бе кълбо от грешки и последствия. Мъжът ѝ искаше отново да си имат бебе и да започнат живота си отначало. Ала опитите му да я утешава и да ѝ внушава, че времето ще излекува всичките ѝ рани, ѝ бяха досадни. Агрипина Фьодоровна Антипова бе забелязала, че бебетата, които умират, преди да пораснат, и градовете, които хората напускат, преди да се установят в тях, си приличат. Никое бебе не може да зачеркне мъртвите си братя или сестри само защото вече ги няма. И нито един град не би разтворил обятията си просто защото предишният те е пратил на заточение.

Този ден, а и по-късно, Павел Павлович Антипов не прояви никакъв интерес към Париж. Чувстваше се неудобно заради по-малкия си брат, който никак не криеше, че с удоволствие му е подал ръка за помощ. Самият Павел Павлович Антипов смяташе, че трябва да прикрие недоволството си и пое тази ръка; и докато не се убеди, че е научил всичко, което можеше да научи, и да вземе всичко, което можеше да вземе, не се отказа от неговата подкрепа. С времето започна да вярва, че военното дело прилича на търговията и изцяло се отдаде на новата си работа. Бе обзет от неоснователната превъзбуда на онези, дето, след като дълго са протакали и чукали на всяка врата, възможно най-бързо навлизат в пътя, който някога са пренебрегнали. От време на време ставаше нетърпелив сякаш искаше да компенсира изгубеното време. Така ли иначе, късметът щеше да го споходи едва след започването на новата световна война. Тогава от черната борса се сдоби с почит и достойно за уважение състояние, което обаче

приличаше по-скоро на гноясала рана. Работеше тайно с германците и проявяваше учудваща гъвкавост, за да се приспособи към всички. Така успя да оцелее през разрухата на войната. И без това тя не го интересуваше. Тази война не беше неговата война. Вече не вярваше в победата на държавите или идеите, а в победата на отделния човек. И независимо от това как бе извоювана победата, лицето ѝ винаги бе обърнато към миналото. Да бъдеш победител в живота, не означаваше непременно стъпка по стъпка да стигнеш до бъдеще, толкова прекрасно, че да копнееш за него, а по-скоро да спасиш неизживяното, захвърлено в ъгъла, минало и да възвърнеш предишната му свежест.

И той постъпи точно така. Намери си нова жена на мястото на предишната, която така и не изпълняваше съпружеските си задължения. Сдоби се с друго бебе на мястото на това, което бе изгубил, и с власт, която някога му бе отнета. Всичко това бе колкото ново, толкова и старо. Когато пое бебето, родено от младата францужойка, с която живееше, беше точно на петдесет и седем години. Също като първото му дете и това бе момиченце със сивкави очи. Години наред кри това от Агрипина. Ала дори и да не беше крил, не се знаеше дали тя изобщо ще прояви интерес, или просто ще ревнува. Според писмата, които идваха от главния лекар на клиниката, в която бе на лечение, Агрипина не се интересуваше от онова, което се случваше около нея. Не показваше никакви признаци на подобрение. През цялото време правеше черно-бели рисунки на селяните, които работеха в лозята, ширнали се докъдето стигаше погледът. Павел Павлович Антипов четеше писмата много внимателно с притеснение и тъга, след което ги прибираше в чекмеджето и ги забравяше. Беше безкрайно доволен от новата си връзка и твърдо решен да даде на второто си небе всичката любов, която не успя да даде на първото. Въпреки това никога не си помисли да се разведе с жена си. При все че отдавна се бе отказал да я посещава, положи усилия да бъде достатъчно близо, за да може при нужда да я вижда. В началото Агрипина бе малката му любима, най-самоотвержената му почитателка; междувременно бе станала жертва на слабостите и грешките му, а след това се бе превърнала в единственото му огледало, което отразяваше всичко — откъде е дошъл и докъде е стигнал и какво е загубил по пътя, бе станала най-вещият свидетел на личната му история. Тя не бе съпруга, не бе и приятел, а може би дневник на

неговия живот. И както един дневник не знае какво пише в него, така и Агрипина не знаеше на какво точно е била свидетел. Павел Павлович Антипов държеше този ценен дневник на сигурно място, откъдето, когато му дойдеше времето, щеше да си го вземе.

Когато обаче този момент дойде, Павел Павлович Антипов вече бе живял твърде дълго и толкова много бе остарял, че бе започнал да носи годините си като овехтяла дреха, която човек дълго е използвал, но понеже е удобна, иска още да я носи, стига да не изпита неудобство, ако някой го зърне с нея.

Беше постигнал всичките си цели, бе възстановил всичките си загубите, бе живял колкото трябваше, но въпреки че бе взел всичко, което имаше да взима, животът му не свършваше. Край него нямаше друг, който да живее толкова дълго. Много по-млади хора, които обичаше, за които се грижеше, които му създаваха трудности или които мразеше, си отидоха един по един. Мъката по тях се наслаяваше в гърдите му и нощем се превръщаше в остра режеща болка, която пронизваше сърцето му. Допускаше, че близките на починалите, дори жена му и дъщеря му, тайно го обвиняват и го мразят, задето продължава да живее в това греховно време, в което не само животът, но и смъртта не загубила магията си. Беше на деветдесет и четири, но нито беше грохнал, още по-малко пък оглупял, дори не бе остарял. Ала нищо не можеше да направи. Единствено със смъртта си можеше да заличи вината си, но както смъртта не идва по желание, така и той не бе проявил желание към нея.

От време на време се терзаеше, понеже в главата му кънтяха обвинителните думи на човека с увисналата гуша — мосю Левантен, който му бе шеф само три дни. След всичките тези години още помнеше пискливия му гласец: „На колко години сте, мосю Антипов? На почти век, нали? През този век държавите се срутиха като картонени кули, хората измряха като мухи, предупрежденията на Израфил^[3] неведнъж, а може би десетки пъти проглушаваха ушите ни. А вие как така преминахте през вратата на времето и попаднахте в безвремието или съвсем съзнателно се споразумяхте с дявола? Още колко мислите да живеете, мосю Антипов? Да не би това, че сте изоставил собствената си страна, за да избягате от смъртта, и че сега в друга страна я чакате да ви вземе, да е една от игричките на нашата Фортуна!“

Именно през онези дни, когато ужасно потиснат от непоправимата си вина Павел Павлович Антипов при всяка възможност ходеше извън града и странеше от хората, неочаквано от столицата пристигна писмо. Състоянието на Агрипина внезапно се бе влошило. Една сутрин просто така, както си стояла, се разкрещяла и пред смаяния взор на болните, болногледачите и докторите изтичала навън и започнала да разговаря със селяните, работещи в лозята, и когато осъзнала, че никой не разбира думите ѝ, изпаднала в тежка нервна криза. След като я върнали обратно в клиниката, малко по малко се съвзела. Но сега пък от успокоителните започнала да обяснява на хората в клиниката неразбираемите си слова. Когато видяла, че плаши болните, самата тя се стъписала от приказките си и отново се затворила в себе си. Главният лекар искаше час по-скоро Павел Павлович Антипов да дойде да види жена си. Причината бе, че след толкова години без видима причина, провокираща подобна промяна в поведението ѝ, най-мълчаливата и безпроблемна пациентка в клиниката след внезапната криза бе започнала да говори на чужд език, и доколкото се разбираше, това бе руски език.

Когато Агрипина Фьодоровна Антипова съзря Павел Павлович Антипов, радостно го прегърна, но не защото след толкова години виждаше мъжа си, а защото най-накрая можеше да каже това, което искаше. В думите ѝ нямаше нито смисъл, нито последователност. Говореше за песните, които селяните в лозята пееха по залез-слънце. Оплака се от възрастните пациенти в клиниката, които по детски се ревнуваха, както и от пълното безразличие на Всевишния. Не спря. През този ден, чак до края на часа за посетители, докато разказваше нещо, изведнъж сменяше темата и непрекъснато споменавахе някаква кухня с аромат на канела и крем. Без ни най-малък знак за радост или тъга, без да повишава или снишава глас, говореше с равномерен тон, като леко се задъхваше. Привечер, преди да се раздели с безкрайно търпеливия си слушател, с лека усмивка на огорчение го попита кога ще дойде пак и без да дочака отговора му, потъна в принудителния унес, предизвикан от лекарството.

На следващия ден мълчаливият посетител отново дойде. Този път носеше роза и един голям пакет. Агрипина дори не обърна

внимание на розата, но когато махна красивата опаковка на пакета, засия от щастие, като видя бонбоните и един изящно изрисуван кръгъл поднос. Този красив поднос, който Павел Павлович Антипов бе купил от един антиквар в Париж, бе дело на Вишняков^[4]. На него художникът бе пресъздал сцена, в която болярин отвлича любимата си от бащиния ѝ дом. С едната си ръка боляринът държеше своята любима, а с другата се бе хванал за парапета на дървената стълба. Стоеше на последното стъпало, вперил поглед в преливащите нюанси на пейзажа. Павел Павлович Антипов стоеше от страни и с интерес чакаше да види въздействието на подноса. Един от лекарите, с когото разтваря, когато дойде в клиниката, му обясни, че при повечето болни понякога паметта може да им изиграе лоша шега; че когато тялото гасне, съзнанието лъкатуши и често пъти в сетните си мигове пациентите се връщат към детството си и към матерния си език. Дори една вещ или сън са напълно достатъчни да събудят закътани дълбоко в съзнанието спомени. Сега, докато стоеше и я наблюдаваше, Панел Павлович Антипов осъзна, че единственият човек на този свят, чиято смърт нямаше да преживее, бе тази на жена му. Налагаше се дневникът му да се върне ред по ред назад и да изтрие написаното.

Агрипина Фьодоровна Антипова бе доста по-заинтригувана от бонбоните, отколкото от подноса на Вишняков. Без изобщо да съзнава тревогите на мъжа си, тя се усмихна с благодарност, взе един бонбон и попита какъв е пълнежът му. „Ако се съди по розовия цвят, трябва да е ягодов“, отговори той. Розово. Откога не бе виждала розово? Махна целофана и сложи бонбона в устата си. Розовото имаше приятен аромат и беше страшно вкусно.

Докато бонбонът се топеше в устата ѝ, се случи нещо много странно. Най-напред пред погледа ѝ се появиха свитите в тревога устни на красивата жена, която боляринът бе сграбчил, после постепенно решил — остатъкът от живота си Агрипина щеше да изкара не в клиника, а в Истанбул. Но този път не като емигрант или изгнаник, не като чужденец, нито като гостенин или наемател, не в чуждия Истанбул. Трябваше да бъде в своя Истанбул, в своя собствен дом като негов стопанин.

Дойдоха. Дойдоха, но при първата им среща с града нито той успя да ги познае, нито пък те него. Павел Павлович Антипов не искаше нито ден повече да живеят на хотел и без да губи време, започна да търси подходящ дом. Все още не знаеше дали местните закони позволяват на чужденците да си купят къща. И въпреки това бе сигурен, че винаги ще се намерят хора, които за облаги или пари са готови на всякакви компромиси, и ни най-малко не се съмняваше, че ще намери начин да успее. Ала дори и той не очакваше такава възможност да се появи в рамките на десет дни. Веднъж бяха поканени на вечеря от собственика на хотела, в който бяха отседнали. На масата се оказаха до някакъв лихвар и когато той заговори, че в един от най-привлекателните квартали на града има започнат строеж, който не след дълго е бил спрял, тъй като собственикът неочаквано е фалирал, веднага разбра, че не бива да изпуска тази възможност, кацнала на пътя му. На следващия ден първата му работа бе да отиде на строежа, за който ставаше дума. Сградата не беше издигната на половина, както твърдеше лихварят. Нямаше нищо друго, освен изкоп за изливане на основите. Но така беше по-добре, много по-добре. След което започна да издирва онези белогвардейци, които в началото на 1920 г. имаха същата съдба, но се бяха установили тук и бяха станали турски граждани. Смяташе, че по-лесно ще придвижи съдебните си дела, ако в документите му фигурира име на турски гражданин, ала не можеше да се довери на човек, който не беше с неговото потекло. Накрая се споразумя с едно скромно семейство — мъж и жена, които преди около двайсет години бяха приели турско гражданство. Имаха магазинче в Асмальмесджит, в което продаваха изработени от самите тях изящни абажури и така осигуряваха съществуването си. Блокът се строеше от кухня фирма, в която те нямаха акции. Павел Павлович Антипов не искаше да рискува. Много внимателно пресметна нещата и щедро се разплати с тях. При други обстоятелства ускоряваше решаването на проблемите, които изискваха повече време и доста усилия, като развързваше кесията си. Не се оплакваше. За първи път от години пръскаше насам-натам пари, без да прави точна сметката. Докато беше във Франция, се спогоди с един архитект, арменец в Истанбул, със семейството на когото имаха общ бизнес, и не се притесняваше за разходите. Контролираше всички материали, искаше веднага да бъде информиран за всяко развитие на нещата. Макар че от време на време

се допитваше до жена си за това как трябва да изглежда входната врата на блока, оградата на градината, парапетите на балконите, декорацията на фасадата, извивките на стълбището или пък мраморните плочи на входа, в общи линии правеше най-вече това, което искаше.

И без друго Агрипина не изглеждаше много въодушевена от идеята да се занимава с такива подробности. Откакто бе дошла в Истанбул, повечето време прекарваше с прислужницата си арабка, която нито за миг не се отделяше от нея, и с болногледачката си от Елзас. Слушаше безкрайните им пререкания или пък съзерцаваше морето от прозореца на стаята в хотела. Докато наблюдаваше водите на Босфора, изражението на лицето ѝ не бе по-различно от онова, което придобиваше, докато съзерцаваше лозята от прозореца на клиниката във Франция. Освен това не изглеждаше щастлива от факта, че са се върнали в страната, където бяха погребали бебето си, и от време на време дори объркваше града, в който се намираше. Ала не изглеждаше и нещастна. Бе тъжна като свенлив трептящ дъждовен облак, не се докосваше до нищо, не проявяваше интерес към каквото и да било, просто гледаше Истанбул.

Според Павел Павлович Антипов обаче изолацията на жена му от света не се дължеше на болестта ѝ, а на нейната невинност. По време на войните, които бе преживял, често се случваше да изпращат на фронта войници от различни националности, които дълбоко в себе си вярваха, че ако сред тях има поне един невинен човек, няма да им се случи нищо лошо и душите им ще бъдат възнаградени. Сега, за да успокои съвестта си, когато правеше баланса на един дълъг живот, самият той бе предприел това странно пътуване и се бе приютил при жена си с подобни очаквания.

Външните стени бяха с цвят на пепел, черчеветата на прозорците и парапетите на балконите бяха боядисани в два различни нюанса — по светъл и по-тъмен тон на сивото. Когато дискретните декори около двукрилата входна врата бяха напълно завършени, блокът засия с ослепителната си красота. Най-впечатляващата особеност на сградата, която по настояване на Павел Павлович Антимов бе построени в стил ар нуво^[5], въпреки че отдавна не беше на мода, бе, че етажите бяха напълно различни. Апартаментите на партера, сякаш за да се компенсират липсата на балкони, имаха много по-големи прозорци от останалите. Колкото до балконите, и те бяха различни на всеки етаж.

Терасите на втория етаж бяха силно изнесени напред в изящен полукръг, а тези на третия етаж бяха по-прибрани, така че човек спокойно можеше да си седи, без да го виждат отвън. Балконите на четвъртия етаж бяха като тези на втория, само че вместо метални парапети имаха бордюр, украсен с релефни цветя, а в двата им края бяха закачени мраморни саксии, в които можеха да се отглеждат растения. Разликите бяха толкова фрапиращи, че човек се чудеше дали все пак обитателите на тези апартаменти живеят на едно и също място.

Релефите на предната фасада, които балансираха украсата между прозорците на първия и втория етаж, силно привличаха вниманието. Тук в окръжност бе изобразен паун с малка глава и огромно тяло. Петте му пера, две отдясно, две отляво и едно точно на главата, стърчаха на различни страни. Едното сочеше към небето, а другите — към четирите посоки на света. В края на всяко перо бе нарисувано голямо око, красиво завършено с едва забележими щрихи, напомнящи мигли. В пълен контраст с това главата на пауна бе сведена надолу. Точно под краката му, в едва забележима овална рамка бяха изписани инициалите на съпрузите.

— Как ще го кръстиш? — попита жена си, когато с гордост ѝ показа блока. Лек морски ветрец с аромат на жасмин повя и се понесе между тях. От устните на Павел Павлович Антипов се отрони обяснение, което тя не можеше да изрече:

— Агрипина, това е твоето бебе, чиито очи са с цвят на пепел. Винаги ще те обича, но няма да очаква повече, отколкото можеш да му дадеш. Ще принадлежи изцяло и само на теб, но няма да иска да му се посветиш. Никога няма да предявява претенции, няма да плаче, няма да се разболява и няма да умре. Въобще няма да порасне. Ако ти не го изоставиш, и то няма да те изостави. Ще бъде наречено както ти пожелаеш. Как ще го наречеш?

Агрипина Фьодоровна Антипова слушаше с вълнение шепота на морския ветрец. Помълча, помисли и със светнали очи отвърна:

— Бонбон!

Павел Павлович Антипов не можа да реагира и смаян се втренчи в жена си. После реши, че тя не е разбрала думите му и повтори въпроса. Този път обаче прецени, че е по-добре да предложи няколко варианта. Можеха да изберат име, което се срещаше в родината им, или пък някаква дума, която да напомня с нещо Истанбул през 20-та

година. Или още по-добре — да изберат име, което да показва колко различно е второто им идване тук. Например Зафер^[6] би било сполучливо попадение или пък Онур^[7], Бахтияр^[8], Шахика^[9]. Можеха да увенчаят успеха си със стотици знаменателни имена. Трябваше да го увековечат, защото зад всичко това стояха усилия, трудности, притеснения и пари. Агрипина Фьодоровна Антипова изслуша мъжа си с приветлива усмивка. Отговорът ѝ обаче остана същият.

На 1 септември 1966 г., когато Павел Павлович Антипов и Агрипина Фьодоровна Антипова се нанесоха в апартамент № 10 в Двореца на бълхите, небето бе покрито с огромни безформени облаци. Сякаш на Всевишния не му бяха останали бонбони, обвити с блестящ целофан, та целият свят се бе смръзил в сивота. Последвана от прислужницата си и вечно намусената си болногледачка, Агрипина огледа криво-ляво дома си и веднага се насочи към терасата. Отвори двойната врата и излезе на балкона. Целият град бе срещу нея. Беше променен, при това много. Гледаше Истанбул със злорадата наслада на жена, която е завиждала на друга заради красотата ѝ, а след години я вижда бледа, състарена и повехнала. После задуха силен северен вятър, собственият ѝ образ мина пред погледа ѝ; замая се, очите ѝ се премрежиха, но продължи да се усмихва. През това време Павел Павлович Антипов бе излязъл на балкона и с радост гледаше усмивката, която бе изписана на лицето на жена му. Колко щастлива изглеждаше! Значи си е струвало след толкова време да се върне в този град. Мъжете като Павел Павлович Антипов, които очакват сложните житейски ситуации да потвърдят собствената им правота, като доказателство за успехите си обичат да виждат подсигурена и щастлива жената до себе си. В онази истанбулска вечер, когато лекият морски вятър с аромат на жасмин, който духаше от няколко дни, постепенно се усили и отстъпи на студения северняк, Павел Павлович Антипов се почувства горд и от себе си.

С времето страховете на Павел Павлович Антипов се сбъднаха. Жена му почина преди него. Веднага след това болногледачката ѝ от Елзас и помощницата ѝ арабка се върнаха във Франция. Ала той не

отиде никъде. След като загуби Агрипина, две години живя съвсем сам в апартамент №10 в Двореца на бълхите. Когато почина, бе точно на сто години.

И така през 1972 г. Дворецът на бълхите остана на незаконната дъщеря на Павел Павлович Антипов. Валери Жермен живееше в голяма къща в покрайнините на Париж със съпруга и четирите си деца, последното от които дойде на белия свят, когато беше на 40 години. Тя не отиде на погребението на баща си, чието съществуване въобще не я интересуваше. Не отиде и на гроба му, който бе до този на Агрипина, и през цялото време бе съвсем безразлична към неочакваното наследство. Както тогава, така и по-късно, не прояви интерес да види блока. Предпочете да движи нещата отдалеч и с помощта на един доста алчен, но изключително способен турски брокер даде под наем всички апартаменти. Така, без да се бърка в каквото и да е било, всеки месец в банката редовно постъпваха пари. Ала още не бяха минали три седмици, откакто апартамент №10 бе отдаден под наем, когато получи прилежно написано на правилен френски език кратко писмо от наемателя. Жената, която бе наела апартамента, я уведомяваше, че личните вещи на Павел Павлович Антипов и на неговата съпруга са все още там. Подчертаваше, че тъй като вещите са доста на брой и стойността им е изключително висока, би било добре собственичката на блока да дойде лично, за да прецени положението. Добавяше, че ако ѝ е невъзможно, би могла да се заеме с тази задача и да ѝ помогне, като се договори с някоя транспортна фирма и ѝ изпрати абсолютно всичко във Франция.

В отговор на писмото Валери Жермен благодари на жената за загрижеността. И след като отбеляза, че се притеснява, тъй като неволно се е оказала причина за безпокойство, съвсем категорично заяви, че няма да вземе нито една от въпросните вещи. Обясни, че наемателката може да използва това, което и харесва, както желае, или пък да го даде на други хора, а вещите, които не иска, да изхвърли в кофата за боклук. Оставяше решението изцяло на нея. И, разбира се, ако за изнасянето на вещите се налагаше допълнителен разход, бе готова да го приспадне от наема.

Не след дълго получи още едно писмо. Наемателката от апартамент №10 обясняваше, че сърце не ѝ дава да изхвърли вещите на боклука. Смяташе, че на всяка цена се налага всичките да бъдат

запазени и че когато собственичката на блока ги види, със сигурност ще се увери, че е права. Бе готова, докато дойде този ден, да съхрани вещите. В края на писмото бе добавила списък, който се състоеше от сто и осемдесет предмета, описани един по един. Бе добавила и една черно-бяла снимка на Двореца на бълхите, направена вероятно от Павел Павлович Антипов непосредствено след построяването на блока.

На снимката се виждаше безлична сграда. Нямаше хора нито по прозорците или на балконите, нито на тротоара, нито на улицата.

Беше като сирак от войната, останал без близки и без някого, който да вижда как самотно расте. Все още нищо не бе ясно. Снимката не даваше никаква представа за това, какво има околоръст или как изглежда градът, в който се намира. Блокът можеше да бъде на всяко място на земното кълбо във всяко време, освен настоящото.

Валери Жермен хареса снимката. Тя дълго стоя закачена на вратата на хладилника заедно със списъка за пазар, сметките, които трябваше да се платят, таблиците с калориите, цените на храните, картичките от почивките и рисунките на децата. След това децата ѝ пораснаха, годините ѝ напреднаха и тя изгуби снимката на Двореца на бълхите.

[1] Става дума за Петър Велики. — Бел.пр. ↑

[2] Богиня на съдбата, на щастливата случайност. — Бел.пр. ↑

[3] Според исляма в подножието на Божия престол Израфил с тръба в ръка възвестява настъпването на Страшния съд. — Б.а. ↑

[4] Иван Яковлевич Вишняков (1699–1761), известен руски художник. — Бел.прев. ↑

[5] От фр. — Ново изкуство. — Бел.прев. ↑

[6] От тур. — Победа — Бел.прев. ↑

[7] От тур. — Достоянство — Бел.прев. ↑

[8] От тур. — Щастлив, блажен, честит — Бел.прев. ↑

[9] От тур. — Връх (на дърво, на планина) — Бел.прев. ↑

В НАШИ ДНИ

АПАРТАМЕНТ №3: ФРИЗЬОРСКИ САЛОН „ДЖЕМАЛ И ДЖЕЛАЛ“

— Боже, какъв грях сторихме, та ни изпрати тази смрад! Живеем направо в боклука! Скоро ще започнем да ровим като кокошки.

Тъй рече Джемал, а когато той разказваше нещо, всички жени, им кои от сърце, други от уважение, се заливаха от смях. Този път обаче не стана така, а точно обратното — още преди да довърши разказа си, тягостна тишина завладя фризьорския салон.

Тишината тук бе рядко явление. Разбира се, можеше да се случи, ако по чудо в един момент секнеха уличните шумове. Например, за да избегнат трафика на главната улица, всички коли завиваха по улица „Журнал“ колкото да задръстят и нея, а клаксоните направо пронизваха слуха на хората. Продавачът на дини бе отворил сергия на ъгъла, а неговият конкурент обикаляше квартала и на всеки двацет минути минаваше през едно и също място с разбрицания си камион, на който бе поставил високоговорител. На десет метра от тях между блоковете имаше две дървени люлки със седалки от двете страни и една ненужна пързалка, чиито метални части се нагриваха като тиган през лятото и изгаряха дупенцата на дечицата, които се пързалиха. Та с две думи, ако колите, клаксоните, продавачът на дини и неговият конкурент, децата, които си играеха в детския кът, сякаш по даден знак изведнъж замлъкнеха, можеше да настъпи тишина. Но тъй като шумът във фризьорския салон бе не по-малък от този навън, за да се възцари и тук пълна тишина, макар и за кратко, трябваше да се случат наистина необичайни неща. В ъгъла имаше телевизор, който винаги бе включен на един и същи музикален канал, та и той трябваше да замлъкне, макар и за миг. Но това можеше да стане само ако спреше токът, и то за минути, докато се задейства генераторът, или пък ако някой от клиентите случайно седнеше на дистанционното. И така, за да настане тишина във фризьорския салон, също по даден знак трябваше спре ревящият въздух от малкия сешоар; монотонното бучене на прозрачните каски за сушене на коса, които стояха над главите на клиентките като чалмата на велик везир; къкренето на самовара, който

непрестанно работеше в кухничката; механичното скърцане на вентилатора, който не спираше да се върти; звукът от алуминиевото фолио, с което фризьорите завиваха снопчетата коса, за да направят цветни кичури; шуртенето на водата в мивката за миене на косата; звукът, който клиентът издаваше при съприкосновението с водата, защото тя беше или много топла, или доста студена; неприятният звук, който се чуваше при триенето на пилата за маникюр; припукването, което се носеше от стаята за коламаска в дъното на салона; звукът от лопатата и метлата, които през пет минути бяха изваждани от помощниците, за да изметат снопчетата коса от пода; разговорите, които понякога се освежаваха с нови попълнения, понякога се успокояваха и леко стихваха, но никога не замираха. И дори всичко това да можеше да се случи, то задължително трябваше някой да е отрязал езика на Джемал.

Ала светът е пълен с чудеса. Или поне така беше в Двореца на бълхите. И ето, неизвестно откъде, огромни плътни облаци от тишина нахлуха през отворения докрай прозорец. Изпълниха стаята и като мека звукоизолираща постеля покриха всички източници на шум. В тази напълно завладяваща тишина Джелал въздъхна спокойно и тихо. Не обичаше препирните, безпорядъка и непрекъснатото крякане от сутрин до вечер. Но нищо не можеше да направи. Просто собственият му брат, неговият еднояйчен близък, по цял ден му пилеше нервите с врявата, която вдигаше. Джемал бе много приказлив. През цялото време искаше да говори и все имаше какво да каже. Изглежда, изобщо не му пукаше за ужасния акцент, който така и не можеше да изкорени, а и както по всичко личеше, оттук нататък щеше да му бъде още по-трудно. Така или иначе, той не спираше да говори, като междувременно не откъсваше поглед от екрана на телевизора. Оплюваше всеки музикален клип, който излъчваше, непрекъснато ругаеше чираците и надавайки слух към разговорите на другите, не пропускаше да каже на всеки по нещо, като всичко това не ставаше последователно, а сякаш наведнъж.

И все пак Джелал не можеше да му се сърди прекалено много. Като доста хора, чийто по-малък брат бе имал по-тежко детство, той таеше състрадание и обич към своя близък, който бе дошъл на този свят три минути и половина след него. Израснаха разделени. Джелал бе останал на село при майка си. Бе живял в задушваща, но изпълнена

с обич утроба, на мястото, където бяха неговите корени. А пък Джемал бе заминал заедно с баща си в Австралия. Там бе живял на свобода, но беззащитен и съвсем самотен сред чужди хора, говорещи чужд език. Никога не се бе установил напълно и караше дните си почти чергарски. След детството и младостта, когато пътищата им бяха разделени не по тяхна воля, Джемал неочаквано се завърна в Турция и пътищата им отново се пресякоха. Всички роднини решиха, че се е завърнал от копнеж по родината, и затова отчасти му простиха равнодушието отпреди години, когато не дойде на погребението на майка си. Работата е там, че държавите все си играят с чувствата на жителите. Когато хора от слабо развита страна поживеят в някоя развита държава и особено след като станат част от нея, започват да обичат онези, които се присъединяват към тях. Така след завръщането си в Истанбул Джемал даряваше с пълни шепи обич на християните, които бяха сменили вярата си и бяха станали мюсюлмани; на чужденците, които се бяха приютили в Турция; на туристите, които всяка година, без да пропуснат, прекарваха отпуските си тук и особено към снахите западнячки, които се бяха оженили за турци и бяха дали на децата си турски имена.

Всъщност, понеже смяташе Австралия едва ли не за своя родина, не харесваше особено нито Турция, нито турците. Да не говорим за туркините! Имаха тесни рамене и широки ханшове и без да изпитват каквито и да е притеснения от това, постепенно се раздуваха и телата им от главата до петите заприличваха на гнила круша. На всичко отгоре бяха доста консервативни по отношение на косите си, подстригани все по един и същи начин и еднакви на цвят. Все още не бе попаднал на туркиня, която да се подстриже късо като мъж. Беше необяснимо, че точно тези, които не можеха да оставят и едно косъмче по тялото си, не скъсяваха косите си. Не, на Джемал не му бе приятно тук. И все пак единствената причина да не отиде другаде бе, че близъкът му се бе забил в Турция. Дойде само заради хатъра на останалата от миналото своя половинка, чието име е различаваше точно с една буква и звучеше почти като неговото, заради бездната в неговото съзнание, която не се бе затворила. Без съмнение, ако можеше да го изтръгне от тези земи, щеше да го заведе в Австралия. Ала с цялото си съществуване усещаше, че Джемал няма да дойде с него, че няма да може да живее на друго място, освен в родината си и след толкова

много години събра всичките си вещи и парцали, всички пари, които бе спестил, и тъй като нямаше друг изход, се настани в Истанбул.

Колкото до Джелал, въпреки че никога нямаше да признае, в момента, в който се срещна със своя близък, дълбоко в себе си усети и вътрешно напрежение. Чакаше го на летището в салона за посрещачи на терминала на външни линии и когато мъжът с коремче, къдрава коса и голям нос с радостни възклицания се затича към него, Джелал най-напред се обърка, а след това се засрами, втрепенен в разтворените му обятия. Колко необичайно бе облечен — бе нахлузил изключително смешна тениска с картинки на кенгура, под нея тревистозелени бермуди и най-ужасното нещо бяха кожените сандали на грозните му космати крака, които се набиваха в очите. Колко беше енергичен! За да каже една дума, размахваше ръце и крака, непрекъснато буташе някого, през цялото време събаряше нещо. Леле, колко много говореше! Облян в сълзи, люто се кълнеше, че повече никога няма да се разделят. Коментираше някакви абсурдни планове и дявол да го вземе — въобще не млъкваше! Според думите му, които се сипеха неспирно, имаше намерение да вложи парите, които бе донесъл, като уставен капитал и да работят заедно. Прегърна брат си, който носеше куфарите му, лепна няколко целувки на бузите му — точно като вендузи, после като един начинаещ акробат, който се опитва да запази равновесие, за да не падне от въжето, заразмахва ръце насам-натам и наред летището се развика:

— Ето ги страхотните близнаци! Не е толкова важно какво точно ще работим, важното е повече да не се разделяме. Ако изплуваме, ще изплуваме заедно, ако потънем, ще потънем заедно!

А Джелал, който се чудеше къде да се дене от срам, още отсега имаше чувството, че е потънал. Обзет от тревога, остана загледан в съвършено непознатото, по-чуждо от всичко чуждо свое копие.

Джелал не беше от хората, които щяха да си затворят очите и да скочат в нещо напълно неизвестно, но тъй като се бе размекнал пред своя близък, не можеше да се противопостави кой знае колко на ентузиазма му. И когато настъпи моментът да се разберат кой каква работа може да върши, и двамата се сепнаха от съвпадението, пред което съвсем неочаквано се озоваха — независимо един от друг, дори и когато не общуваха, по най-различни причини и пътища бяха предпочели една и съща професия. Джелал беше дамски фризьор.

Джемал пък бе изкарал години наред във фризьорски салон, където работеше и мъжко, и дамско фризьорство. Благодарение на това откритие възторгът на Джемал нарасна двойно. „Близнаците фризьори“ гордо бе извикал той. След това, сякаш изричаше нещо съвсем различно, с още по-голямо възмущение бе изкрещал: „Фризьорите близнаци“! Вярваше, че Всевишният, който виждаше безкрайното задоволство, изписано на лицето му, веднага ще изпълни всички точки от неговата молба, която бе подготвил във вид на доста дълъг писък. Докато ленивият му брат пресмяташе плюсовете и минусите на отварянето на фризьорски салон, той с невидан интерес вече бе запретнал ръкави и дори бе започнал да търси подходящо помещение. Когато на Джемал му хрумнеше някоя приемлива идея, той се въодушевяваше и искаше час по-скоро да бъде направено всичко необходимо по въпроса. Тъй като през онези дни той не знаеше и не искаше да знае какъв град е Истанбул, сам хукна да търси място за салона. Още преди да бе минала и седмица, бе наел необходимото помещение. При това бе предплатил в брой наема за една година. Беше в сграда с изглед към Босфора, незаконно построена на едно възвишение. Погледнато отпред, помещението бе на втория етаж, а отзад изглеждаше, че е на партера. Щом видя апартамента, Джемал разбра, че истинската причина брат му да го наеме, е красивата панорама и напразно упорито се противопоставяше, обяснявайки, че клиентките няма да обърнат внимание на изгледа. Така или иначе, се настаниха там и месеци наред гониха мухите. Междувременно заваляха проливни дъждове. Салонът бе наводнен четири пъти и веднъж бе нападнат от някакви твари, по следите на които се разбра, че са бездомни котки. Когато накрая на петия месец успяха окончателно да се отърват от омазаните с кал и косми вещи, решиха с парите, които бяха останали след прибързаното вложение на Джемал, да опитат още веднъж. Този път Джемал щеше да избере мястото. Той търси дълго и внимателно прецени всички варианти в зависимост от възможностите, които имаха. Накрая реши, че за тях ще е най-подходящо да наемат помещението, което даваха под наем в един доста оживен квартал, на търговска улица, пресечка на ужасно натоварен булевард. Беше апартамент на партера, непосредствено до градината пред доста неподдържан, някога представителен блок с пепеляв цвят.

— Не е ли странно? — каза Джемал в един от първите им работни дни. — Аз съм по-голям дърдорко, но отидох и намерих помещение в най-безлюдния квартал. А ти, дете постоянно мълчиш, намери най-шумното място. Значи сме противоположни не само един на друг, а и на самите себе си.

Само че този контраст не се забелязваше на снимките отпреди три години, когато заедно участваха в Деветнадесетия традиционен конкурс по фризьорство в Мармара. После по настояване на Джемал снимките бяха увеличени 50 на 60 см, поставени в рамки и закачени срещу входа. Този ден Джемал бе облякъл оранжева тениска с папагали, а Джелал бе с обикновена бежова риза. Ала в крайна сметка, тъй като и двамата направиха едни и същи прически, отпаднаха при класирането. Прическата, която обичаха най-много, бе хванат от врата кичур, увит около дебела, изплетена от медночервена коса плитка, прикачена в леко висящ кок над врата. В различни периоди от живота си независимо един от друг и двамата бяха правили този кок на най-различни манекенки и на снимките, направени по време на работа, приликата им бе смайваща. Клиентите умираха да ги гледат и да откриват една по една разликите. А и без това дамските фризьори непрекъснато повтарят себе си. Щом прекрачите прага на салона, забързаното време навън, загубва ритъм и очертания и се разтегля като мръсна дъвка на асфалта, която в летните горещини се залепва на подметките, и колкото повече я дърпате, толкова повече се разтяга, дърпате, а тя се разтяга... Хубавото на повторенията е, че са познати. Край тях човек се чувства уверен и в безопасност, сякаш е сред стари познайници. Дамските фризьори, на които късметът не би се усмихнал лесно в друга професия заради тяхната леност, дължат успеха си на колелото на повторенията, което постоянно се върти. Всичко, което клиентите правят тук, са го правили и преди, ще го повтарят до безкрай и занапред. Всички фризьорски каталози са еднакви, но всеки път се разглеждат отново. Женските списания, които се предават от ръка на ръка, никога не се четат до края, просто небрежно се преглеждат. Но няма никакъв проблем клиентките да ги разгръщат все на едно и също място. Докато седят пред огледалата, жените взаимно се оглеждат. Нищо, че от едно поглеждане до друго няма кой знае каква промяна във вида на оглеждания човек. Те пак се обръщат и хвърлят поглед отново и отново. Вестниците не се четат страница по

страница, преглеждат се от началото до края и от края към началната страница. Чайовете винаги остават недопити, изстиват, пак се приготвят, пак се изпиват донякъде и пак изстиват. Непрестанните разговори прекъсват тук-там, прескачат от тема на тема, едни и същи приказки се повтарят отново и отново. По телевизията постоянно излъчват едни и същи клипове, които хората бегло поглеждат, правят се едни и същи коментари за едни и същи песни и едни и същи изпълнители... Но, от друга страна, не е необходимо нещо да бъде напълно завършено. Нали в крайна сметка животът е низ от повторения. Той няма начало и край. Дори светът да има дъно, дори да дойде второто пришествие Израфил няма да засвири с тръбата... докато сте на фризьор. Нито земетресение ще разтърси Истанбул, докато сте във фризьорския салон. Не и докато сте там.

Клиентките постоянно откриваха разликите между снимките на стената. Както е известно, женското око е по-склонно първо да открива разликите, а после приликите. Покажете на някой мъж за три секунди снимката на пет красиви манекенки с конски опашки в сини бански, застанали край басейн. Най-вероятно ще види следното — една красива манекенка с конска опашка и син бански, застанала край басейн, и това по пет. После покажете същата снимка на никоя жена. Ето какво може би ще види тя — край един басейн са застанали пет манекенки, някои от тях са по-изправени, други по-прегърбени. Косите им са вързани на конски опашки, които на някои отиват повече, на други по-малко. Облечени са със сини бански — някои изглеждат слаби, а други са по-закръглени, едни са красиви, но други са още по-красиви.

Ала когато станеше дума за снимките на Джемал и Джелал от Деветнадесетия традиционен конкурс по фризьорство в Мармара, дори набитото женско око се затрудняваше да открие разликите. Като оставим настрана дрехите, с които бяха облечени, и сребърните бижута на Джемал, дори изражението на лицата им бе еднакво. Докато работеха, бяха навели глава настрани по един и същи начин; еднакъв бе ъгълът, под който бяха приведени над манекенките, докато правеха косите им; по един и същи начин бяха свъсили вежди и сбръчкали чело, сякаш за да покажат колко сериозно приемат работата си, та дори и пръстите си бяха извили еднакво. И все пак имаше и малка разлика, която не убягваше от погледа — Джемал лекичко прехапваше долната

си устна, може би защото знаеше, че не е толкова добър фризьор като брат си; може би защото не обичаше колкото него леко висящия над врата кок, направен от дебело изплетена плитка от медночервена коса, или може би защото в този момент единствената му мисъл бе час по-скоро да приключи с работата и да намери нещо за ядене. Откакто се върна в Турция, Джемал не подпираше и се тъпчеше с всякакви тестени храни, защото беше доста лаком. Джелал пък ядеше като врабче и като се заговореше за храна, винаги си представяше супа. Как тогава телата им оставаха еднакви, и то напълно еднакви! Това бе една от необяснимите загадки, които дори редовните клиентки на салона не биха могли да разгадаят.

Колкото до работата им обаче, приликите между тях изчезваха и на преден план изплуваха разликите. По тази причина клиентите ни Джемал бяха едни, на Джелал съвсем други. Разбира се, понякога според моментните си настроения клиентките предпочитаха единия вместо другия. Например тези, които, разбира се, умираха да бърбят с Джемал, предпочитаха прическите им да прави Джелал. Особено за специални дни — за годеж, сватби, за неотложни срещи, всички предпочитаха него. За важните събития, както и за спешните случаи, точният човек бе Джемал. Онези, които се бяха опитали сами да подстрижат косата си и я бяха нафъкали криво-ляво, онези, които използваха евтин къдрин и косата им изглеждаше сякаш са бръкнали в контакт; онези, които така бяха тупирали косата си, че главите им приличаха на птиче гнездо; онези, които, дочули от някого, яко се бяха намазали с бабини измишльотини и бяха чака ли да изсъхнат; онези, които се бяха намазали с кислородна вода, за да изсветлят косата си и тя бе заприличала на метла; онези, които сутринта си бяха боядисали косата, но привечер вече този цвят не им харесваше; онези, които бяха потърпевши от опитите на неопитни фризьори; онези, които се бяха подстригали неподходящо и на другия ден вече съжаляваха, всички те се жалваха и без да крият притеснението си, се оставяха в ръцете на Джелал. В такива тежки случаи неговият нрав, който бе съвсем различен от този на брат му, действаше на дамите в салона като балсам. Той бе разумен и мълчалив и заради уважението към работата си, и заради доказаните си умения да спасява коси, независимо от неспасяемото им състояние клиентките бяха единодушни и спокойни, че в крайна сметка всичко ще бъде наред.

Между братята никога не възникна проблем от сорта кой кога и на кого е направил прическата. Както по повечето въпроси, и по този имаше неизречено споразумение. Тъй като във времето никой не нарушаваше разпределението на ролите, което стана от само себе си, никой на никого не се сърдеше. Когато някоя жена влезеше в салона, повечето пъти я проследяваха с поглед няколко минути. Веднага разбираха какъв е проблемът и я посрещаха подобаващо. Когато пък някоя клиентка отваряше вратата толкова рязко, че едва не я откачаше от пантите, и на лицето ѝ бе изписано отчаяние, Джелал спираше работа и бавно се насочваше към нея, за да я посрещне.

В същото време погледът му се стрелваше към косата на жената, за да прецени степента на отговорността, която го очаква. А когато нямаше място за притеснение, ролята на посрещач се падаше на Джемал. Той също прекъсваше разговора, който водеше в момента, и с учтивост, чиято доза все не можеше да улучи, се покланяше и посрещаше посетителя. Ако клиентката бе вече позната, не пропускаше да я клъвне с упрек, че от последното ѝ посещение е минало доста време. Според Джемал всяка жена всеки ден трябва да изкарва поне един час във фризьорския салон.

Всъщност, ако погледнем редовните посетители на салона, имаше само един клиент, чиято коса от самото начало бе правена само от Джелал. Един човек, който поне колкото него се успокои от безценната нечувана дотогава тишина, която завладя фризьорския салон — Мадам Лелче. Беше дребничка жена, която живееше съвсем сама на последния етаж в Двореца на бълхите в апартамент №10. Без да пропуска, на всеки петнайсет дни отиваше да отрежат връхчетата на изтънялата ѝ рядка коса, гладко да я срещат и веднъж месечно да я боядисат в цвят платине. Тя бе станала постоянна тема за коментари на редовните посетители и балсам за езиците им. Жената бе доста възрастна за платинено русо или пък платинено русото бе в повечко за годините ѝ. Беше на седемдесет и осем. Възраст, неподходяща за блондинка. Това както и да е, но поне да не беше толкова сериозна, толкова важна. Беше пример за достолепие. Ако беше духовита или поне малко се шегуваше, ако в очите ѝ проблясваха искрици от бохемския живот, който бе водила, без да се срамува, без да ѝ пука от нищо и от никого и ако бе просто една щастлива старица, цветът на косата щеше да ѝ отива. Всъщност твърде далече от разпуснатия

живот, беше една от онези жени, които спазват всички норми, бе стриктна, подредена и достолепна като златно кюлче, а на всичко отгоре — платинено руса. Е, това вече се струваше прекалено на редовните клиентки на фризьорския салон.

Беше прекалено, защото в закодирания свят на цветовете и боите правилата са строги. Всички знаят това. Изрусените коси нямат нищо общо с уважението. Правилото може да бъде нарушено само при едно условие — ако наистина русото е по рождение. Това е истински проблем за жените, които са руси по природа. Червенокосите, чернокосите, светлокестенявите, албиноските могат да боядисват косите си толкова често, колко искат, както и във всички тонове, които поискат. Те обаче не се сблъскват по сто пъти на ден с въпроса дали това е истинският цвят на косата им. Желанието на жените да бъдат блондинки задължително е съпроводено с лъжа и склонност към нечестност. Всъщност измамата им много скоро излиза наяве. Докато те се опитват да убедят човека срещу себе си, корените на косата им тайничко се подават. Русият цвят на косата превръща възторжените му почитателки в измамници и ги прави дълбоко асоциални.

Обаче ето, нито цветът на косата, нито това, че на тези години се гримираше, накърняваше уважението, което Мадам Лелче събуждаше у хората. С прекалената си сериозност и величественото си мълчание още през първия ден тя показва, че ще бъде клиентка на Джелал и че това никога няма да се промени. Ако се съдеше по блясък в очите им, двамата се разбираха много добре. Но тъй като твърд рядко си разменяха по някоя дума, беше трудно да се проумее как така се сблизиха. И без това, ако зависеше от тях, думите трябваш да се раздават на хората с месечни купони. Всеки трябваше да знае, че думите, които се отронват от устата му, са ограничени като водата, която пие, и земята, която обработва, и че докато говори, изразходва ограничения си дял.

Колко жалко обаче, че днес следобед обожаваната и от двамата тишина, продължи не повече от четири минути. Внезапно някой бясно бутна вратата и тя се разтресе със звън. Наред с монотонния глас на продавача на дини, който звучеше така, сякаш издаваше заповеди, в салона нахлу млада жена. Трите дами, седнали на въртящите се столове пред огромното огледало на стената, бяха клиентки на Джемал. На вратовете им бяха завързани найлонови мушамы с

леопардов десен и като цяло те съвсем не бяха за гледане. Обърнаха се заедно с ролките, щъркелите, бонетата и алуминиевото фолио на главите им и хубавичко огледаха новата, която щеше да се присъедини към редиците им. Щом разбраха коя е, с много по-голямо любопитство я огледаха от главата до петите. Това бе един много важен миг, защото до този момент Синята Метреса не бе прекрачвала прага на фризьорския салон.

Джелал хвърли бегъл поглед към вратата и продължи работата си. Нямаше никакво намерение да се занимава с друго, освен с изрусяването на възрастната си приятелка. А и на всичко отгоре новата клиентка, която и да бе тя, не изглеждаше като за него. Ала Джемал не бе така апатичен като своя близък, нито пък неосведомен като него. Точно обратното, можеше да се каже, че и зиме и лете, от сутрин до вечер на воля бе разпространявал във фризьорския салон клюките, които се носеха за Синята Метреса. Например знаеше, че е на двайсет и две години. Беше чул също, че преди няколко седмици някакъв младеж на улицата бе казал нещо по неин адрес и когато тя се нахвърлила върху него, той обърнал нещата на шега, но тогава тя отворила плика с боклук, който носела, за да хвърли в контейнера, и изсипала съдържанието му върху главата на натрапника. Знаеше още, че когато домоуправителят Хаджи бе изчислявал сметката за вода, която идваше общо за всички и всяко семейство плащаше според броя на членовете му, бе написал за нея разписка не за един, а за двама души, тя бе вдигнала скандал. Знаеше, разбира се, че бе наела апартамент № 8 самостоятелно и бе казала, че ще живее сама, и че въпреки това живееше като метреса на един търговец на зехтин на годните на баща ѝ; че човекът най-малко четири дни седмично не излизаше от дома ѝ и това, че винаги бе ужасно недружелюбен. Знаеше всички тези неща, а истината беше, че умираше да узнае повече.

Джемал подаде купичката за кичури на младия помощник с акне по лицето и с глуповата усмивка тръгна към вратата. Докато вървеше, набързо „щракна“ в цял ръст неочакваната клиентка. Ами в тялото ѝ май нямаше нещо, заради което чак толкова да бъде харесано. Дори да не беше съвсем като круша, все пак беше крушовидно. Беше облечена с дълга, тънка, трептяща рокля с презрамки. Доста прилично облекло за една метреса. Но тъй като отдолу нямаше подплата, заради

слънчевите лъчи, които се процеждаха през стъклената врата, краката ѝ от горе до долу съвсем ясно се виждаха.

Създаваше усещането, че хем иска да скрие тялото си, хем да го покаже. А може би просто беше объркана. Лицето ѝ... всъщност най-интересно бе лицето ѝ. Лицето на някои хора е като магнит, покрит с кожа. Всички непознати черти на характера им, всички възходи и падения, същинската им същност е събрана там. Те мислят с лицето си, говорят с лицето си, движат се с лицето си, спорят, огладняват, радват се, обичат или се обичат с лицето си. Тялото, което носи лицето, е необходима, но неуместна основа. Всъщност те представляват едно ходещо лице. Затова никога не могат да скрият чувствата си. Това, което чувстват и начина, по който го чувстват, веднага се изписва на лицето им. И бледото лице на Синята Метреса, украсено с мъничка синя халка на носа, с цяло гърло крещеше, че страшно ѝ се иска никой да не забележи колко много се притеснява в този момент. Джемал направи още една крачка и нарушавайки правилата за посрещане на клиенти във фризьорския салон, се ръкува с младата жена. Макар да нямаше затруднения при разговори с нежния пол, той винаги подценяваше жените и подобно на повечето прикрити хомосексуалисти, изпитваше специален интерес към онези от тях, към които другите жени се отнасяха с възхищение, но и с омраза.

Синята Метреса мина през отделните части на помещението, като се опитваше да се измъкне от стрелкащите любопитни и смуцаващи погледи и с предпазливи, бързи крачки се насочи към въртящото се кресло, което ѝ посочи Джемал. Когато зае мястото си до останалите жени пред широкото и високо огледало, погледите към нея зачестиха и ставаха все по-явни. Леко кривогледата блондинка, която посещаваше салона веднъж седмично, за да намажат корените ѝ, и по никакъв начин не можеше да бъде убедена, че не е необходимо да го прави толкова често; светлокестенявата нервачка, която, докато чакаше действието на къдрина, палеше цигара след цигари и нервно поклащаше крака си, между чиито пръсти бяха поставени тампони от памук заради току-що направения ѝ педикюр; позакръглената червенокоска, която заедно с косата боядисваше и веждите си, и над очите ѝ постепенно, докато боята засъхваше, се бяха появили две дебели оранжеви черти и дребната възрастна женица, която седеше в

края, бяха приковали поглед в Синята Метреса сякаш чакаха да бъдат представени.

Стараейки се, доколкото бе възможно, да не я докосва, помощникът с акнето завърза на врата на Синята Метреса найлонова мушама с леопардови шарки и петна от боя. След това бързо се отдалечи. Чиракът ужасно се притесняваше, тъй като заради акнето непрекъснато чуваше гадни шеги по свой адрес. Притесняваше се, защото лицето му, сякаш бе негов враг, се представяше на хората и зачервено от срам, съобщаваше всички грехове, които през нощта бе извършил с една ръка. Да работи в дамски фризьорски салон в този силно емоционален етап от живота си, за него бе цяло нещастие. Докато момчето непохватно вървеше назад, не забеляза котката, която тихичко се бе вмъкнала през отворения прозорец. Когато, без да иска, я настъпи, животното жално измюка и вниманието на всички жени в салона се насочи към него.

Беше едра катраненочерна котка с дълги косми и жестока муцуна. Бе от онези котки, дето смятат, че откакто свят светува, между тях и хората вилнее кървава битка, и гледат всеки, когото срещнат, с присвити очи все едно виждат нищожество. Точно под носа ѝ козината ѝ бе снежнобяла и образуваше кръг, който продължаваше до края на челюстта. Създаваше илюзията, че само преди малко тази муцунка е била потопена в купичка с кисело мляко. Заради това въпреки всичко котката изглеждаше симпатична.

— Ела, Боклучко! Ела, пакостнико — извика Джемал, когато видя, че Синята Метреса хареса котето.

— Защо наричате котето Боклучко? — попита Синята Метреса.

Животинчето, което веднага бе схванало, кой би му обърнал внимание, вече бе започнало да се примъква. Тя го хвана с две ръце и го вдигна нагоре. После си преправи гласа така, както жените правят, когато се радват на бебетата, и зададе същия въпрос:

— Защо те наричат Боклучко? А, миличкото ми? Може ли някой да каже Боклучко на такова красиво коте?

— Защото главата на господина все е завряна в боклука — отговори весело Джемал. Боклучко му се виждаше по-сладичък от всякога, тъй като бе повод да се сближи със Синята Метреса. — Сигурно в цял Истанбул няма да намериш коте с по-голям късмет. Така де, пък да кажеш, че е кой знае колко красиво. За Бога, само погледни

муцунката му. Виждали ли сте някога коте, което гледа по-лошо от него? Трябвало е да се роди змия, но понеже в момента е нямало подходяща кожа, по неизбежност дошло на този свят като коте. Но каквото и да направи, все пак намира начин да бъде обичано. Сигурно има дяволски косъм или нещо такова. При когото и да отиде, все ще си намери нещо за ядене. Но няма да се насити, със сигурност никога няма да се нахрани. Тъпче се, тъпче се, след което си поема дъх в сметището. И без това неговото царство е точно до буницето и оградата. Честна дума, ако не го бях видял със собствените си очи, нямаше да повярвам, че е истина. Тъкмо се бяхме настанили в този салон. Боядисахме го и вече се занимавахме с довършителните работи. През целия ден търчахме по работа и вече бяхме скапани, гладни като вълци, чудехме се какво да направим, накъде да тръгнем и решихме да си поръчаме храна от съседното заведение, където предлагаша пилешко месо. А нали знаете колко големи са порциите! Имат и гарнитура — пилаф, салата, пържени картопки, която не можеш да изядеш. Както й да е, да не се отклонявам. Нещо се беше объркало и ни бяха изпратили едно пиле повече. Ние не го върнахме, нали бяхме умрели от глад, и решихме, че ще го изядем. Разбира се, не можахме. Всеки от нас едва успя да изяде това, което си бе поръчал. Особено пък Джелал само си боцна оттук-оттам като врабче. Докато ние се хранехме, вашият хубавец бе надушил миризмата и пристигна. Тогава още не знаех, че го наричат Боклучко. Дойде красавецът, застана срещу нас и започна да се облизва. Ще речеш, че горкичкият дни наред нищо не е хапвал. Дожаля ни за него, взехме, че му дадохме цяла порция пилешко месо. Честна дума, ако лъжа, да стана на гума, този така се отнесе в яденето, че щеше се задави от вълнение, сякаш го преследваха добермани, за да го разкъсат. Не остана дори кокалче, омете всичко. Пред очите ни изяде една препълнена чиния с пилешко, че дори я облиза. По това време Пророкът на Котките живееше в апартамент №2. И той е един малоумник! Имаше 30 котки. Накъдето и да погледнеш, отвсякъде излизаха котки. Но поне онази миризма беше по-нормална от сегашната воня на отпадъци, както и да е. Точно това коментирахме, преди да дойдете. Тъкмо казвах на Джелал, че ако продължаваме да живеем по този начин сред отпадъците, скоро ще започнем да ровим като кокошките. Така ли е, Джелал?

Джелал кимна в знак на потвърждение, което според него бе напълно достатъчно.

— Боклучко нападнаше всичко, което бе за ядене, научи се да яде от храната на котките от апартамент № 2. Но когато Пророкът на Котките му тегли един хубав пердах, с наведена глава се върна при нас. Дойде и хубавичко дояде остатъците от нашата храна. Изблизва дори остатъците от яденето на Джелал. Дадохме му пържени картопки, не ги хареса много, много, но и тях ги омете. Зарязахме си работата и с ужас наблюдавахме животното. Обзаложихме се кога точно ще се пръсне.

Не само жените пред огледалото, дори маникюристката, въпреки че беше слушала тази история най-малко четирийсет пъти, и помощниците следяха с интерес разказа на Джелал. Може би не беше чак толкова добър фризьор като брат си, но като дойдеше ред за разтягане на локуми, нямаше равен на себе си. Учудващо, но по отношение на приказките беше майстор. Сега, ако можеше да го пуснат в някоя страна, дето трудно може да се открие на картата, само за да разбере какво говорят хората около него и за да пуска лафове, за нула време щеше да говори свободно чуждия език. Тъй като дълго живя в Австралия, турският му не беше на ниво, но за пет години изцяло го усъвършенства. Единственият проблем бе акцентът му, който го издаваше. Ала Джелал не беше съвсем сигурен дали по-малкият му брат, с когото имаха три минути и половина разлика, все още говореше с акцент, защото не успяваше да се справи с него, или просто си мислеше, че така е по интересен на клиентките.

Натъпка се до насита, след което стана и се протегна. Само че не можеше да ходи. Беше се превърнал в огромен търбух и не можеше крачка да направи. Тръгна, влачейки корем. А ние — след него. Излезе навън, затъркаля се към градината и скочи на оградата. Само какъв скок направи. Толкова бе натежал, че коремът му се закачи и без малко да падне. Решихме, че вече ще се свие на кълбо и ще заспи, че два дни няма да се съвземе. Няма такова нещо. Знаете ли какво направи? Скочи от другата страна на оградата. Там бе оставен някакъв плик с боклук. За съжаление започнахме да живеем сред боклуците. Взе, че си набути главата в плика и започна да рови в сметта. Погледнахме и какво да видим, беше намерил купчина глави от риба и лакомо си гризкаше. Не знам какво още е ял след това. На нас ни прилоша. Колкото повече

ядеше, толкова по-тежко ни ставаше. Не можахме да издържим и побягнахме, скрихме се вътре. Честна дума, още е пред очите ми, все едно че бе вчера, направо се страхувам от този сладур. Чували сме за много котки, които, като останат гладни, и изяждат стопаните си. Боклучко обаче дори с пълен стомах може да изяде всички нас, да ни схруска. И като капак да си дояде с остатъците от бунището.

— Май разбра, че говорим за него — каза закръглената червенокоска. Тъй като се притесняваше, че докато се смее, си бръчка челото, а пък не можеше да се сдържи, се опитваше поне да не движи веждите си.

— Какво като разбере, да не би да не е истина? То неговото не е стомах, а бунище. И името му клони към бунище, и стомахът му е бунище — промърмори Джемал. След което се обърна към котето, което от известно време стоеше и го наблюдаваше в присвити очи, и размаха сешоара, който държеше в ръка.

Сешоарът. Котаракът, който от опит знаеше, че дори да падне в кофа с вода, не е толкова страшно, колкото да остане срещу вихъра ни този ревящ звяр, с един скок скочи от скута на Синята Метреса и се измъкна през отворения прозорец. Постоя секунда, след което за последен път с недоволство в погледа огледа клиентките на фризьорския салон и като играчка, в която вместо дунапен са сложили някакъв механизъм, се изниза в празното пространство. Ала още преди лапичките му да стъпят в градината, нещо странно кацна на главата му. Като изсъхнало листо или като парченце хартия бавно, нереално бавно от последния етаж на Двореца на бълхите се спускаше тъмносиня детска кадифена рокличка. По краищата на якичката и ръкавите ѝ бяха защити красиви дантелки, а отгоре бяха нарисувани десетки мънички русалки. Тъкмо преди да падне на земята, котакът се оказа на пътя ѝ и тя падна върху него. Котката и рокличка се приземиха заедно.

— Вижте, вижте, отгоре се сипят роклички! — разкрещя се развълнувано маникюристката, която през това време беше застанала пред рафтчето близо до прозореца и търсеше тъмночервен лак №113.

Само за миг Джемал, закръглената червенокоска, леко кривогледата блондинка и помощниците се озоваха пред прозореца. Понеже не можа да устои, секунда след това и Синята Метреса с любопитство и нежелание, тръгна към тях. След нея закуцука светлокестенявата нервачка с педикюра, като внимаваше да не стъпва

на крака с лакираните нокти. Наистина отгоре валяха дрехи — какви ли не цветове, най-различни детски дрешки. На това неочаквано представление на тротоара, освен насъбралите се десетина човека имаше и други хора. Всички бяха вдигнали глава нагоре и се опитваха да видят човека, който хвърлеше дрехите. Ала действащото лице в тази сцена не се появяваше. На прозореца на апартамента на последния етаж в Двореца на бълхите, който гледаше към градината, през определени интервали се стрелваше само една бяла женска ръка без накити, след което се прибираше. При всяко появяване ръката пускаше по някоя дреха в празното пространство.

Докато дрехите валяха една след друга, маникюристката се надвеси през прозореца и с радостта, с която се посреща първия сняг, се опита да хване една от тях. Между престилките, роклите, чорапите, пуловерите, ризите, пуловерите без ръкави успя да хване една наситено жълта панделка.

— Недейте, срамота е — каза Мадам Лелче, която досега седеше безучастно. Плътният ѝ глас с леко дрезгав тембър се извиси и постепенно заглъхна.

В момента, в който изпита сладостта от това, че се оказва свидетел на лудостта на някого друг, маникюристката замърмори с огромно нежелание, защото трябваше да изглежда добродетелна. С ужасно кисела физиономия отиде и хвърли панделката върху купчината в градината. Само след една-две минути дъждът от летящи дрехи спря от само себе си. Финалният полет направи синя ученическа престилка. Разтвори се като срамежлив парашут и безмълвно полетя надолу. Прозорците на последния етаж с трясък се затвориха и снежнобялата ръка изчезна вътре. Зяпачите от тротоара започнаха да се разотиват на групички, а клиентите седнаха по местата си.

— Момче, направи за всички по кафе — каза Джемал на помощника без акне. — Честна дума, скъсаха ни нервите — след което се отпусна на дивана до стената. Изведнъж усети колко е уморен. — Писна ни, наистина ни втръсна, честна дума! Откакто се пренесохме тук, няма нещо, дето да не е валяло на главите ни. Тази жена е ненормална. У тях не остана нищо здраво. Като я хванат лудите, отваря прозореца и давай, хвърля надолу каквото има. Ще дойде ден, когато ще вдигне телевизора и ще го изхвърли. Не е ясно на чия глава ще падне, някой ще си отиде ей така!

За миг се замисли. Притесни се без причина. Но веднага се окопити. Откакто се помнеше, все се страхуваше от безпричинно обземащата го тъга.

— Колко е изобретателна! Никога не хвърля едно и също нещо втори път. Джелал, спомняш ли си, че веднъж беше пунала долу вратовръзките на мъжа си и те останаха дни наред да висят на коприненото дърво. — Тъй като не се надяваше, че ще получи отговор от него, се обърна не към него, а към клиентките и продължи:

— Джелал отиде и свали вратовръзките. Не извика децата, за да не счупят клонките на дървото. Сам се покатери. Ако не беше той, вратовръзките на горкия човек още дни на ред щяха да висят там.

Джелал се усмихна притеснено:

— Дано някой излезе да събере дрехите. Навън се стъмва, наистина могат да ги откъснат — промърмори той само за да се отърве от насоченото към него внимание.

— Събира ги, събира ги, новата им домашна помощница е слязла долу и събира всичко. Горката жена, пламнала е от срам сякаш тя ги и е изхвърлила — намеси се маникюристката.

— Няма да изкара дълго, скоро и тази ще напусне — промърмори светлокестенявата нервачка, докато издухваше дима от цигарата си. Застанал пред огледалото, наведен на една страна, помощникът с пъпките започна да маха една по една тънките ролки, като се опитваше да разбере до каква степен кичурите коса са обработени от къдрина.

— Ох, коя жена ще издържи Хигиен Тижен, всяка идва и бързо си ръгва — каза Джемал.

— Хигиен Тижен, Хигиен Тижен — разкикоти се кривогледата блондинка. — От четири месеца тая жена не е излизала навън. Можете ли да си представите? От страх, че ще пипне някоя болест, не смее да си покаже носа навън. И през това време съвсем ѝ се разхлопа дъската.

— Не бе, мила, това не е само напоследък. Хората разказват, че по принцип ѝ хлопа дъската. Мадам Лелче помни тяхното пренасяне в блока. Нали, Мадам Лелче? — извика маникюристката. Като повече то свои връстнички и тя изпитваше някаква необходимост, когато разговаря с някой по-възрастен, да говори по-високо.

Всички глави се обърнаха към възрастната жена. Всъщност никой не знаеше защо я наричат Мадам Лелче; чудеха се и дали е

мюсюлманка, или не. Но ако някой се поинтересуваше, сигурно щяха да му отговорят, че е туркиня и мюсюлманка. Наричаха я Мадам не защото не можеха да я нарекат по друг начин заради съмненията в нейната религия или гражданство, а защото с цялото си същество усещаха в нея нещо по-различно и не можеха да определят какво точно е то. Това, което я различаваше от другите не бяха само годините и обноските ѝ, по-различното в нея сякаш бе много дълбоко в същността ѝ, в странността ѝ. Маята, с която бе замесена, бе по особена и затова името ѝ беше Мадам. От друга страна, от години беше тук. Бе пуснала по-дълбоки корени от всеки друг. Между съседите тя бе единствената родена и израснала в Истанбул. Всички се бяха преселили отнякъде и се бяха установили в града, а нейният живот бе преминал в този квартал. За разлика от тях обаче все още се крепеше, загърбила както бъдещето, което така и не идваше, така и миналото, което не си отиваше; не се бе мъкнала след другите и не бе мъкнала други след себе си. Името ѝ бе Лелче, защото бе остатък от миналото, в което никой от тях не бе живял.

Мадам Лелче се усмихна дискретно и наведе глава. Погледна ръцете си, обсипани с кафеникави петна. Същите петна, само че по-малки и бледи, се бяха разпръснали от слепоочията към бузите ѝ. Ако това бяха най-ярките цветове по лицето ѝ, като много жени на нейните години щеше да изглежда далеч по-възрастна. Всъщност оранжевото червило, което стоеше по-скоро като лепнато върху тънките ѝ устни, отколкото като намазано; слънчевото жълто на златните ѝ обеци във формата на листенца; аленото на ружа по бузите ѝ, който подчертаваше преплетените като мрежа бръчки; светлолилавите тонове на сенките, които бе сложила на клепачите си; блясъкът на красивите ѝ синьо-сиви очи, и, разбира се, платиненото русо на косата ѝ придаваха на външния ѝ вид лекомисленост. Това, че без да обръща внимание на напредналата си възраст, се бе боядисала така, я правеше впечатляващо комична. И като всички впечатляващо комични хора, тя си имаше и плашеща страна.

С този си вид тя бе реална пречка за разговорите на присъстващите. Докато беше там, те се въздържаха да злословят и не изпитваха удоволствие от изкуството да клюкарстват. Но се случваше и обратното. Сериозното поведение на Мадам Лелче напомняше на жените във фризьорския салон насадата, която бяха вкусили в

гимназията, когато направиха общ фронт срещу една учителка, която се правеше на праведна, и в същото време копнееха да ѝ направят впечатление. Думите ѝ, които звучаха като лозунги и ценностите, които изповядваше, прочистваха и внасяха ред в безкрайните им разговори. Удоволствието беше пълно, когато понякога успяваха да включат и нея в цветущите си приказки. Беше страхотно да разберат, че недосегаемите хора също имат неприятности като всички останали. Закръглената червенокоска не можа да издържи и се изказа в подарена на маникюристката, като се опита да убеди възрастната жена:

— Тя си е била такава още като млада. След като се е оженила, нещата са се влошили още повече. Болна е на тема чистота.

— Миличка, и какво лошо има в това? Просто е капризна — опита се да отклони въпроса Мадам Лелче.

— Скъпа Мадам Лелче, това не е каприз, а болест — развика се маникюристката, окуражена от подкрепата, която получи. — Може би дори е по-лошо от болест. Когато си болен, просто знаеш, че си болен. Отиваш на лекар, лекуваш се, нали така? Само че няма лекарство за болните на тема чистота. Дори и да има госпожа Тижен не би сложила хапчето в устата си, защото ще го сметне за твърде мръсно.

— Колко жалко. И всичко отнася детето — добави леко кривогледата блондинка.

— Не говорете така — намеси се в разговора Мадам Лелче. — Тижен е много грижовна към детето си. Пък и може ли една майка да мисли лошо на чедото си.

— Добре де, Мадам Лелче, какъв е смисълът от такава обич? Виж, че през цялото време хвърля долу дрешките на детето — почти изкрещи маникюристката.

— Така ли? — попита Мадам Лелче учудено?

Маникюристката повиши тон, развълнувана от факта, че е успяла да каже нещо, на което възрастната жена нямаше как да възрази:

— Разбира се, ами нали всичко, което се изсипа върху нас, беше на детето. Защо никога не хвърля собствените си дрехи? Жената може да си е откачена и особнячка, може да е всякаква, обаче не е луда. Когато ѝ изнася, акълът ѝ си е съвсем на място, да е жива и здрава!

Възрастната жена недоверчиво сви тънките си устни:

— Значи е изхвърлила дрехите на детето, а? И защо ли?

— Защо мислите? Защото е смахната.

Лицето на Мадам Лелче помръкна. Маникюристката усети, че е си е позволила твърде много, и млъкна. Ала все пак беше доволна, че е казала, това, което имаше да каже.

— А на нас какво ни пука, като е откачена, да си е откачена — разнесе се боботещият глас на Джемал. Колкото и да обичаше клюките, се притесняваше, че Джелал ще се ядоса заради това, че с празните си приказки маникюристката бе притеснила старицата.

— Ние ли трябва да се занимаваме с проблемите на всеки побъркан? Нима в Истанбул има друго, освен откачалки? Навсякъде е пълно с откачалки и с булгур. Повярвайте ми, ако започнем да разговаряме с всеки от тях, животът ни ще се задръсти. Момче, какво стани с кафетата? Хайде, донеси ги, че ще изстинат!

Джелал прояви търпение и смени темата.

— Вонята от кофите отново се разнесе. Колко пъти се оплакахме в съвета. И все същото.

— И какво казват? Нали бяха наели фирма, която да събира боклука?

— Намерихме телефонния номер на фирмата, обадихме се — рече Джемал. — И те са едни тежкари. Изкарват камионите привечер, в часовете, когато хората се връщат от работа. Сякаш го правят напук.

— Въпреки че часът не е подходящ, все пак идват в уреченото време и прибират боклука. Но така и не можахме да се отървем от миризмата — вълнуваше се Джелал.

— Разбира се, че няма да се отървем. Докато навсякъде има толкова булгур, няма да се отървем нито от боклука, нито от забавеното развитие — вбеси се Джемал. — Значи, можеш ли да повярваш, Мадам Лелче, дните ни минават в това да хулим онези невежи жени, които си оставят боклуците до тази ограда. Всички до една изглеждат еднакво. А и не разбират от дума. Накрая така ми втръсна, особено от едната — не питайте. Живее чак на края на улицата. Не я мързи и всеки ден извървява триста метра, за да дойде да си изсипе боклука тук. Много си блъсках главата и все си задавах въпроса — какво може да накара един човек всеки ден да прави нещо подобно. Не можах да си отговоря. Накрая стигнах до следното заключение: преди построяването на този блок, тук е имало наследствени земи. Сигурно бабата на тази жена винаги е изсипвала боклука си тук. По някое време дамата се е сдобила с дъщеря, която

след време също е изсипвала боклука на това място. Междувременно и тя е родила дъщеричка. Всъщност с нея се карам всеки божи ден. Това отношение към боклука върви по наследство, предава се от майка на дъщеря. Един вид семейна традиция. Нищо чудно, че дъщерята прави това, което е видяла от майка си. Ама не го изсипва като прадедите си в кофата, а го слага в плик и го хвърля. Модерно зрънце булгур.

Докато Джемал мърмореше, останалите се разхилиха, а Мадам Лелче замислено поклати глава:

— Джемал, навремето тук не е имало наследствени земи. Откакто съществува, този квартал винаги е бил гробище — каза тя.

Джемал, който не очакваше подобен отговор, с усилие преглътна думите, които напираха на върха на езика му. Започна притеснено да се оглежда, като че очакваше да получи отнякъде помощ, и точно в този момент погледът му се закова в нещо малко и черно, което енергично се придвижваше пред огледалото на другия край на дървения плот. Това бе хлебарка. Беше се покатерила върху кошничката фиби, размахваше антените си и вероятно слушаше разговорите им. Някак си до този момент не бе привлякла вниманието на никого. Но ако излезеше от кошницата и започнеше да се разхожда по плота, щеше да направи официално шествие пред всички клиенти. Джемал грабна голямата четка за почистване на косми и внимателно се приближи до нея. В същото време продължи да говори на висок глас дори още по-въодушевено, все едно нищо не е видял.

— Абе, жено — казвам й, — аз идвам ли да си изсипвам боклука върху твоя килим. Какво право имаш да оставяш отпадъците си до оградата на другите хора? Изчакай до вечерта и когато дойде боклукчийската кола, ще оставиш боклука пред собствената си врата, за да го вземат. Не, категорично не вдява. Просто защото е зрънце булгур.

— Какъв булгур? — попита Синята Метреса. Притеснена от погледите на помощника с акнето, тя се бе скрила за един вестник и сега подаваше глава иззад новините на трета страница.

— Не знаете ли теорията ми за булгура? Веднага ще ви я разкажа — каза Джемал, като междувременно не откъсваше поглед от хлебарката. — Всъщност е много елементарна. Господа, в Турция има ли планиране на раждаемостта? Няма. „Ах, Аллах ни го изпрати“, раждай деца и ги пускай на улицата. Хайде, да кажем, че ги пуснеш,

добре, а как ще ги храниш? Един човек ще го храниш с месо, пет човека с месо и булгур, десет — само с булгур. Хубаво, а този булгур оказва ли някакво влияние на умственото развитие на човека. Не, нали! Пък после иди и говори на онази жена, просто ей така, колко то си искаш. „Абе сестро, не си изсипвай боклука в градината ми“ — крещя колкото глас имам. А тя стои и ме гледа тъпо. Говоря ѝ, но тя как да ме разбере? Разсъдък, захранен с булгур.

Джелал се прокашля. Джемал схвана знака на брат си, но тъй като предпочиташе вниманието, което проявяваше Синята Метреса към него, пред тактичността на близнака си, продължи да се държи по същия начин.

— Още преди месец се скарах с онази жена. Беше една привечер, правехме булчинска прическа. Докато работехме по косата на булката, докарвахме и роднините. Щом приключехме с кока на едната, започвахме следващата. Заловихме се за работа рано сутринта, и карахме целия ден накрак и бяхме капнали от умора. По едно време гледам онази жена върви към нас с бодра крачка. Носи плик с боклук. Отворих прозореца, подадох глава и зачаках. Реших, че може би, като ме види, ще се засрами и ще се върне обратно. Обаче не! Тази, както ме гледаше право в зениците, дойде и си хвърли боклука. Само да можех да я разбера. Кой обяви оградата на нашата градина за сметище? Кой каза на тези хора да дойдат и да хвърлят боклука си пред дома на своите съседи? Помощниците едва ме удържаха. Ако я бях хванал, щях да я направя на нищо. Треперех от гняв, започнах да крещя и нервно да крача напред-назад. Човек, ако не друго, то поне малко би се засрамил, би се дръпнал малко встрани, не е ли така? Обаче къде ти! Онази стои и тъпо ме гледа в очите. Честна дума, дори не разбра защо съм се ядосал. Сигурно си е помислила, че съм избягал от лудницата. Реших, че дори и да не ме е разбрала, поне ще се страхува да дойде отново. Не щеш ли, на следващия ден, пак по същото време, дойде отново с пликовете боклук в ръка. На всичко отгоре ме гледаше, малоумно облещила жабешките си очи, за да види какво ще кажа. Без малко да я убия. Мили Боже, не бива да се бъркам в твоите работи, но за какво си създаде такива хора! И сега, ето че не знам как да се справя с тези булгури? Заради тях целият блок не може да се отърве от миризмата на боклук. Както е тръгнало, хората ще престанат да идват тук. Ще останем без работа, без прехрана. Момче, ела да пръснеш тук!

Опиващият сладникав аромат на спрея, на който бе нарисувано тюркоазено море и безлюден плаж с палми, се разнесе из целия салон във вид на микроскопични пръски и се смеси с различните миризми. Джемал крадешком погледна към хлебарката с надеждата, че ще отрови от спрея. Ала тя, изглежда, съвсем не се интересуваше от ароматните частици, които се спускаха над нея. Бе успяла да се покатери върху купчината фиби и се готвеше да пропълзи в кутията с брилянтин.

— Прав си, разбира се, всичките ти клиенти ще се разотидат заради тази воня — каза светлокестенявата нервачка, докато наблюдаваше как лакират ноктите на ръцете ѝ с лак № 113, който отдавна бе и изсъхнал на ноктите на краката ѝ. — Разбира се, тъй като вие по цял ден сте тук, вече не я усещате. Понякога още като вляза в блока, тази смрад направо ме удря в носа.

— През целия ден всички прозорци са отворени. Непрекъснато проветряваме и пак смърди. Казват, че нагоре по етажите миризмата ставала все по-силна. — Така ли е, Мадам Лелче — извика от другия край маникюристката и без да иска, размаза нокътя на клиентката.

— А онези булгури отсреща са решили, че взимаме техния боклук. Абе вие нормални ли сте? За какво ми е вашият отвратителен боклук? — намеси се в разговора Джемал и за да покаже притеснението си, хвърли поглед на маникюристката, която през пет минути задаваше въпроси на възрастната жена.

— Как така? Какво искаш да кажеш? — попита Синята Метреса, която доста смутено се опитваше да възприеме новата си визия пред огледалото досуц като повечето момичета с дълги коси, когато никой отреже дори само връхчетата им и още преди да излязат от Фризьорския салон, вече съжالياват.

— Вие не знаете, че сме скарани с ненормалниците от апартамент №4. А аз пък си мислех, че не е останал човек, който да не е разбрал — каза Джемал. — Един ден онези дойдоха и аз, както му е редът, ги поканих да влязат. Човек за какво ходи на фризьор? Реших, че са дошли да направят косите си. Обаче намеренията им били съвсем други. Най-отпред върви онази луда жена, а след нея двойно поткаченият ѝ мъж. До тях крачи по-голямата им дъщеря, която отдавна е за женене, до нея по-малката, на която също отдавна и е време да се задоми. Жената дойде и застана като истукан пред мен. Цялото

семейство се бе подготвило за атака. В началото не разбрах нито дума от това, което ми говореха. Всъщност бяха завързали пликовете си с боклук и ги бяха сложили пред вратата си. Като погледнали след пет минутки, там нямало нищо. И като се развикаха: „Къде е ни е боклукът“? Казвам им, че сигурно го е взела Мерйем. Не, не било там, оказа се, че точно този ден портиерите са отишли на село. Казах им, че сигурно го е събрал боклукчията. Че кой боклукчия влиза в блоковете? Аз откъде да знам къде е вашият боклук? Като се заинатиха „Вие сте го взели. Върнете ни обратно боклука“! А на нас, виж какъв ни е късметът! Сякаш в огромния Истанбул няма друго място, те дойдохме и си направихме фризьорски салон в блока на такива кухавели.

Неусетно се унесе в разказа си и хлебарката се изгуби от поле зрението му. Когато се сети за нея и я потърси, вече нямаше как да я намери, защото не бе на предишното си място.

— Стига де, кой ще вземе боклук? Какво толкова ценно е имало в плика? — промърмори светлокестенявата нервачка, докато палеше следващата си цигара.

— Всъщност нещата не са такива, каквито си мислиш — каза Джемал, докато оглеждаше кошничката с фибички. — Човекът е параноик. А жена му е още по-зле от него. Кой знае какъв сценарий са написали в главите си. Вероятно си мислят, че пликовете им с боклук са взети от ЦРУ или пък откраднати от терористите. Беше на върха на езика ми, едва се въздържах да не им го кажа. Абе, кой си ти, та да ти откраднат боклука! Каква обида само! Да бъдеш едно жалки зрънце булгур, а в същото време да се смяташ за благодетелствано зрънце боб.

Помощникът с акнето се захвана да събира оставените чашки от чай, омазани с най-различни цветове червило. Джемал заби поглед в хлебарката, която изскочи изпод чинийката, а през това време чиракът се втрени в гърдите на Синята Метреса.

Синята Метреса най-последно се бе отървала от найлоновата престилка, с която бе покрита, и тъй като в този момент преценяваше новата си прическа, не забеляза нито погледа на чирака, нито накъде се бе загледал Джемал. Всъщност искаше някой ден да събере смелост и да подстриже косата си много късо. Ала търговецът на зехтин нямаше да погледне с добро око на подобна промяна. Сто пъти й беше казал, че харесва жени с дълги коси. Кой знае какви щеше да ги наговори сега

дори само за това, че е отрязала връхчетата си. Погледна часовника си. Беше закъсняла, при това доста. Имаше да върши още толкова много неща. Джемал стоеше до нея с четката за косми в ръка и с тревога в очите. Може би си бе помислил, че е недоволна от начина, по който я е подстригал. И тъй като искаше да му се хареса, реши да се сбогува подобаващо и нарушавайки правилата за съпровождане на клиентите от фризьорския салон, тя пламенно стисна ръката му.

В този момент външната врата отново се отвори с трясък. Докато малкото звънче се люлееше напред-назад ведно с мощния глас на продавача на дини от отсрещния тротоар, който, както се разбра, бе решил да заглуши конкурента си с високоговорител, влезе една жена, която се тресеше от притеснение. Всички във фризьорския салон тутакси се обърнаха към вратата, за да видят новата клиентка. Погледнаха и сякаш като по команда замръзнаха на местата си. Вратата се затвори. Ехото от последния звън, който се разнесе от звънчето, постепенно замря от само себе си. Новата клиентка бе Хигиен Гижен.

АПАРТАМЕНТ №1: МУСА, МЕРЙЕМ, МОХАМЕД

— Няма да отида! — изрева Мохамед от мястото, където бе заклещен. После яростно удари с юмрук по най-близкия от кадифените кресла, които първо бяха светложълти — като жълтъка на яйце, после с цвят на презряла вишна, след което станаха синьо-зелени. Но тъй като бяха покрити с калъфки на цветчета, десенът им не се виждаше. Всъщност предпочиташе да удря не с юмруци, а с ритници И без това напоследък бе придобил навик да рита всичко, което се изпречеше пред погледа му. Ала мършавото му тяло бе така ужасно приклучено между креслата и стената, че дори не можеше да размърда краката си. Колкото му глас държеше изтресе двете най-дълги и сочни псувни, които знаеше. Когато чу това, опитвайки се да предпази големия си корем, Мерйем успя да премести с крак трите, наредени едно до друго кресла, и със същата бързина закова сина си за стената. Мохамед, който буквално бе затиснат в ъгъла, почервения като рак от яд и отвори уста. Но понеже разбра, че няма да има смелост отново да изругае, и тъй като гордостта му не позволяваше да се предаде, постоя няколко секунди с отворена уста и яростно заби зъби в креслото, което все повече го притискаше. Калъфката на цветчета предпазваше кадифената дамаска от атаки със зъби, но при по-силно ухапване сигурно щяха да останат следи.

Това боричкане, което се повтаряше вече всяка делнична утрин, започна точно преди пет месеца и една седмица, когато записаха Мохамед в 1-ви клас в началното училище в квартала. Единственото нещо, което бе запомнил от първия ден, бе вълнението на майките, притеснението на децата и намусената учителка. С течение на времето вълнението на майките, притеснението на децата и дори сърдитият вид на учителите, постепенно се уталожиха и вместо съвсем да изчезнат, вкупом се наместиха в Мохамед. Така след пет месеца и една седмица, включително и днес, той беше едно неспокойно, притеснително и намусено дете, което не искаше да ходи на училище.

Началото на тази така наречена привързаност на майка му към креслата съвпаднаше с времето, когато той тръгна на училище. Тъкмо

тогава Мерйем бе чула отнякъде, че един неин братовчед, който работеше в крайбрежен град в района на Еге и се препитаваше с професията на баща си — поддръжка и поправка на лодки, внезапно се е преместил в Истанбул и се занимава с изработка на мебели. И преди да са минали 36 часа от момента, в който чу новината, се оказа в ателието на братовчед си, за да поръча нова мека мебел, без да обсъди с никого цвета или модела. Уговорката им бе следната: братовчед ѝ, който все още не беше направил сефтето, щеше да даде специална цена като за роднини, а Мерйем щеше да му продаде на много ниска цена старите си мебели. Това, което и двамата в този момент не знаеха беше, че Мерйем е бременна в третата седмица. Докато носеше в утробата си Мохамед, тя бе станала ужасно опърничава, доста подозрителна и малко „странна“. Когато братовчед ѝ подготви мебелите, Мерйем бе навлязла във втория месец и бременността ѝ протичаше доста добре. Дойде в ателието, за да види готовите мебели, погледна цвета им и повърна. Бяха светложълти. Дори мисълта за яйца бе напълно достатъчна, съдържанието на стомаха ѝ да се върне в устата ѝ. Беше абсолютно невъзможно креслата в хола ѝ да бъдат светложълти.

Братовчед ѝ се опита да извърти нещата така, че той да излезе прав. Припомни ѝ, че самата тя бе избрала този цвят, и тогава, загубила всякаква надежда, Мерйем отново повърна. Толкова пъти ѝ прилоша тази сутрин, че накрая стана нейното. Новото им споразумение бе следното: братовчед ѝ, който все още не бе направил сефтето, щеше да смени тапицерията на мебелите, срещу което Мерйем щеше да му даде старите кресла и повече пари от вече договореното.

Когато братовчед ѝ се обади, че мебелите с вишнева тапицерия са готови, Мерйем тъкмо влизаше в третия месец на бременността. Вече повръщаше все по-рядко. Отиде в ателието, за да види крайния резултат, погледна цвета на креслата, седна до тях и се разплака. Вишнено! Дори една-единствена вишна, паднала от клона, бе достатъчна да ѝ навее мисълта за преждевременна смърт. И дума не можеше да става да сложи в хола си вишневи кресла. В опитите си да се защити братовчед ѝ и припомни, че тя самата бе избрала този цвят. Тогава Мерйем избухна в неутешими сълзи. Толкова много плака през този следобед, че накрая стана това, което тя искаше. Новата им уговорка беше следната: братовчед ѝ, който все още нищо не бе

продал, отново щеше да смени тапицерията. Мерйем щеше да донесе старите кресла и два пъти повече пари от това, което се бяха уговорили първия път. Само че сега, за да се подsigури, избра най-непретенциозния и най-лесно възприемания цвят — синьо-зеления.

Речено–сторено. След две седмици, когато Мерйем видя синьо-зелените мебели, нито повърна, нито заплака. Тази нощ за първи път от толкова време братовчед й заспа спокойно. На следващия ден натовариха синьо-зелените мебели в един камион и тъй като якият му помощник внезапно се бе разболял, се наложи да наеме двама хилави хамали и с тях ги закара в Двореца на бълхите, апартамент №... Още от сутринта Мерйем тръпнеше в очакване. Ръцете й бяха все върху леко наедрелия й корем и развълнувано крачеше напред-назад.

Братовчед й и хамалите прескочиха малките масички в миниатюрния хол, в който с пристигането на новите мебели пространството съвсем се стесни и нямаше къде да се стъпи. Седнаха кой където намери и набързо изпиха по едно кафе. После станаха да си ходят. Братовчед й пъкна в джоба си сумата, за която се бяха разбрали. Хамалите нарамиха по-големите стари, захабени и вехти тъмножълти кресла, той също метна един на рамо и се отправи към вратата. Само че още преди да са направили и крачка, бяха принудени да се заковат на място. Понякога по пътищата се случват подобни неща. Когато превозното средство пред вас спре внезапно и виждате, че пътят отпред е задръстен, но не знаете за какво точно става дума просто си стоите и чакате. Превити под тежестта на товара, братовчед й и хамалите имаха малко по-добър късмет — много добре виждаха с какви е задръстен пътят. Мерйем бе препречила вратата с наедрялото си тяло и корем, който сякаш само за няколко минути бе станал още по-голям, и не ги пускаше да минат.

Първият човек, който успя да разгадае какъв е проблемът на Мерйем, беше мъжът й. Безмълвно и смирено се отдръпна настрани и зачака да види какво ще стане. Муса имаше язва. Когато се ядосаше, стомахът му гореше. Затова той бе намерил решение — приемаше жена си такава, каквата е. Нямаше никакво намерение да се разправя с нея, особено пък по време на бременността. Но тъй като му беше мъчно и за онези хора, изпита потребност да им даде поне някакво обяснение: „Стана й мъчно за креслата. Познавам я, знаех, че ще стане така!“

Всъщност това „познавам я“ бе явно предупреждение за онези, които биха го разбрали. Означаваше нещо от сорта: „Откажете се, докато е време.“ Ала нито братовчед ѝ, нито хамалите успяха да осмислят тези думи. И тъй като не го разбраха, свалиха от гърбовете си креслата и започнаха да се карат с нея. Това, че те все повече се вбесяваха, не вършеше никаква работа, освен че караше Мерйем още по-здраво да се вкопчи в идеята си. Колкото до тъмножълтите кресла, те бяха доста захабени, но тя бе емоционално свързана с тях. След петте тежки години, които изкараха със свекър и свекърва ѝ, и най-накрая се отделиха и заживяха самостоятелно си купиха тези мебели. Когато беше бебе, Мохамед се търкаляше на тях. Малката дупка на облегалката на дивана беше спомен от пепелта на цигарата на техен роднина, който бе дошъл да види бебето. Човекът вече не бе между живите. От време на време от дупката, която бе направил с цигарата, като дим се носеше ехото на неговия глас. Това е то миналото — не можеш да се отървеш от него. То не прилича на трохички върху килима. Човек не може просто така да отвори прозореца и да изтупа миналото си.

— Тогава ще вземем обратно тези — каза братовчедът и вдигна едно от креслата на гърба си. Двата хамали последваха примера му и поеха към другите синьо-зелени мебели. Като дете, давало храна дни наред на любимото си агънце, което в момента карат на заколение и то става свидетел на този акт, Мерйем погледна уморено с чист и тъжен поглед. Братовчед ѝ, който съвсем подивя, и хамалите, които усетиха, че няма да си вземат парите, напразно си хабиха думите в продължение на цял час. По време на разправията, която очевидно нямаше да спре, защото по никакъв начин не можеха да решат кои кресла ще останат и кои ще бъдат отнесени, всички (освен Муса) останаха прави. И нервите им (освен на Муса) се опънаха още повече.

Очите на Мерйем непрекъснато се насълзяваха, през цялото време ѝ ставаше лошо. Макар да не обръщаше внимание на сълзите, позивите за повръщане приемаше като съобщения от бебето в корема ѝ. „Видяхте ли, казваше тя и непрекъснато сключваше ръце на корема си: Дори това неродено дете не иска да се раздели с креслата“. Мерйем толкова много плака и толкова много повръща, че в края на деня стани безспорен победител. Тръгвайки си от апартамент № 1 в Двореца на бълхите, майсторът на мебели, който бе и неин братовчед, кипеше от

яд, че бе нарушил старото правило в търговията „в никакъв случай не работи с роднини“, а хамалите, чиято надница бе намаляла, и въпреки случилото се не проявиха никакво разбиране към него и на изпроводяк се разделиха с кавга. Мерйем бе победител, но всъщност бе останал един сериозен проблем. Чудеха се как да настанят заедно с двете гарнитурни в и без това тесния портиерски апартамент. Ала тя не се отказа. Използва всеки сантиметър от хола и нареди като вагони два тройни дивана, два двойни и шест кресла. Между тях сложи малките си масички и така успя да вмести всичко в 20 квадратни метра. Най-голямата грешка, която Мохамед допусна тази сутрин, бе че, докато обявяваше намерението си да не ходи на училище, се настани зад един от въпросните вагони.

— Ще отидеш и ще припкаш дори — каза Мерйем и докато буташе с крак креслата, приготвяше сандвич на сина си.

Направи тост със сирене — между две филийки хляб сложи парче бяло сирене, резен домати и три стръкчета магданоз. Прибави някакъв плод и пари колкото за един айрян, който Мохамед купуваше от лавката в училището. Там също правеха тостове, които определено бяха по-вкусни, а освен това и топли. Макар сто пъти да бе казвал на майка си да не му прави сандвич, Мохамед така и не успя да я убеди поне да не слагаше този домати! Хайде, домата щеше да преглътне, ами каква работа имаше там магданозът? Ала наумеше ли си нещо, Мерйем никога не се отказваше. Ако се случеше да се сблъска с аргумент, обратен на това, което бе решила, се затваряше като охлюв в дълбоката тишина на собствената си черупка и не излизаше оттам, докато опонентът ѝ не се предадеше. И тъй като кой знае в кое ъгълче на паметта си бе записала, че сандвичите трябва да се приготвят по този начин, нямаше никаква вероятност да промени мнението си. Всяка сутрин точно пет месеца и една седмица правеше тост, в който слагаше резен домати и три стръка магданоз. Мохамед обаче смяташе, че в сандвичите, които пет дни в седмицата носеше в училище и на всичко отгоре бе принуден да изяде без остатък, майка му слагаше не само домати и магданоз, а и очите и ушите си. Не можеше да се отърве от мисълта, че ако не изяде сандвича или пък направи някоя беля, червеното доматино око и зеленото магданозено ухо тутакси ще съобщят на майка му.

Всъщност всяка сутрин, преди да тръгне на училище, не само не роптаеше срещу филийките хляб, а напротив — много ги обичаше. По онова време на закуска крайчетата на хляба бяха за него. Докато Мерйем му ги подаваше, не пропускаше да махне от тях залепеното оръфано листче. Казваше му, че това е писмо от дъщерята на хлебаря. То стоеше настрана, докато Мохамед приключеше със закуската. Чак тогава можеше да научи какво пише в него. Така че ядеше и не се мусеше. Освен това задължително трябваше да изяде и едно сварено яйце, но заради писмото обираше и последната трохичка от закуската, без да наднича. Когато моментът настъпеше, понеже Мерйем незнайно защо изпитваше удоволствие да подклажда любопитството на сина си, първо разтребваше масата, сипваше си чай и наслаждавайки се на всяка дума, сякаш бонбон ѝ се топеше в устата, прочиташе писмото.

Дъщерята на хлебаря беше самотно дете. Нямаше никакви приятели, нито братя, нито сестри. Нощем, докато баща ѝ печеше хляб, тя стоеше съвсем сама между чувалите с брашно и тайно пишеше писма на Мохамед. Майка ѝ бе починала още в родилния дом, а баща ѝ се бе оженил повторно. Мащехата ѝ вместо сърце имаше камък в гърдите и непрекъснато я тормозеше. Клетото момиченце при всяка възможност бягаше от къщи и прекарваше по-голяма част от времето при баща си в пекарната. Свиваше се до пещта, където ухаеше на топъл хляб и гевреци със сусам. Мерйем не спираше да чете, а на Мохамед дори и през ум не му минаваше да попита как се събират всички тези подробности на мъничкото листче. Още докато беше съвсем малък, хлябът бе свещен и всяко изписано късче хартия само по себе си бе тайнство. Така невидимото вълшебство и на хляба, и на писмото, лепнато за крайшника, обгръщаше с магичен ореол момиченцето на хлебаря.

Мохамед искаше да знае всичко, свързано с нея — как изглеждаше пекарната, какво точно правеше тя там, обичаше ли да спи през деня и да будува нощем, когато връстниците ѝ отдавна са в леглото, на какви игри играеше и най-вече дали е красива. Мерйем описваше момичето: „Като разцъфнала водна лилия — нежна и бяла. С дълга до кръста руса коса, сплетена на две плитки.“ Косата на Мохамед също беше дълга и хората го мислеха за момиче.

В писмата си дъщерята на хлебаря разказваше най-вече за хората, които се отбиваха в хлебарницата. Идваха старци, подпирайки

се на бастуните си; топяха в чай сухарите и примляскваха, докато се размекнат в беззъбата им уста. Рано сутрин пристигаха младежи с кръгли табли на главите и продаваха симит^[1]. Момиченцето искаше да се сприятели с тях, но понякога те се държаха грубо и сипеха неприлични думи. И все пак между тях се срещаха и хора с добро сърце. Например едно момче с лунички, което, като нанизваше на тънки пръчки гевреците, като че бяха детски играчки, подскачаше на куц крак. (Мохамед се дразнеше, че дъщерята на хлебаря толкова често разказва за онова момче, но нищо не казваше.) После се отбиваха продавачите на погачи^[2] със своите колички. Идваха и жени с пригответени вкъщи баницы, които оставяха да се пекат. Държаха се мило с дъщерята на хлебаря. Взимаха тежките тави и преди да си тръгнат, ѝ даваха от баниците. Всичко това момиченцето описваше надълго и широко. Мерйем четеше писмата бавно и много подробно. Ала настана време, когато дните на щастие и невинност безвъзвратно отминаха. На есен Мохамед бе записан в 1-ви клас в единственото начално училище в квартала. Най-напред му подстригаха косата. Сега никой не можеше да каже, че прилича на момиче. После закуските станаха по-малко, а след време той се научи да чете и пише. И тогава откри, че малките хартийки, лепнати на хляба, не са писма от дъщерята на хлебаря, а просто етикети на пекарната. От този ден нататък нямаше повече писма, нито копнежи по любимото момиче. Да се научи да чете, означаваше едно — писмото завинаги да изгуби своята магия.

— Няма да отида! — викна Мохамед, като не откъсваше очи от торбата за закуска. Този път обаче гласът му бе много по-слаб. Само след минута-две, щом чу този хленч, сякаш скимтеше беззащитно кученце, Мерйем разбра, че синът ѝ се е предал и спря да бута с крак креслата. Мохамед излезе засрамен иззад ъгъла и хвърли сърдит поглед на майка си.

До огромното тяло на Мерйем той приличаше на запетайка. Бебето, което щеше да се роди, щеше да бъде същата запетайка. Мохамед беше само на шест години и знаеше, че на тази възраст всички деца са по-малки от майките си. Тъй като беше по-различен от връстниците си, отдавна бе разбрал и приел, че колкото и да порасне, на колкото и години да стане, каквото и недостижимо бъдеще да постигне, винаги ще остане по-малък от майка си. Когато майка му се

ядосаше, широкото ѝ чело се сбръчкваше, бузите на съвършено кръглото ѝ лице ставаха аленочервени, очите ѝ се облещваха, гърдите ѝ се надуваха като балони. Беше огромна, тумбестите ѝ ръце имаха трапчинки, месата на прасците ѝ преливаха, краката ѝ бяха като лодки, имаше неизчерпаеми измислени убеждения и толкова изумителна енергия, че правеше на пух и прах всичко, което застанеше на пътя ѝ. И щеше винаги да си остане такава.

Пъхна сандвича си с домати и магданоз в торбата за закуска. Мина покрай синьо-зеленото канапе, стъпи върху сплесканото тяло на хлебарката, която тази сутрин премаза, и тътрейки крака, тръгна за училище.

[1] Геврек със сусам. — Бел.пр. ↑

[2] Малки питки със сирене или кайма. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №4: ОГНЕНОТЕМПЕРАМЕНТОВИ

Както всички семейства, чиито жилища са на партера, така и обитателите на апартамента вдясно от входа на Двореца на бълхите се оплакваха, че непрекъснато ги гледат отвън. Жителите на блока и всички, които ги посещаваха, както и уличните търговци, които не обръщаха никакво внимание на предупредителните надписи, че влизането им е строго забранено, приближавайки към сградата, просто нямаше как да не надникнат в хола на апартамент №4. И когато към тях се прибавеха и клиентите на фризьорския салон отсреща, притеснението на хората вътре нарастваше трикратно. Някои семейства, които живеят на приземните етажи, след време свикват с трафика от зяпачи. Но сред тях има и такива, мито постоянно следят онези, дето ги гледат отвън. Нещо като наказание за наказанието — зъб за зъб, око за око. Едва ли бе случайно, че по-умелите зяпачи — един вид по-отворените, много често минаваха пред прозорците на партера. Ала Огнотемпераментови не бяха от този тип. Те не можеха да понасят влизащите и излизащите от блока да ги гледат, нито пък имаха намерение да дебнат минавачите. Според тях светът отвън беше безкраен източник на съмнения и подозрения. Всяко семейство си имаше особености и ако властите ги вземеха предвид при създаването на закона за фамилните имена, днес на звънеца на апартамент №4 в Двореца на бълхите вместо Огнотемпераментови може би щеше да пише Безкрайноподозрителнови.

През целия ден широките прозорци на апартамента бяха напълно закрити — сутрин с тюлени пердета, а по обяд, когато слънцето беше високо, със завеси от бял памучен плат. Щом времето напреднеше и навън започнеше да се стъмва, веднага се издърпваха плътни кадифени пердета с ресни в пепелив цвят, същия като на фасадата на блока. Именно тогава прозорците на хола в апартамент №4 като бдително животно се сливаха с цвета на пръстта наоколо, за да се скрият от зорките погледи на външния свят. Но дори когато тюлените, памучните или кадифените пердета бяха спуснати и закриваха прозорците от край до край, от едната страна оставаше малка пролука. И на креслото

точно в този ъгъл седеше петдесет и шест годишния Зия Огнотемпераментов, който, като се разбра, че взима подкупи, беше уволнен от Дирекцията по управление на водите. Първо прочиташе вестника си, след което гледаше телевизия, пиеше си кафето и се подслаждаше със сладко от тиква. От време на време протягаше глава през пролуката на пердето и гледаше навън, притеснен и изпълнен с подозрение. В редките случаи, когато Зия Огнотемпераментов ставаше от креслото, там седеше пенсионираната учителка по органична химия — петдесет и пет годишната Зерен Огнотемпераментова. Понякога тя също гледаше през пролуката — в определени часове на деня взимаше кафето си и седеше пред прозореца, където бе сложила клетката с канарчето, и правеше това по-скоро с цел да наблюдава птичето, за да си отпусне душичката, отколкото за да гледа навън. Фактът, че за разлика от предишното, това канарче нито веднъж не запя, сериозно тревожеше Зерен Огнотемпераментова. Смяташе, че за да пее птичето, прозорецът трябва да бъде отворен, но така и не намери смелост да го направи. Все още пред очите ѝ бе гледката от онази проклета утрин, когато намери в клетката предишното си канарче, плувнало в кръв. После събра всичката измет, цялото котешко племе на онзи нищожен малък човек, когото наричаха Пророка на Котките, и се втурна навън. Но тъй като наоколо все още имаше твърде много улични котки, които се разхождаха, поклащайки опашки, тя се притесняваше новото ѝ канарче да не свърши като предишното. Изпитваше силно подозрение към онази гигантска катраненочерна котка със смръщена муцуна, която от сутрин до вечер обикаляше тайно около блока. Козината ѝ бе толкова гъста и дълга, сякаш бе одрала най-малко четири котки и бе облякла техните кожухчета. Всъщност Зерен Огнотемпераментова нямаше ни най-малък интерес нито към канарчетата, нито към каквито и да е други птици, до момента, в който тридесет и три годишният Зекерия Огнотемпераментов си счупи носа за четвърти път. Много отдавна, още преди да се оформи окончателно, в дните, когато върху мекия хрущял имаше приятно издадено образуване, при това доста хубаво, с носа на сина ѝ нямаше никакви проблеми. После обаче, когато влезе в пубертета, когато меките му детски черти напълни се промениха, носът му също претърпя неочаквана промяна. Първо стана неестествено дълъг, и второ — заприлича на ченгел. Изглеждаше като

голяма гърбица, която се извиваше надолу. Зерен Огнотемпераментова, която сякаш наблюдаваше приближаването на опасен непознат човек, се бе отдръпнала настрана, бе се свила в един ъгъл и с тревога проследяваше тази внезапна промяна. Самата тя бе много доволна от носа си, който бе изключително приятен, а колкото до носа на мъжа ѝ, въпреки че не минаваше за много хубав, поне си мислеше, че е правилен. По тази причина реши да се порови в родословното им дърво. Зерен Огнотемпераментова бе убедена, че всички недостатъци на този свят идват от некачествения ген. Затова след окончателната промяна в носа на сина ѝ тя разбра, че всъщност той никога вече няма да бъде като преди. Тогава взе родословното дърво и се зае да установи генетично отговорното за това лице. Връщайки се крачка по крачка назад във времето, тя се вторачваше повече в рода на мъжа си, отколкото в своя. Първо прехвърли един по един роднините, които познаваше, и когато оттам нищо не излезе, се втурна страница след страница да разгръща старите албуми. Ала търсейки този ген, от всички разходки по родословното дърво, винаги се връщаше с празни ръце. След известно време се отказа от търсенето.

Точно бе навършил четиринайсет години. Веднъж, докато летеше с колелото по склона с бясната скорост, характерна за периода на половото съзряване, Зекерия счупи костта на носа си на парченца. Когато съобщи това на Зерен Огнотемпераментова, тя изпита страхотно облекчение, което не можеше да сподели с никого. Но въпреки надеждите ѝ, че този злополучен инцидент ще бъде ново начало не само за носа на сина ѝ, но и за неговото цялостно развитие, всичко се обърна с главата надолу. По-късно стана ясно, че операцията бе направена набързо и че и без това грозничкият му нос се бе превърнал в непоправима гърбица. Колкото и да е странно, по същото време Зекерия кривна от правия път. В онези години при всяка възможност той излизаше от релсите, в които майка му го натикваше насила, хукваше с всички откачалки и непрекъснато се губеше по пътя, на който най-накрая, засрамен и ужасно притеснен, щеше да се върне по собствено желание. В годината, когато си счупи носа, започна да краде пари от родителите си. На петнайсет прекарваше времето си в мастурбиране, на шестнайсет сметна училището за арена, на която смазваше по-беззащитните от него, на седемнайсет пушеше по две

кутии цигари на ден, на осемнайсет редовно се отклоняваше от правия път, а освен това започна да си навира носа, който с времето все повече лазеше по нервите на майка му, във всяка неприятност, която надушваше. След като втората операция на носа, която синът ѝ претърпя, беше още по-несполучлива, тревогите на Зерен Огнотемпераментова стигнаха своята връхна точка, а бляскавите ѝ планове за бъдещето на отрочето ѝ бяха на път да се провалят.

На дваайсет и две, придобил сила по време на възстановяването си, Зекерия Огнотемпераментов се забърка с мафията по автогарите, на дваайсет и три се влюби в една банкова служителка — вдовица с две деца, на дваайсет и четири бе задържан, тъй като прободде с нож рамото на банков охранител, изпратен от бившето му гадже, на дваайсет и шест сформира организация, чиято цел бе да бъде спряно построяването на автогара в парка на стар конак, и размаза носа на председателя на Сдружението на дизайнерите в Кузгунджук, с което си отмъсти на живота. На дваайсет и седем се скри от полезрението на близките си, на дваайсет и осем по-възрастните от семейството откриха следите му и набързо го ожениха за дъщерята на сродник. Още същата година си направи дете. Но според думите на дребничката му съпруга, която много често идваше със сълзи на очи, след женитбата характерът му въобще не се бе променил. А може би вече не се влачеше денонощно по улиците както преди, но бе ужасно изнервен, същинско буре с барут. При един от нервни си пристъпи яко бе раздрусал неопитна млада жена, която на жълт светофар бе блъснала колата му. На следващия ден изяде страхотен бой от мъжа ѝ за трети път видът на носа му бе променен.

През цялото време Зерен Огнотемпераментова чакаше с четири очи бебето, което снаха ѝ щеше да роди. Защото смяташе, че ако бебетата, заченати по време на сътресения в отношенията на родителите, се появят на бял свят, когато проваленият брак още не е въздигнал оттам, където се е сгромолясал, са нещо като торба цимент. Циментът щеше да замаже видимите пукнатини и щеше поддържа здрави опорите на семейното гнездо. Щеше да заздравя брака на родителите и да помогне да бъде преодоляна опасността от тотално срутване. С появата си на бял свят като всяка торбичка цимент бебето на Зекерия Огнотемпераментов също имаше мисия с две основни цели — първо, да предпази от поредно счупване носа на бащата и

второ, да предотврати разпадането на семейството. Така и стана. Или поне известно време беше така. Година и половина мина без инциденти. После дойде ужасната новина. Докато разхождаше из къщата бебешката количка, синът ѝ бе паднал по стълбите. За четвърти път Зерен Огнотемпераментова се подготви психически да преживее същата сцена. Ала този път не беше чак толкова притеснена, понеже, докато говореше по телефона, снаха ѝ хълцаше и подсмърчаше и тя не разбра точно какво ѝ обяснява. Отиде в болницата, чието име все пак успя да чуе. Бясна нахълта в стаята и смаяна погледна сина си, който стоеше срещу нея в отлично състояние. Да, в злополуката у дома по принцип имаше един счупен нос, но не беше носът на Зекерия. Всъщност той бе изпуснал количката в която спеше бебето, а счупеният нос бе този на мъничето. Години наред Зерен Огнотемпераментова приковаваше поглед точно в средата на лицето на сина си. При всяка среща възприемаше превръзката на носа му като знаме, което се вееше заради бунта срещу нейните правила. Сега, когато я видя и на носа на мъничкото ѝ внуче, повярва, че някъде има много опасна обмяна на гени и че тази грешка никога няма бъде поправена. Бе изгубила напълно надеждата, която таеше към сина си и към неговата кръв.

Когато се върна в Двореца на бълхите, до такава степен бе отчаяна, че първата ѝ работа бе да се затвори в спалнята. В едно от чекмеджетата на красивия орехов гардероб бяха прибрани бебешките дрешки на сина ѝ. Започна да ги подрежа отново. Когато вземем решение да не обичаме някого, първо трябва да си уредим сметките с неговите вещи. Всъщност Зерен Огнотемпераментова не бе изхвърляла нищо, свързано със семейството ѝ, и тъй като в никакъв случай нямаше да го направи, извади и наслага наоколо нещата, които принадлежаха на сина ѝ. Внимателно ги огледа, а после започна да ги връща по местата им. После обърна гардероба с главата на долу като разместваше вещите, в дъното на най-долното чекмедже намери забутана стара и разпокъсана книга по етика. В нея, измежду страниците, изведнъж изскочи генетично заподозреният, когото години наред търсеше. В раздела „Как се говори с непозната дама в купето на влака?“ кой знае кой и кога бе пхнал някаква снимка. Отговорът на въпроса, който навремето Зерен Огнотемпераментова изгаряше от желание да открие, бе скрит в тази пожълтяла снимка. Това бе

четвъртият брат на дядото на мъжа ѝ, значи онзи, който непрекъснато разнасял клюки насам-натам и по тази причина в семейството непрекъснато избухвали скандали. Смяташе се, че истински отговорен за тези скандали е той. Носът на кокетния жалък женчо, когото всички наричаха Хюдхюд^[1], бе досущ като този на Зекерия. На снимката, направена, когато е бил в по-зряла възраст Хюдхюд Хамди бе застанал в полупрофил, сякаш за да се види колко грозен е носът му. На главата си носеше шапка от кече, а между устните си стискаше дълго цигаре. Пушеше си цигарата и гледаше замечтано в далечината през раменете на останалите членове на семейството. Зерен Огненотемпераментова не обърна внимание на факта, че в семейния дневник е допусната основна грешка, тъй като Хюдхюд никога не се бе занимавал с клюки и на никого нищо не бе съобщавал, освен новините, които предаваше от пророка Сюлейман на Белкъс. Единственото, което я интересуваше, беше мъжът, наречен с този прякор. Беше ужасно несправедливо на лицето на единствения ѝ син, първа радост и мъка, вместо нейния или този на бащи му да се мъдри носът на един изкуфял старец с най-презрените гени в целия род. При това Хюдхюд им бе далечен роднина, когото той не бе виждал нито веднъж в живота си. И още по-страшното в цялата работа беше, че мъничкият ѝ внук, който бе само на годинка, бе станал част от тази генетична верига.

Внезапно нещо я подтикна, тя стана и изхвърли в кофата за боклук този потискащ документ и книгата по етика. Въпреки че много пъти бе чувала коментари от домоуправителя Хаджи, че като оставят боклук по всяко време, загрозяват входа на блока, тя остави жълтия плик пред вратата.

Пет, десет, тринайсет... точно след седемнайсет минути почувства, че ужасно съжالياва. До днес старателно и с умиление беше прибирала всичко, свързано със семейството ѝ. Колкото и неприятна да ѝ бе тази стара снимка, тя трябваше да я скъта. Ала когато отново отвори вратата, пликът с боклук се бе изпарил. В този момент се сети за една история, която навремето бе чувала от майка си. Година наред нейните родители си имали котенце. Гледали го, грижили се за него, но в един момент решили, че вече не го искат, сложили в един чувал и го метнали в колата. След това отишли доста надалече от дома си и оставили чувала на безлюдно място извън града. Вечерта, когато се прибрали у дома, заварили котето жално да мяука пред вратата. Докато

гледаше празното пространство, където преди малко бе оставила плика с боклук, я побиха тръпки. За миг си представи усещането, което е изпитала навремето собствената ѝ майка при вида на домашния си любимец. Можем да сравним разочарованието си, когато видим как онова, от което си мислим, че сме отървали, се е върнало отново и в този момент разбираме колко привързано е към нас, с разочарованието, което изживяваме, когато видим как нещо, което смятаме, че можем да си върнем обратно, се изплъзва от ръцете ни.

И преди се бяха случвали подобни неща. Торбите с боклук, които обитателите на блока оставяха пред вратата, изчезваха още преди Мерйем да успее да ги събере. Но тъй като и без това искаха да се отърват от боклука, на никого не му пукаше и не се интересуваха кой и с какви намерения би могъл да го вземе. Този път обаче ситуацията бе по-различна. Сега Зерен си искаше боклука обратно.

Изведнъж изчезналият плик с боклук ѝ се видя като тайнствена кутия, като запечатано с восъчен печат писмо. За нея той се превърна в нещо, което чужди хора не трябваше да видят, нещо съкровено за собственика, което светкавично изчезна, без да бъде преровено и разчовъркано. Колкото повече боклукът стои пред вратата, толкова по-близък ни става. Той ни принадлежи, свързан е с нас. Когато стигне до контейнерите за смет, вече няма връзка с нас, става анонимен. Вярно, онези, които се изхранват от кофите, в зависимост от предпочитанията си пъхат мръсните си ръце в контейнерите по средата на улиците, в купищата боклук, които се трупат под път и над път, или в сметищата в край града. Ала ако някой отвори плика със смет пред вратата ни, на всичко отгоре вземе да го откъдне оттам, това се смята за посегателство върху личните ни тайни.

В продължение на цял час търча нагоре-надолу из целия блок, огледа навсякъде, където ѝ дойдеше на ум, усъмни се във всеки. По едно време заподозря, че пликовете с боклук пред вратите, точно като изворната вода, която се влива в реката, се трупат на едно определено място. Затова излезе навън и се порови в събралата се до оградата купчина смет. Но ето, земята сякаш се бе отворила и жълтия плик с боклук, завързан с връвчица, бе изчезнал без звук и без стон. И тъй като портиерът и семейството му бяха на село, оставаше само една възможност — отсрещният апартамент! Хвана мъжа си и двете си дъщери и хукна към фризьорския салон, откъдето излезе с празни ръце

и с разбити нерви. И сякаш не бе достатъчно, че пликът боклук заедно със снимката на Хюдхюд Хамди се изпари, а на всичко отгоре и онзи отракан фризьор ѝ наговори куп глупости.

Точно през онези дни Зерен Огненотемпераментова си купи едно безполезно канарче. А преди канарчето имаше рибки. Бяха най-различни видове и цветове.

Всъщност цялата истина бе, че дълго отрича психическото заболяване на по-голямата си дъщеря и чак до деня, в който прие този факт, Зерен Огненотемпераментова нямаше какъвто и да е интерес към рибките. Тя обичаше дъщеря си повече от всичко. По времето, когато неописуемо кривият нос на сина ѝ започна да става огромен, бе започнала да отдава цялата си любов и внимание на нея. Както сега, така и преди тридесет и една годишната Зейнеп Огненотемпераментова беше много по-енергична от брат си и сестра си, както и много по-контактна и оправна. На единайсет години искаше да стане директор в училището на майка си, да стане пожарникар и да изпръска цялата вода от Дирекцията по управление на водите върху покривите на къщите в града. Искаше да безделничи като брат си, да плете дантели като по-малката си сестра и в същото време като бащата на най-добрата си съученичка и приятелка да стане театрална актриса. И на двайсет и една с нищо не се бе променила. Все още се опитваше да стане нещо повече от всички наоколо. Един ден бе разпределила цялото си време по часове. Всеки отрязък от време бе разделила на по-малки части, с цел да успее да изпълни различни задачи. Правеше ту това, ту онова и най-странното в цялата работа бе, че с повече от нещата се справяше успешно. Умът ѝ беше остър като бръснач и Зерен се ласкаеше, че тъкмо тя ѝ е предала тези гени. Ала беше и много нещастна. Нито едно от качествата, коти притежаваше, не ѝ стигаше. Нямаше едно нещо в живота, което да я завладее напълно, та да постигне онова състояние, което се нарича „завършеност“. За нея нямаше море. Имаше безчет безкрайни морета, всяко едно от които течеше в различна посока, дори само едно море водата пак течеше в различни посоки. Вълните стигаха до брега и се разбиваха на пяна и на хиляди пръски. По същия начин нямаше и Истанбул. Имаше десетки, стотици, хиляди, милиони хора, общества и прослойки. „Плюсовете“ отнасяха „минусите“ насрещният вятър възпираше напредъка на всяка от тях и тъй като нито една група не бе достатъчно силна, за да

повлияе на други, края на краищата градът продължаваше да съществува, но постоянно намаляваше. Точно както при вълните, Истанбул всъщност беше парче от цялото — това, което оставаше след изгризаното от мишките, изкълваното от чайките; знанията на жителите, движението на колите, товарът на корабите, първата глътка въздух, която поемат бебетата, които се раждат на всеки час, непрекъснато се разпръсваше на парченца, намаляваше и не достигаше, за да бъде едно цяло. Когато Зейнеп Огненотемпераментова получи първата си криза, беше на двайсет и две.

Зерен Огненотемпераментова въобще не се впечатли от това, което каза докторът, защото не прие сериозно нито него, нито думите му. Нямахме листенце, нито клонче от родословното им дърво, на което да бе открила подобно заболяване. Дори и на най-черното петно, а именно Хюдхюд Хамди, акълът му си беше съвсем на място. Да не говорим за голямата ѝ дъщеря, която бе най-умното от трите ѝ деца, най-успяващото. Кризата, която преодоля, бе просто душевен срив, причинен от позакъснялото съзряване.

Бързото възстановяване на Зейнеп Огненотемпераментова категорично убеди майка ѝ, че мисли правилно. Ала съвсем скоро тя щеше да се разбере, че подобряването на състоянието ѝ е временно. Отсега нататък за голямата дъщеря на семейство Огненотемпераментови животът щеше да се раздели на два напълно противоположни периода. Периодът, в който бе в криза и бе толкова зле, сякаш никога нямаше да се оправи, и този, в който бе добре и наистина даваше вид, че повече няма да се разболее. Средно положение нямаше. Никой не можеше да определи кога ще мине от единия в другия период. Най-съществената разлика между тези две състояния бе начинът, по който реагираше на лошите новини. Когато беше в криза, различаваше само определени цветове, все едно бе далтонистка, и се интересуваше само от лошите новини, четеше вестниците само заради такава информации. Интересуваше се от грабежи, накърняване на честта, самоубийства, от момичета, принуждавани да проституират, от деца, които дишат лепило, от живите бомби, бебетата, откраднати от болницата, младежите, умиращи от наркотици... Четеше си вестника, след което внимателно разгръщаше и притурките, които следяха проблемите в града —

оставените шахти на канализацията; спуканите водопроводни тръби; неприбрания боклук; задръстените пътища; яростните похитители; затворените заради лоша хигиена сладкарници; месарите, които продават конско месо; магазините, в които има фалшив прах за пране; отрядите по паркингите; дървените къщи, които незнайно как се запалват и изгарят; избухващите газове бутилки; пропускането на газ; отвличанията... Зейнеп Огнотемпераментова не се задоволяваше само да проследява новините, а една по една ги разказваше много подробно на всеки срещнат и най-вече на майка си, с която прекарваше почти цялото си време. А в периодите, когато беше добре, четеше вестниците, прескачайки новините за бедствия и злополуки, придружени с много снимки. Между всички добре възпитани Огнотемпераментови само тя четеше вестници.

Когато Зейнеп разказваше за някой инцидент и развълнуваният ѝ глас започваше да дразни Зерен Огнотемпераментова, тя се заслушваше в успокояващото клокочене на аквариума, който бе напълнила с пъстри рибки, камъчета и фосфоресциращи аксесоари. Всъщност преди рибките имаше най-различни декоративни растения.

Двадесет и три годишната Зелиш Огнотемпераментова не беше нито лентяй като брат си, нито умна като сестра си. Всъщност можеше да се каже, че още от най-ранното си детство не приличаше на останалите членове на семейството нито физически, нито по темперамент. Понякога я сравняваха със сестра ѝ, и тогава разликата ставаше още по-видима. Като огромна тумбеста гъба, израснала до диво растение с красиви, радващи окото цветове, и свикнала да изсмуква слънцето и водата му, Зелиш се бе закачила за сестра си, скътана в ъгъла на нейния свят. Беше посредствена, срамежлива, несръчна и закръглена. Докато сестра ѝ, която ту бе умна и привлекателна, ту полудяваше, ставаше плачлива и сновеше като совалка между двата полюса, от което все повече се объркваше, тя бе избрала да застане на сигурно място някъде в средата. За разлика от брат си, който искаше „да бъде нещо“, и сестра си, която искаше „да бъде всичко“, тя години наред бе искала само „да не бъде“.

Между всички Огнотемпераментови тя най-трудно понасяше безпокойството. За останалите членове на семейството безпокойството беше заплаха, идваща отвън. Причините за заплахата се променяха, но източникът винаги бе един и същ — светът зад дебелия кадифени

завеси с цвят на пепел. Докато Зия Огнотемпераментов се притесняваше да не би делото за подкуп да бъде възобновено и да бъде задържан, и най-вече да не би да влезе в устата на хората, ако прочетат за него във вестниците, най-голямото притеснение на Зерен Огнотемпераментова бяха децата. След което на ред идваше тревогата от подема на радикалните ислямисти, както и от това, че докато си върви по улицата, човек може да бъде отвлечен или да стане жертва на земетресение. А пък Зекерия Огнотемпераментов се притесняваше, че ще се провали в леглото, че ще остане никой в живота, че дължи пари от комар и най-вече се страхуваше от това, че се страхува. Колкото до Зейнеп Огнотемпераментова — тя и без това бе като махало, което неуморно се люлееше между въображаемите кошмарни ями и лазурните спокойни морета.

За Зелиш Огнотемпераментова страхът бе нещо абстрактно. Също като въздуха — хем беше навсякъде, хем не можеше да бъде пипнат с ръка. Беше нещо много по-далечно от възможността да подновят делото за подкуп, от това да сложат белезници на някого заради дългове на комар или пък крайни ислямисти да вземат управлението в свои ръце. Защото страхът не е извън човека, страхът се спотайва в него. Страхът, тревогата и мнителността се подхранват от „ужаса да не би всяко нещо да бъде по-различно“. (Домът, приятелите ти, тялото ти, семейството ти... Те са твои, но за съжаление един ден могат да ти бъдат отнети!) И като говорим за страха, той се подхранва от „ужаса, че може би нищо няма да се промени“. (Ето домът ти, приятелите ти, тялото ти, семейството ти... Те са твои и за съжаление това може завинаги да остане така!) Докато учеше в прогимназията, няколко пъти гостува на свои приятелки. За Зелиш Огнотемпераментова, която до този момент при споменаване на думата „майка“, си представяше копието на своята майка, когато се каже баща — копието на собствения си баща, и при думата „семейство“ — копието на своето семейство, възможността при тези посещения да види семейства, майки, бащи, които да не приличат на нейните, бе повратна точка в живота ѝ. От този момент нататък, срамът който изпитваше от семейството си, непрекъснато нарастваше като тайно повишаваща се лихва на парична глоба.

Срамежливо изречените слова на пелтечещия физик от училище, висяха като обица на ухото на Зелиш Огнотемпераментова: „Да

прикккачим съдддовете на двввете течччности, коиттто са на еддно и сссъщо ниввво и имат еднаккква плъттност. Да изчччакаме течността от едддиния съд да пппремине в ддддругия“. Точно така говореше. Казваше това, след което добавяше: „Аккко исскате да не чччакаме напраззно. Не забббравяйте дддеца, вввинаги отттгоре нна дддолу и от мннгогото към малкото... В обббратния случай нямма трансффер от еддното към дддугото“. Според Зелиш Огненотемпераментова концентрацията на страх в дома ѝ и извън него беше една и съща. Въпреки това не можа да събере смелост да се махне от апартамент №4 в Двореца на бълхите. Много пъти досега бе кроила планове. Проблемът бе, че всъщност искаше да се изнесе, а не да избяга, а все още нямаше никаква идея къде да отиде и какво да прави.

Зерен Огненотемпераментова не можа да открие друга особеност на малката си дъщеря, освен тази, че при вида на кръв или цвят на кръв веднага припадеше. И без това нямаше никакви очаквания за нея. Единственият ѝ проблем бе, че холът, който беше препълнен с капризни и красиви декоративни растения имаше нужда от повече слънце.

Както погледите на хората, така и слънчевите лъчи не можеха да проникнат лесно през завесите в апартамент № 4, затова всички декоративни растения едно по едно постепенно увяхнаха. С времето и рибките в аквариума претърпяха доста загуби. И канарчето бе разкъсано от племето на Пророка на Котките. Вярно, сега в същата клетка имаше ново канарче, но по необясними причини не бе запяло нито веднъж.

[1] От тур. — Папуняк. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №3: ФРИЗЬОРСКИ САЛОН „ДЖЕМАЛ И ДЖЕЛАЛ“

Когато видяха, че жената, за която злословиха преди малко, се появи на вратата, всички във фризьорския салон изпаднаха в неловко мълчание, като че бяха хванати на местопрестъплението. Когато само преди две-три минути си говорил за някого каквото ти падне и въобще не си го очаквал, а той внезапно изникне пред теб и се налага да го погледнеш в очите, започваш да си мислиш, че става нещо подозрително. Когато влезе, Хигиен Тижен сякаш знаеше, че се споменава името ѝ. Унесени в дръзки клюки по неин адрес, жените в салона не само не съумяха да променят изражението си. Нещо повече. Да видиш някого, който месеци наред не е излизал от дома си, че посещава последното място в „списъка на вероятните места, където би могъл да се отбие, ако случайно един ден прекрачи прага навън“, бе също ужасно объркващо.

Пръв се опомни Джемал. Той тръгна към вратата и каза с леко закачлив глас, без да съобрази колко нелюбезно бе от негова страна да се обърне по име към човек, когото не познава:

— Заповядайте, госпожо Хигиен. — Такива са страничните ефекти на клюкарстването — колкото повече злословите по адрес на някого, толкова повече ви се струва, че го познавате отблизо. Ако Джемал можеше да получи някакво, макар и дребно, потвърждение за близостта си с Хигиен Тижен, вероятно щеше да се увлече и дори да я упрекне заедно толкова време не е идвала. Ала не стана така. Понеже фамилиарното му отношение съвсем не допадна на жената срещу него, тя го изгледа смразяващо от главата до петите, след което, без да каже каквото ѝ да било, отмести поглед и започна да оглежда наоколо. Вгледа се по ред: във връхчетата коса, които не бяха изметени; в изхабените и избелели от непрекъснато пране хавлиени кърпи; в петната по мушамите с леопардови шарки, завързани на вратовете на клиентките; в леко спуканото в единия край огледало; изпопадалите в ъгъла на плота умрели комари; наредените върху него кутии от една и съща марка гел за коса; праха по рафтовете, където бяха подредени

паяната за коса и брилянтина; топките косми, останали в четките за коса; дунапренът, който стърчеше от накъсаните кресла, разхвърляните навсякъде вещи; триетажната количка на колелца на маникюристката, на която имаше мръсна сапунена вода... Усещането от обстановката бе толкова отблъскващо, желанието ѝ веднага да напусне това място бе толкова явно, че докато я гледаше, Джемал почувства нейното пренебрежение към работното му място и към него самия. Преглътна думите, с които мислеше да я посрещне, и потъна в мълчание.

Всъщност Хигиен Тижен не си тръгна с гръм и трясък, както очакваше Джемал. Стоеше като закована и не можеше да направи крачка нито напред, нито назад. Когато преодоля изумлението си, изостави щателния си обзор и за да не гледа повече този отвратителен и хаотичен свят, който я заобикаляше, плъзна поглед навън през отворения прозорец. И именно в този момент забеляза домашната си помощница, която бе слязла в градината, за да събере дрехите. Жената, чието недоволство съвсем ясно бе изписано в гуреливите ѝ очи, също я бе зърнала. Беше толкова уморена, че нямаше сили да се учуди какво прави Хигиен Тижен там. Остави препълнената кошница с пране, която преди това стискаше здраво до гърдите си, навря през отворения прозорец покритата си с лимоненожълта кърпа глава и отегчено промърмори:

— Аз си тръгвам госпожо Хигиен, имам си семейство и деца. — Но тъй като не можа да направи смислена връзка между създалото се положение и думите, които излизаха от устата ѝ, изпита потребност да добави: — Това е последната кошница, събрах всички дрехи. Ще се кача горе и ще ги оставя. И без това слязох пет пъти. Да не чакам до четвъртък. А и този квартал ми е много далеч.

Въпреки че леко свъси вежди, госпожа Хигиен се задоволи да кимне, без да каже дори дума. Объркването, изписано на лицето ѝ, не даваше възможност да се разгадаят мислите, които минаваха през ума ѝ, но нямаше как да не се забележи притеснението от факта, че се намираще тук сред свършено непознати хора. Продължи да стои като закована до момента, в който в желанието си да я спаси от това конфузно положение, поправяйки моста, който неговият близък в опитите си да изгради го бе срутил, Джелал бавно се приближи до нея и с дружелюбен тон, който предполагаше доверие, я попита какво би искала да бъде направено на косата ѝ. Погледът ѝ остана вторачен в

празното пространство, откъдето преди малко си бе тръгнала домашната ѝ помощница. Най-накрая бавно обърна глава, погледна Джелал и успя да промълви:

— Не аз, дъщеря ми.

И за да стане ясно какво точно има предвид, лекичко се дръпна настрана. Чак тогава всички в салона забелязаха нежното и крехко момиченце с къдрава абаносовочерна коса. В пълен контраст с косата, кожата ѝ бе снежнобяла, огромните ѝ очи не бяха кафяви, сиви или някакъв друг цвят, а катраненочерни и без да се стрелкат насам-натам, гледаха човека в зениците. Косата ѝ бе мокра. От къдриците ѝ се стичаше вода, която оставяше огромни следи по раменете ѝ. Създаваше усещането, че докато е идвала, я е навалял летният дъжд.

Докато Джелал настаняваше малката си клиентка пред огледалото, Джемал покани майката на детето да седне на креслото. Хигиен Тижен не седна веднага. Първо постоя права, неспокойна и недоволна в продължение на пет-десет секунди. После, след като разбра, че е победена, с нежелание се отпусна в най-близкото от предложените ѝ кресла. Маникюристката имаше навика да пита всяка клиентка дали иска маникюр трийсет секунди след влизането ѝ в салона. Когато застана до Хигиен Тижен, тя се бе вторачила в едно петно на пода, а мислите ѝ се рееха незнайно къде. Като чу отправления към нея въпрос, сякаш докосната от невидима мишка, тя с отвращение дръпна ръце и веднага ги скри зад себе си. Маникюристката, която не очакваше толкова бърза и странна реакция, се върна обратно, без да се оглежда. Само че още преди да седне на мястото си, едно червейче зачовърка съзнанието ѝ. Дано не бе сгафила нещата! Дали пък вместо: „Хигиен Тижен“ от устата ѝ не се бе изплъзнало: „госпожо Хигиена“? Дали пък жената не се начумери така заради това? Опитваше се да си спомни и колкото и да се напрягаше, оставаше с убеждението, че е оплела конците. Защото мозъкът беше орган, който в основната си е песимист. И когато започне да се колебае между две противоположни възможности, дава предимство на отрицателната. Колкото повече се замисляше маникюристката, толкова повече се уверяваше, че е направила голям гаф. За миг си помисли да се върне и да се извини. Ала това, с което се задоволи, бе да се свие зад триетажната количка, в която държеше материалите си за маникюр, след което незабелязано се огледа, за да види дали някой друг е чул грешката ѝ.

През това време Джелал бе настанил Су^[1] пред дългото огледало от лявата страна на Мадам Лелче. Детето разглеждаше наоколо, въртеше се на стола с онова любопитство, което бе характерно за първото посещение във фризьорски салон. Всъщност, тъй като накъдето ѝ да се обърнеше, срещаше погледите на останалите жени, които я наблюдаваха с интерес, проучването ѝ не продължи дълго. Единственият поглед тук, на това непознато място, който не бе насочен към нея, бе този на възрастната жена. Познаваше я. От време на време се срещаха, когато влизаха и излизаха от домовете си. Това беше съседката ѝ от отсрещния апартамент, която винаги се държеше добре с нея. Цялата горна част на тялото ѝ до врата бе изцяло покрита с мушама, от която се подаваше обилно гримираното ѝ мъничко лице, което по неестествен начин стоеше на мястото си и приличаше на разноцветно боядисан от някой шегобиец торс.

Когато Мадам Лелче усети погледа на детето, се обърна и се усмихна. Даде вид, че ще каже нещо, но точно тогава Джелал се върна с една широка правоъгълна дъска и тя отново се извърна напред. Близнаците мразеха да работят наведени и когато във фризьорския салон довеждаха някое дете, поставяха дъска на стола и така удължаваха ръста на мъничката си клиентка. Но още преди да разбере намерението на Джелал, без да откъсва очи от жената до себе си, Су поклати глава и с категоричен глас попита:

— Аз съм по-висока от нея. Тя защо не седи на дъска?

Никога в живота си Джелал не бе имал готов отговор и със сигурност никога не бе притежавал уменията да запуши устата на някого, затова много се притесни от този въпрос. Когато видя, че Мадам Лелче не се обиди, дори започна да се смее, прецени, че момиченцето има право. Подаде дъската на един от помощниците, не този с акнето, и го изпрати да я занесе обратно. Но тъй като веднага след това долови в думите на детето някаква тайна мисъл, се обърна и внимателно погледна в огледалото отражението на двете клиентки съзаклятнички. Седяха една до друга пред огромното огледало със завързани на вратовете мушами с леопардови шарки. Тъй като от тях бяха останали да стърчат само две мънички глави, те много си приличаха. В действителност бяха на двата полюса на времето — едната беше на единайсет, а другата — на седемдесет и осем, но всяка бе някъде на границата на човешкия живот. Детето се бе объркало,

всъщност не беше по-високо от възрастната жена. Бяха напълно еднакви на височина, а може би и на килограми. Колко странно е сравнението между смаленото с годините тяло на възрастен човек и тялото на едно дете в периода на растеж. Приличаха на два асансьора, които за миг спират на едно ниво, след което единият тръгва нагоре, а другият — надолу. След секунда, час, месец... едната неминуемо щеше да стане по-висока, а другата съответно щеше да напредва в обратната посока и не след дълго отново щяха да си приличат. Странно, мислеше си Джелал, как се бяха намерили в момент на ефимерно сходство.

Когато Джелал усети приликата между малкото момиче и възрастната жена, изпита към момиченцето същата симпатия, която изпитваше към Мадам Лелче. Затова се зае лично както с процедурата по подготовката за подстригване на малката си клиентка, така и със самото подстригване. Гъстата и къдрава абаносовочерна коса много красиво бе хваната с жълта панделка. Той я развърза и старателно започна да сресва снопчетата коса, от които все още капеше вода. През това време не бе пропуснал да попита детето за името му, защото, когато големите започват да общуват с дете, преди всичко го питат как се казва. Веднага след това се чувстват задължени да кажат нещо хубаво, свързано с името, и затова Джелал рече:

— Колко хубаво име имаш!

Но тъй като Су се бе вгълбила и разглеждаше някакво женско списание, пълно с реклами, където на всяка страница имаше какви ли не шантави прически, не можа да вникне в смисъла на думите му. А и нямаше никакво намерение току-така да остави списанието, ако не беше истеричният писък на майка ѝ.

Както кучетата лаят по тези, които се страхуват от тях, или пък космите най-често се оказват в супата на най-гнусливите, така и хлебарката, която Джемал, увличайки се в приказки, бе изгубил от поглед, между толкова хора бе избрала да се появи в полезрението на Хигиен Тижен. Един от чираците, не онзи с акнето, а другият, който възнамеряваше да се изявява пред шефовете си, мигновено се намеси, настъпи я и я превърна в омразен сплескан остатък.

— Тези гадинки плъзнаха навсякъде — запелтечи Джелал. Но не знаеше какво да добави. В последно време забелязваше разни странни буболечки, които въобще не разпознаваше. Сякаш с нарастване на

количеството им се умножаваха и видовете. След като бъдеха смачкани, някои миришеха ужасно неприятно. Помощникът без акне изтича да вземе ароматизиращия спрей.

— Тръгвайте си, ако искате, госпожо Хигиен — каза Мадам Лелче, която забеляза ужаса, изписан на лицето ѝ. — Не се притеснявайте за дъщеря си, ще се качим заедно.

Хигиен Тижен се чувстваше толкова безпомощна, че не изчака Мадам Лелче да повтори предложението си. Прескочи умрялата хлебарка, остави парите за подстригването на касата и миг след това се оказа зад вратата. Само че точно преди да излезе, спря за миг и с благодарност махна на възрастната жена, а на дъщеря си — с любов.

Веднага щом затвори вратата отвън, маникюристката, която досега седеше като глътнала бастун, изхвърча като хала.

— Ядоса се — каза намръщено. — Дори кафето си не можа да изпие, защото е мръсно. Взе, че го поднесе под носа си! Не ѝ хареса, защото не мирише на белина.

Въпреки че косата на леко кривогледата блондинка отдавна бе направена, тя продължаваше да бърби със закръглената червенокоска. Като видя, че най-накрая пуснаха един клип, който дни наред чакаше, Джемал помоли да увеличат звука на телевизора. На клиентките бе сервиран чай, цигарите една по една бяха запалени и със смайваща бързина атмосферата във фризьорския салон възвърна своята леност. Докато жената, която одумваха, бе пред очите им, изпитваха вина, сега спокойно можеха да се върнат там, където бяха спрели. Можем да наречем това така: „Връщане с бясна скорост и пълна газ към одумваната“. Както природата не допуска празни пространства, така и машината за клюки събира в едно цяло липсващите парченца. Това, че между тях имаше дете и че то бе детето на жената, която коментираха, не попречи на присъстващите в салона. Защото жените не започват да клюкарстват, за да се намират на приказки, а го правят съзнателно, от сърце и душа, като или снишават глас, или пък проглушават всички наоколо.

Колкото до Су, тя сякаш не разбираше намеците, които се пускаха по адрес на майка ѝ, и все още разглеждаше списанието с небивал интерес. Загледа се в снимката на една гола до кръста мулатка, чиято къса коса бе сресана нагоре като бодлички, а връхчетата ѝ бяха боядисани с най-различни фосфоресциращи цветове.

— Харесва ли ти? — попита Джелал, който се притесняваше от клюките и се тревожеше да не натъжи детето. — Искаш ли да направим така и твоята коса? Ще бъдеш най-модерната в училище.

— Не става! — отвърна сериозно Су. — Моята коса трябва да е по-къса.

— Мила, не може по-късо от това, прекалено е! — възрази Джелал.

Су вдигна глава от списанието и хвърли преценяващ поглед на Джелал. Дълбоко в черните ѝ очи проблесна искрица и веднага угасна.

— Не става! Тогава въшките ми няма да падат — почти изкрещя Су.

Всички ролки за трайно къдрене бяха махнати и докато гледаше в огледалото мократа си къдрава коса, нервната светлокестенява клиентка вирна вежда и направи въпросителен знак на леко кривогледата блондинка. Ала когато разбра, че има слушатели, Су продължи да говори още по-високо.

— Вчера учителката ме извика. Беше написала някаква бележка. Каза: „Дай това на майка си да го прочете“. Изпрати ме да се прибера къщи. Когато прочете бележката, майка ми побесня. Имала съм въшки. Влязохме в банята, намаза косата ми с лекарство. Изхабихме два шампоана. „Ти стой тук“ — каза тя и аз останах във ваната. След това извади дрехите ми от шкафа. Реши, че по тях пълзят въшки и ги изхвърли през прозореца. Както и чаршафите ми. Хвърли и бельото ми.

— Не видяхме раницата ти — каза необмислено маникюристката с недоволството на човек, който, след като е излязъл от киното, разбира, че е пропуснал най-важната сцена от филма.

— Сигурно си ги хванала в училище. Стават такива неща — опита се да отклони темата Джелал.

— Не съм ги хванала в училище — отговори Су и вдигна рамене. — В нашето училище никой, освен мен няма въшки.

Жените се спогледаха и се усмигнаха с разбиране. Всички знаеха, че тъй като Хигиен Тижен се бе заинатила дъщеря ѝ да учи във възможно най-скъпото училище, в което нито едно от децата наоколо не ходеха, не само че късаше нервите на мъжа си, но и не се притесняваше, че ще срина брака си до основи.

— В класа никой, освен мен няма въшки. Сега всички ще ги прихванат — заливаше се от смях детето. В смеха ѝ имаше неестествена превзетост сякаш търсеше забава. Не я интересуваше реакцията на хората около нея, правеше каквото си иска, което може би се дължеше на жажда за забавления. Това беше смях, който не спираше и се усилваше, и набирайки мощ, излизаше от контрол; смях, нестроен и нехармоничен, който прикриваше желанието ѝ да заплаче и всъщност бе породен от болка. За децата на нейната възраст бе твърде необуздан, твърде тежък и излишен.

— Мама казва, че баща ми е донесъл въшките. Мисли, че той ги е лепнал от безцелно скитащите си приятели и после, когато ме е прегърнал, ги е прехвърлил на мен.

В този момент вратите и прозорците на салона като че ли се отвориха до край. Останал без юзди, вятърът нахлу в салона и сякаш обгърна жените, които седяха пред широкото огледало; те настръхнаха. Ужасно бе да чуеш как от устата на едно дете се изливат най-съкровени тайни на семейството му. Все едно да вземеш плод от двора на съседите, без всъщност да си то откраднал. Може и да има престъпление, но на практика няма престъпник. Нима е престъпно да сториш път на водата, която и без друго е кална, да се изтече? Всички във фризьорския салон сякаш се бяха свили и мълчаха само и само детето да може спокойно да говори колкото си иска. Нямаха търпение да чуят още подробности, без да се намесват, без да цапат ръцете си. Дори Джемал, който не можеше да стои мирен повече от две секунди и умираше да си пъха носа във всеки разговор, мълчеше като риба. Само Мадам Лелче искаше да направи нещо, за да прекрати неприятната тема. Но тъй като и тя не знаеше какво да каже, единственото, което се сети, бе да помоли Джелал да побърза, след което сякаш се стопи в креслото. Потънала в мисли, извади сребърното колие изпод блузата си и някак разсеяно стисна медальона с образа на Свети Серафим.

Сякаш за да се увери в ефекта на думите си, Су се завъртя в кръг и внимателно огледа лицата на всички. Когато се върна в предишното си положение, съвършено черните ѝ очи, които блестяха като медальона с образа на Свети Серафим, се срещнаха със синьо-сивите очи на възрастната жена. Мадам Лелче пое дъх, след което много бавно издиша през острия си нос и тъй като някъде дълбоко в нея се бе спотаило неизречено извинение, стеснително се усмихна. Трудно бе да

се каже дали не се извиняваше от името на детето заради това, което разказваше, или пък точно обратното — поднасяше извинение на детето заради любопитните слушателки наоколо. Су не можа да схване тази усмивка, но неволно също се усмихна.

Джелал, който разбра, че трябва да действа бързо, извика помощниците си. Тримата само за няколко минути се заеха и сръчно, с цялото си умение, направиха сешоар на възрастната жена и на момиченцето. След това чираците взеха по едно овално огледало, задържаха го зад главите им и дадоха възможност на всяка да види как изглежда косата ѝ отзад. Така, оградени с огледала, образите на детето и на възрастната жена се размножиха и сякаш се сляха — толкова голяма бе приликата помежду им.

Когато се сбогуваха с Джелал, който ги изпрати до вратата, и тръгнаха по стълбите в Двореца на бълхите, разликата в годините им съвсем ясно пролича. Детето спираше често и изчакваше жената, а понякога слизаше обратно и отново се качваше с нея. Когато стигнаха до трети етаж, Мадам Лелче поспря да си поеме дъх. А Су се облегна на стената и заставайки на един крак като наказана, се възползва от паузата да разкаже още нещо на възрастната си приятелка.

— В нашия клас има три момичета, които непрекъснато ми измислят прякори. Викат ми Битлису^[2]. Всъщност името ми е Бенгису^[3], а аз го съкращавам на Су.

— Знаеш ли, като малка и аз бях хванала въшки — каза Мадам Лелче въпреки смущението си от смеха на детето.

— Наистина ли? А на вас измислиха ли ви прякор? — попита Су и в същото време се опитваше да разбере кой е „дядото“ със свъсени вежди и рижа брада на колието на жената.

— Не. Имахме една перачка, слагаше децата на коленете си, ровеше в косата им и притискаше между ноктите си въшките, така ги убиваше. И моите въшки тя ги изстреби. Жалко, защото на майка ми ѝ ставаше лошо. Беше деликатна жена, не можеше да понася такива неща. Такова ѝ бе възпитанието. Ако една от розите увяхнеше, мама се разболяваше от тревога и не можеше да стане от леглото. Ако видеше някъде умряла мишка, дни наред не можеше да се съвземе. Може би е дошла на този свят в неподходящо време.

За миг синьо-сивите очи на жената се вледениха. С инстинкта на човек, който отдавна си е забранил да споменава минали имена и събития, усети, че ще нагази в забранената градина на паметта си и тутакси се върна към настоящето. Закачливо, сякаш имаха обща тайна, намигна на детето, което с късата си коса изглеждаше още по-малко.

— Като ти казват Битлису, не им обръщай внимание. В детството си всеки хваща въшки. И не само тогава. Човек въшлясва и като порасне. Откъде можеш да знаеш кой има въшки? Да не би да се виждат с просто око. Всички се изкарват по невинни и от ангелите, но със сигурност и те имат своите въшки.

На Су ѝ допадна доброто намерение и дълбокия смисъл на думите, които чу. Веднага щом се качи на четвъртия етаж, натисна продължително звънеца на апартамента.

— Аз съъм! — извика и се шумугна през вратата. Въпреки че се чудеше защо се бавят, Хигиен Тижен, изглежда, бе успяла да се отърси от безпокойството, което я бе завладяло в ранния следобед. Благодарни на съседката си.

— Вижте колко е хубава с късата коса, много е шик! — отвърна Мадам Лелче. После се спогледаха притеснено с чувството, че трябва да си кажат още нещо, но не знаеха точно какво.

— Бих ви поканила, но още не сме приключили с чистенето — каза Хигиен Тижен. Нервната и напрегната жена от фризьорския салон сякаш се бе изпарила и на нейно място се бе появила стеснителна и затворена в себе си дама.

— Разбира се, разбира се. Довършете си чистенето. Само не се преуморявайте. Полегнете да си починете, днес доста се уморихте. Аз и без това имам работа.

До този момент не си бяха гостували. Понякога случайно се срещаха на стълбището и си разменяха по някоя дума.

— Нима може човек да заспи! — рязко отвърна Хигиен Тижен. — Имам ужасно главоболие от тази противна миризма. Съпругът ми казва, че преувеличавам. Според вас така ли е? Вие усещате миризмата, нали? А, госпожо Мадам, усещате ли миризмата на боклук?

През лицето на Мадам Лелче премина едва доловима сянка. Когато отново заговори, гласът ѝ бе груб и дрезгав в синхрон с изпъкналите вени на бледите ѝ ръце.

— Преди години брат ми беше отишъл в Кайро. Разказа, че малко след като слязъл от самолета, чул някакво бучене. Бученето на Кайро! Всъщност летището било доста далеч от града, но бученето се чувало на километри разстояние. Само се замислете. Какъв е този град според вас, какви трябва да са хората, дето живеят в него, та се тъпчат като сардели там? Нашият Истанбул не е ли същият, госпожо Хигиен? Кайро бучи, а Истанбул вони. Още преди да наближат града, чужденците долавят миризмата му. Ние, разбира се, не можем да я усетим. Казват, че змията обича мляко и го открива по мириса. Но дали докато плува в казана с мляко, усеща аромата му? Така че, жителите на Кайро сигурно не чуват бученето на града, а пък ние в Истанбул не долавяме миризмата му. А и това са стари градове. Когато бях млада, нямах представа, че Истанбул е толкова стар. Вероятно с годините се увеличава и боклукът. Вече не се ядосвам. И вие не се ядосвайте, госпожо Хигиен.

Хигиен Тижен премигна с дългите си мигли, красящи огромните ѝ абаносови очи, с каквито бе дарила и дъщеря си, но тъй като не знаеше какво да отговори, между двете жени отново се възцари тишина. В подобни ситуации, когато всеки говори сякаш на чужд език, се промъква неловко мълчание. Междувременно продължиха да говорят още малко за времето, водата и боклука и много любезно си пожелаха приятен ден. После затвориха вратите на апартаментите си, като много внимаваха да не ги затръшнат. Ала не се върнаха към обичайните си занимания. Всяка стоеше, напрягайки слух, за да разбере по шума какво прави другата. Но колкото и да се мъчеха, нищо не успяха да чуят.

[1] От тур. — Вода. — Бел.пр. ↑

[2] От тур. — Въшлива вода; това е комбинация от думата бит, което означава въшка, и Су — името на героинята. Тоест, Въшливата Су. — Бел.пр. ↑

[3] От тур. — Еликсир, животворна вода. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №5: ХАДЖИ ХАДЖИ, СИНЪТ МУ, СНАХА МУ И ВНУЦИТЕ МУ

— Някога, много отдавна, имало един почитан светец...

— Нали уж беше истина? — попита седемгодишното момче. —
Защо започна като приказка?

Хаджи Хаджи смутено погледна момчето. От тримата внуци този го ядосваше най-много. Сякаш не беше човек, а демон или още по-лошо — дете на демон, въплътено в човешки образ. Сигурно затова бе толкова странен и с глава като дамаджана... Ала щом си помисли за това, се разкая и пропъди от ума си всички нелепици. С времето разкаянието при него се бе превърнало в рефлекс. Всеки път, когато се каеше, мигом започваше да реди обещания, сякаш получаваше мускулен спазъм. И сега направи същото. Случи му се даже три пъти. Веднъж, понеже не беше много умен, реши да разбере и попита Аллах защо е сътворил хората по свой образ и подобие. Тогава даде първото си обещание. После си науми да проследи родословието на демоните и тъй като неволно се бе усъмнил в почитеността на снаха си, се разкая втори път. Третото обещание даде, когато си помисли ужасни неща за болното си внуче. Всъщност, без да се усети, го каза на глас. Когато седемгодишното момче чу какво каза дядо му, присви изумрудените си очи и изпитателно го погледна. Хаджи Хаджи светкавично извърна поглед. Дори да не беше демон, кой би могъл да твърди обратното?

Аллах му бе отнел красотата и я бе дал на по-малките му брат и сестра, но в знак на справедливост го бе дарил с много повече ум, отколкото притежаваха всичките му сродници. Какъв ли щеше да стане, като порасне? Какво ли щеше да стане с нехармоничното му тяло? Колко ли още щеше да расте главата му, щом отсега беше по-голяма, отколкото трябваше? Ръцете му не можеха да се огъват назад, извиваха се навътре като на маймуна. С тези ръце като лапи и с му-ко-по-ли-за-ха-ри-до-за-та, която никой в семейството не можеше да произнесе като хората, колко още щеше да живее? Изведнъж усети остра болка. Насила се усмихна.

— Не е приказка, истина е — каза с обичайното си изражение Хаджи. — Светецът е живял много отдавна, затова от моя разказ прозвуча така, все едно че е приказка. Тези неща наистина са се случили. Има дори гробница. Ако не вярваш, можеш да отидеш да видиш.

Веднага се усети, че е направил гаф и замълча. Внукът му, който бе на седем години, вече не излизаше от къщи. За него така беше по-добре. За разлика от своите връстници, от брат си и сестра си целият му свят се състоеше от този дом, от това пространство от 105 кв. м. Състрадателно, изпълнен с тревога и болка, Хаджи шляпна момчето по врата.

— Този прочут светец бил най-напред дервиш. Когато Негово превъзходителство султан Мехмед Завоевателя обсадил Константинопол, днешния Истанбул, той веднага дотичал да му помогне. Дни наред се сражавали, с гръм и трясък обстрелвали стените на византийската крепост, но все не успявали да я превземат. Именно тогава, нашият дервиш се явил на аудиенция пред султана. Казал: „Господарю мой, позволете да отворя проход в стените. Войниците ще преминат през него и ще обезглавят конницата с такава лекота, все едно е крехка кокошка“.

Султанът го погледнал — един невзрачен, дрипав дервиш, нищо особено. Какво може да направи такъв като него? Не му повярвал, пропъдил го. Минали седмици оттогава. Султанът по никакъв начин не успявал да превземе Константинопол. Огромната османска армия била изтощена от жажда и умора. Именно тогава султанът си спомнил за дервиша и го извикал при себе си. Казал му:

— Ето, давам ти разрешение, върви!

Дервишът много се зарадвал и веднага целунал ръката и полите на султана. Отишъл и се простил с останалите дервиши. След това тръгнал да търси подходящо място и с бавни крачки обиколил градските стени. Решил къде. На това място стените били по-дебели и на всичко отгоре имало и повече войници, защото дворецът на византийския император бил непосредствено зад стената. Дервишът казал:

— Хайде, хвърлете ме върху стената, до която съм застанал.

Разбира се, войниците се учудили, но все пак изпълнили неговото желание. Сложили дервиша в топа и го изстреляли.

— Хайде де! Нали така ще убият човека — възкликна седемгодишното момче.

— Но не умрял. Той не е бил като теб и мен, сигурно ненапразно е станал светец — отвърна Хаджи Хаджи. Заради обещанията, които бе дал преди малко, заговори с по-благ глас: — Изстреляли дервиша. Озовал се той върху градските стени и заради голямата скорост се лепнал там. Искан да кажа, че не е паднал. Разтворил широко ръце и крака и като мравка се захванал за дебелината стена. Отгоре вряло и кипяло от византийски войници. Когато видели дервиша, започнали да стрелят по него с отровни стрели. Нито една не го улучила. След това изпратили порой от горящи стрели. Там, където падала стрелата, лумвал огън. Подпалили тревата, изгорили дърветата, всичко наоколо горяло в страшни пламъци, ала дервишът бил непокътнат. Дори косъм от косата му не се запалил. Стоял сред пламъците като саламандър. Стоял, гледал войниците на султана и се усмихвал. Тихо се молил до вечерта. На залез-слънце си прочел свещената вечерна молитва.

— Като се е залепил за стената, как е направил вечерната молитва? — подскочи седемгодишният внук.

— Молил се с очи — каза хаджи Хаджи и го погледна накриво. — Баба ви, която вече не е между живите, също се молеше с очи. Хората, които не могат да се навеждат и да се изправят, се молят така. След молитвата дервишът казал: „Всемогъщи Аллах, вземи моята душа и ме превърни в празно пространство“! Аллах чул и изпълнил молбата му. Веднага пуснал светкавица от небето. Нали преди малко казах, че византийците изстреляли дъжд от огнени стрели и че дори една не го уцелила. Ето, че сега светкавица от небето го улучила. Дервишът се превърнал в пепел. В същия миг на неговото място се образувала дупка. Войниците на султана не повярвали на очите си. В стената, която дни наред не успявали да пробият, изведнъж, благодарение на дервиша, се отворила дупка. Веднага хукнали през нея, избили неверниците и завоювали града. Никой не докоснал жените, децата, белобрадите свещеници. Когато султанът се установил в Истанбул, не забравил самоотвержената жертва на дервиша. Разпоредил да му направят гробница, само че липсвал трупът. „Като няма труп, как ще има гроб, какво ще погребем“? — мърморели войниците.

Пет и половина годишната внучка имаше навик да използва докрай предимствата на това, че беше единствено момиче и най-малкото дете вкъщи. Сега стоеше и гледаше дядо си с ококорени от страх очи. Новите думи, които всеки ден научаваше, слагаше в красивата си чанта по езиковзнание, а някои по-особени думи подреждаше отделно в красивото си портмоне с копче тик-так. Например „душа“, „нещастие“, „мечта“, „Dabbetul-arz“^[1], „дявол“, „починал“, „демон“ или „сатана“. Когато чу думата „саламандър“ я завъртя между малките си пръстчета и я пхна на същото място. Всички тези думи за нея имаха едно и също значение — дух! Не знаеше какво точно е дух и когато искаше да научи, бръкваше в портмонето, което стоеше в „умната чанта“, и изваждаше наслуки някоя дума. И ето, скътан някъде в съзнанието ѝ, неясният образ на духа, който, макар и наречен с безброй имена, всъщност не съществуваше и прозрачен като крилата на муха, ставаше все по-огромен и с всеки изминал ден се разстиляше над земята като непрогледна мъгла.

— И така, без да има тяло, прочели погребална молитва, след което понесли на раменете си празния ковчег — продължи Хаджи, а после, отпивайки от чая си, направи кратка пауза. — Тръгнали, но в каква посока да вървят? Не могли да решат къде да го погребат. Ала по едно време ковчегът се понесъл като птица пред тях. Носел се отпред, а хората дълго вървели след него и така преминали шест от седемте хълма на Истанбул. Когато стигнали до седмия хълм, какво да видят — един отворен гроб. Бил изкопан дълбоко, стоял празен и отворен. Ковчегът веднага се понесъл в тази посока и когато се озовал точно над гроба, започнал да се снижава. Щом стигнал на педя над гроба, спрял и останал да виси така. Тогава от гроба се понесло странно бучене.

Като чу за бученето, момиченцето преглътна. Хаджи Хаджи не забеляза тази подробност, тъй като бе насочил вниманието си към големия си внук.

— Тогава свалили ковчега в празния гроб. Отгоре изградили и гробница. Нарекли светеца Липсващия Мъдрец. Всеки, който минавал оттам, не пропускал да се помоли и да благодари за направеното добро.

— Добре де, нали човекът не е там? Те не знаят ли, че гробът е празен? Онези за кого се молят?

— Ами, тези, които не могат да имат деца, отиват да се помолят на Липсващия Мъдрец — каза Хаджи, като се престори, че не е чул въпроса. — Ако невести, дете не зачеват, отидат на гробницата на Липсващия Мъдрец и се помолят, а после останат там сами, без да заспят до сутринта, при изгрев-слънце молбите им се приемат. След това раждат по едно прекрасно детенце с красиви червени бузки.

Трите деца реагираха различно на тези думи. Момиченцето отвори портмонето си с копче тик-так и до думичките, които означават „дух“, мълчаливо подреди нова със значение „липсващ“. Тъй като изпитваше голямо любопитство по всички въпроси, свързани с интимните отношения, шест и половина годишният внук прояви интерес към посещенията на невестите при мъдреца. А колкото до седемгодишния — той имаше както въпроси, така и възражения, но си замълча. Беше дошло време за обеден сън. И според него това беше много по-важно, отколкото да установи смисловите неточности в приказките на дядо си.

По това време следобед в апартамент №5 времето течеше бавно. Всеки ден се повтаряха в еднаква последователност един и същи неща. Сутрин майката отиваше на работа, бащата тръгваше да си търси работа, а дядото гледаше децата. Всеки ден, в един и същи час без изключение, когато останеха сами, малчуганите започваха да се карат заради някакво предаване по телевизията. Хаджи Хаджи не обичаше децата да гледат телевизия, но тъй като и без друго щяха да гледат, предпочиташе детските програми, които се излъчваха по няколко канала, или рисуваните филми. Само че децата настояваха да гледат сутрешната програма на една доста отракана водеща, която изваждаше на показ или червеното цвете, татуирано на пъпа ѝ, или гърдите си чак до пъпа. Когато желанието им не се изпълняваше, ставаха непослушни и започваха да се бият, друг път обикаляха безцелно из къщи и се мусеха. В зависимост от настроението си Хаджи реагираше различно на тяхното поведение. Понякога се примиряваше с положението и докато малчуганите гледаха телевизия, четеше една от четирите си книги, които от години бяха точно толкова на брой. Друг път взимаше дистанционното и въпреки протестите на децата оставяше телевизора на програма, по която даваха рисуван филм, или пък, изчерпвайки

докрай фантазията си, измисляше коя от коя по-трудни игри с намерението да отклони вниманието на внуците си в друга посока. Ала каквото и да правеше, не можеше да отнеме контрола от ръцете на децата и по-специално на най-големия си внук. Към обяд за възрастния човек настъпваше още по-тежък момент. От два месеца всеки делничен ден по това време децата разстилаха всички чаршафи, възглавници и завивки в средата на хола и играеха на „Осман“.

Преди два месеца бе прочел на внуците си първите три глави на една от четирите си книги. Казваше се „Как се роди една империя и защо тя рухна“? По време на почивките децата винаги реагираха по някакъв начин. Веднъж седемгодишният внук слушаше с изострено внимание и поклащаше глава, докато дядо му четеше. Имаше няколко теми, към които проявяваше интерес:

— С колко палатки туруците са дошли в Анадола?

— С хиляда — наслуки подхвърли Хаджи. Какво толкова, че отговори прибързано, нали целта бе да задоволи любопитството на детето.

— Колко човека е имало в тези хиляда палатки?

— Десет хиляди — извика Хаджи. Но когато усети гневните нотки в гласа му, внукът му се разпали още повече.

— Когато турците са пристигнали в Анадола, там имало е други хора?

— Не, не е имало. Избягали са — измърмори Хаджи.

— Добре де, турците в техните домовете ли са се настанили, или известно време са останали в палатките? Дали са направили първите си градове от тези палатки? Как ли са отбелязвали на картата град, който непрекъснато е променял местоположението си? Как...?

— Млъкни! — изрева Хаджи и детето млъкна. Ала всички въпроси, които напиреха в съзнанието му, продължиха да се въртят в устата му, минаваха през ноздрите му, оттам се катереха нагоре и се настаниха в очните дъна и в зениците на изумрудените му очи се появи любопитен, упорит, изпълнен с обвинение въпросителен блясък, който продължи да искри като светулка в лятна нощ.

За да не го гледа повече, старият човек с вяло очакване се обърна към по-малкия си внук. Но съдейки по неговото безразличие, реши, че от разказа, който бе чул, в съзнанието му се е запечатал единствено фактът, че в харема е имало куп наложници и че не е хубаво да се

родиш на този свят като брат на султана. С последна капчица надежда Хаджи обърна поглед към най-малкото си внуче, което бе на пет години и половина. И точно тогава с блеснали от възмущение очи малкото момиченце скочи в скута на дядо си, сложи белите си ръчички на кръста му и с меден гласец заговори:

— Хайде, дядо, нека и ние да си направим палатка!

Вероятно, ако не му бе толкова досадно от липсата на интерес у внуците му, преди да се втурне към тази идея, Хаджи щеше да се позамисли. Но за да накаже другите две деца, светкавично прехвърли цялата си обич на най-малкото си внуче и след няколко минути се оказа в средата на хола между чаршафите и одеялата, правейки палатка. Щяха да имат палатка като на Осман.

Първата палатка, която сътвориха, бе доста примитивна. Дядото и най-малкото внуче сложиха четири стола, така че да се образува квадрат. Върху тях метнаха няколко чаршафа, за да може да се минава отдолу, и по този начин направиха малко затворено пространство. След това напълниха това място с възглавници. Всъщност дори в този съвсем опростен вид палатката бе започнала да привлича вниманието на другите две деца, които до този момент стояха отстрани и с подозрение наблюдаваха случващото се, без да се включат в играта. И понеже не можаха да издържат, след известно време повдигнаха онази част на чаршафа, която представляваше врата, защото искаха да надникнат в този таен и нисък свят в средата на хола. Влязоха вътре и седнаха по турски на възглавниците до дядо си. Точно тогава Хаджи усети, че неподправената радост, за която винаги бе копнял, набъбва в него и изцяло се вкопчи в играта, благодарение на която успяваше да се наложи на внуците си. Ала не след дълго, само ден по-късно, щеше да стане ясно, че редът, който възрастният човек бе създал у дома, е на нестабилна основа.

На следващия ден по същото време момиченцето се беше настанило в скута на дядо си с намерение да повторят играта:

— Хайде, дядо, нека да си направим Осман.

Краката му все още бяха изтръпнали, кръстът му бе схванат, не се бе съвзел от умората от вчерашната гимнастика с палатката и като чу името Осман, направо настръхна. Само че нито благите обяснения, нито яростните му изблици свършиха някаква работа. Характерът на внучката му бе такъв. Когато свържеше една дума с друга, вече

никаква сила не можеше да прекъсне тази връзка в съзнанието ѝ. Както мечтите, душите, празните пространства, дяволите, починалите, саламандрите... бяха ДУХОВЕ, така и думата „палатка“ означаваше ОСМАН.

Оттогава играта „Осман“ стана неразделна част от техния живот. Всеки ден по едно и също време децата пощуряваха също като пияниците, които с нетърпение очакват времето за пиене. Преди да мине и половин час, струпваха в средата на хола чаршафите, покривките на леглата, юрганите и възглавниците. С плаха надежда Хаджи очакваше, че както към всички игри, на които внуците му бяха играли досега, любовта им и към тази ще бъде краткотрайна и ще им омръзне. Те обаче бяха изключително постоянни и изобретателни. С времето разшириха територията на палатката и направиха отделни помещения плюс тоалетна. Големината вече варираше между пет и десет метра и с две думи живееха чергарски живот. Всеки ден на обяд правеха палатката, която стоеше до вечерта в средата на хола. После надвечер, половин час преди майка им и баща им да се върнат от работа, набързо я прибираха.

Имаше и други случки, които без изключение се повтаряха. Например всеки ден по едно и също време веднага щом зрителите, дошли в последния момент, заемеха местата си за дневното представление, в 11:45 звънеше телефонът. Винаги най-големият от дребосъците вдигаше слушалката. Всеки път майка му задаваше едни и същи въпроси, на които той отговаряше по един и същи начин. Да, бяха изяли закуските си. Не, не правят бели. Да, гледат телевизия. Не, дядо им не им разказва приказка. Не, не пускат газта. Не, не разхвърлят къщата. Не, не се надвесват от балкона. Не, не си играят с огъня. Не, не влизат в спалнята. Не си разказват приказки. Дълбоко в себе си, снахата имаше подозрения относно честността на големия си син, но никога не се осмеляваше да извика свекър си на телефона, а се примиряваше с това, което ѝ казваше детето. Междувременно, докато то стоеше със слушалката в ръка и изброяваше обичайните си отговори, в гласа му се прокрадваше едва забележимо лукавство. През цялото време дори за миг не сваляше очи от дядо си. Наясно бе за напрежението между двамата възрастни. Отдавна бе открил, че може да затвърди позициите си, като подкрепи според случая единия или другия.

Децата не само се хранеха в палатката, но слушаха и приказките преди обедния сън. Всеки ден, след като се наобядваха, към тях се присъединяваха нови и нови персонажи: безсърдечни мащехи, нещастни сираци, избягали от ада пазачи, бандити, които залостват хората по пътищата, красиви магьосници, които правят капани на мъжете, бойци с окървавени ръце, хора обявени от всички за луди, отровни аспиди^[2], стари жени с увиснали меса, зли духове, останали кожа и кости, страшни видения с изпъкнали очи... които едва успяваха да се натъпчат в палатката. И като дойдеха, въобще не се сещаха да си тръгнат. Докато следващите изречения на приказката още се носеха в пространството, децата се отпускаха. Всеки се свиваше на мястото си. Винаги най-бързо се унасяше Хаджи, а след него и по-малките му внуци. Когато похъркването на дядо му и равномерното дишане на брат му и сестра му завладееха палатката, големият внук се прокрадваше на пръсти. Първо отиваше при дядо си и докато го гледаше, се отнасяше. Изучаваше почти непознатия човек като тропически плод, който не бе вкусвал, или като пълна с изненади стрида. Следеше как при всяко вдишване и издишване гръдният му кош се надигаше и отпускаше; вторачваше се в тук–там побелялата му брада, в кехлибарената броеница, която се изплъзваше измежду пръстите му, в прошарените косми по гърдите и врата му, в напуканите му устни, дълбоките бръчки на челото му, които приличаха на пресичащи се пътища. Беше започнал да изучава дядо си преди две години и половина и скоро щеше да попълни знанията си.

В онзи хубав и благоуханен ден, когато все още изглеждаше като нормално дете, тръгвайки към летището да посрещнат стария човек, майка му и баща му взеха и него. Това бе последният ден, в който му разрешиха да излиза навън. След това болестта му се разви толкова бързо и бе станала толкова явна, че повече не се появи на улицата.

До този ден не бе чувал кой знае какво за възрастния човек. Знаеше, че се казва Хаджи, че живее с жена си в един град, далеч от Истанбул, и че, тъй като бяха виждали внуците си само на снимка, бяха решили да дойдат да ги видят. Знаеше, че по пътя са претърпели катастрофа и баба му е починала. След загубата на жена си дядо Хаджи дълго бе плакал, бе лежал в болница и веднага след това бе отишъл на поклонение в Мека^[3]. Сега се връщаше оттам. Това бе всичко, което знаеше. Всъщност, докато пътуваха към летището, бе

узнал още нещо, което си струваше да бъде отбелязано. Отсега нататък дядо Хаджи щеше да живее в Истанбул заедно с тях.

Онази част на летището, която бе достъпна за посрещачите, бе претъпкана с хора. След като процедурата по проверката на пътниците, които се връщаха от поклонение, приключи, двукрилите автоматични врати се отвориха и те започнаха да излизат и да прегръщат близките си, които ги очакваха отвън. Докато чакаше дядо си, малчуганът здраво стискаше ръцете на майка си и баща си и внимателно заглеждаше всеки мъж, който излизаше през вратата. Всички възрастни мъже, които се връщаха от поклонение, учудващо много си приличаха. Носеха дрехи в един и същи цвят, бяха еднакви на ръст, на една и съща възраст, брадите им бяха еднакво закръглени и тук-там побелели. Освен това веднага щом излезеха през вратата, незнайно защо правеха едни и същи движения в еднаква последователност. Когато автоматичната врата се отваряше, сякаш заслепени от слънцето, те присвиваха очи и се заглеждаха в навалищата. Виждаха близките си и хукваха в тази посока. Оставяха куфарите и развълнувано ги прегръщаха. Тъкмо защото си приличаха, поклонниците, които влизаха в салона за посрещачи, сякаш бяха един човек, който не спираше да излиза през автоматичната врата.

И ето, вратата се отвори за пореден път и по реакциите на майка си и баща си момчето предположи, че човекът, който се появи, е дядо му. Въпреки че бе облечен като другите хаджии, приличаше на случайно попаднал между тях чужденец. Дори не изглеждаше възрастен. Сякаш в последния момент бе влязъл в съблекалнята да облече другите си дрехи. Бе успял. Да, приличаше на останалите, но все пак нещо у него липсваше. Момчето присви изумрудените си очи и отново се загледа. Тогава разбра защо човекът изглеждаше така, сякаш нещо не му достигаше — той нямаше брада. На мястото на брадата се белееше нещо като полумесеца. И тъй като пространството в полумесеца бе взело своя дял от слънцето, горната част на лицето беше тъмна като нощ, а долната — бяла като безоблачен ден.

Човекът с „недовършения вид“ бе прегърнал с копнеж своя внук, когото виждаше за първи път. След това бе прегърнал сина си, отново внука си, после снаха си, после отново внука си, после още веднъж сина си и отново и отново бе прегръщал внука си. Тъй като не само те, но и всички останали се прегръщаха, салонът за посрещачи се бе

препълнил до пръсване с плачещи, прегръщащи се, побутващи се хора. След като утоляха своя копнеж, пристигащите от поклонение започваха да запознават семействата си, да се здрависват едни през други, да се усмихват. Дребосъкът, който в тази какофония бе прехвърлян от прегръдка в прегръдка, нанесе в тефтерчето на ума си още едно от своите наблюдения — хората, които се връщаха от поклонение и се казваха Мехмет, ги наричаха хаджи Мехмет, тези които се казваха Ахмет — хаджи Ахмет. На връщане към къщи бе задал на баща си въпроса, който човъркаше съзнанието му: „Ако за да ти викат хаджи, трябва да отидеш на поклонение, как така се е случило, че името на дядо ми е Хаджи още преди да отиде там? И след като името му е Хаджи, защо е отишъл на поклонение“?

— Ах, ти! — сгълча го баща му. Това, че момчето не получи отговор, в края на краищата засили убеждението му, че дядо му не прилича на останалите дядовци. Откакто го познаваше, все си мислеше, че е малко „странен“. Оказа се, че в деня, преди да се върне, Хаджи бе получил ужасен сърбеж и се бе наложило да си обръсне брадата. Много скоро я пусна отново и въпреки че поне малко заприлича на останалите дядовци от летището, първите впечатления на детето бяха непоклатими.

Сега все още изучаваше дядо си, но понеже вече не му бе толкова интересен, с всеки изминал ден процедурата се скъсяваше. Когато му омръзваше да го наблюдава, безшумно излизаше от палатката и започваше да обикаля на пръсти из целия дом. Да бъдеш накрак докато всички спят, бе страхотна привилегия. Домът ставаше като в приказката за спящата красавица. За разлика от брат си и сестра си седемгодишният малчуган си спомняше приказките, които майка им им разказваше, когато си беше въщи през деня, преди да започне работа в един мол, където продаваше билети за кино. Затова можеше да усети огромната разлика между нейните приказки и тези на дядо му.

Докато другите спяха, той отиваше в кухнята, пускаше котлона, играеше си с кибрита, разглеждаше четирите книги на дядо си, които от години бяха все толкова, лакомо си хапваше каквото му паднеше, влизаше в спалнята на майка си и баща си и разглеждаше шкафовете, взимаше всички бижута на майка си и ги нареждаше на леглото, броеше парите, които баща му криеше в шкафчето си... наслаждаваше се да прави всичко, което бе забранено. После, когато приближеше

време другите да станат от сън, отново на пръсти се вмъкваше в палатката, свиваше се в единия край и започваше да чака. Не се налагаше да стои дълго. Всеки ден около 17:30 часа боклукчийският камион идваше на тяхната улица. Горе долитаха гласовете на боклукчиите, дрънчането от изсипването на кофите, непрекъснато усилващият се шум от мотора. Тъй като от двете страни на пътя имаше паркирани коли, камионът маневрираше трудно и наистина ставаше задръстване. Щом звукът на клаксоните нахлуеше в апартамент № 5 в Двореца на бълхите, Хаджи скачаше като ужилен. Всъщност заради катастрофата, която бе претърпял, той имаше белези не само на лицето, но и на сърцето си. И Дворецът на бълхите бе едва ли не последното място, където можеше спокойно да подремне следобед.

От вика на Хаджи децата се събуждаха. Най-напред ставаше момиченцето и тихичко си мърмореше. След нея се надигаше помалкият внук, като се прозяваше лениво. Колкото до седемгодишния малчуган, той не ставаше веднага, а за да даде възможност на другите да се разбудят, първо броеше на ум до двайсет. След това се протягаше, като че бе махмурлия, дълго разтъркваше изумрудените си очи и с люти закани отиваше до отворения прозорец. Протягаше врат и докато гледаше външния свят, усещаше, че ужасите, които бе слушал във всички приказки, могат да бъдат и по-страшни.

[1] Израз от Корана, в който се казва, че ще се появи едно същество, което ще разгласи, че хората не са повярвали в знаменията на Аллах и това ще бъде знак за приближаването на Съдния ден. — Бел.пр. ↑

[2] *Vipera aspis*, вид змия. — Бел.пр. ↑

[3] Мека е свещен мюсюлмански град в Саудитска Арабия. Всеки мюсюлманин е длъжен поне веднъж в живота си, ако има физическата и финансовата възможност, да посети свещената джамия на Аллах в Мека — това е ежегодният Хадж. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

Тази сутрин се случи нещо странно. Събудих се, преди да звънне будилникът. И колкото това да беше странно, се случи нещо още по-особено: когато се събудих, се оказа, че вече съм буден. Очите ми бяха отворени. Очите ми се бяха събудили преди мен, и то без мое знание, и сякаш се бяха качили на тавана да се поразходят. Погледнах се отгоре само за миг. Това, което видях, не ми хареса.

Краката ми винаги стърчат от канапето, но този път, изглежда, бях забравил са си сваля обувките. Главата ми се бе изпързала от възглавницата и вратът ми се бе схванал. От единия ъгъл на устата до ухото ми се бе стекла огромно количество белезникава пяна, характерна за три състояния на свръхвъзбуда — когато кучето се разбеснее, когато бебето повърне всичката кашичка, която е изяло, и при епилептичен припадък. Ризата, с която бях облечен, беше ужасно смачкана, от неудобното положение, в което бях лежал, ме болеше челюстта, езикът ми и цялото ми небце бяха пресъхнали. И бях повърнал на килима. Добре че съм проявил съобразителност да си събуя поне панталона.

Ала както казваше онази мръсница Етел в един от своите афоризми, когато мъжът е без панталон, а не е свалил чорапите, обувките и ризата, онази част, която остава на показ, прилича на полуизгризана захаросана ябълка и го прави страшно привлекателен... От тази гледна точка, тъй като вече шейсет и шест дни сутрин се събуждах сам, вероятно трябва да се смятам за късметлия.

И всичко стана заради този апартамент. Откакто се пренесох, минаха два месеца и пет дни. Установих, че времето е нещо, което може да бъде измерено с драм^[1]. Броя всеки изминал ден. Междувременно вече трябваше отдавна съм се подредил независимо дали съм създал някакъв ред в живота си, било то добър или лош. Но освен че не успях да се подреда, живея така, все едно че всеки момент ще стана и ще хукна на някъде. Кашоните са натрупани един върху друг между пълните с най-различни вещи неотворени пакети... един ефимерен, летлив като ароматизатор живот; един дом леко, съставен от

парчета и парченца, които всеки момент могат да бъдат разглобени и прибрани в кутията... Когато е ерген, човек сякаш е сраснал с вещите в един дом; с личните си вещи, чието минало, история, собствена стойност и символика са му скъпи. След като се ожени, започва да живее в дом, който е сраснал с вещите, в дом, пълен с неуредици, където не е ясно кои вещи на кого принадлежат. Живее живот, изграден повече върху бъдещето, отколкото върху миналото, повече върху очакванията, отколкото върху спомените. А при развод в зависимост от това дали си онзи, който си отива, или който остава, се оказваш в дом без вещи или пък с вещи без дом.

Всичко е заради този дом и мръсницата Етел. В деня, в който се преместих тук, колкото и да се опитвах, не можах да я убедя да не ми се бърка и изобщо да не ми помага. Когато се настаних отпред в оранжевия камион на транспортната фирма, с която се бях разбрал да пренесе новите съвсем обикновени и евтини мебели, които купих в неугледния апартамент, в който щеше да протече следбрачната ера в живота ми, дрехите, разни други дребни мои вещи и книгите ми, които първоначално категорично отказах да взема от елегантно подреденото ни семейно жилище, защото бяха ненужни, госпожата се настани до мен. И сякаш присъствието ѝ не бе достатъчно притесняващо, ами през цялото време, докато пътувахме, непрекъснато предлагаше страхотни пури на размекналия се шофьор, с който намери общ език. Непрекъснато му задаваше откачени въпроси, от което той съвсем се захласна, и започна някакъв безумен разговор на тема от кой в кой квартал в Истанбул е трудно да се пренесеш. Когато най-накрая стигнахме до Двореца на бълхите, тя се впусна с цялото си сърце да помага заедно с хамалите, които пътуваха в колата след нас, и тъй като беше с абсолютно излишна, къса като носна кърпичка пола, безсрамно предлагаше на показ огромния си грозен задник. Казваше коя кутия къде да бъде сложена, кой пакет с книги къде да стои, лично обясни къде да бъде наредена всяка една от книгите в обикновената и непретенциозна библиотека тип „направи си сам“, която ме принуди да купя от огромния супермаркет, в който в края на седмицата обикалят десетки семейства с деца. Хамалите, които от опит знаеха, че в такива случаи винаги и навсякъде последната дума е на жените, и въпреки че аз, истинският собственик на вещите, които пренасяха, стоях срещу тях, се правеха, че не забелязват как Етел просто си навира носа,

където не ѝ е работа. Въобще не ми обърнаха внимание, освен когато ми поискаха повече пари от предварително уговорената сума. Дори когато изпуснаха кашона с чаши и чинии и аз направих опит деликатно да потуля нещата, те приеха на шега ругатните, които отнесоха от Етел за предполагаемите загуби и в края на краищата се извиниха на нея. Цял ден гледах отстрани как би било най-удобно за мен, но накрая се примирих. Това, което успях да измъкна от предишния си дом, беше леглото 1.80 на 2 м с ортопедична система. По време на сглобяването му бях напълно изолиран. След пет-шест неуспешни опита да го вкарат в безформената задна стая, която Етел бе определила за спалня, стана ясно, че това няма да е лесно, и взеха, че се изпокараха. Етел искаше да вкарат леглото странично. Смяташе, че за тази цел могат да прежалят красиво изработената му горна част. Хамалите пък решиха, че трябва да го вкарат изправено, но тогава в стаята нямаше да остане никакво пространство за движение. През цялото време никой не се интересуваше от мнението ми, а и да ме бяха попитали, нямаше никаква идея по въпроса. Когато в края на краищата поставиха леглото странично и не остана никакво свободно място, аз не възразих. И без друго леглото беше прекалено голямо за мен и откакто се пренесох, нито веднъж не съм спал на него. Мъка за ръста и наказание за кръста ми бе канапето, на което упорито спях. Веднъж Етел, докато беше на вълна месневи^[2], ми разказа, че Мевляна^[3] е трябвало да се погрижи за тялото си и да постигне един вид съгласие с него. Макар и не по толкова мистичен начин може би през последните два месеца не съм проявил особена признателност към тялото си. Но ето, че като един безнадеждно влюбен, привързан към своя мъчител, или като презрян помощник, примирил се с хокането, и аз не мога да се разделя с тясното и ужасно неудобно канапе.

Разбира се, истинската причина да спя на канапето бе фактът, че телевизорът е срещу мен. Напоследък сънят ми се наруши, започнах да се привързвам към телевизора и успях да заспя само на фона на звука. И снощи, въпреки че се върнах толкова късно и бях ужасно пиян, сигурно първата ми работа е била да пусна телевизора. Сега на екрана пред мен стоеше някакво откачено и лигаво младо момиче с доста къса шарена блузка на папагали и други птици. На закръгления си корем, който бе изложила на показ, бе татуирала леко разпъпила кървавочервена роза с големината на юмрук, косата ѝ бе рижа,

направена на снопчета, като всяко едно бе завързано с яркозелена панделка. В този ранен час на деня говореше на хората и им се усмихваше щастливо. Говорителката, за която в никакъв случай не можеше да се каже, че е пълна, стоеше неподвижно. Докато говореше, правеше само някакви дискретни движения с ръце. Подобно на жените, които тичат да хванат автобуса в последната минута, гърдите ѝ дръзко подскачаха нагоре-надолу. Не беше мой тип. Предпочитам такива, при които нещата контрастират. Харесвам едри жени с гърди колкото шепа или дребнички с големи гърди.

След десет дни Етел дойде да инспектира дома ми и когато видя, че всичко стои така, както го бе оставила, си направи изводи, които запази за себе си. През третата седмица отново нямаше никаква промяна. Все още не бе отворен нито един пакет, нито един рафт не бе подреден. Когато след месец и пет дни се отби, ми се искаше пак да замълчи, но на лицето ѝ се изписа неприятна усмивка и тя промълви:

— Виж, сладур — рече и както винаги, когато смяташе, че ще каже нещо важно, изпука пръстите си с дълги лакирани нокти. — Не че искам да те наставлявам, но не се дръж с новия си дом като с бившата си жена, ако прецениш де. Казваш си: „Нали си е моят дом, няма къде да отиде!“ и го занемаряваш, но, не дай Боже, току-виж и него ти взели.

Не отговорих. Ненавиждах дългите ѝ лакирани нокти.

Етел използваше езика си като жаба, уловила муха. Съвсем неочаквано просто изплющяваше в лицето на човек всичко, което ѝ дойдеше на ум. След това, още преди жертвата ѝ да се опомни, само за няколко секунди измисляше какво да каже, грабваше го с лакомия си розов език и хоп, мятеше го обратно в устата си и го глътваше цял. Откакто се разведох, въобще не ми пукаше за никого от приятелския кръг, затова не зная защо още я допускам до себе си, а пък и не искам да зная. Не полагам специални усилия, за да се видя с нея, но не направя и крачка, за да прекратя тези срещи. Работата не е в това, че не я обичам повече, а че никога не съм я обичал повече или по-малко от сега. Ако има нещо, което толкова време ни свързва, то тава не е любов, нито приятелство или доверие. Колкото си подхождаха две различни пеперуди с изпочупени крила, сложени една до друга под лупата на някой колекционер, толкова си подхождахме и ние с Етел. Като вид бяхме почти еднакви, но шарките и цветовете ни бяха

напълно различни. Години наред, носейки се по течението, се събирахме, но дори да се поддържахме, никога не се допълвахме. Ако не я видя един месец, не ми домъчнява за нея и дори не усещам липсата ѝ. Но когато се видим след месец, въобще не се притеснявам да изкараме известно време заедно, а и през ум не ми минава да си тръгна по-рано. Въпреки това, или точно по тази причина, се срещам толкова често с нея и споделям толкова много неща, колкото с никого друг. От години е така. Може би още дълго време тази неангажираща връзка ще продължи по този начин. А може би като ударен и посинял нокът един ден ще се разпадне от само себе си. Понякога се чудя, ако това се случи, кой пръв и кога ще забележи, че нокътят е паднал.

Докато ставах, се спънах в кабела на телефона. Слушалката се оказа под възглавницата ми. Сякаш през нощта на пияна глава съм имал желание да го удуша. Притесних се. Още преди да преценя всички доказателства, с които разполагах, подозирах, че не съм издържал и съм я потърсил.

Шофирането в пияно състояние е опасно. Всеки би потвърдил това. Само че използването на телефон от пиян човек, би могло да има много по-тежки последствия от шофирането. Тези, които шофират пияни, могат случайно и без никаква цел да ударят някакъв обект или внезапно появило се пред тях превозно средство. А пияните, които използват телефона, се удрят челно в хората, които обичат.

Това, че съм я потърсил на пияна глава, е доста смазващо. Ала още по-лошо е, когато се събудиш на следващия ден, да не си спомняш дали си го направил, или не. И докато се мъчиш да си спомниш, да се опитваш да убедиш себе си, че не си го сторил. Откакто се разведох, тази сцена се повтаряше през определени интервали от време. Досега обаче не се бях обаждал на новия телефонен номер на Айшин. Тя сигурно дори не знаеше, че съм се добрал до него. Разбира се, ако тази нощ не бяхме разговаряли. Трябваше да съм сигурен. Отново натиснах копчето за започване на разговор. Едно, две, три... при шестото позвъняване отговори. Самата тя! Сутрин рано гласът ѝ винаги звучи така, все едно идва от онзи свят. Умира за сън. Когато се събуди рано, е много кисела, недружелюбна и докато не си изпие чистото без захар и сметана шварц кафе, не може да се разсъни. Второто ѝ „Ало“ беше много по-бясно. Затворих.

Опитах се да мобилизирам мозъка си и на трезва глава да помисля. Въпреки всичко все още имаше надежда. Това че съм се обадил, не означава непременно, че сме разговаряли. Може би въобще не бе вдигнала телефона. Но ако през нощта го бе вдигнала и бе отговорила, ако бе казала нещо, добро или лошо, при събуждането си газии сутрин трябваше да си спомня поне откъслечно думите ѝ. След като не си спомням нито дума, може би не е имало кой знае какво, което да е предизвикало буря. Но да търсиш утеха в тази неизяснена възможност, беше като да избягаш от една трудна ситуация и да си благодарен на още по-трудна. След като снощи Айшин не бе вдигнала телефона, най-логичното обяснение е, че през това време не си е била къщи. Да бъде навън по това време? Някъде навън, в тези часове?

На плочките в банята, на половин метър една от друга, лежат две убити хлебарки. Вероятно това са две от снощните ми геройства. Но в непълните протоколи на съзнанието ми не попаднах на нито едно обяснение по въпроса. Съблякох ризата си. Беше пропита с остра миризма: на печен калкан, на мезета, на изпитата ракия и на страхотни пури, на талцита, който изпих след това заради киселините, които разядоха стомаха ми. Всички тези миризми се бяха смесили до неузнаваемост със съдържанието на стомаха ми. Пералнята е бракоразводният ми подарък от Етел. Тя е практична жена, щедра и великодушна. Пъхнах в пералнята тъмносиния си ленен панталон. Вече се научих, че най-късата програма на четирийсет градуса е добра за пране на лен. Но дори да успея да се свестя от неприятните усещания от снощи, очевидно няма да мога да се отърва от отвратителната миризма на боклук. Сто пъти съжалих, че избързах да си намеря жилище, преди да приключи процедурата по развода. Ако тогава не си бях събрал багажа, за да се махна по-бързо, без да преценя внимателно нещата, и не се бях настанил в първото достатъчно отдалечено и относително евтино жилище, сега за същите пари можеше да живя на по-добро място. Търся спокойствието на предишния си дом. Работата не е само в тъгата по изчезналия комфорт или пък по изгубения рай, от който се сгромолясах по собствено желание. Домът ни принадлежеше на Айшин. Или по-точно, на семейството ѝ. Но когато след три години и половина съвместно съжителство си събрах гащите, книгите, записките, ножчетата за бръснене, до онзи последен нещастен миг, в който се върнах обратно,

за да видя дали не съм забравил нещо и огледах наоколо, си бях мислил, че този дом е и мой. Един мъничък съюз „и“! Като дете, което радостно очаква, че ще купят и на него същото като на брат му: „И на мен, и на мен“! Всъщност точно както е при отношенията между братята и сестрите, така и в брака едната от страните взема повече от другата. И с лекотата, с която махаме конците на зеления фасул, можем да изтрием следите на човека, преживяванията му, дори и мисълта, че някога е бил собственик на жилището. Това, което ми беше трудно да възприема, бяха пронизващите болки в стомаха и проблемът бе част от това с конците на зеления фасул. Мисълта, че в този момент Айшин съвсем сама си прави кефа в дома, който навремето беше и мой, ужасно ме дразни. Разбира се, човек трябва винаги да благодари на Всевишния. Защото има лошо, но има и по-лошо — може пък... и да не е съвсем сама, докато си прави кефа.

В банята под душа, където всъщност не можеше да се стоплиш, а просто ту измръзваш, ту се попарваш, защото водата, както е топла, изведнъж става леденостудена, след което внезапно става ужасно гореща, направих равносметка на положението. Дори не знам, като съм бил толкова пиян, докато съм се прибирал през нощта, как съм открил пътя към дома си, но бях категоричен, че със замъгления си разсъдък съм се обадил на Айшин. Добре, а после? Ако бяхме разговаряли, трябваше все пак в мен да е останал някакъв спомен, поне някакъв миг, фраза... Докато сапунисвах лицето си, въртях в ума си едно изречение, което съвпаднаше с моето подозрение. „Не мислиш ли, че ако продължаваш да ме търсиш, ужасно ще охладнея към теб? Докато все още изпитваме уважение един към друг...“ Нищо не виждах. И когато по едно време се опитах да отворя сапунисаните си очи, ми залютя и отново ги затворих. Не, информацията излезе невярна. Не търсех това изречение. Спомних си. Това го чух не снощи, а в някоя от предишните нощи. Преди Айшин да реши да си смени телефонния номер.

Когато промените в температурата на водата преляха границите на моето търпение, излязох от банята. Болката в стомаха ми бе непоносима. Кухнята не беше малка. Но откакто с толкова гордост сложих в средата, където му е мястото, огромния хладилник, голям почти колкото бунгалата на брега, в които почиващите по крайбрежието курортисти с ограничени доходи се настаняват, тя сериозно се смали. Вместо да настоявам да измъкна от стария си дом

онзи американски здравеняк, създаден, за да могат семейните ядра на потребителското общество да хранят огромната си челяд, която имаше нестихващ апетит, трябваше да си купя малък хладилник, каквито имаше в хотелските стаи или пък в апартаментите в Токио. По всяка вероятност щях да постъпя така, ако Айшин не бе възразила с думите: „Много е голям за теб“! Два пъти я чух да повтаря този израз, и то последователно — първия-я-я за двойното легло, и втория-я-я за хладилника. Когато осмислих думите, че за мен е много голям, а за Айшин не е, усетих, че има в живота си друг човек и че бързо ще запълни мястото ми. И въпреки че не съм създавал никакви проблеми и за да приключи бързо процедурата по развода проявих достатъчно сговорчивост, никой, включително и Етел, не разбра защо се инатя за леглото и хладилника.

Придобивката ми е истинска, но е абсолютно празна. В този си вид изглежда жалка. Големите хладилници са далечни роднини на вехтите, износени локомотиви, които през целия път се тъпчат с въглища, и също като тях изобщо не се насищат и колкото повече ти пълниш, толкова повече искат. А моят е лишен дори от лопата с въглищен прах. На най-горния рафт има кутия със сирене крема, която, тъй като е оставена отворена, отгоре е хванала плесен. На вратата има пет кутийки бира и едно преполовено шише с ракия. В кутията за плодове са останали три домата и една спаружена маруля. Това е всичко. А, и на най-долния рафт има парче пица с гъби, която наскоро ми изпрати възрастната съседка. Виждал съм много хора да раздават ашуре и разни други подобни неща, но за първи път попадам на някого, който раздава пица. Щях да я изхвърля, но съм забравил. Сега обаче, когато остатъците от снощния алкохол пробуждаха изтерзания ми стомах, с благодарност протегнах ръка към пицата. Вместо да я пъкна във фурната, да я затопля три минути и лакомо да я изям, аз я ометох точно за три секунди. Беше малко баята, но както и да е. Какво повече можех да искам. Колкото и малко да бе, все пак успях да угодя на стомаха си и вече можех да приготвя лекарството си. Сложих в малката тенджерка обезмаслено мляко. Добавих две препълнени лъжички турско кафе, една лъжичка боров мед, повечко канела и малко коняк. Това е моето чудотворно лекарство, безспорно доказано при главоболие, което цери махмурлука. Възможно е да не е подходящо за всеки организъм. И без това всеки трябва сам да открие лек за себе си

по принципа на опита и грешката. Аз така открих своя цар. Този път сложих от всичко по повече. Исках час по-скоро да се съвзема. Днес е четвъртък, а всеки четвъртък следобед преподавам с много обич на любимия си курс.

Докато чаках млякото да се свари, разглеждах брошурите, които снощи Етел ми напъха в ръцете. В Истанбул строят още един частен университет. И тъй като този процес продължава доста време, вече зная отгук-оттам някои подробности. Това, което не знаех, бе че мръсницата Етел е вътре в цялата работа, на всичко отгоре е на водеща позиция. Научих го снощи, докато вечеряхме. Дойде ми в повече. Още на втората минута от срещата ни на висок глас заговори на тази тема и не я смени чак до края на вечерта, когато вече едва държеше отворени клепачите си със залепналите на снопчета дълги черни мигли, уж истински, и съпроводени от безразличния поглед на слабичкия ни сервитьор кюрд, напуснахме криволичейки ресторанта, в който освен нас не бе останал никой друг. Казваше, че този университет не е материално, а духовно вложение, че от толкова време за първи път вярва от сърце на един проект, че лично познава учредителите и всъщност самата тя тайно е един от осемте акционери. Сподели, че откакто се е включила в тази работа, изпитва по-голямо удоволствие от живота и когато остарее и погледне назад, ще види, че от всички неща, които е вършила през целия си живот, най-много ще се гордее с това начинание. Мислеше, че не след дълго, най-много след пет години, ще се появят млади и зрели хора, които ще бъдат отлично образовани и ще бъдат на много по-високо ниво от връстниците си. Предполагаше, че с времето броят на тези хора непрекъснато ще нараства, че именно те ще проявят загриженост към съдбата на страната и ще променят хода на събитията... не спираше да говори. Докато тя говореше, аз пиех. Ако бях пил по-бавно или пък по-малко, вероятно накрая щях да представя вечерта така: „Етел разказваше, а аз се смеех, Етел се ядоса, а аз избухнах, Етел се развика и се вкопчихме един в друг.“ По тази причина, за да не разваля удоволствието от вечерта, аз си седях, без да гъкна, без да мътя водата — затова Етел говореше, а аз пиех.

Изнервих се повече от това, което правеше, отколкото от приказките, които чувах. Разбира се, гадната Етел можеше, където и да отидеше и на когото си пожелаеше, да дрънка тези глупости, но снощи не трябваше да се държи така с мен. Въпреки това не приемам

случилото се лично. Тази история не е личностна, а по-скоро езикова. Понеже снощи по време на вечерята Етел изведнъж реши да промени или просто забрави езика, на който винаги си говорехме.

Една от най-трудните за разбиране думи е думата „език“. По-различна от всички други, които трябва да се знаят, но ето, и тя е просто дума. Ако на всяка цена трябва да се сравни с друга дума, то думата „език“ е като думата „храна“. Колкото и безсмислено да е да наричаме „храна“ общия вкус в огромното многообразие от храни, хранителната стойност или разликата в калориите, толкова неподходящо е да определяме с думата „език“ различните неща, които се изричат и които имат толкова много нюанси, всевъзможните думи, които намират израз в разнообразните словосъчетания. Разбира се, докато установявах това, не стигнах до „езиковите“ подробности в китайската, турската и испанската кухня, защото в противен случай трябваше да умножа всичко, казано дотук, с глобален коефициент. Накратко, дори само в един „език“ съществуват стотици „езици“. Така както в различните ресторанти не ядем едни и същи „храни“, така с всеки отделен човек, когото познаваме или не познаваме, не говорим и не можем да говорим с еднакъв „език“. И както храните имат остатък, така и в езика има излишъци. Езикът, който използваме в ежедневието си, от една страна, е начин на изказ, включително и думите, които подминаваме; безсмислиците, които тихичко спотайваме за себе си, тъй като ги смятаме за неподходящи; разкритията, които не сме имали смелостта да споделим; намеците, които с триста зора сме задържали на върха на езика си и сме преглътнали; ругатните, останали неизказани, когато сме дръпнали предпазителя на граната, но не сме успели да я метнем; обидите, които са твърде тежки, или шегите, които са твърде лековати за средата, в която живеем. Когато разговаряме с другите или когато си пишем, проявяваме повече вежливост, тактичност и старание. Можем да наречем това остатъчен език на „Натрупаните твърди отпадъци“ (НТО). Няма значение къде се намира — в приземния етаж, на тавана или под възглавницата, дори в носната кухня, между небцето или пък под езика — но когато достатъчно се натрупа, го слагаме в торба, завързваме го и го хвърляме, за да не вони.

Веднага да добавя, че този език със сигурност никой около мен не използва, аз също не го употребявам със студентите си и не би ми било приятно да го чуя от тях. Ала и аз като някой подрастващ

пубертет, който без знанието на родителите си се скрива на някое скрито местенце и тайничко пуши, от време навреме скришом от нравствените ми норми и ценностната ми система се спотайвам в някой ъгъл и умирам да се репча на този език. В този смисъл съществуването на Етел е важно. Защото репченето е точно като правенето на любов или като заяждането и тогава е нужно да има някой до вас. Можете сам да изпушите цигарата, която ви кара да се чувствате виновен, но за да можете да разговаряте на остатъчен език, със сигурност ви трябва някой, който да ви прави компания.

От години, когато Етел и аз останем насаме, разговаряме за НТО, по-точно говорехме — до вчера. Когато бяхме заедно, се подигравахме на недостатъците на другите сякаш ние бяхме идеални. Не, че решавахме проблемите на правосъдието, просто умирахме да обсъждаме това, оня. Говорехме не на място ненужни неща и подценявахме всичко и всички. Както някой гамен се хвърля в бой и на посоки кастри ушите и носовете на враговете си, така и ние с острите си езици нападахме хората и подкастрияхме грешките и недостатъците им. Кой казва, че не може да се подиграваме със слабостите на другите? С харпун в ръце и маска на очите се вторачвахме в кусурите-провиненията-гафовете, изкарвахме на брега всяка слабост и внимателно я изучавахме, разнищвахме я парче по парче. Понякога и това не ни бе достатъчно и с настървение, присъщо на любителите на калмари, вдигахме във въздуха своя трофей и с часове го удряхме в някоя скала. В края на краищата никой не се бе спасил от нашия език, но някои получаваха по-голям дял от нашите обобщения, които се сипеха бързо и лесно. Селяните и лумпените, рекламните агенти и академичните люде, домакините и юристите — макар по различни причини — бяха на мишената. И без това мрежата ни бе доста голяма, за да побере всякакви хора. Вулгарно обиждахме тези, които живееха разумно, отнасяхме се безсърдечно с онези, на чието съсипване бяхме свидетели. Заяждахме се с тези, които обръщаха внимание на външния си вид, а онези, които се обличаха безвкусно, бяхме готови да удавим в капка вода; презирахме мъжествените „нямащи нищо“ герои и разнищвахме примадоните на „имащите“; стисвахме устни, когато станеше дума за онези, които се страхуват от смъртта, а тези, които не се страхуваха, ги правехме на дреб; не понасяхме лошо написана статия, разказ или роман, но оплювахме и онези, които бяха написани

добре; не говорехме за тези, прекарвали тежка операция или травма, след което са станали много религиозни, и лекомислено отхвърляхме онези, които през целия си живот оставаха вярващи или невярващи; не хвалехме порядъчните, но делата на нехранимайковците записвахме с големи букви на стената, пощраквайки с пръсти; сривахме със земята светските люде, които смятаха християнството за по-толерантно от исляма, а юдаизма за не толкова патриархален, безпощадно хулахме тези, които нямаха представа от различните течения в исляма, а най-безпощадно наранявахме онези, които без виза преминаваха през граничните врати на религиите, подчиняваха се на мистичните течения и се смятаха за привилегировани; да не говорим за онези, които в името на три-единното начало — съзряване-развитие-извисяване, търсеха алтернативни месии от Индия, Китай и Тибет, направо ги съсипвахме; нападахме тези, които се женят и създават семейства, а в същото време се подигравахме на онези, които бяха против женитбата; осмивахме тези, които смятаха, че хетеросексуалността им е отредена „веднъж завинаги“ и копнееха да гризнат от ябълката на греха, както и тези, които приемаха хомосексуалността си като личен избор; не харесвахме тези, които познавахме лично, а тези, които познавахме интимно, безразсъдно използвахме. Не изпитвахме нужда да обясняваме тези неща надълго и широко, задоволявахме се да говорим закодирано. С усърдието на архивар ги разпределяхме и им правехме досиета. Това си беше чиста несправедливост към всеки и към всичко. И без друго, ако разгърнете на буквата П в основния илюстриран речник на НТО, няма да попаднете нито на думата „право“, нито на думата „права“. Както няма да намерите „свещен“ или „святост“ на буквата С, или „възвишен“ и „възвишеност“ на В. Колкото до думата „несправедливост“, то срещу нея в речника би пишело следното:

Да се държиш несправедливо към несправедливостта (пример: да вземеш коженото палто на някого, който живее в пустинята или да вземеш чашата с вино от масата на религиозния).

Действие, което не вреди пряко (пример: Да се изплюеш в лицето на някого, само че на снимката му.)

Понякога, като разговаряхме с Етел за НОЕ, проявявахме несправедливост към този или онзи във второто значение на думите. Никога не захаросвахме речта си, когато бяхме сами. Но когато снощи по време на вечерята мръсницата Етел отвори темата за идеалните си цели, свързани с университета, който щеше бъде построен, приличаше на човек, оставил общия ни език на гардероба до входа.

— Още ли не си наясно? Това е нещо, за което винаги съм мечтала, а сега става реалност — каза, докато стискаше между зъбите си жасминовото си цигаре. Никакви назначения по политически съображения, нито обичайното безплодие на държавните университети поради вечното свиване на бюджета. Щяха да привлекат най-висококвалифицираните преподаватели от страната, най-блестящите умове от университетите в чужбина, в Истанбул щяха да дойдат най-добрите специалисти от различни краища на света. — Само си представи, веднага ще спрем изтичането на мозъци.

Не знаех защо се киска така. Мислех, че съм свикнал с факта, че Етел правеше еротична асоциация с думата „мозък“. Така беше и в университета. Изпитваше омраза към представителките на своя пол, а към мъжете, чиито глави работеха — безгранична страст. Сега се замислям, че след като се зае да учи за строителен инженер — една от най-трудните специалности, която нямаше да практикува, голям принос за това, че все пак щеше да я завърши, бе обстоятелството, че момчетата в курса бяха много повече от момичетата и около нея имаше „мозъци“ в изобилие. През този период домът на Етел беше убежище за десетки студентите с игриви „мозъци“. Ако приемем това място като клуб, чийто членовете могат да се възползват от библиотеката, или като стол, в който могат да се нахранят, можеше да се каже, че мръсницата имаше достоен за уважение принос към турското образование. Редовните посетители на това малко заведение бяхме ние и въпреки че на пръв поглед изглеждахме доста различни, всъщност много си приличахме в едно — в начина, по който разчитахме на разума си. В онези дни в университета „Боазичи“ всички студенти от мъжки пол, независимо от курса и специалността, за да се отърват от комплексите си, насадени от несправедливостта на живота, изцяло се осланяха на мозъка си; те определено бяха чули за Етел и може би я бяха опипвали. Огромното мнозинство от тези, които идваха, се бяха отдали на четене, работа, проучвания, замразявайки изискванията си

към живота до идването на „големия ден“. Едно от изказванията на Етел потвърждаваше думите ми: „Както един слепец, който не вижда света около себе си, с времето неминуемо изостря другите си сетива, така и грозният мъж неминуемо съвсем незабелязано за околните усъвършенства мозъка си“.

Всички студенти, които не бяха успели да завържат връзки с жени, или пък бяха отхвърлени от жени, които са харесвали, и бяха сърдити на любовта, че дори и на секса, в зависимост от това доколко успяваха да усъвършенстват мозъците си бяха сред фаворитите на Етел. Следваха грозните, неизлечимо срамежливите, които по една или друга причина след секс ставаха ужасно спривави, бисексуалните, които съчиняваха хвалебствени поеми за живота без секс, абсолютните опозиционери, явните и прикритите хомосексуалисти, преждевременно узрелите, на които никой не обръщаше внимание, асоциалните, които мразеха да се явяват на изпити, но в същото време това бе единствената им емоция, онези, които идваха от провинцията и изгубваха пътя си в Истанбул, онези, които освен че не бяха излизали от града, не бяха излезли дори от собствените си черупки, първенците в класа, които учеха въпреки сбърканите си семейства, „скритите таланти“, които заради близките си учеха неподходяща специалност, рядко срещаните технико-математически гении, вечните дърдорковци, пристрастени към социалните науки... различните нещастни, отчаяни, неконтактни младежи с огромен мозък, които по физически, материални, духовни или по някакви непонятни причини се затрудняваха да участват в живота на общността; всички те бяха в ползрението на Етел. Ако зависеше от нея, нямаше да допусне в дома си „мозък“ от женски пол. Но ето, че понякога, когато разбереше, че някой мъж, когото ценеше, си има приятелка, се правеше, че не ѝ пука, и ги канеше заедно. Все пак имаше две-три приятелки от годините в колежа и въпреки огромната ненавист, която изпитваше към своя пол, с тях се държеше някак по-великодушно. Една от тези жени доста често се отбиваше в дома храм. За разлика от Етел тя беше безкрайно симпатична. Имаше дълги и прави крака, гладка, прозрачна, порцеланова кожа, наредени като мъниста зъби, дребнички и подвижни гърди, изваяни според законите на материята, така че да напълнят шепите на човек. Имаше само един недостатък, че и тя като всички жени, които изгубват своята непосредственост, щом разберат,

че са харесвани, реши да изглежда недостъпна. Поставяше мъжа нито много далеч, нито ненужно близо — някъде по средата в изчакваща позиция, смяташе че по този начин ще бъде обградена с внимание. Дори когато я питаха за името ѝ, отговаряше сякаш правеше благодеяние:

— Ай-шин!

Странното бе, че мъжете, които бяха в дома храм, не се влюбваха в тази високомерна фея, а в грозната и неприятна Етел. Наистина съвсем ясно се виждаше, че повечето от тях харесваха Айшин. Ето как един господин изреди любимите си занимания по време на състезанията по пумпал:

— Обичам да чета книги, да слушам музика, да се разхождам из полята, да гледам дългокраката Айшин, която има стегнат ханш.

Ала когато ставаше дума за най-голямата грозотия на грозотиите — Етел, с пълна пара обясняваха колко я харесват и със страстта на пропуснатите в миналото безчет възможности се разпалваха, втурваха се през глава, наистина се влюбваха — в нея, в дома ѝ или и в двете заедно.

Домът храм на Етел не бе на майка ѝ и баща ѝ или на някой член на семейството, беше лично неин. Докато цялата тайфа студенти около нея живееха скучно в домовете на родителите си, в порутените ергенски квартири или в претъпканите пансиони, където всъщност можеше да останеш сам единствено в шкафчето си, онази мръсница живееше сама в собствена къща. И въпреки че дори само това бе достатъчно нереално, Етел бе майстор на крайностите. От всяко каренце преливаше радост, градината ѝ с изглед към Босфора, където вечер топлите ветрове навяваха опияняващи аромати, надлъж и шир бе насадена с нарциси и жасмин. След залез-слънце в малкия, но кокетен басейн плаваха разноцветни фенери. С изисканите напитки, вкусната храна, коя от коя по-интересните ѝ вещи, огромната ѝ колекция с плочи, богатата ѝ библиотека и качествените пури, които непрекъснато предлагаше, това място бе миниатюрен вариант на Периода на лалето в Османската империя. И ако ме питате, гостите се изумяваха не от изобилието, нито от показността или лукса, а от безконечността на нещата. На мястото на привършващия пакет цигари веднага се появяваше нов; плочите бяха толкова много, че човек не можеше да ги преброи; въпреки че някои непрекъснато взимаха назаем книги и не ги

връщаха, библиотеката не губеше своето великолепие; при все че количеството храна, което изяждахме, можеше да нахрани цяла армия, шкафовете в кухнята никога не оставаха празни. Явно при изливането на основите на къщата между работниците е имало пратеник на небесата, който е пожелал както повелява традицията: „Да има в повече, да не намалява, да прелива, без да се излива“! Навсякъде се виждаше злато, скриновете бяха претъпкани със скъпи и красиви вещи, копринените атлази бяха на топове, дори медът и маслото във вълшебната пещера на Али Баба и четирийсетте разбойници не можеше да се мери с дома на Етел.

Колкото великолепен бе домът, толкова щедра бе и стопанката му. Етел наблюдаваше отблизо какво харесват скъпите ѝ гости. Да речем някой от нас умираше за уиски — веднага щом научеше това, тя напълваше шкафа с най-отбраното. Или пък, ако някой обичаше да реди пъзели, поръчваше на свой познат да донесе от чужбина възможно най-интересните пъзели. Но истината бе, че повечето от времето си посвещавахме не на такива игри, а на разговорите си. Седяхме в просторния хол, потънали в удобните кресла, ядяхме, пиехме, пушихме, заяждахме се с този или онзи и най-вече едни с други. Набързо се изхлузвахме от личностите, които бяхме станали в резултат на това, което бяхме преживели, нахлузвахме лъвските гривни и непрекъснато спорехме. На домакинята дори не ѝ пукаше за какво говорим. Мисля, че не ѝ пукаше и за никого от нас. Тя обичаше атмосферата, която ни осигуряваше, както и... фойерверките. Всеки, който идваше в дома храм, бе като фойерверк, проблясащ и нощната тъма. Първо пристъпваше с несигурни крачки и когато свикнеше с обстановката и се увереше, че се е издигнал достатъчно високо, се взривяваше с гръм и трясък, разпръсквайки разноцветни светлини, които дотогава бе държала в тайна. По този начин ние си почивахме, придобивахме кураж, напълно се отпускахме, а Етел ни осигуряваше комфорт и непрекъснато ни шеташе. Нито духът от лампата, нито ангелите небесни или феята на Питър Пан нямаше да слугува така предано на своите господари. В крайна сметка гостите господари, които непрекъснато идваха и си отиваха, рано или късно се влюбваха в стопанката на дома. Това обаче бе техният край. Онези, които имаха свободата да заплуват в това безкрайно море, често се отнасяха толкова далеч от сушата, че когато се опомнеха и погледнеха назад, виждаха, че

са изгубили брега от поглед. Етел вече не бе около тях, вече не ги искаше, и то точно когато здраво бяха хлътнали по нея. Единственото неудобство да бъдеш гост в този дом, бе, че можеше лесно да забравиш, че си гост или че гостуването е временно. Както продуктите в дома храм непрекъснато се възстановяваха, така мястото на всеки гост, който си тръгваше, тутакси се заемаше от друг. Молитвата за благоденствие, изпратена към небесата, действаше и за „мозъците“ на Етел — те непрестанно изобилстваха, никога не намаляваха.

Колкото до мен, аз бях изключение. От началото до края бях единственият постоянен гост в дома храм, нещо като почетен член. Бях по-амбициозен, отколкото си струваше. В свидетелството си имах отлични оценки по няколко причини. Първо, бях висок (три звезди), с широки рамене (три звезди), няма да споменавам, че минавах за хубав във всички компании, винаги аз бях най-хубавият (четири звезди) и бях изключително сприхав (пет звезди). За разлика от останалите имах предпочитания. Ако става дума за харесване, да, харесваше ми да бъда тук, но можех да си тръгна, когато пожелаех, и изобщо да не се върна. Етел беше наясно с това. Ето защо бях толкова ценен. Бях семето на раздора в лоното на рая. Моето присъствие опиваше Етел, а гостите ѝ се притесняваха. Останалите мъже смятаха, че се държа лошо с околните и ме възприемаха като заплаха. Не ми пукаше. Щеше да ми пука за този род срещи, ако бях в пубертета. Когато бях на единайсет години, стоях притеснен с парче сватбена торта в ръце. Бях по гащета и фланелка и приличах на чироз. Посред нощ вторият ми баща явно бе огладнял и внезапно се оказа под носа ми пред кухненската врата. Горкичкият, до този момент бе гледал на мен като на проблемното, но дълбоко в сърцето си жадно за любов и състрадание пораснало дете на жената, за която щеше се ожени. Честно казано, имаше голямо желание да ми бъде като баща. В неговите очи бях способното синче, което Всевишният му бе дарил на петдесетгодишна възраст. Всъщност, когато през онази първа брачна нощ изненадващо се срещнахме в коридора, наследените от баща ми черти на лицето, които ме издаваха, че излизам от детството, това, че бях полугол и страхотният апетит, с който препълвах чинията си (знак, че много бързо ще наедрея), говореха, че изобщо не приличам на синчето, което той си представяше. В разтревожените му зеници лумнаха огньовете и постепенно угаснаха. Лошото в цялата работа, бе, че и майка усети

това, и то много скоро. Сякаш на следващия ден, докато метеше, бе намерила останки от този поглед по пода. Никой от нас не смяташе това за добър знак, защото майка ми бе от жените, които винаги успяваха да обърнат в своя полза напрежението, което сновеше като совалка между мъжете в рода ѝ. Превръщаше го в променливо и странно разбирателство. Беше от онези хора, чиято душа се развеселяваше и от името Бисмарк. Противопоставяше големия на малкия си син, малкия син на починалия си съпруг, починалия си съпруг на новия си мъж, новия си мъж на синовете си...

В крайна сметка бях свикнал с лошите неща, за които не се говореше. Никога не ми пукаше какво мислят другите. Бях фаворитът на Етел, любимият на Айшин. Обичах да ходя в дома храм, но само толкова. Имах други варианти и по-важни работи за вършене. Споменах и преди — имах хъс, при това голям. След дипломирането не направих една случайна крачка. Започнах докторантура в Англия, след това специализирах тук. Една специалност, която на мен не ми говореше нищо, не говореше нищо и на семейството ми — политическа философия. А при второто си явяване Айшин изкара изпита на асистент по социология. Подхождахме си. Етел кретаеше след нас. Когато най-накрая завърши, люто се зарече, че до края на живота си няма да прекрачи прага на университета и на купона в дома храм по случай завършването тържествено изгори дипломата си. И точно когато ние с Айшин си устроихме един добър живот, Етел срина своя със светкавична бързина. Първо, престана да живее като в клан. След това напусна къщата и се премести в приветлив и приятен апартамент на партера, който обаче в сравнение с дома храм бе много невзрачен. Вече не събираше тълпи в дома си, не прекарваше по-голямата част от времето си сред навалищата, търсейки внимание, и търпеливо понасяше капризите на гаджетата си. Всичките си пари, енергия и любов посвещаваха на тях и все пак не бе обичана както искаше. Дочухме, че хората в компанията не одобряват поведението ѝ, но и без друго тя никак не ги одобряваше. И с ясното съзнание, че ще стигне до ушите им, под път и над път ги коментираше.

— Понеже сте изчели повече книги от мен и вече сте компетентни социолози, моля ви да разтълкувате една проста гатанка. Погледнете повечето страни в света — от най-демократичните до най-деспотичните. Почти във всички ще откриете много евреи — учени,

писатели, художници. Независимо от условията там те намират начин да размиват мозъка си. С изключение на една страна. В Африка, Средния Изток, Америка, Европа, Русия... Само в Турция нещо не е наред с евреите, които по някаква причина не изпитват потребност да използват мозъка си.

— Грещиш — отвърна Айшин, свъсила вежди. — Аз имам много приятели евреи.

Етел безпощадно се разсмя. Не прощаваше такъв тип грешки. А аз се бях раздвоил. Част от мен хареса наивността, с която Айшин заговори пред приятелката ни еврейка просто за да защити евреите — вероятно това бе онази част от мен, която бе влюбена в нея. Другата бе погледнала Айшин с омразата, която изпитвах към онези, които трупаха качества благодарение на родословното си дърво, към изключителните семейни структури, в които се раждаха, към елитните училища, в които учеха, и предимствата, които ползваха, към даровете на живота, които събираха без особени заслуги и представяха така, сякаш бяха талант, който сами са развили — това вероятно беше тази част от мен, която я караше да се влюби в мен.

Но по всяка вероятност Айшин не схвана нито думите на Етел, нито пък моята двустранна реакция, а смело се зае да защити позицията си:

— Всички влязоха в най-добрите специалности. По-голямата част от тях взеха добри стипендии. И сега се издигат на възможно най-добрите позиции.

Етел щракна с пръсти и отвърна:

— А аз пък ти казвам друго. Ти говориш за професия, а аз — качества. Ти говориш за кариера, а аз — за гениалност. Икономистите, академиците, адвокатите, хирурзите... много те моля да ги пропуснеш. Те не са предмет на нашия разговор. Аз ти говоря за нещо друго. Защо между тях не се появяват свободомислещи хора, ако щеш поети алкохолици, хедонисти, дори перверзни и зловещи филмови режисьори? Защо моите хора не създават музика? И когато го правят, като славейчета пеят сладникавите песнички на бабите ни, а не нещо протестно, нещо порочно?

Моите хора — и сложи точка. Това бе величествената атака на Етел срещу скромната защита на Айшин. Когато някой от определена общност се захване да спори с друг, който не е от тази общност, на

дневен ред винаги се появява патентното право. Това е краят на пътя. Черната дупка на спора, когато всеки дърпа чергата към себе си — семейният към дома си, селянинът към мястото, където е роден. Запалих цигара, облегнах се назад и погледнах и двете през собствения си обектив. За мен нямаше никакво значение. В момента и двете бяха моите жени.

В извънбрачните връзки мъжете отдават значение на качеството — харесва им да бъдат обичани от друга жена по по-различен начин от този, по който ги обича съпругата им. А пък жените дават предимство на количеството — обичат да получават повече любов от някой друг мъж, а не от собствения си. Това да мамя Айшин с Етел ласкаеше самочувствието ми. Много обичах да наблюдавам разликите между тях. Колкото до това дали Айшин ме мамеше, никога не проявих интерес по този въпрос.

— Добре, но затова си има причина — нахвърли се Айшин, която не искаше да се предаде. След това запретна ръкави и с огромно желание започна да обяснява подробностите. Говореше за несигурността на хората от малцинството, за липсата на доверие, което създаваше проблеми в отношенията, — прояви търпение и използвайки обективни доводи, коментираше деспотизма, подхранван повече от абстрактни доктрини, отколкото от конкретни заплахи. Говореше така не за да се прави на умна, нито пък от желание да покаже превъзходство, а защото това бе единственият език за водене на спор, който знаеше. Ала да се спори на академичен език, бе като да отидеш да пиеш с жена, която не слага капка алкохол в устата си. Можеш да си сигурен, че до края на вечерта ще остане трезва, че няма да прескочи мярката и няма да се напие така, че да те изложи. Само дето още от самото начало трябва да се примириш, че няма да можеш да се разпищолиш, да крещиш, да се натряскаш или да заспиш в нечий обятия — накратко, че въобще няма да се забавляваш.

— Това, което казваш, е много хубаво, но са празни приказки — каза Етел, като тутакси запаса ножовете, които току-що бе подострила. — Ако сред евреите в Турция се бяха появили мрачни писатели, немарливи ръководители, опасни за обществото художници, знаеш ли идните поколения как щяха да обяснят тази ситуация, да речем, след петдесет или сто години? По същия начин, с доводите, които сега използваш ти. Щяха да кажат: „Да, този и този е много голям творец

или мислител. Но какво всъщност го прави известен и ценен?“ И щяха да започнат да изброяват това, което ти изреди: психологията на хората от малцинството, отчуждаването, липсата на доверие, беззащитността и какво ли не друго. Тогава това, което сега ти изглежда като пречка, щеше да бъде нещо различно, дори предпоставка за предимство. Така стоят нещата. Ако куц човек не може да танцува, ще кажем, разбира се, че няма да танцува, нали е куц. Но ако същият човек е изкусен танцьор, тогава ще кажем: да, по-добър е от останалите тъкмо защото е куц.

Айшин стоеше пред нея, размахвайки ръце, сякаш да се отърве от продавач, който упорито се опитва да ѝ пробута нещо. Много добре познавах това движение. Имаше следното значение: „Благодаря, аз не приемам тези откачени приказки“. Така щеше да завършва всеки наш спор по време на брака ни, който продължи три години и половина.

[1] Мерна единица в стара Турция, равна на 3.1 грама; сребърна монета в стара Турция. — Бел.пр. ↑

[2] Дълги мистико-дидактични поеми, въвеждащи читателя в проблемите на единството и любовта чрез алегии и притчи. — Бел.пр. ↑

[3] Мевляна Джелаледин Руми — персийски поет и суфитски мистик. Още през XIII в. се обявява за моногамия и за равноправно участие на жените в обществения живот. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №8: СИНЯТА МЕТРЕСА

Синята метреса се качи запъхтяна по стълбите и отвори вратата на апартамент № 8. Беше закъсняла. Не стига, че при фризьора се забави повече, отколкото очакваше, ами след това, докато напазарува, загуби още време. Сложи продуктите върху кухненския плот. Храната можеше да почака, първо трябваше тя да се приготви. Притеснена, влезе в банята. Започна да мие зъбите си и през това време огледа добре оформените си червеникави къдрици. Докато беше във фризьорския салон, прическата ѝ се стори хубава, но сега не я хареса чак толкова. Понякога предпочиташе къдравата, а друг път съвсем правата коса. Но тъй като беше от онези жени, които харесваха и двете прически у другите, и всеки момент бе готова да предпочете която и да е от тях, сега косата ѝ се полюшваше на едри букли. Само че онзи фризьор в салона на партера, дето не спираше да говори, наруши това крехко равновесие, като изви и скъси буклите ѝ повече, отколкото трябваше. Намокри ги с ръце и се опита да промени формата им. Установи, че колкото повече се опитва да ги поправи, толкова повече ги разваля и излезе от банята. Докато се събличаше в спалнята, хвърли бегъл поглед в огромното огледало. Наистина напоследък доста се бе закръглила в ханша, но си помисли, че все пак изглежда добре. Само тези белези да не биеха толкова на очи... Взе от етажерката една от малките тубички с фон дьо тен и намаза обилно и двата си крака. Крещящите червеникави белези за миг се оцветиха в дискретен бежов цвят.

Отвори шкафа и огледа бельото си. Не се замисли кой знае колко какво да избере, тъй като търговецът на зехтин не обръщаше внимание на бельото ѝ. В началото обаче не беше така. Навремето искаше да е с най-интересното, най-порочното бельо, дори повечето пъти го избираше той и ѝ го подаряваше. Всички неща, които ѝ носеше, бяха винаги прозрачни, блестящи и наситено небесносини. Синята Метреса обичаше този цвят. И все пак, когато разопаковаше пакетите, ѝ ставаше неловко от несъответствието между ефирността на цветовете и скритото зад тях безнравствено намерение. Жартиерите можеха да

бъдат предизвикателни като червеното, сладострастни като черното или измамни като бялото, дори кокетни като лилавото или двулични като розовото... Но чак пък прозрачни, блестящи и наситено небесносини... Все едно да добавиш вода към млякото, дори още по-лошо, да сипеш ракия в него. Един мъж може да обича и мляко, и ракия, но не и да ги пие заедно. Няма нищо чудно в това агне да се престори на вълк, както и вълк да се превъплъти в агне — бе срещала такива мъже. Ала той беше от тези, които се опитваха да бъдат и агне, и вълк едновременно — чудовище, което се смяташе за безобидно.

Усещането, че има до себе си нещо средно между агне и вълк, я съкрушаваше дори повече от това да бъде с мъж, който, делейки жените на две категории — годни за брак и годни само за секс, я поставя някъде по средата. Такива мъже желаят страстно това, което хулят, и хулят, това, което страстно желаят. Веднъж видя на улицата млад мъж с изпито лице, който бе сложил върху картонена кутия три бакърени чаши с дъното нагоре и правеше фокуси. Само под една от чашите имаше мънисто. С невероятна ловкост той разместваше чашите и мънистото непрекъснато се местеше, като накрая се появяваше на най-неочакваното място. Най-напред мънистото беше в първата чаша: „Срамувай се от желанията си“! После светкавично се премести във втората чаша: „Срамувай се от жената, която желаеш“! И накрая се появи под третата чаша: „Желай жената, която ще те накара да се срамуваш“! Това означаваше, че рано или късно мъжете започват да подценяват жената, с която си лягат. За да излезе от този омагьосан кръг, търговецът на зехтин овкусяваше връзката им с хиляди подправки, за да потисне както похотта, така и тръпчивия вкус на срама. „Когато някой пробужда у нас нежелани копнежи, ние преставаме да го обичаме. Но ако продължаваме да го желаем, се опитваме да намерим нещо у него, заради което да го обичаме“, бе написала в дневника си Синята Метреса в деня, когато се запозна с търговеца на зехтин. Това беше все едно да ровим в най-отвратителните сметища на света и за да не докосваме боклуците, да си сложим прозрачни, блестящи и наситено небесносини ръкавици.

В кошницата с подправки на търговеца на зехтин нямаше и следа от похот. Въпреки че тя бе пълна с всякакви неща, по някаква причина в последните пет години той взимаше все едно и също — милосърдие. Изпитваше състрадание към Синята Метреса: тя не беше момиче,

което трябваше да живее по този начин. Понякога съжаляваше и себе си, защото и той не бе мъж, който заслужаваше да изпадне в подобно положение. Често говореше за съдбата като за пропаднала жена, от която не очаква нищо добро. А колкото до Синята Метреса, тя гледаше на милосърдието му, смесено с похот, като на намазана със сладко филийка, паднала с намазаното към земята. Желанието ѝ изчезваше, разстройваше се. В такива периоди бе като косата си. Търговецът на зехтин си имаше жена — досущ като изправена, безупречно сресана коса. От другата страна бе блудницата, наречена Съдба — като ситно накъдрена, непокорна, вечно развята коса. Синята Метреса бе някъде по средата и се люшкаташе между двете... полусъпруга, полукурва... синя и метреса.

Знаеше колко много бе натъжила майка си и баща си, когато напусна родния си дом, но смяташе, че те вече са намерили покой. И двамата бяха добри хора. Всяка сутрин хвърляха търпеливо мрежи в морето, но не успяваха да изтеглят пълни с достатъчно топлина отношения с дъщеря си. Не харесваше тяхната любов, не понасяше грижите им, ала не можеше да се справи с ужасното положение да живее без любов и внимание. Ако имаше желание, можеше да учи. Поне да завърши средното си образование. Но след онзи случай нямаше никакво желание да се върне в училище. Белега на лицето ѝ начерта тънка граница първо между нея и връстниците ѝ, а после между нея и възрастта ѝ. Трябваше да напусне този дом. И го направи. Единственото място, на което искаше да бъде, бе несъмнено светът на дядо ѝ, когото нежно обичаше и когото загуби твърде рано... Останала без любимия си дядо, вървейки по следите на хора с всевъзможни професии в Истанбул, се опита да намери тези, които принадлежаха на дервишите. Беше ѝ трудно да ги открие — бяха разпръснати тук и там по двата бряга на града и събрани около своите духовни водачи като пеперуди, привлечени от светлината. Но ги намери. Присъедини се към тях. В продължение на две години, без да пропуска, ходеше на сбирките на три различни религиозни течения. По време на проповедите се опита да намери утеха в думите на мъдреците, търсейки прилика с думите, които в детството си чуваше от своя духовен водач — дядо ѝ. Но не успя. Думите си приличаха, хората, които ги произнасяха, бяха искрени, ала по някаква причина те звучаха различно и нямаха същото значение. С времето забеляза, че

единственото нещо, което я интересува, са не разговорите, а песнопенията след това. Докато мъдрецът говореше, тя седеше отстрани до другите последователи в общността и вместо да слуша с безкрайно безразличие пропускаше думите му покрай ушите си. Обичаше мига, в който изцяло се потапяше в монотонните молитви. Унасяше се не от думите, а от мелодиите и ударите на музикалните инструменти. Ала колкото и да се разсейваше, никога не можа да се отърси от чувството за празнота. След време реши, че е лицемер. Защо продължаваше да бъде с хора, с които не искаше да бъде? След всяка молитва, към която се присъединяваше, си тръгваше още по-чужда на останалите в общността. Както не успя да отговори с любов на обичта, която ѝ даваха родителите ѝ, така не можа да намери покой при онези, които непрекъснато проповядваха спокойствие.

Когато след една молитва се взря в смазващата пустота в душата си, прошепна: „Не умея да се задоволя с това, което намирам, защото съм неблагодарна.“ Чудно наистина, но вместо да се засегне от това откритие, усети, че се успокоява. Още като малка бе забелязала, че детството ѝ е щастливо, и тъкмо затова се разболя от безнадеждност, от болестта на онези, чийто живот започва твърде подредено. Всички хора, с които се запознаваше, оставаха в сянката на дядо ѝ, а най-прекрасните неща, които ѝ се случваха, бяха пропити от мъчително чувство за празнота. Тази празнота беше непозната за другите и всъщност проблемът бе в абсолютната всеобхватност на доброто. Хората, които безрезервно вярваха в своята доброта и в превъзходството на морал си, бяха обречени на провал, и то много повече, отколкото лошите, защото те бяха доволни от своето съвършенство и пълнота. В къщите, в които покривите не текат и мазилката не пада, няма дупки за запушване, нито пукнатини за замазване. На всички в общността нещо им липсваше, но тъй като не знаеше откъде се поражда това усещане, Синята Метреса ден след ден постепенно се отдръпваше от добрите и доброто. Именно по това време започна да вярва, че дълбоко в душата ѝ има скрита склонност към лошото. Не след дълго изцяло прекрати контактите си и с трите религиозни течения. Реши далеч от тях да търси това, което не бе намерила в подредения и пълен живот на добрите. Но отдалечавайки се от вярващите, убежденията ѝ нито веднъж не претърпяха сътресение. Вярата не означава да живееш според непроменимите

закони на един заповядващ Бог или заради идеята да влезеш в религиозна общност, тя бе спомените от едно слънчево детство и след като тези спомени бяха най-хубавите моменти в живота ѝ до днес, твърдо и непоколебимо си остана вярваща и мюсюлманка. Дори във времената, в които не беше толкова религиозна както в детството си, във вярата ѝ винаги имаше нещо детинско.

Всъщност нито имаше дом, в който да се върне, нито пък пари, за да продължи напред по своя път. В онези дни свикна да получава внимание от мъже на годините на баща ѝ, както и да не остава равнодушна към вниманието им, с което свикна. Тези мъже, които сякаш имаха всичко, осъзнаваха предимствата от липсите в живота си и още повече се привързваха към нея. Във всеки случай да бъдеш метреса, бе добро начало да се махнеш от монотонния и цялостен живот на добрите. Най-напред беше синя, а след това метреса. Понякога се люшкаташе между двете. Когато търговецът на зехтин нае за нея апартамент №8 в Двореца на бълхите, вече не се двоумеше дали да бъде синя, или метреса и стана синя метреса. От този момент мъжът видимо се промени и обноските му загрубяха. Защото си беше такъв. Държеше се с нея според ситуацията.

На земята живее още един вид, който е също така многоброен и сложен като хората. Това са буболечките. Плъзват навсякъде и въпреки всичко оцеляват. Видовете са безкрайно много. Понякога разновидностите на една буболечка са повече от хиляда. Може да се каже, че днес видовете буболечки надхвърлят един милион. Въпреки цялата тази сложност, науката не ги изоставя и ги класифицира. Разпределя ги на класове, подкласове, инфракласове, на раздели и подраздели. Например една дървеница е в най-долния клас на видоизменящите се буболечки и в най-висшата група на полутвърдокрилите паразити. Огромното разочарование, което жените изживяват във връзките си с мъжете, се поражда от нежеланието им да приемат, че хората, също като буболечките, се разделят на видове и че мъжът, с който са обвързани, принадлежи към някой конкретен тип. Само с тази разлика, че буболечката не може да премине от един вид в друг. Потомците на Адам и Ева обаче са способни на това. Онова, което прави хората по-различни, е възможността да преминават от един вид в друг. В днешно време картината на видовете хора не е толкова обърквана както при примитивните буболечки, но е по-трудно

разбираема. И все пак преминаването от един вид в друг никак не е лесно. За да съхрани стабилността си и да продължи живота си, всеки вид без изключение не само подражава на хората, с които е свързан, но и укрепва позициите си. Търговецът на зехтин бе от отбора на мъжете ВОБ, (Вечно Оплакващи се от Брака си), които ВОЖ (Все още са Женени) и ИПБГ (Искат Промяна Без да Губят).

След като се настани тук, през първата нощ, която изкараха заедно, седяха на траpezата и си пийваха ракия. „Ти си моят подарък от Всевишния“, ѝ бе казал той. Обичаше да си пийва. Пиеше само вечер. Не беше от мъжете, които се задоволяваха с малко мезе като половин бучка сирене или две резенчета пъпеш например. На всяка цена искаше богата, отрупана с вкусотии трапеза. При това мезето задължително трябваше да бъде пригответено вкъщи. Любимото му ястие бе пиле по черкезки. През онази нощ, докато обираше със залък пилето по черкезки, каза: „И религията ни го позволява. Ако си достатъчно честен, ще имаш право на сто жени.“ Синята Метреса се засмя. Мъжът се вкисна и тя стана от масата. За разлика от търговеца на зехтин знаеше съвсем точно стиха от Корана.

Избра от гардероба една яркозелена рокля и набързо се облече. Запъхтяна се върна в кухнята и започна да отваря пакетите, които донесе от супера. Първо извади хумоса и го сложи в една купа, после го аранжира с листенца джоджен. След това нареди и останалите предястия в дълбоки чинии — бобена салатата, начукан патладжан, зрял боб със зехтин, дроб по албански... В една тавичка нареди банички със сирене във вид на пурички, които щеше да опече по-късно. Имаше и американска салатата, която предишния ден Мадам Лелче ѝ изпрати чрез сина на портиера. Стори ѝ се странно. За пръв път попадеше на някого, който изпраща на съседите американска салатата. Помисли си да я сложи за предястие, на търговеца на зехтин щеше да му хареса. Все едно я бе правила тя. След като за последен път огледа блюдата, смачка хартиените пакети и ги хвърли в плика за боклук, завърза го и го изнесе навън. Изведнъж се сети за коментарите, които тази сутрин чу във фризьорския салон. Не бе споделила това с никого, но няколко пъти и нейният боклук, който бе оставила пред вратата, изчезваше. Пет-десет секунди нерешително погледа плика с боклук и тъй като се притесни, го взе обратно. По-късно Мерйем щеше да го прибере.

Взе приготвените чинии и ги занесе на кръглата, покрита със синя покривка, маса в хола. Нареди сините салфетки, които бяха комплект с покривката, чиниите и чашите. Извади от хладилника шишето с ракия, в което преди това бе пуснала счукал сакъз, и го пресипа в кристалното шише със синьо-зелена дръжка. След това отсипа в една порцеланова купа донесения от търговеца зехтин, който имаше доста тежък аромат, и добави малко мащерка, червен пипер, босилек. Знаеше, че още е рано, но не се стърпя и запали свещта с форма на водна лилия, която плуваше в стъклена сфера, пълна до половината с вода. С доволна усмивка огледа най-напред масата, а след това атмосферата наоколо. Обичаше своя дом. Само да не бе тази ужасна миризма...

Запали пръчица с дъх на ябълка и се настани в средата на хола. Докато пушекът бавно се носеше на тънки струйки към тавана, извади доста скъпо шишенце с парфюм, напръска първо себе си, а след това и наоколо. Напоследък харчеше по-голямата част от парите си за парфюми. Тъй като миризмата на боклук, която заливаше целия апартамент, разходите ѝ за парфюми бяха нараснали няколко пъти. Доста често ходеше в бляскавия магазин на главната улица. Макар прекрасно да знаеше, че няма стандарта на жените, които пазаруваха оттам, продължаваше да си купува парфюми от същото място. Най-много обичаше плодовите аромати — комбинации с праскова, диня и папая. Не знаеше какво представлява папаята, но много добре знаеше името ѝ.

Всеки парфюм, който купуваше, свършваше за около десет дни. Пръскаше навсякъде — по себе си, по чаршафите, възглавниците, креслата, пердетата, на всичките си разноцветни и различни по големина играчки и по висящите из цялата къща сувенири против уроки. А можеше да си спести парите. Или можеше да си купи нещо по-трайно. Търговецът на зехтин трябваше да разбере, че джобните пари, които даваше на малката си метреса, доста сериозно бяха намалели поради нейното разточителство. И все пак Синята Метреса продължаваше да прави каквото си иска. Не знаеше защо се държи така, а и не се опитваше да разбере. Знаеше само, че дори парите да бяха пет пъти повече от това, с което разполагаше в момента, щеше да отиде и да купи пет скъпи парфюма.

Хвърли поглед към масата. Всичко изглеждаше добре — приятно, изискано, доставяше удоволствие. Изпрати съобщение по мобилния си, за да го попита кога ще дойде. Докато чакаше отговора, натисна дистанционното и попадна на някакъв канал. На екрана се появиха две жени, които оглеждаха с ненавист някакви хора. Едната беше облечена с много изискан тайор, носеше четири реда перли; скръсти ръце на гърдите си и каза: „Приеми го вече, Лорета, той обича само мен“. Другата жена с дълга светлокестенява коса, с рокля, която навяваше мисли за поле с маргаритки и с нещо като маргаритка в косата си, широко отвори зелените си очи с тежък грим, след което бавно и отчетливо изрече: „Но ти не го обичаш“. „Това не е твоя работа, Лорета — отговори първата и бясно дръпна колието си, сякаш щеше да го скъса. — Не е твоя работа“.

— Дано камъни като Лорета се посипят на главите ви — промърмори Синята Метреса. „Лорета“ бе дума също като „папая“, но не звучеше толкова мило.

Когато се пресегна към дистанционното, телефонът ѝ извести, че има съобщение. Пишеше само: „Довечера“. Довечера бе толкова нелепо понятие. Въздъхна и превключи на друга програма. Една жена на средна възраст с широко чело и закръглено лице, която или не се бе сетила, или не бе сметнала за необходимо да почисти поникналите над горната си устна косми, изброяваше продуктите, необходими за приготвянето на огретен със спанак.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

Излязох на балкона и запалих цигара. Единственото място, което обичам в този дом, е балконът. Нямаше нищо общо с вътрешността на апартамента. Изглеждаше като случайно залепено парче и сякаш не принадлежеше на този дом. Една кафява буболечка се разхождаше по железата. Подразни се от присъствието ми, както и аз от нейното. Вкъщи бе пълно с насекоми — в кухненските шкафове, под хладилника, между пукнатините на фаянса, пълзяха навсякъде. Не можех да установя откъде идваха и защо ставаха все повече. Знаех, че живея в един дом с тях.

По едно време изпитах желание да се обадя на Етел и да я попитам дали, след като сме се прибрали вкъщи, съм разговарял с Айшин, но се отказах. Изтърпях всичките й глезотии, само и само да науча новия телефонен номер на Айшин. Ако я помолех още нещо, единственото, което щях да постигна, бе да напомпам още повече и без това излишното й емо. Не исках пак да чуя: „Заради теб ще загубя най-добрата си приятелка!“ Ако питате мен, отдавна щях да направя услуга и на двете, като прекъсна прогнилото им приятелство. Но както и да е.

Докато учеха в колежа, те бяха неразделни. Години наред, без да пропуснат, като по часовник се срещаха на всеки петнайсет дни и ходеха да се хранят в един и същи тип ресторанти. След като се сгодихме, Айшин успя да убеди първо себе си, а след това и мен, че трябва да се присъединя към тази тежка рутинна процедура. Етел също бе започнала да води гаджетата си, за да не се наруши равновесието. Въпросните гаджета, които изникваха на масата ни като числа от томбола, нямаха нищо общо помежду си. Обикновено, преди човек да опознае поредния номер, следващият заемаше мястото му. През този период връзките на Етел бяха обречени още от самото начало, а продължителността им бе колкото живота на пеперуда. Така че, когато успееше да докара отношенията си до три поредни срещи, без да скриваме учудването си, по време на вечерята с възхищение оценявахме високо човека и много внимателно започвахме да го изучаваме. През този период, който продължи три години и половина,

Етел ни запозна с най-различни мъже. Единственото нещо, но което си приличаха, бе, че никога не довършваха работата, която биха започнали. Всички те по традиция имаха алергия, оригинални фиксидеи, които въобще не се бяха опитвали да реализират, и проекти с идеална цел, от осъществяването на които по тази или онази причина се бяха отказали по средата на пътя. Тези мъже, които като миди, закрепени за черупката си, се бяха закачили към първоначалния стадий на живота и бяха останали там, имаха осезателна нужда от нечия ръка, която да ги издърпа, за да продължат напред. Етел хващаше някого с ръцете си с добре поддържан маникюр и го измъкваше. Ако не го харесаше, отново го пускаше във водата. Така че Истанбул бе един огромен пасаж с миди, а тя бе един изкусен майстор събирач.

Например имаше един доста нервен сценарист, който бе най-малко десет години по-млад от Етел. Пишеше някакъв сценарий и тъй като беше убеден, че не може да работи с нито един режисьор в Турция, искаше на всяка цена да го изпрати в Европа, но не на когото и да е, а непременно на испански режисьор. Колкото до сценария, гой беше готов, но момчето по никакъв начин не можеше да реши как да завърши филма. Веднъж вечеряхме с него. Настанихме се в заведението, обърнахме доста ракии с лед, като си бодвахме топли мезета, после минахме на вечерята и накрая стигнахме до сладкишите и кафето. Айшин мърмореше, Етел се кискаше, а ние двамата, свели глава един към друг, до края на вечерта измислихме четири различни варианта за финал на филма му. И четирите ни се виждаха много завладяващи. Другите й гаджета бяха: един фотограф, който таеше в себе си ненавист към всички списания, за които пишеше — първо към шефовете, след това към служителите и дори към читателите; един сериозен рекламен агент, който съвсем безнаказано твърдеше, че всички, които имат телевизори в домовете си, са глупаци; един театрален актьор — аматьор, който смяташе, че нито една постановка в страната не е успешна, и обикаляше от врата на врата да търси спонсор, за да създаде свой театър; един сатирик с много арогантен език, известен с това, че зарязваше работите си наполовина и откъдето и да се докопаше до някое списание, слагаше началото на неговия провал, а когато се напиеше, не успяваше да си държи устата затворена и изсипваше на масата тайните, които знаеше за болестите на известните хора. Просто бе един откачен алкохолик, който обикаляше

всички места в града, където се събираха сатириците... От време на време ми минаваше през ум, че Етел води тези хора само за да вбеси Айшин. Ако целта ѝ бе такава, със сигурност успяваше да я постигне. И въпреки че Айшин никога не се бе замисляла да прекрати приятелството им именно по тази причина, гледаше с огромна неприязън на тайфата, която мъкнеше Етел. Знаеше, че аз също изпитвам тайно недоволство от това, което прави. Ала не знаеше, че дори една жена да ме дразнеше, не ми пречеше да си лягам с нея.

Всъщност Етел бе сериозна заплаха за тези хора. Помагаше им, заливаше ги с пари, подклаждайки през цялото време искрата: „Едва ли при други условия щях да бъда мъжът, който съм“, готова да подпали дървената къщичка на нрава им. Тези мъже, които по една или друга причина не бяха успели да постигнат това, което искаха, и бяха приели както себе си, така и късмета си, при сблъсъка си с Етел започваха да се замогват и самочувствието им изведнъж скачаше нагоре. След което първата им работа бе да изоставят предишните си проекти и да хукнат след нови, много по-възвишени. И тогава, точно както постъпваше преди години с гостите си, съвсем неочаквано Етел ги прогонваше.

Понеже не обичаше себе си, не обичаше и мъжете, които превръщаше в свои любовници. Между тях обаче имаше един, на когото отреди специално място.

Беше флейтист. Свиреше в най-прочутия дервишки^[1] храм. В дните, когато последователите на суфизма спореха дали е допустимо мъжете и жените, изпълняващи танца сема^[2], да танцуват заедно, той изрази мнението си по въпроса, след което се оттегли в черупката си. От този момент нататък изкарваше част от денонощието, намирайки утеха в сънищата, а през останалата част се мъчеше да се отърве от въздействието им. Не знам в коя част на денонощието и как Етел се бе запознала с него. Знаех само, че отново бе потопила ръка във водата, откъдето бе извадила мида, и открявайки инатливата черупка, с изненада бе видяла една срамежлива перла. Известно време прави за него това, което правеше и за останалите — обгради го с внимание и със задушаваша любов, подпомогна го материално. Ала за разлика от останалите в характера на този мевлеви^[3] със замечтан поглед и голям нос, който обичаше да си поспива, абсолютно нищо не се промени. Най-дългата единица в измерението за време, което човекът имаше,

беше един ден. Когато Етел започваше да крои планове — да речем, след седмица да отидат на пътешествие или евентуално да се оженят напролет, единственият отговор, който получаваше от любимия си, бе: „Нека дойде този ден и ще видим“. Човек не отива при дните, а дните идват при него и когато дойдат, обезателно носят със себе си разни неща. За този мъж нямаше утре, не си правеше сметки, не беше алчен, бе единственият антисектант, който бе наясно със сектите. Въобще не се съмнявам, че ако внезапно не беше изчезнал от полезрението ни, щеше да отнеме трона ми в харема на Етел.

— Стоим на брега на морето. Краката ни са потопени във водата, Етел. Ти казваш: „Да се гмурнем да поплуваме в тази петдесет и пета вълна, която се носи към нас. Погледни колко е красива!“ — Аз питам: „Коя?“ Още преди да съм приключил с въпроса, вълната, която сочиш, вече е променила местоположението си. Виж, вече не е там, където казваш. Вече не е петдесет и пета, а трийсет и пета. Непрекъснато се приближава към нас. Всъщност тя и без това идва в тази посока. И разбира се, идвайки, носи някои неща. Сега пред теб има две възможности. Или ще скочиш в морето, като забравиш за вълните, и ще се превърнеш в една капка от него, или пък ще стоиш на брега и ще чакаш. Ще наблюдаваш разбиващите се в брега вълни. И тогава пред очите ти те ще се превърнат в капки. Ако искаш животът ти да прилича на нещо, това може да стане по два начина. Или да станеш жертва на живота, или да унищожиш живота в себе си.

Горката Етел, която толкова много бе помогнала на десетките си любовници да опростят греховете си. Докато слушаше замаяно тези слова на мевлеви, тя ме подритваше под масата и ми хвърляше откровени погледи. Моментално успяваше да схване интимните подробности на всички езици по света, но пред тези абстрактни, небесни слова бе беззащитна като дете. След известно време започна да се самообвинява. По всяка вероятност не знаеше този език. Сега страшно съжаляваше, че навремето пренебрегваше и не обръщаше внимание на приказките на баба си за мистицизма при евреите. Започна като луда да чете, за да не би любимият ѝ да открие този неин недостатък. Първо прочете книгите, които като дете я караха да чете, а след това и други. Интересът, който проявяваше към Кабала, бе като мост, на единия край на който очакваше на всяка цена да се появи разказаното от любимия ѝ флейтист. В чантата ѝ винаги, имаше

няколко книги и несъмнено стихосбирка с месневи^[4]. Често ходеше при един изкуфял антиквар и сякаш преследваха нещо, написано от тайнствена ръка, двамата си шушукаха разни неща зад магазина и всеки път си тръгваше оттам с торби, пълни с книги. Така се бе прираствала, при това съвсем доброволно, че бе готова да отиде навсякъде с любимия си, дори да се настани там, където той пожелаеше. Докато грозната гарга Етел се носеше из въздуха, без да ѝ пука от нещо, внезапно бе съзряла блестящ обект на земята и сега, след като го бе грабнала, искаше да го отнесе, за да си бъде само неин. Защо да не обикалят най-мистичните градове в света, като Йерусалим, Тибет, Делхи, да потърсят изчезналия гроб на Шемс^[5]? Виждал съм много хора, които, като се влюбят, загубват разсъдъка си, но Етел съвсем категорично бе загубила егото си. Непрекъснато говореше глупости. Колкото и упорито да се опитваше, не можа да склони единствения мъж, когото обичаше, да тръгнат на тези екзотични пътешествия. Колкото една котка е запалена по идеята за къпане, толкова и този скромнен суфит бе склонен да приеме идеята за пътуване.

Всъщност този млад мъж, който нямаше желание да отиде където и да било, доста бързо промени съдбата си. Същата година привечер, седмица преди Нова година, в един от контейнерите за смет на булевард „Истиклял“, гръмна бомба. Нито една организация не пое отговорност за смъртта на четирите жертви, една от които бе той. Мисля, че никога преди, дори след смъртта на собствените си родители, Етел не бе плакала толкова много. Може би, когато е била на четиринайсет, след самоубийството на по-големия ѝ брат... Може би само него бе успяла да обикне истински.

След два месеца и две седмици с Айшин се оженихме. Етел дойде на сватбата ни сама.

Ден преди това лежеше абсолютно гола, предлагаше ми се и се опитваше да навре в очите ми дебелото си, агресивно, грубо и безформено тяло, което приличаше на безцветна буца месо. Затова червеникавото, покрито с мъх петно, което започваше три пръста под врата ѝ и се простираше до горната част на гърдите ѝ, още повече биеше на очи. Стига да искаше, можеше да го махне, така както можеше да се отърве от сланините си, да пооправи носа си и да се постегне. Жените, които бяха грозни и богати като Етел, само за да

станат по-красиви, харчеха всичките си пари за естетични операции, козметички и клиники. Етел обаче бе вложила цялото си богатство в услуга на своята грозота. Не само не се опитваше да се отърве от грозота си, но и не правеше абсолютно нищо, за да я прикрие, като се гримира например. На две от стените в спалнята ѝ от горе до долу имаше гардероби, чиито врати бяха покрити с огледала. След секс се просваше в леглото, гледаше се и се унасяше. Понякога съзерцаваше отражението си с такова желание, че ми беше любопитно какво точно вижда. Докато се любуваше на тялото си, се държеше по-скоро като мъж, който желае това, което вижда, отколкото като жена, която иска да види, че е желана. Сякаш въобще не я интересуваше дали е харесвана, намерението ѝ бе да се изложи на показ, с цел да смае и обърка другия. И за разлика от жертвите на стрелба, които се разбягват като пилци, нейните жертви сами идваха в спалнята ѝ. Разбира се, имаше и изключения, например флейтистът суфит и аз.

— Ех, сладък, допусках огромна грешка. Ще съжаляваш. Знам, че оттук нататък в живота ми няма да се появи по-добър от теб. И твоят проблем е точно в това. Ти все още не знаеш, че няма да намериш по-добра от мен. К'во да правя? Ще чакам. Повърти се още малко, опипай още четири–пет дупета, сгромолясай се още десет-петнайсет пъти. Накрая ще дойдеш на моята — ми каза веднъж с убедителен тон. — После ще биеш глава в стената, че не си се оженил за Етел. Уф, издрасках дървото — ухили се тя, докато чегърташе по тоалетката с дългите си нокти, лакирани с тъмносин лак на звездички.

— Защо? Защото си най-богатата жена, която познавам ли?

Дори и да знаех точно от какво се състоеше богатството ѝ, по всяка вероятност нямаше да го направя. Защото богатите никога няма да разберат, че във фантазиите на небогатите има праг, на който парите застиват. След прекрачването на този праг количеството пари е едно и също — много! Както в народните приказки бедните определят несметното богатство на някой търговец по хилядата му камили, така, ако питате мен, Етел имаше хиляда имота.

— Не, сладък! Не защото съм богата, а защото съм лоша. Разбира се, не съм по-лоша от теб, но лошотията не може да бъде малко или много, нали? Не е брашно, да го премериш в чашка. Ако искаш, ще ти го обясня по-лесно, просто ти и аз сме омесени от едно и също тесто. Горкичката Айшин не е като нас. И за нея не може да се

каже, че е добра, но не е и лоша. Да кажем, че е капризна млада жена. Единствената дъщеря на семейство от каймака на обществото. Прекалено е принципна, понякога е много досадна, но е добронамерена. И знаеш ли коя е най-тъжната страна на цялата работа, че колкото повече я ругаеш, толкова повече тя ще се защитава. Ще мери акъл с теб, след това ще започне да размахва крила като птичка и да се брани, ще се задави в сълзи, ще си помисли, че си несправедлив. И колкото повече я натъжаваш, колкото повече я настъпваш, толкова повече тя няма да осъзнае, че проблемът не е в темата, по която спорите. Много добре знаеш, че Айшин е от онези, които, докато не видят дявола, няма да повярват в Бога.

Етел умираше за този свой лаф. Мисля, че го беше присвоила от някой от бляскавите си мъже. Може би принадлежеше на флейтиста. Но всъщност звучеше много добре от нейната уста. Тези, които се прекланят пред Бога, преди да видят дявола, които никога не се интересуват откъде духа разрушителният вятър в тяхната градина, който чупи клоните на отрупаните с плодове дървета и изтръгва цветята от лехите, и без да изкарат носа си навън дори веднъж, започват да вярват, че живеят на най-хубавото място в света. Това бяха хората, които не се интересуваха колко стаи има домът им и когато ден и нощ чуваха шумове наоколо, не намираха за нужно да отворят мухлясалата врата на мазето. Те смятаха, че винаги са прави заради истините, които знаеха... Етел имаше право. Айшин също бе като тях.

Неприятното бе, че по време на брака ни твърде често си спомнях тези думи. Ала не споделих това с Етел, за да не погъделичкам и без това твърде високото ѝ самочувствие. Снощи, докато пиехме, сгафих, като ѝ разказах отдавна насъбралото се в мен. Тя ме изслуша с удоволствие. След това стана и залитайки, отиде до тоалетната. Знаеше, че докато върви, ще зяпам огромния ѝ задник. Най-грозният задник, който някога съм виждал. Няма как да го опипаш, просто е безформен. Ако го оставиш, ще се разтече като желе. Виждал съм доста по-дебели задници и много по-безформени, с целулит, с пъпки, целите в рани, с косми и въпреки всичко в тях имаше нещо, което ме възбуждаше. А в задника на Етел нямаше нищо такова.

Когато се върна, продължи да говори за проекта си за университета. Най-накрая изплю камъчето. Бяха предложили и на Айшин. И тя бе приела. Макар прекрасно да знаеше, че дори да имах

огромна нужда от пари, нямаше да работя на едно място с Айшин. Етел впи поглед в мен и настоя:

— Хайде, сладък, поне веднъж в живота ме послушай! Ела в този университет! Философствай колкото искаш, няма кой да ти се бърка. Очакваме вашите мозъци.

Произнесена от устата на гадната Етел, думата „мозък“ ме подразни. Най-странното в цялата работа бе, че по време на брака ми с Айшин, редовно се срещах с Етел, а откакто се бях развел, не си бяхме легнали нито веднъж. Не си спомням дали снощи всеки се бе прибрал в дома си. Нямам спомен дори как съм стигнал до къщи. Може би в последния момент Етел се бе извъртяла и ми бе изиграла номер. Не мисля. Това съвсем не е в неин стил. В най-лошия случай, като е видяла колко съм пиан и че не ставам за нищо, ме е оставила у дома. Това вече е в стила ѝ.

Протегнах крака и ги подпрях на перилата на балкона, запалих още една цигара. Кафявата буболечка остана под десния ми крак. А имаше възможност да избяга. Не го направи. Долу една кльоцава и съсухрена жена изхвърли пликите си с боклук пред оградата на градината. Някъде от долните етажи проехтя нечий гневен глас. Жената замря неподвижно няколко секунди, след което си тръгна, без да ѝ пука. Не обичам това място. Така или иначе, трябва да се махна оттук. Може би оприличавам Двореца на бълхите на себе си. Живеех в ужасен дом, в който със свещ търсех приятния живот, на който бях свикнал. Трябва да се преместя, но нямам пари. Едва сега осъзнах, че по време на брака ми с Айшин си поделяхме задачите по абсурден начин. Тъй като жилището, в което живеехме, беше на родителите ѝ, следователно нейно, аз покривах останалите разходи. Колко глупаво. Нямах скътана пара на страна. Когато внезапно се оказах пред неочаквани разходи и необходимостта да плащам наем, заплатата ми се стопи. Разбира се, ако исках, можех да заема пари от Етел, но не исках. Това би разрушило до основи балансираните отношения, които си бяхме изградили. Трябваше спешно да изкарам пари.

[1] Дервишите са суфити аскети, отказали се от всички земни блага и не притежават нищо. Отдават се на живот, изпълнен с молитви, медитация над Корана, пост, търсене на скрити или дълбоки повели и следване на примера на Мохамед. — Бел.пр. ↑

[2] Специфичен танц, изпълняван от дервишите. Танцуващите изпадат в транс. При този ритуален танц се осъществява връзка между танцуващите и Бог. — Бел.пр. ↑

[3] Член на дервишки орден, основан от Мевляна Джелаледин. — Бел.пр. ↑

[4] Най-известната поема на Руми — последователите му смятат, че това е творба за скрития смисъл на Корана. — Бел.пр. ↑

[5] Духовният близък на Мевляна. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №6: МЕТИН ЧЕТИН И ЖЕНАМУНАДЯ

— Лорета, това не е твоя работа. Казвам ти, изобщо не е твоя работа.

— Не е така — сопна се жената с маргаритките и яростно присви очи. — Всичко, което е важно за него, е важно и за мен.

— Всичко, което е важно за него, е важно и за мен — повтори ЖенамуНадя, произнасяйки думите бавно, за да постави ударенията на същите места. Сапуненият сериал, който следеше, се казваше „Любовният олеандър“. Излъчваха го от два месеца всеки делничен следобед. В началото го даваха вечер преди новините, но когато стана ясно, че не събира достатъчно зрители, а и няма вероятност това да се случи, много бързо промениха часа на излъчване. Сега на негово място вървеше много по-лъскава сапунка, която събуди интерес още през първата седмица. Последва шумна пресконференция, която изпълнителите на главните роли организираха в Истанбул, след това раздадоха снимки с автограф на своите почитатели. Ала ЖенамуНадя не се интересуваше от това, нито пък от другите сапунени сериали, излъчвани по различните канали. Интересуваше я само „Любовният олеандър“. Всеки следобед по едно и също време сядаше на дивана и докато гледаше филма, вършеше някаква работа. Трябваше да смени дамаската, която приличаше на розово-лилава поляна, осеяна с тъмночервени цветя, но все отлагаше. Всеки ден правеше различни неща. Например слагаше в скута си тавичка с ориз или боб и го почистваше, изваждаше албумите и гледаше старите снимки, опитваше да решава кръстословици, макар че не знаеше добре турски, препрочиташе писмата, които ѝ пишеше по-голямата сестра на баща ѝ, или пък ѝ отговаряше. Но ето, че понякога тавичката в ръцете ѝ натежаваше, кръстословицата зацикляше, снимките я изнервяха, а писмата ѝ се струваха блудкави. В такива моменти ЖенамуНадя изтичваше до кухнята, взимаше няколко картофа и докато гледаше, правеше фенери. Цялата къща бе пълна с такива фенери, но не можеше да се въздържи и правеше нови. В Двореца на бълхите много често спираха тока.

Докато гледаше „Любовният олеандър“, трябваше обезателно да прави нещо. Първо, сериалът бе толкова напрегнат, че не издържаше да го гледа, ако не се занимаваше с друго. Второ, по този начин тайното неудобство, че се превръща в банален зрител на пошъл сериал, изчезваше. Ала най-важното беше непременно да е ангажирана с друго, а не само с филма, за да докаже на себе си, че не обръща и капка внимание на Лорета, която изпълняваше главната роля.

Както останалите сапунени сериали, така и „Любовният олеандър“ се излъчваше през седмицата. В приложенията за телевизията, които излизаха във вестниците в края на седмицата, пишеха какво ще се случи в предстоящите епизоди на останалите сериали. Освен това доста често излизаха статии със снимки от реалния живот на героите и въпреки това досега не се появи нито ред за „Любовният олеандър“, нито пък за Лорета. Нещата не се изчерпваха с това. Никой между познатите на ЖенамуНадя не знаеше, че този сериал съществува, а камо ли да са негови почитатели. Сякаш всички се бяха наговорили да се правят, че не забелязват „Любовният олеандър“. ЖенамуНадя никак не беше доволна, че хората не приемат Лорета сериозно. Човек може да подценява нещо само ако му обърне достатъчно внимание. А в случая подценяването на Лорета нямаше особено значение. ЖенамуНадя таеше своите мисли дълбоко в себе си. Никой нямаше представа, че е обсебена от сериала. Дори мъжът ѝ. И без друго той не трябваше да знае.

И все пак си мислеше, че липсата на коментари за предстоящите серии на „Любовният олеандър“, не е чак толкова лошо. Всъщност зрителите бяха научили най-важните тайни още в първата серия. Може би същинската цел на филма не беше, докато го гледаш, да разбереш какво ще стане накрая, а знаейки още от самото начало какъв ще бъде краят, да проследиш как ще се стигне до този край. По точно, ако имаше някой, който все още не знаеше истината за сериала, не беше зрителят, а самата Лорета. По време на пожара в пета серия тя загуби не само къщата край морето, в която живееше; загуби популярността си като уважавана дама, а също и паметта си. Изобщо не можеше да си спомни коя е, а когато веднъж видя една непозната жена, си помисли, че е родната ѝ майка. Дори не знаеше, че навремето се е оженила за много известен доктор, чиито снимки виждаше във вестниците, и че все още е негова съпруга. И тъй като състоянието ѝ се влошаваше,

съвсем скоро щяха да я настанят в клиника. Това съвсем щеше да усложни нещата, защото мъжът ѝ, който бе доктор, и докторът, който ѝ бе мъж, работеше в същата клиника.

От друга страна, ЖенамуНадя направо ликуваше, защото знаеше подробности, за които Лорета дори не подозираше. Когато тя не сполучваше да научи истината зад цялата бъркотия, с която се сблъскваше, ЖенамуНадя се разтреперваше от вълнение. В такива моменти личният ѝ живот се сливаше с живота на екрана. Лорета беше общият знаменател в тези две различни вселени, беше вратата, през която се преминаваше от едната вселена в другата. С тялото си бе в живота от сериала, а с гласа си в този на ЖенамуНадя. И накрая имаше две различни жени. От едната страна бе актрисата латиноамериканка, която даваше живот на Лорета, а от другата — турската дубльорка, която озвучаваше героинята. Нито една от двете не се казваше Лорета в реалния живот, но в съзнанието си ЖенамуНадя бе уеднаквила имената. Истинската ѝ цел не беше Лорета, която гледаше, а тази, която чуваше. От доста време преследваше нежния, сладък глас без образ, който оживяваше в леко набръчканото ѝ коляно с цвят на праскова... Както и да е. Понеже на всеки глас е нужен образ, а на всеки образ — глас, докато ЖенамуНадя гледаше сериала, гласът, който чуваше, така се припокриваше с образа, който виждаше на екрана, че съвсем се обърка и вниманието ѝ непрекъснато скачаше от дубльорката към актрисата. Вече не можеше нищо да стори, за да не гледа сапунката по този начин. Улавяше се, че изпитва наслада, когато Лорета имаше проблеми, и се чувстваше нещастна, когато животът ѝ се подреждаше добре.

Лорета на екрана бе слабичка брюнетка със зелени очи и дълги крака. Когато плачеше, огромни като бисери сълзи се стичаха по лицето ѝ. А колкото до жената, която озвучаваше Лорета, до онзи зловещ ден, в който се изправи очи в очи с нея, ЖенамуНадя можеше само да предполага как изглежда тялото ѝ. Мислеше, че е от жените с ефимерна красота, която рано или късно щеше да изтлее. Сега грееше със свежестта на младостта, но само след пет години щеше да изгуби целия си блясък. И тогава щеше да се кротне и да спре да тича подир женени мъже. Ала пет години бяха доста дълъг период и когато ЖенамуНадя се замисляше какво може да се случи през това време, започваше сериозно да се притеснява.

Преди три месеца бе разбрала за съществуването на дубльорката на Лорета. Стана съвсем случайно. През тази злополучна утрин беше в кухнята и приготвяше ашуре. Откакто дойде в Турция, се справяше добре с готвенето и с желание се научи да приготвя местните ястия. Все още обаче ашурето не ставаше както ѝ се искаше, или по-точно, както искаше Метин Четин. Безбройните опити даваха един и същи резултат. Или не можеше да уцели количеството на някой от продуктите, или пък тъкмо когато всичко бе наред с продуктите, допускаше грешка при варенето и не можеше да го докара на гъстота. Първо се уверяваше, че ашурето се е стъстило достатъчно, после го махаше от огъня и го пресипваше в стъклени розови купички. След като изстинеше, с надеждата, че поне този път е станало, старателно го украсяваше със зрънца от нар. В началото прекаляваше с декорацията. Настъргваше на ренде индийско орехче, печени ядки, слагаше пудра захар и не се задоволяваше само с това, ами сипваше и малко коняк или пък нареждаше преседели в ром вишни. Всъщност тя се интересуваше повече от легендата за ашурето, отколкото от начина, по който турците го ядяха.

Ашурето в легендата бе нещо почти неосъществимо. Както знаем, за да се спасят от потопа, всички същества се качили по двойки в Ноевия ковчег. Когато, обградени отвсякъде с вода, съвсем се изтощили, а запасите им привършвали, си сварили ашуре. Всяко животинче дало остатъците от храната си и точно от тези остатъци, които иначе не се смесвали, но все пак били разбъркани, се получило това великолепно ястие. Въпреки че всеки знаеше как се вари ашуре, като че ли нямаше точно определена рецепта. Винаги в него можеше да се добави още нещо. Затова бе толкова различно от останалите десерти; нито продуктите, нито пък мерките бяха точно определени. Ашурето беше като космополитен град, в който чужденците не се чувстваха изолирани и бързо се смесваха с местните. Бе неограниченост, създадена с ограничени възможности; изобилие, произлязло от оскъдица, богатство, покълнало от нищото.

В писмото, което ЖенамуНадя написа на леля си — стара мома с разширени вени и червеникави косми по краката, надълго и широко разказа колко много се е променила, откакто е дошла в Турция, и че вече отделя доста време за готвене. Обясни ѝ, че вече разбира връзката между храните и четиристишията в свещената книга. Леля ѝ беше

много религиозна, а освен това бе изкусна готвачка. И понеже: „Царството небесно е като маята, с която жената замесва трите мерилки брашно, за да втаса тестото“ (Матей, 4:33), тя се гордееше с нея и вярваше, че тези две нейни качества имат една и съща цел. Приготвяше за семейството си храна и я слагаше на трапезата на Всевишния. Когато децата ѝ омитаха всичко, което им бе сервирала, тя беше щастлива, защото знаеше, че Той се е нахранил. „Във всяка храна, която ядем, е скрита повеля на Всевишния — казваше тя. — С изключение на онези измислени ястия, сготвени набързо от глупави жени, които рушат семейното си гнездо, смятайки това за разкрепостеност“.

В писмото си ЖенамуНадя бе споделила, че ако между всички храни в света има нещо, което да прилича на Вавилонската кула, това е ашурето. В тенджерата попадат всякакви продукти, които по принцип не се смесват, и къкрят, без да се слепват. Както хората в кулата говорят на различни езици и не се разбират едни други, така от комбинацията между продуктите се получава чудесен вкус и в същото време всеки от тях запазва своята специфичност. Вкусът на смокините например не се променя в готовото ашуре, независимо от всички процедури и дългото варене. Така че към рецептата може да се добавят нови продукти. Например към нахута се слага царевица, към смокините — сливи, към кайсиите — праскови, а към ориза — макарони на фигурки...

През първите месеци, когато заживя в Двореца на бълхите, с голяма охота, която дори самата тя не можеше да си обясни, ЖенамуНадя не престана да експериментира. Ала гневените думи на Метин Четин ѝ действаха като плесница и за нула време куражът ѝ се прекърши. Каквото и да се казва в притчата, трябва да се знае, че ашурето е изключително консервативен десерт, който не приема лесно новостите. При това леля ѝ, която никога в живота си не бе правила ашуре, вероятно споделяше същото мнение, защото в отговора си я бе предупредила, че както не може да променя четиристишията в Библията, така не може, както и хрумне, да променя рецептите, произлизащи от нея. Накрая ЖенамуНадя развя бялото знаме и започна да прави ашурето според рецептата, но понеже все още копнееше по онова безкрайно разнообразие от продукти, резултатът никога не бе какъвто тя искаше.

Всъщност през онзи ден, само през онзи злополучен ден, стана така, че беше доволна от ашурето си. Дръпна настрани тенджерата, за да изстине. После нареди купичките от матирано розово стъкло и нетърпеливо зачака съпруга си. Надяваше се, че най-накрая е успяла да се справи с тази работа и ще заслужи благоволенията на Метин Четин. Само че, докато чакаше забеляза, че кехлибареножълтата чанта с лоша миризма не е на мястото си. Това можеше да означава само едно — тази вечер след едната си работа Метин Четин щеше да отиде на другата. А от втората работа в най-добрия случай щеше да се върне посред нощ. Развълнувана от успеха си с ашурето, ЖенамуНадя усети, че няма да може да чака толкова дълго, за да чуе мнението на мъжа си. Реши да направи нещо, което никога не бе правила — да отиде в работата на Метин Четин и да му занесе ашуре.

Откакто дойде в Истанбул, бяха минали четири години, ала градът за нея все още беше загадка. Тъй като не го познаваше добре, не таеше нито улиците, нито посоките. Невежеството ѝ обаче я окуражи. И макар прехода от анадолския бряг до стадиона да ѝ отне два часа, неочаквано лесно намери адреса. Остави на входа личната си карта, получи желаната информация от служителя, извика асансьора и се качи на петия етаж. Спря пред стая № 505 и погледна вътре. Метин Четин седеше до една млада жена, а коленете им бяха допрени; едната си ръка бе поставил върху коляното на жената. То беше с цвят на праскова, която леко бе започнала да се набръчква. В другата си ръка държеше чаша, въртеше я и съсредоточено се взираше и нея — гледаше ѝ на кафе. Вероятно жената бе доволна от предсказанията, защото лицето ѝ грееше от радост и трапчинките ѝ ясно се очертаваха. Втренчена в мъжа си, ЖенамуНадя така и не успя да я разгледа както ѝ се искаше. Това, което обърна целия ѝ свят наопаки, не бе близостта, на която се оказа свидетел, нито неговото предателство, а по-скоро милото изражение на лицето му. Съществуването на другата жена, дори фактът, че Метин Четин галеше коляното ѝ, не се стори толкова страшно на ЖенамуНадя; страшното бе любвеобилното му поведение към нея.

Досега намираще извинение за лошото отношение на Метин Четин. Без да се замисля, търпеше ревността му, простащината му, дори плесниците му и смяташе, че всичко това е неосъзнато. Да, от време на време, значи честичко, по-точно непрекъснато, съпругът ѝ се

държеше зле с нея, но го правеше, защото не знаеше друг начин на поведение. Ако зависеше от него, нямаше да го прави! Причината да поддържаш един лош брак, не е вярата в самия брак, а чисто и просто инат. Когато любимият ни хока, при това винаги по един и същи начин, започваме да вярваме, че той просто не е в състояние да се държи по друг начин.

„Любовта е неврохимичен процес — казваше професор Кандински. — Често преданите хора са с птичи мозък. Ако видиш жена, която след години все още е до полуда влюбена в мъжа си, да знаеш, че паметта ѝ е като на синигер.“

Според професор Кандински, за да може любовта да е безсмъртна, то задължително паметта трябва да е смъртна. Или по-точно, да бъде като деня и нощта, като пролетта и есента, като умиращите неврони в хипокампуса на синигерите, които после отново се възстановяват. Тези птици с елементарни мозъци и крехки телца са принудени да помнят хралупите, в които крият яйцата си; начина, по който оцеляват от студа през зимата; мястото, от което си намират храна, и каква ли не още важна информация. Но мозъкът им е твърде малък, за да побере многобройните късчета знания, и вместо с малко повече усилие да се опитат да ги съхранят, всяка есен почистват всичко в хралупата на паметта си и по този начин унищожават и тези, които вече са запомнили. И все пак успяват да оцелеят благодарение на новите знания, които съумяват да придобият. И както при птичките, така и в семейните двойки важи правилото, че за да можеш години наред да правиш едно и също, трябва да забравиш, че го правиш. По тази причина онези, които имат слаба памет и откъслечни спомени от миналото, по-лесно понасят травмите в настоящето, отколкото онези, които помнят хубавите дни от миналото и с копнеж се връщат към любовните мигове. Магическата формула на любовта бе да притежаваш пъргав ум и лесно да забравяш.

Ала докато ЖенамуНадя стоеше с двете купички ашуре в ръка, цялата информация, която се бе скътала в паметта ѝ, постепенно изплува на повърхността. Спомни си! Докато гледаше как мъжът ѝ кокетничи с друга жена, си спомни колко мило се държеше някога с нея и колко се бе променил характерът му. Най-лошото беше, че неговата любвеобилност не бе останала в миналото. Че в този момент се държеше мило с другите, че можеше да бъде съвсем различен човек.

Със собствените си очи видя, че от него зависи да бъде различен. На нейно място професор Кандински сигурно щеше да се изсмее и да отмени тази история. Умението, унищожавайки старите неврони, да подновяват паметта си, е присъщо на синигерчетата, а не на женените жени.

ЖенамуНадя прекрачи прага и влезе в стаята. Няколко минути наблюдаваше нищо неподозиращите влюбени, които се кикотеха и си гледаха на кафе. Първо огледа двамата, след това впи поглед в жената. В същия момент се оказа в една доста неприятна ситуация, в която навремето неведнъж бе попадала. Ако внимателно се загледаш в човек, който не те забелязва, след малко ще усетиш как човекът става неспокоен и неочаквано се обръща към теб.

И ето, че тъкмо когато другата жена щеше да отмести поглед от чашата с кафе и да погледне към вратата, Метин Четин осъзна какво става и притеснен скочи от стола. Тъй като не може да овладее бърчи размякнатото си от щастие тяло, направи няколко крачки напред и се закова в средата на стаята. Опитвайки се, сякаш беше перде, да застане между двете жени, съвсем се обърка и не може да прецени накъде да гледа. Залута се в мисли и лицето му сякаш се раздели на две. С едната половина гледаше любовницата си, с която винаги се държеше мило, и с мъка се усмихваше, а с другата намръщено фиксираше жена си, с която от години бе свикнал да се държи грубо. Като разбра, че няма да издържи дълго така, грабна миризливата си чанта с цвят на кехлибар и жена си и ги изхвърли навън. Скандалът, който последва същата вечер, не бе по-неприятен от обичайните, просто беше по-продължителен. И преди това в някои моменти ЖенамуНадя се страхуваше, че мъжът ѝ може да я убие. Ала сега за първи път усети, че може тя да го убие. Колкото и странно да беше, тази мисъл не ѝ се стори толкова шокираща.

Страшното бе, че не знаеше нищо за онази жена. Всъщност, тъй като не познаваше почти никого от колегите на Метин Четин в студиото и не знаеше нито името, нито каквото и да било за жената, лобирането до тази ценна информация се оказа много по-трудно, отколкото очакваше. Странното в цялата работа бе, че колкото и упорито да се опитваше, тъй като не се сещаше как изглежда жената, не успяваше да я опише на никого. Все пак не се отказа и започна да крои всевъзможни кой от кой по-сложни планове. Всеки път

измисляше нови и нови варианти и се обаждаше по телефона в студиото, като използваше различни имена. И след като нищо не постигна, започна всеки ден да се мотае около студиото, като губеше по четири-пет часа по улиците. Прекрасно знаеше, че ако мъжът ѝ я види да се разхожда наоколо, ще ѝ счупи краката, но дори тази твърде неприятна перспектива не можа да попречи на усилията ѝ.

„Една от най-големите вреди, които учените психофармаколози са нанесли на човечеството, е манията им да отърват мозъка от пъклените мисли“.

Според професор Кандински човешкият мозък работи като алчна, ненаситна за имоти домакиня. Веднага си присвоява всяко нещо, което влиза в дома, запазвайки с упорито търпение реда, който е създала. Само че понякога в мозъка гъмжи от необуздани и капризни „дечица“, всяко от които носи името на различно умствено разстройство. Когато прохоят, започват да ръсят трохи от курабийки, да сноват насам-натам и да разхвърлят. Заради цялата тази неразбория мозъкът направо се пука от притеснение. Именно в този момент на сцената излиза психофармакологията. Опитва се да спре непослушното детенце и понякога успява, а когато не успее, го хваща за ушите и го изхвърля навън. Ако искаш да контролираш неконтролираните движения, прекрати всякакви движения! За да спреш вредните мисли, накарай болния да не мисли! Целта на стотици лекарства е именно тази. За да може светът на медицината, според който докторът, открил лоботомията, трябва да получи Нобелова награда, да заглуши неистовите писъци, дразнещи слуха, се опитва да осигури пълна тишина. Останал без децата си, мозъкът, макар и нервна, но според последните изследвания любвеобилна майка, би предпочел смъртта пред живота. Според професор Кандински човек не може да се отърве напълно от недостатъците си и затова е по-добре още в началото да се примири с мисълта, че опитите да го стори ще му донесат повече вреда, отколкото полза. Редно е, когато някой влезе в дома на мозъка, да играе по неговите правила, без да пречи на собствените му движения и без да му отнема това, което си е негово.

Мозъкът няма да понесе да бъде нарушен редът му. И все пак, тъй като в дома му има много стаи, а в тях — повече от една памет, спокойно може да обърка кое къде е. Например в най-горното чекмедже на шкафчето, което има общо пет чекмеджета, държи

бельото си. В по-долното чекмедже е подредил хавлиените кърпи, а в още по-долното — чистите чаршафи. Мястото на всяко нещо се знае предварително. Не бива човек да се втурва да унищожи това или онова, с което се е сдобил по някакъв начин, само защото вече няма да го използва. Може да го извади от чекмеджето и с помощта на знанието да го постави в по-горното. В крайна сметка мозъкът е алчна домакиня, жадна за имоти, която се гордее със своята пестеливост и ред. Идва и търси хавлиената кърпа в четвъртото чекмедже. Дори не поглежда в петото, защото знае, че там е сложил само бельото. „Сгъни старателно хавлиените кърпи, които си извадил от фронталния лоб, и ги остави в субкортикалния център. Не се опитвай да махнеш оттам излишните неща, защото това е невъзможно. Остави ги някъде, където после няма да можеш да ги намериш. Премести ги в грешно чекмедже. Остави ги да си стоят там. Ще ги забравиш. Чак до деня, в който, докато търсиш нещо друго, отново ги откриеш.“ Ала въпреки че любимият ѝ професор сигурно се обръщаше в гроба, ЖенамуНадя съвсем съзнателно извади нещо от чекмеджето, но не посегна да го прибере на друго място. Дни наред с часове стоеше и наблюдаваше студиото, в което работеше мъжът ѝ, обади се десетки пъти. И най-сетне един ден извади късмет — жената, която издирваше, вдигна слушалката. Въпреки че я бе видяла, ЖенамуНадя не можа да си спомни как изглежда, но разпозна гласа ѝ, при все че не бе я чула да говори.

— С какво мога да помогна — попита любезно жената. — Коя сте вие? — изкрещя ЖенамуНадя, чийто глас бе наситен не с гняв, а с неопикуема жестокост. Въпросът, който изстреля, прозвуча толкова грубо, че онази не можа да реагира и автоматично каза името си. Защото и самоидентификацията е вид рефлекс. Когато попиташ някого кой е, в осемдесет процента от случаите вместо да отговори: „Всъщност ти кой си?“ не успява да се овладее и се представя. Веднага щом жената отсреща каза името си, ЖенамуНадя тресна слушалката. След като вече знаеше работното място, както и името на съперницата си, не бе никак сложно да научи останалото, което ѝ бе нужно. Когато напредна в проучването си, вече имаше две много важни информации за „онази жена“. Първо, че беше дубльорка, също като Метин Четин, и второ, че по един от частните канали започваха да излъчват сериала

„Любовният олеандър“, в който тя озвучаваше гласа на главната героиня.

На следващата вечер преди новините ЖенамуНадя седна на канапето с тапицерия в бордо на цветя, която отдавна се гласеше да смени, но все отлагаше. Без да мигне, изгледа една серия от „Любовният олеандър“. Когато свърши, вече бе намразила сериала. Темата му бе толкова нелепа, диалозите — толкова безсмислени, че сякаш актьорите се затрудняваха да изпълняват ролите си. Ала на следващия ден по същото време отново се оказа пред телевизора. От този миг нататък интересът ѝ към сериала се променяше с всеки изминал ден, с всяка следваща серия и тя се пристрастяваше все повече и повече. Учените, които изследват пристрастяването на домакините към сапунените сериали, често пропускат да отбележат, че за следенето на сериалите има няколко причини, които не бяха отбелязали в резултатите. И ЖенамуНадя бе станала редовен зрител на „Любовният олеандър“. С времето този отвратителен сериал започна да заема толкова важно място в живота ѝ, че през двата почивни дни, в които не го излъчваха, тя се чудеше какво да прави. Не се замисляше за своята пристрастеност към сериала, не се опитваше да си прави изводи от този факт, просто го следеше. И сега, след толкова време, въпреки че вече гледаше осемдесет и седма серия, пак не можеше да се възпре да сравнява гласа на Лорета с образа ѝ.

В живота няма удовлетворяващи неуспехи, но пък има незадоволителни успехи, при това много. Професор Кандински казваше, че самият той е неудовлетворен, но и че е успял човек. Добавяше, че сред успешите и удовлетворени хора той е в доста добро положение. Защото успехът всъщност е присъщ на глупаците или на големите късметлии. В края на краищата, тъй като от прекалено големия късмет хората също оглупяват, крайният резултат е един и същ. Но в последния миг от живота си професорът бе усетил вкуса на несполуките. Причината за неуспеха бе проектът „Теория за видовете, минаващи през прага“, върху който работеше от четири години. Когато буболечките се натъкнат на бедствие, което ще ги унищожи, имат уникалната способност да оцеляват. Докато през 1946 г. само два вида издържаха на инсектициди, в края на века повече от сто вида устояваха на същите инсектициди. Някои видове, които се справят с химическите формули, изпробвани върху тях, след всеки праг, който преодоляват,

издържат на отровите, които са унищожавали предишните поколения, и дълго след това създават все нови и нови раси. Според професор Кандински цялата работа не беше в това да се установи как буболечките са се добрали до някакви знания, а да се види, че знанието е нещо цялостно и всеобхватно. Той смяташе, че предчувствията, които дълго бяха измъчвали мислителите от епохата на Просвещението, убедени, че социалните и естествените науки са едно цяло, щяха да се сбъднат през настъпващото столетие с бедите, които то щеше да донесе. Рано или късно хората също щяха да прескочат прага. Не защото са възлюбени раби на Всевишния, както си мислеха религиозните, или защото са с достатъчен умствен капацитет, както смятаха по-рационално настроените, а преди всичко защото са осъдени да черпят от същата сфера на знания като Бог и буболечките. Общественият живот на буболечките и инстинктът на човешките цивилизации са силно обвързани чрез социалната биология. Следователно нито хората на изкуството са толкова продуктивни, както се смята, нито пък природата е толкова далеч от изкуството. Хлебарките и писателите живеят, черпейки вода от един кладенец на знания и усещания, разбира се, ако останат живи. „Съмнявам се, че са прочели дори първата страница“, бе казал професор Кандински, когато научи, че са отхвърлили доклада му. Това беше една седмица, преди да почине. Лабораторията беше огромна сграда, в която по тринайсет часа на ден работеха водещите руски биолози. Бяха от най-различни възрастови групи. Тъй като усещането, че са „избрани“, сближаваше хората, всички се държаха мило един към друг. Единствено професор Кандински не се впечатляваше от пърхащите частички деликатност, които се носеха из въздуха, не се усмихваше на никого и ако не се налагаше, не разговаряше с когото и да било. Проявяваше търпимост единствено към Надя Описимовна, която от девет години бе негова асистентка и със своето трудолюбие и дисциплина бе спечелила доверието му. Той бе своенравен и потаен, нетърпелив и песимист. С цялото си същество Надя Онисимовна вярваше, че всъщност е изнервен, защото от години правеше опити, в които ползваше електричество. Още тогава бе започнала да намира извинения за грубото отношение на хората, които обичаше.

— Дори не осъзнават какво ми причиняват. Неуспехът е вирус, който не познавам, нямам защитни сили срещу него.

В дъното на коридора до сивата стена на широката площадка на лабораторията двама мъже от охраната бяха запалили по цигара. Вятърът духаше толкова силно, че димът от цигарите изчезваше мигновено.

— Понякога нощем си мисля, че буболечките ми се смеят, но не мога да ги видя. В сънищата си се разхождам в килерите на съвършено празните къщи. Преди да удари гръм или да почне земетресение, те успяват да избягат. Преселват се на цели армии. Дори сега, докато ние си говорим, са някъде наблизко. Въобщо не стоят на едно място.

Точно седмица след този ден го намериха мъртъв в дома му. Хванал го е ток, сигурно от разсеяност... „Добре, че си отиде навреме — мислеше си Надя Онисимовна. — Добре, че не видя какво се случи с лабораторията.“ Най-напред спряха опитите заради финансови затруднения, след което съкратиха много хора. Надя Онисимовна също бе потърпевша от цялата бъркотия. Когато се запозна с Метин Четин, беше безработна от осем месеца.

Метин Четин бе истинска досада, последният тип мъже, в които една жена би се влюбила. Ала Надя Онисимовна имаше толкова нищожен опит с мъжете, че след като изкара часове наред с него, не можа да забележи, че срещу нея седи точно този тип мъж. През въпросната нощ за първи път отиде на дискотека. Смая се от изумителните ѝ размери, от страхотната навалица и нестихващата врява. Започна да ѝ се повръща от алкохола, който погълна, и съвсем не бе в състояние да забележи каквото и да е. Отиде случайно по настояване на своя приятелка. Замъкна се с надеждата, че в края на вечерта ще може да ѝ поиска пари назаем. Метин Четин беше сред група бизнесмени от Истанбул. В десетата минута от запознанството им, преди Надя Онисимовна да разбере какво става, те събраха масите. Мъжете се присъединиха към жените и поръчаха огромно количество алкохол. Докато всички се забавляваха и се смееха за щяло и нещяло, тя стоеше, свита в ъгъла, и пи толкова много, колкото никога през живота си. Малко по-късно, когато всички се спуснаха по двойки към дансинга, забеляза, че един мургав мъж остана на мястото си, притеснен като нея. Усмихна ѝ се. Тя също му се усмихна. И двамата се окуражиха и си казаха по нещо. Говореха ужасен английски. Но английският е единственият език, който дори да не владееш, при малко повече търпение стигаеш до убеждението, че можеш да говориш. Така,

с надеждата, че думите все отнякъде ще се появяват, Надя Онисимовна и Метин Четин въртяха очи, щракаха с пръсти, рисуваха с ръце въображаеми картини, драскаха по салфетките разни неща, започваха да се кискат, а от смеха се поотпускаха, клатеха глави, ококорваха очи и дълго разговаряха.

— Готова съм на гладен стомах да облизвам препълнен пепелник, но не и да се омъжа за турчин.

— Можеш да облизваш каквото си щеш — рече закачливо Надя Онисимовна. — Устата не се замърсява от това, което влиза в нея, а онова, което излиза от нея, замърсява човека.

Леля й бавно разбъркваше зеленчуковата супа:

— Стига си ръсила из кухнята ми Христови учения все едно са афоризмите на злощастния професор — каза леля й, докато духаше супата в дървената лъжица, преди да я опита.

— Нищо не знаеш за тях — промърмори Надя Онисимовна и вдигна рамене. — Това са само предразсъдъци...

— Бъди сигурна, зная това, което трябва да знам — каза леля й. Взе щипка сол и я поръси над тенджерата. — Ако не си бе губила най-хубавите си години да гониш мухите след разни манияци, сега щеше да знаеш колкото мен.

Издърпа една табуретка до печката и подрънквайки с гривни, продължи бавно да разбърква супата. Имаше разширени вени и краката така я боляха, че не можеше да стои права повече от десет минути.

— Сигурно поне знаеш, че турците не пият вино — рече с глуповато изражение. Трудно е да се каже кое я притесни повече — разговорът, който водеха, или супата, която още не бе почнала да къкри.

Надя Онисимовна се впусна да защитава бъдещия си съпруг, който в дискотеката смесваше уиски с бира, че и с водка. Но пропусна да спомене какъв бе крайният резултат.

— Уиски, водка. Пият ли вино, това ми кажи. Не пият! Нали ако пиеха, като превзеха Завегород, нямаше да отидат на чешмата на Мъдреца Леон и да я сринат. Три столетия наред от нея е текло вино. Но като превзели града, турците я изравнили със земята. Защо са

потрошили хубавата чешма? Защото вместо вода е текло вино. С брадви разбили стената на чешмата. Идиоти! Решили, че зад тази стена има изба с бъчви, пълни с вино. И знаеш ли какво излязло оттам? Една чепка грозде. Чуй ме добре, Надя, една чепка грозде. И така никой не разбра как сто години от чешмата е текло вино само от една чепка грозде. А онези, като видели чудото, какво направили? Срутили стената, разбили чешмата, разкъсали дори чепката грозде. Не уважават виното, не уважават нито светите неща, нито мъдреците. — Размаха дървената лъжица към племенницата си. — Жените и без това не уважават!

Когато пристигна в Истанбул Надя Онисимовна нямаше никакви очаквания за средата, в която щеше да живее. Въпреки всичко, когато дойде в Двореца на бълхите, бе разочарована. Апартаментът не беше по-стар от онзи, в който бе живяла досега. Напротив, беше горе-долу като него. Всъщност проблемът бе точно в еднаквостта. Когато човек отиде на ново място и там завари бледо копие на предишния си живот, се чувства огорчен. При това наблизко нямаше плаж, нито пък очакваха на работа чужденка ентомолог. Истинският проблем обаче бе самият Метин Четин. Бе я излъгал, при това сериозно. Нямаше дори сваятна работа. Изкарваше прехраната си като дубльор във филми, които излъчваха по телевизионните канали. Освен това от време на време по-заможните семейства го канеха на годежи, на обрязване на синовете им, на рождени дни, където разиграваше за децата куклената пиеса „Карагьоз“. Държеше куклите в кехлибареножълтата си чанта с лоша миризма. Напоследък обаче Дворецът на бълхите миришеше толкова нетърпимо, че ужасната смрад, която се носеше от кожата на чантата, бе нищо в сравнение с вонята на боклук из целия блок.

Много скоро Надя Онисимовна щеше да разбере колко много се заблуждаваше леля й. Метин Четин се наливаше с огромни количества евтино вино, за което вълшебните гроздови зрънца на Мъдреца Леон изобщо нямаше да стигнат. Когато беше пиян, ставаше проклет и проваляше работата си. Забравяше текста или героя, когото дублираше, а понякога персонажите в куклените представления псуваха и говореха на жаргон. Когато ходеше на сватби, изпиваше всичкия алкохол, до който успяваше да се добере. Затова до края на деня винаги

предизвикваше някаква неприятност. Веднъж от устата на Хадживат^[1] пред всички гости се посипаха ужасни подигравки по адрес на бъдещия зет и настана страхотна олелия. Оттогава свидетелите на резила му не се осмелиха да го повикат отново и той бе принуден да си търси работа другаде.

И все пак Надя Онисимовна не се върна в родината си. Остана в Двореца на бълхите. В началото мислеше, че докато си намери работа, временно ще бъде домакиня, ала така и не разбра колко бързо се примири с това положение. Един ден се зачете в поканата за сватба, която бе изпратена вкъщи. „За нас ще бъде удоволствие Метин Четин и ЖенамуНадя да ни удостоят с присъствието си в най-щастливия ни ден.“ Вгледа се в поканата с празен поглед. Не пишеше Надя Онисимовна, нито Надя Четин, а ЖенамуНадя. Стана ѝ страшно обидно и все пак не направи нищо, за да промени живота си. Дните течаха еднакви все едно бяха размножени на ксерокс. Готвеше, чистеше, гледаше телевизия, разглеждаше стари снимки, правеше и нещо друго, което другите домакини не умееха — фенери от картофи, които светеха без ток. Така професор Кандински и проектът „Теория за видовете, минаващи през прага“ бяха останали в един друг живот.

— Защо не мога да си спомня миналото? Щеше да е добре да знам коя съм. Защо не мога да си спомня, защо? — изстена Лорета, докато си играеше с маргаритката в косите ѝ.

— Не търсиш в правилното чекмедже, мила. Погледни в по-долното, в по-долното — извика ЖенамуНадя, без да забележи, че повтаря движението от екрана, въртейки в ръка поредния картофен фенер. Внезапно чу шум откъм вратата. Връщаше се. Днес бе подранил. Щеше да хапне, после да поспи, а привечер да вземе ужасната си чанта и отново да излезе. Не се знаеше кога ще дойде и кога ще излезе. Но когато и да се прибереше, никога не звънеше, отваряше внезапно вратата и влизаше. Докато ключа се завърташе в ключалката, ЖенамуНадя грабна дистанционното и в последния момент успя да смени канала. Когато вратата се отвори и Метин Четин се появи на прага, вместо Лорета на екрана се приготвяше вкусна храна. Една жена с широко чело, приятно лице и непочистени мустаци, опитваше огретена със спанак, който току-що бе извадила от фурната.

[1] Един от героите в куклената пиеса „Карагъоз“. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №1: МУСА, МЕРЙЕМ, МОХАМЕД

Мерйем бе напрегнала слух към вратата, тъй като очакваше завръщането на Мохамед от училище. Обгърна огромния си корем с луничавите си ръце и въздъхна. И днес бе успяла да изпрати сина си на училище, но кой знае в какво състояние щеше да се прибере. В началото, още щом се върнеше у дома, Мохамед разказваше всичко, което през този ден се бе случило в училище, и хубавото и лошото. С времето стана мълчалив, затвори се в себе си и нищо не разказваше. Мерйем чуваше това, което разказваха уплашените му очи, разпраната му престилка, чиито копчета висяха полускъсани, огромните синини, които се появяваха тук-там по ръцете, челюстта и около очите му. Това бяха все неща, за които синът ѝ не говореше. Колкото повече се слушваше, толкова повече се съкрушаваше. Мисълта, че някой, независимо дали дете, или възрастен човек, може да вдигне ръка срещу сина ѝ, направо я убиваше. Дори собственият му баща не бе му посягал. Единствено Мерйем, единствено тя понякога, когато нервите ѝ не издържаха, призоваваше Всевишния и шамаросваше любимия си син; от време на време го щипеше, но това беше съвсем различно. А и откакто разбра, че другите го тормозят, се въздържаше от подобни методи на възпитание. Само като си представяше, че хорските деца бият единственото ѝ чедо, изгубваше ума и дума. В началото си мислеше, че става въпрос за спречкване между децата, но ето, че минаха седмици, дори месеци, а краят на този тормоз не се виждаше.

Това, което смазваше Мерйем, бе не толкова фактът, че връстниците на сина ѝ го бият, а това че виждаше с очите си как той свиква да бъде тормозен.

Беше ѝ ужасно трудно да разбере защо приятелите на Мохамед го малтретират. Едва ли защото бе син на портиер. Разпита всички наоколо, роднините и приятелите на портиерите, които работеха наблизо, и разбра, че не им се случват такива ужасии, че децата им съвсем спокойно си ходят на училище. Тогава защо? Мохамед не бе нито по-пълен от останалите деца, нито по-грозен, нито по-глупав. Защо по никакъв начин не успяваше да се противопостави на лошите?

Погледна големия си корем без капчица надежда в очите си. Много добре знаеше, че отговорът, който търсеше, бе на езика й. Причината беше Муса. Казват, че кръвта вода не става. Мохамед беше син на баща си. Не бе наследил дори частичка от мощната осанка на майка си, беше дребничък, късокрак и кльоцав. При все че от години упорито тъпчеше детето, караше го да се храни по пет пъти на ден и въпреки протестите му сутрин го принуждаваше да изяде едно рохко яйце, нищо не се промени. Не напълня, почти не порасна на височина и изглеждаше поне две години по-малък от връстниците си. Вярно, Мохамед по принцип си беше дребничък, само че къщи тялото му изглеждаше по-едро, отколкото всъщност беше. Но откакто тръгна на училище, сякаш се смали от сблъсъка с подигравателните погледи на съучениците си. Когато сутрин обличаше престилката си (два номера по-голяма с идеята, че може бързо да израсте на ръст) и нарамваше огромната си чанта, изглеждаше още по-дребен. Всеки, който го видеше, питаше Мерйем защо е пратила сина си на училище без време. Когато застанеше до връстниците си, ставаше още по-лошо, защото тогава доста по-ясно се виждаше колко е дребен. Той бе най-малкото дете в класа и, разбира се, в цялото училище. Ако това бе всичко, може би Мерйем нямаше да се измъчва толкова. Тя безмълвно подхранваше копнежа си за силен и величествен като вековно дърво син, та щом стисне камък, вода да потича от него; който да умее всичко; хората да треперят от погледа му, но да има добро сърце и когато майка му остарее, да я разхожда навън. Ала Мохамед беше син на баща си не само физически; напоследък бе придобил нови и нови навици досущ като на Муса. От деня, в който се роди, до момента, в който тръгна на училище, дори за миг не се бе отделял от майка си. Колкото до баща си, виждаше не друго, а един непрекъснато спящ човек. А когато излезе изпод крилете на майка си и се потопи в обществото, от никого нищо не възприе и съвсем заприлича на баща си. Всъщност това най-много тревожеше Мерйем. Със сигурност знаеше, че Муса бе успял да намери прехрана и дом в този голям град благодарение на нея. От години той бе оставил всичко в ръцете на жена си и само по тази причина още се държеше на крака. Но дали Мохамед щеше да има такъв късмет? Ами ако не срещнеше такава като Мерйем? Просто нямаш да оцелее в Истанбул, защото щеше да получи още по-жестоки удари от боя, който сега ядеше от връстниците си.

Изскърца със зъби. Вече рядко го правеше, само когато много се ядосаше или напълно се объркаше. Когато беше малка, нощем толкова силно скърцаше със зъби, че събуждаше всички вкъщи. По това време прабаба ѝ все още бе жива. Беше толкова стара и немощна, че напълно се бе отървала както от любопитството, така и от тревожното бързане. Един ден женицата каза Мерйем, че само когато се научи на търпение, ще престане да скърца със зъби. Че в противен случай никой няма да види нищо добро от нея и както днес пречи на съня на близките си у дома, утре ще нарушава спокойствието на хората около себе си. Първо се научи да пълниш „чувала на търпението“. За тази цел трябваше да се сдобие с празен чувал, после да го върже като знаме на пръчка и да го остави някъде нависоко. Мерйем, която тогава бе не по-голяма от Мохамед, с голямо внимание бе изслушала думите на старицата. Без да губи време, изтича в градината, покатери се на покрива на бараката за въглища и с огромни усилия завърза един чувал на дръжката на метлата, която бе чак в другия край на покрива. При всяко подухване на вятъра, щеше задължително да слага в него разни неща. И така лека-полека чувалът щеше да се напълни. Единственото нещо, което Мерйем трябваше да направи, бе да не прави нищо, а просто да чака и докато чака, да не забравя това, което чака. Това се наричаше „търпение“.

Като малка Мерйем бе нетърпелива, имаше буйна кръв също като сина си. Като си навиеше нещо на пръст, измисляше какво ли не, за да свърши по-скоро работата си. Така беше и с чувала на търпението. Всяка сутрин хукваше да подпре стълбата и да провери чувала, и всеки път слизаше натъжена. Тъй като сънуваше това, което не успяваше да свърши през деня, цяла нощ, та до съмване, пренасяше насън кофи, лопати и пълнеше чувал след чувал. Тогава скърцаше със зъби още по-силно и нощите се превърнаха в кошмар за останалите от семейство. Прабаба ѝ ужасно съжаляваше, баба ѝ бе объркана, а майка ѝ — бясна. И трите непрекъснато говореха за пророк Еюп.

Един ден Мерйем не издържа и се развика:

— Добре де, докога?

— Докато се напълни — отвърна прабаба ѝ.

— Докато стане — каза баба ѝ.

— Ще чакаш, докато чувалът се напълни — обобщи майка ѝ.

В това време, тъй като всичко се въртеше около приказките за чувала, баща ѝ не издържа. Изтощен и вбесен от четирите поколения жени вкъщи, с крясъци счупи на парчета дървената стълба. Мерйем обаче не се примири. Две седмици издържа, без да се покатери на бараката и без да провери дали чувалът е пълен. Един ден, докато вкъщи нямаше никого, пренесе кухненската маса в градината и сложи отгоре един стол. След това скочи върху бараката за възглица и пъкна глава в чувала. И ето, че най-последно видя края на това, което близките ѝ наричаха търпение — сухи листа, трънливи храсти, счупени клонки и две умрели пеперуди... Това бе наградата за търпението: шепа тръни и клонки или смъртните рани на пророк Еюп...

Това беше. Реши повече да не проверява чувала и с времето съвсем го забрави. Тя не обичаше да чака. А да чакаш, без да знаеш колко време ще чакаш, бе съвсем непоносимо за нейния темперамент. Ако не беше такава, нямаше да се омъжи за Муса. Щеше да изчака Иса да се върне от Истанбул. От всичките си обожатели него харесваше най-много. Но вместо това взе, че дойде тук, защото бе решила да разгледа града. И се ожени за Муса. За нещастие след пристигането им нещата не потръгнаха както тя очакваше. Като разбра, че Муса изобщо няма да се справи, Мерйем си спомни за чувала на търпението. Не можеше да чака вятърът да го напълни, нито пък Муса да съзрее, а животът да ѝ донесе няколко умрели пеперуди, трънки и счупени клонки. Трябваше да свърши работата си сама, без да чака помощ от някого. След идването си в Истанбул Муса и Мерйем се бяха превърнали в две противоположни течения, досущ като водите на Босфора. Това се отрази дори на външния им вид. Мерйем, която и без друго бе висока и пълна, с годините все повече наедряваше, а Муса подобно на вълнен пуловер, изпран на погрешна програма, се смали на половина.

Мерйем не очакваше нищо от мъжа си. Сама си вършеше работата, а и без това от доста време се нагърбваше и с неговите задължения. Всяка вечер, преди да дойде камионът за смет, събираше пликите с боклук, оставени пред апартаментите, а сутрин разносяше хляба и вестниците. Сутрешните си задължения изпълняваше по-рано, за да ѝ остане време да приготви Мохамед, а и за да си гледа на кафе. Никога не започваше работа, преди да си изпие кафето, а когато я започнеше, не спираше току-така. Чистеше пет апартамента в Двореца

на бълхите. Всеки делничен ден ходеше в някой от тях. Макар да бе влязла в петия месец, изпълняваше съвестно всичките си задачи. Единствената разлика бе, че се качваше по-трудно по стълбите. Енергията ѝ бе досущ като килограмите ѝ — колкото и да тичаше насам-натам, никога не намаляваше; като вечен двигател тя сама завърташе своето колело.

Понякога си мислеше, че ако не беше Муса, щеше да се справя по-добре с живота. Разбира се, ако научеше, че го е блъснала кола, щеше да се поболее от тъга, но животът ѝ нямаше да се обърне с главата надолу. Ако обаче някой кажеше на Муса, че Мерйем е прегазена от кола, щеше да бъде смазан и никога нямаше да се съвземе. Мерйем знаеше, че не трябва да мисли за подобни нещастия, но не успяваше да се въздържи. С напредването на бременността не можеше да контролира лошите си мисли, които маршируваха в съзнанието ѝ. Обземаше я страх от всичко, сънуваше кошмари, събуждаше се със сърцебиене и непрекъснато се притесняваше, че ще се случи нещо лошо. Както навремето не бе дочакала чувалът на търпението да се напълни, така сега нямаше намерение да стои и безропотно да чака да я сполети беда. Затова преди раждането взимаше мерки. Вместо да се скитат по села и паланки, изследователите, които проучват традициите и обичаите, свързани с раждането в Турция, трябваше да попаднат на Мерйем. Тогава много по-евтино и без усилия щяха да подготвят докладите си.

Мерките, които Мерйем взимаше, бяха основно три: Първо, със сигурност да не прави това, което не трябва да се прави. Второ, когато прави каквото и да било, да бъде внимателна. Трето, да прави само това, от което има полза.

Нещата, които категорично не трябваше да прави, нямаха нужда от коментар. Човек не трябваше да реже ноктите си нощем, нито да гадае сънищата си. И без друго не можеше да ги прозре на дневна светлина, камо ли да го прави посред нощ. Мерйем режеше ноктите си през деня и никога не ги оставяше просто така. За да бъде сигурна, че няма да попаднат в нечии ръце, винаги ги хвърляше в тоалетната и задължително пускаше водата по два пъти. Често проверяваше четката си за коса, внимателно събираще космите, които оставаха по нея, увиваше ги в хартия и ги изгаряше в банята. Ако случайно съзреше свой косъм извън дома си, веднага го взимаше и го слагаше в пазвата

си. На тема коса и нокти бе особено чувствителна, защото вярваше, че когато човек предаде богу дух, тези две неща продължават да живеят независимо от тялото, на което принадлежат. Освен това не трябваше: да взима нож от ничия ръка; да оставя отворена ножицата; да споменава името на жив човек, когато минава край гробище; да не споменава животни в стаята, където е Коранът; да си тананика, когато нощем ходи до тоалетна; да си отваря устата, когато не е необходимо; да оставя мравките да си живеят... Списъкът ѝ ставаше все по-дълъг... В него специално внимание бе отделила на майчинството. По време на бременност и в периода след раждането жените трябва да се пазят; плацентата непременно трябва да бъде заровена в земята. Когато Мохамед се роди, Мерйем така и не можа да убеди в това младия недружелюбен доктор с очила и благодарение на една много мила акушерка плацентата ѝ бе заровена както тя искаше. Колкото до смъртта, бе също толкова чувствителна. Когато посещаваше някой болен, който беше в битка със смъртта, го наричаше с най-различни имена, та да заблуди Азраил^[1]. А когато все пак болният си отидеше от този свят, настояваше дрехите му да бъдат дадени на непознат вехтошар. Ако за беда някой кажеше две-три мили думи за покойника, Мерйем взимаше дрехите на горкия човек и ги даваше на друг вехтошар.

Цялата работа бе, че вехтошарят трябваше да бъде непознат. Ако някой видеше в ръцете му вещ, в никакъв случай не трябваше да знае от кой мъртвец е. И през ум не трябваше да му мине, че някога е принадлежала на друг човек. Онзи, който даваше вещите, трябваше да забрави тяхното минало, а онези които ги купуваха — никога да не разберат на кого са принадлежали. Именно вехтошарят отърсваше старите вещи от спомените и от тъжните последици, та от тях да се родят нови, от смъртта да покълне живот. Ако някой попита Мерйем кои са свещените професии, преди лекарите и учителите щеше да посочи вехтошарите. Разбира се, тя не искаше някой ден Мохамед да стане вехтошар. Но изпитваше умиление към тези хора, които мятаха вещите в количка и ги занасяха далеч от разпиляното гнездо, а от далечните места носеха други и по този начин смесваха в едно останките от седемте тепета на Истанбул и от пъстрите общности, които го обитаваха.

Когато човек правеше нещо, което не можеше да избегне, на всяка цена трябваше да вземе мерки. Например не биваше да шие дреха, докато е на нечие тяло, но ако все пак бе наложително, трябваше да използва някакъв предмет, за да спре предизвестие за нещастие, което носеше иглата. Затова, ако зашиваше нещо, както е на гърба на някого, Мерйем слагаше в устата си дървена лъжица, а ако нямаше лъжица, я заместваше с кърпичка. Ако пък се счупеше огледало, веднага купуваше ново, след което го разглобяваше, за да може нещастие от счупеното огледало да се разпадне и изчезне, а после счупваше и него. И тъй като вярваше, че не е на добро, човек често да гледа собствения си образ, единственото огледало, което имаха вкъщи, бе обърнато към стената. Да не говорим за вратите, през които, минаваше с особено старание. Дори гробищата не я стряскаха толкова, колкото праговете на вратите. Не само че не искаше да стъпи на прага, но дори не го докосваше. Правеше възможно най-голямата крачка и влизаше първо с десния крак, като внимаваше да не обърка кое е дясно, кое — ляво. Когато се хранеше, откъсваше парченце хляб и го оставяше от дясната страна. Този залък бе предназначен за завистливите хората с лоши очи. Винаги вършеше мръсната работа с лявата си ръка, а когато на улицата някой я заговореше, тя се обръщаше надясно. Простираше прането си като старото писмо — от ляво на дясно, а сутрин, като ставаше от леглото, непременно тръгваше надясно. Това означаваше, че Муса бе принуден да става наляво, но стига да не го събудеха, всичко това въобще не го интересуваше.

По цял ден Мерйем търсеше предзнаменования и знаци. Ако дясното ѝ око трепнеше, това бе знак за добро, но затрепкаше ли лявото, веднага я обземаха съмнения. Беше сигурна, че, когато дясното ѝ ухо звънти, ще чуе добра новина. Ала щом зазвънтеше лявото, започваше да се притеснява за съдбата си. Определено знаеше, че когато човек го сърбят ходилата, ще тръгне на път, когато го сърбят дланите, че ще получи пари, почесването на врата е знак, че ще изпадне в безизходица, ако пък изведнъж цялото тяло настръхне, значи онези, които искат да си добре, мислят за теб. Дори листенцата чай... Да, ако в чая има листенце, което не е минало през цедката, Мерйем си мислеше, че този ден ще им дойде неочакван гост. По вида на листенцето се опитваше да разбере кой ще бъде гостът, а по цвета — да разпознае намеренията му. Ако след полунощ чуеше кучешки вой,

това не беше на добро, означаваше, че много скоро от някой дом ще изнесат мъртвец. Но откакто в апартамента отсреща заедно с кучето си се нанесе онзи грозник, дето бе кожа и кости, не беше толкова сигурна по този въпрос.

Когато не можеше да си обясни нещо, си гледаше на кафе, за да види неприятностите, с които би могла да се сблъска. Сутрин пиеше кафе заради гадаенето, а вечер — за добро настроение. От известно време имаше навик вечер с кафето да пийва три чашки бананов ликьор. На това преди няколко месеца я научи метресата от апартамент № 8. В дома на младата жена редом с най-различните шишета със зехтин имаше какви ли не ликьори. Тя предложи на Мерйем да опита от всички. Ликьорът от малини не беше лош, а пък ментовият оставяше в устата приятно усещане за прохлада. Ала като банановия ликьор нямаше втори. После се притесни, защото за първи път в живота си пи алкохол. Можеше да навреди на бебето. Метресата, която си мислеше, че Мерйем се въздържа, за да не извърши грях, се засмя, а после я попита:

— Ликьора за алкохол ли го броиш?

Това уточнение допадна на Мерйем, защото ликьорът не се смяташе за алкохол.

— Щом ти харесва толкова много, вземи банановия ликьор вкъщи — рече метресата. Нали нейният човек ѝ носеше нови и нови. Мерйем го бе виждала няколко пъти. Беше на годините на баща ѝ, при това женен мъж. Нищо не ѝ каза. Не се бъркаше в тези работи.

Но колкото и да искаше да стои настрана, имаше неща, от които не можеше да избяга. Като уроките например. Приличаха на ехо. Както хората не могат да разберат откъде идва ехото, което чуват в някоя долина, така е трудно да се проследи откъде идва урочасването. Понеже си мислеше, че атаката може да дойде отвсякъде, бе накичила цялата къща с предпазващи от уроки предмети. По стените висяха сини маниста, написани молитви, подкови, степни седефчета. По възглавниците, зад вратите и най-вече по джобовете на Мохамед ръсеше кимион, светена вода, буци сол; редеше из стаите изсъхнали коруби от костенурки, крака от раци, диви кестени, бадеми, фурми, муски, написани на хартийки, на медни плочки, на животинска кожа. Както Муса, така и Мохамед бяха свикнали да живеят сред нови и нови придобивки и купища често сменящи се допълнения. И въпреки това

страхът на Мерйем от лоши очи ни най-малко не намаляваше. И щом усетеше някакво притеснение, в който и да е час на деня, в стомаха ѝ засядаше буца. Тогава веднага ставаше и счупваше някоя чиния в банята. Ако докато сипваше чай, чашата се спукаше, веднага решаваше, че са урочасани и на бегом отиваше и насипваше сол над огъня. Когато срещнеше хора, чиито очи не ѝ харесваха, или пък усещаше безпокойство в погледите им, тихомълком закриваше с ръце лицето на Мохамед. Ако през това време Мохамед не беше с нея, затваряше очи и си го представяше. Щеше да се пръсне от страх, че някой ще урочаса сина ѝ, и също както правеха костенурките с яйцето си, не искаше нито за миг той да изчезва ОТ погледа ѝ. Още от бебе се разхождаше с муски по фланелките и кимион в джобовете. Сутрин, когато се събудеше, Мохамед намираше под възглавницата хартийки, изписани с разхвърляни насам-натам букви. На всеки десет дни се пъхаше под покривка, която четири жени държаха от четирите ѝ страни, и там му се лееше куршум. Ето така живееше Мохамед. Беше съгласен с всички тези неща, стига да не го караха да яде яйца.

От шестмесечен, докато стана на шест години, всяка сутрин изяждаше по едно рохко яйце. За Мохамед, който някак превъзможваше и това, имаше нещо още по-лошо, а именно, че задължителните яйца, които до дъно изгребваше с лъжицата, бяха използвани за нещо като писмено назидание. Когато по черупката нямаше и следа от яйцето, той я даваше на майка си. Тя взимаше химикалка и пишеше върху черупката: „Вчера Мохамед излъга майка си, но повече няма да прави така“, „Вчера Мохамед не искаше да изяде яйцето си, но повече няма да прави така“, „Вчера Мохамед напсува леличката, която му лееше куршум, но наистина повече няма да прави така“... Тези черупки, изписани с изречения, които винаги започваха по подобен начин и завършваха със съжаление, бяха хвърляни на птичките. Те трябваше да ги занесат на два ангела, които записваха в небесния тефтер всички грехове и добрини, които се извършват на земята. Чак до деня, в който тръгна на училище, всяка сутрин преди закуска Мохамед тихичко се приближаваше до прозореца, като се опитваше да открие крилатите доносници. Ала всеки път единствените птици, които виждаше, бяха цвъртящите врабчета, които кацаха по клоните на коприненото дърво в градината, или грозните гарги, които безстрашно подскачаха по тротоарите. А от вътрешната страна на прозореца на апартамент № 4

имаше жълто канарче в клетка, но то не можеше да разтвори крила, а камо ли да полети.

Мохамед подозираше чайките. Те се струпваха до оградата на градината и ровеха в торбите със смет. Рееха се във влажния дъх на южния вятър и се спускаха над боклука. Когато в розовите им човки попаднеше тлъст донос, започваха да крякат от удоволствие и се издигаха в синевата. Нощем се събираха под стрехите и гледаха греховете, които се извършваха в апартаментите. За разлика от баща му, чайките никога не спяха.

[1] Архангелът, който взима душите на умрелите. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №2: СИДАР И ГАБА

Отвори вратата начумерен. Щеше да се пръсне от яд не защото изпитът по анатомия мина зле, а защото съвсем съзнателно, макар да знаеше, че няма да се справи, се яви на изпит. Съжаляваше, че сутринта, когато се събуди и разбра, че часовникът няма да звънне, не пъкна глава под възглавницата да си доспи, а изхвърча като торпила от къщи. На всичко отгоре даде пари за такси. И още повече съжаляваше, че след изпита се присъедини към колегите си, които се бяха събрали на групички и разпитваха всеки как е отговорил на въпросите. Приличаха на ято гълъби, струпали се над жито, и в един глас безпощадно нападаха преподавателя и университетската система. За жалост не успя да им се изплъзне и целия ден изкара в бърбрене по кафенетата. Беше го яд за енергията, която така разточително бе изхабил. Защото за Сидар енергията бе нещо ограничено, което съхраняваше в шишенце с капкомер като лек за очи. Всеки ден изразходваше само по две капки: едната сутрин, за да си отвори очите, а другата вечер, за да заспи.

Сутринта затвори външната врата след себе си, без да включи лампата в хола, и сега изведнъж се озова в непрогледен мрак. Понеже изхвърча набързо и беше притеснен, по всяка вероятност бе забравил да дръпне пердетата. Пък и да не беше забравил, нямаше да има кой знае каква разлика. Всъщност малките прозорци бяха на нивото на градината и в този нисък и тесен приземен апартамент влизаше малко светлина. Неясно защо някой малоумник бе решил да сложи копчето за осветление на два метра от входната врата; сипейки ругатни, опипа стената и направи крачка напред. Точно в този момент усети движение зад гърба си и нещо грамадно с цялата си тежест се стовари върху него. Сидар загуби равновесие и залитна напред. С трясък удари главата си в дебелия тръба, която минаваше през средата на хола. Обезумял от страх, откри копчето за осветлението... и вбесен, се втрени в Габа. Ала той вече бе взел това, което искаше — преполовения геврек от джоба му — и сега доволно и щастливо си хапваше.

Излегна се на канапето и започна да разтрива главата си. Холът служеше за спалня, кухня и кабинет едновременно. Тъй като точно през средата минаваше мръсна жълта тръба, която беше на нивото на главата му, непрекъснато се удряше на едно и също място. Сутринта в бързината, докато се оправяше, се случи същото, а ето и сега пак се удари. Ако продължаваше така, със сигурност щеше да му излезе цицина. За щастие, щом легна на канапето, ядът му се стопи. Обичаше да си стои вкъщи. Обичаше своя дом, защото в него се изолираше от шумотевницата в Истанбул и си отдъхваше, без да бъде притесняван от каквото и да било. Също както Габа правеше, щом заситеше глада си.

В късния следобед покоят в апартамент № 2 се възцаряваше напълно. Всеки ден в тези часове на деня непоносимият шум отвън поглъщаше Двореца на бълхите. Досадните клаксони на автомобилите, заседнали в задръстване, врявата на пешеходците, виковете на децата, които си играеха в парка, се смесваха с подвикванията на уличните продавачи. През прозорците, под вратите, през пролуките в стените, шумът се процеждаше като отровен газ и завладяваше апартаментите в блока. Не стигаше само до неговия дом. Не само шумът, но и летните горещините не проникваха в апартамент №2. Докато другите жилища изгаряха от жегата през лятото, тук слънцето едва се промъкваше през прозорците и беше прохладно като в изба. Нещо повече, дори миризмата на боклук, която обитателите едва понасяха, се усещаше най-слабо.

Работата беше там, че когато Дворецът на бълхите бе строен, апартамент №2 не беше предвиден за жилище, а за склад. Всъщност след смъртта на собственика от апартамент № 10, чиято дъщеря бе поела грижата за сградата от Париж, това място бе оценено подобаващо. По време на настъпилите неуредици всички струпваха в приземното помещение неизползваните си вещи, така че дълго време никой не можеше да го ползва. Накрая, в резултат на разпореждане от Франция, то бе дадено под наем на половин цена. От този ден до днес тук намираха подслон най-различни хора, но всички те имаха нещо общо помежду си — бяха ергени и нямаха пари. Сред тях бе един говорител, който четеше новините по местното радио, и три пъти на ден се тъпчеше с пилешки дюнери; един ужасно тъжен счетоводител, който бе допуснал най-добрият му приятел да задигне всичките му пари от банката, че дори и жена му; един дезертър от армията, който

на кандил^[1] и рамазан^[2] байрам усилваше звука на телевизора и слушаше молитви; едно подобие на мъж, чиято работа никой така и не разбра, пък и не намери смелост да попита, и един симпатичен художник, който използваше апартамента за ателие и гледаше през прозореца коленете, прасците и обувките, които рисуваше. След това в апартамент №2 се нанесе Пророка на Котките, който бе оставил след себе си ужасна миризма.

След Пророка на Котките тук се нанесе Сидар заедно с кучето си санбернар. Всъщност, тъй като за разлика от предишните наематели той нямаше почти никакви вещи, апартамент № 2 в момента бе по-празен от всякога.

Габа беше странно куче. От онези, дето могат с километри да вървят без храна и вода и да намерят пътя за дома; дето отдалеч надушват опасностите и предупреждават своите стопани; дето откриват скрити в тайници наркотици и спасяват останали под отломките хора; дето са верни приятели на децата, на слепите и на всички, които имат нужда от помощ. Ако имаше нещо на този свят, на което не можеше да издържа, това бе гладът. Имаше бездънен стомах и неутолим апетит. Дори един час да останеше гладен, започваше да гризе всичко наред независимо дали бе учебник по анатомия, дървен стол или пластмасова кофа... Беше готов на всякакви номера, само и само да получи още малко храна. А когато успееше да постигне това, което искаше, и поне малко да напълни бездънния си стомах, не оставаше и помен от предишната му енергичност. Лягаше в някой ъгъл и не мръдваше оттам сякаш бе пълно с дунапен плюшено мече. Не проявяваше и грам ентузиазъм за друго, освен за ядене, затова не обичаше да се разхожда навън, нито да си играе с пъстрите, цвъртящи кучешки играчки. По едно време Сидар се усъмни, че с годините Габа е оглушал, но като видя, че с лекота чува потракването на сухата храна в паничката, металния звук от отваряща се консерва, стъпките на Мерйем, която сутрин носеше хляба, и други подобни звуци, разбра, че напразно се тревожи.

Не можеше да му се сърди. Дори дълбоко в себе си чувстваше вина за създалото се положение. След като бе натикал внушителното си куче от планините Юра в един от най-населените квартали на Истанбул, в един ужасно овехтял апартамент на приземния етаж, нямаше право да очаква от него нормално поведение. Освен това

подозираше, че вината за състоянието на кучето е само негова. Преди време на шега му даваше гевреци с маково семе и кексчета с хашиш само за да опита. После видя, че е пристрастен към този вкус, и се наложи непрекъснато да го снабдява с тях. Гризеше го съвестта и заради дима, който кучето дишаше по цял ден.

За Сидар Габа бе единствен и неповторим. Всъщност в апартамента имаше от всичко по един екземпляр. Един Габа, един Сидар, един компютър, едно канапе, един стол, едно кресло, една маса, една лампа, една тенджера, една чаша, една чиния, една вилица, една книга, един диск, една запалка, един чайник, един чаршаф, един молив... Ако някоя вещь вече бе овехтяла, книгата бе прочетена, а дискът — втръснал до смърт, се появяваше нещо ново, а старото на мига бе изхвърляно или изгризано от Габа.

Ала скромната обстановка в жилището внезапно свършваше като отрязана с нож... до тавана. Сидар беше накачил всевъзможни черно-бели снимки от списания; някои писма от майка му и баща му; „Моята погребална церемония“ от Назъм Хикмет; събраните оттук-оттам фензини; фензина, който самият той бе направил; плакати за поредицата „Мишката — разказ на един очевидец“ на Арт Шпигелман; огромен постер на Дед Кенедис, както и една доста стара снимка на ресторант, използвана за корица на менюто. Когато дойде в Истанбул, Сидар няколко пъти посети ресторанта, а после, когато свикна с разликата в цените между Турция и Швейцария и установи колко е скъпо, не стъпи повече там. Имаше снимка на кораб, плаващ в непрогледна мъгла; скъсани страници от поредицата „Ватман: Черният рицар“, черна рекламна тениска от турнето „Предпоставка за омраза“ на Ved Religion, афиш от кампанията срещу наркотиците, на който с хапчета бе написано „Животът ми можеше да бъде по-различен“; снимки на Габа като кутре; увеличено копие на „Демонът идва“ на Гоя; изсъхнал бръмбар; колаж с цитати от есето на Чоран на Майстер Екхарт; рисунка на Хигия — богинята на здравето, със закръглени гърди, меко коремче и праметната през врата ѝ змия от „Кадиш и други стихове“ на Алън Гринсбърг и табелка с надпис „Културният човек не плюе по земята. Ти също не плюй!“ която посред нощ с триста зора бе изкъртил от една стена; снимки на Витгенщайн, направени малко преди смъртта му, избеляла снимка на Ото Вайнингер; афиш, на който Спайдерман наблюдава света от кулите на Световния търговски

център, и снимка на втория самолет, който се заби в кулата през септември на 2001 година; текста на песента на This Mortal Coil^[3]; автопортрет на турския философ Незин Тефик с надпис „Нищо“; изрезки от вестниците с мнения за Роби Фаулър; протокол от изпита за семестъра, на който върху името на учителя му по анатомия с червена химикалка пишеше „Ела и ме виж“; избеляла разпечатка на „Зороастър вижда тоя призрак в градината“ на Леонара Карингтън; рецепти за лекарства, кутийки от ксанакс; реклама с надпис „Не рискувай бъдещето на сина си. Обрязването трябва да се прави прецизно. Ние сме най-добрите!“ Най-отгоре имаше снимка на разрешителното на сунетчицата с гъсти мустаци и свъсени вежди (бе видял рекламата, докато се разхождаше из Фатих, и понеже не успя да я откъсне, без да я съсипе, се сдоби с нея на споменатия отдолу адрес); обложките на касетите, на които бе записвал филми; снимката на влака, който през февруари 2003 в Египет стана гроб на 400 човека и се превърна в пепел, кости и катран; нотите от „Московски дневници“ на Валтер Бенямин; репродукции на графиките от „Песни на невинността“ на Уилям Блейк; селчукски комикси от „Маниер дьо воар“^[4]; снимка на Фройд; картички от Лисабон; картички от Истанбул; семейна снимка отпреди тринайсет години на гарата в Хайдарпаша; листчета с важни телефони или задачи; сребърен медальон с прозрачен камък, подарък от Натали, на която бе втръснало да го обича, макар че на него не му бе втръснала любовта ѝ.

Когато Сидар се пренесе тук, като всички жители на града бе украсил стените с любимите си снимки и плакати. Ала мястото им там се оказа напълно неподходящо. По време на пътуването от Швейцария до Турция, Габа стоеше завързан във вагона. Започна да вие сякаш съдираха парчета от плътта му, страдаше ужасно и въпреки че през десет минути Сидар му даваше храна, въобще не миряса. В момента, в който стъпи в Истанбул, Габа напълно се сащиса, не знаеше накъде да гледа и кого да лае, изнерви се до крайност. Накрая, когато се озова в това тясно жилище, дали от глад или от тъга по родината, започна да се хвърля по стените, да дъвче всяко късче хартия, до което успяваше да се добере. Сидар бе принуден да реагира на неговите изблици и понеже нямаше избор, започна да закача снимките и афишите малко по-нагоре. Всъщност „малко по-нагоре“ не бе достатъчно високо за Габа, тъй като изправен надвишаваше представите за среден ръст в

Турция. И така всички снимки и афиши, спасени от остриите зъби на Габа, приличаха на бежанци, които се спасяват от ужасите на войната — изкачваха се все по-нагоре и по-нагоре, накрая преминаха граничната стена и се настаниха на тавана. Сидар бе толкова доволен от неочакваното обновление, че с времето натъпка до пръсване горната част на жилището с всякакви предмети и надписи, които бяха привлекли вниманието му. Тази какофония, която пълзеше като бръшлян и все повече се разрастваше, бе започнала да пуска разклонения към кухнята и тавана на банята.

Сидар сви една цигара, опъна се на канапето в хола, и с часове лежа така с поглед, закован в тавана. Докато димът нахлуваше в кръвта му, таванът сякаш оживя. Черно-белите снимки на Витгенщайн станаха цветни, а лицето му заприлича на домати; миниатюрните фигури от селчукските комикси се размърдаха и с отскок започнаха да се разхождат по тавана; Спайдерман спускаше тънко въже и непрекъснато се катереше и слизаше по него; сиянията в графиките на Блейк просветваха сякаш предаваха кодирано съобщение; плешивият чародей на Карингтън се изгубваше в собствения си образ и изчезваше; демонът на Гоя сваляше белия чаршаф и показваше лицето си; на устните на изкусния сунетчия се появяваше коравосърдечна усмивка; гърдите на Хигия трепетно се раздвижваха; лицата на снимката от Хайдар паша постепенно се изличаваха. Скоро Сидар усети, че кръвта от вените и двете капчици енергия изтичат от тялото му и се остави на вълните на опиянението. В такива случаи Габа идваше и се свиваше в краката му. Така обитателите на апартамент №2 ставаха едно цяло и се потапяха в съвършен покой.

Имаше едно-единствено нещо, за което Сидар мислеше с наслада — смъртта. Не го правеше съзнателно. Мислите сами нахлуваха в главата му. Изборът не беше негов, беше си такъв още от дете. Не смяташе смъртта за толкова страшна, че да се натъжи, нито пък толкова тъжна, че да се страхува. Само се опитваше да разбере какво всъщност представлява. При всяко запознанство най-напред го интересуваше какво мисли другият за смъртта. Дали се страхува от смъртта; дали неочаквано е загубил близък; дали е бил свидетел на смъртта на непознат; дали го завладява усещането, че може да убие някого; вярва ли, че има друг живот? Въпросите напиреха, ала той не ги задаваше. Много отдавна бе разбрал, че трябва да си държи езика

зад зъбите. И все пак това дали някой обича, или не определена жена; дали се чувства добре и нечий дом, струва ли си да коментира автора на книгата, която бе прочел; харесал ли е някой герой във филма, който е гледал; как оценява песните, които е слушал... зависеше изцяло от отношението на човека към смъртта и от представите му за това как ще умре. Сякаш щеше да цени повече някой безнравствен тип само защото е умрял красиво или пък да презре някоя възвишена личност, понеже смъртта ѝ е била обикновена. Тъй като любопитството разпалваше желанието му за знания, а знанията подклаждаха интереса му, той притежаваше изумителен архив за смъртта в съзнанието си. Не забравяше как и къде са починали героите в романите, филмовите звезди, световните и местни герои, философите, учените, поетите и особено убийците. В резултат на този странен интерес учителят му по история в гимназията го намрази. „Александър Македонски ли, а, да! Дето взел, че умрял от гнусна болест. Дето след първото угощение в негова чест получил разстройство.“ Изводите му не бяха по-различни и в часовете по философия: „В писмата си до Волтер Русо със задоволство говори за земетресението в Лисабон, отнело живота на стотици хора. Такива прочиствания, смята той, понякога са необходими от гледна точка на количеството и качеството на хората.“

Сидар си седеше на мястото, ръсеше скъпоценните си знания и обръщаше часа с главата на долу. След като научи, че Александър Македонски е починал от диария, престана да се възхищава на величието му, в неговите очи репутацията му бе срината. В съзнанието на учениците Русо се превръщаше в терорист на новото време, а философията му губеше своя смисъл. Например религиозен водач, който въпреки наставленията към вярващите за строг пост по време на пиршество в чест на боговете се налива до пръсване и не доживява до утрото; почитан възрастен политик, който се жени за два пъти по-млада жена, през първата брачна нощ издъхва от вълнение; османски владетел, който разпердушинва механите и беси по дърветата онези, които пият алкохол, умира от цироза; учен, който решава да пресече на червено, е смачкан като бръмбар. Всички те загиват по фрапантен начин. Смъртта на изток е поне толкова нелепа колкото и на Запад. Въобще смъртта е нелепа.

„Понеже не обръщате внимание на третото ми и последно предупреждение, ще ви помоля да излезете навън!“.

Ала учителите на Сидар не мислеха като него. Те не намираха смъртта за нелепа. Гонеха го от час и за разлика от останалите изгонени момчета той не ставаше герой в очите на съученичките си. Защото и момичетата не намираха смъртта за нелепа.

Когато дойде в Турция, се надяваше, че нещата ще се променят. Всъщност тук бе по-лесно да умреш, смъртта идваше по-често, животът бе по-кратък. При всеки опит да говори за смъртта, думите му бяха безнадеждно подминавани. В началото се усъмни, че това е заради лошия му турски, смяташе, че не може да обясни достатъчно добре това, което иска. Но майка му, която беше учителка по турски език до деня, в който бяха принудени да избягат в чужбина, положи много усилия и в Швейцария. От страх, че ще се отчужди от майчиния си език, се бе заела да му преподава и кюрдски, езика на който баща му не успяваше да го научи. Но дългото отсъствие от Турция върна Сидар само няколко крачки назад. Проблемът не беше в начина на изказ, а в това, което казваше. Впрочем по въпроса за смъртта Сидар бе установил няколко разлики между Швейцария и Турция. Написа изводите си на малки листчета и за да ги спаси от гнева на Габа, ги залепи на тавана.

Хората в Турция не обичат да се говори за смъртта.
(В Швейцария също).

Когато се налага хората в Турция да говорят за смъртта, обсъждат повече починалите, отколкото смъртта.
(Малко по-различно от Швейцария).

В Турция хората не могат да си представят смъртта.
(Доста по-различно от Швейцария).

За разлика от своите обитатели Истанбул не се притесняваше от разговорите за смъртта. Никога не оставаше чужд на тази тема. В един от часовете, от който не бе изгонен, Сидар с небивал интерес слушаше как в древността на Запад натоварвали лудите на кораби и ги откарвали далеч от градовете. Веднъж по този повод гробищата в Швейцария му заприличаха на корабите с лудите, само дето покойниците бяха пуснали котва и не пътуваха за никъде. Но бяха ужасно изолирани от живота в града. Стига да имаше желание, всеки можеше да отиде на

гrobiщата, гробовете обаче не можеха да доплуват до града. Всъщност или Истанбул бе забравил да предостави корабите си на гробовете, или гробовете бяха избягали от корабите и бяха плъзнали по улиците на града с чалми на главите и мраморни плочи в ръце. Бяха навсякъде. Бяха се пръснали досущ като семената на цветята, които вятърът разпилява навред: по площадите, където в определени дни правеха пазари; в центъра на големите търговски обекти; в магазините; на детските площадки; по склоновете, които гледат към морето; по стръмните улици; и дворовете на стопанствата; покрай оградите; на площадката на стълбите. Надгробни камъни и гробници с по няколко гроба изникваха пред минувачите или между жилищните блокове. Хората минаваха край тях, бързаха, разхождаха се, пазаруваха... В този град мъртвите пребиваваха редом с живите.

Така след тринайсетгодишно отсъствие Седар прекара първата си година в Истанбул в непрекъснато търсене на гробове. С тази единствена цел часове наред се скиташе из кварталите на града или докато тичаше по работа, случайно се натъкваше на някой гроб и сядаше до него да си почине. Почти всички немюсюлмански гробове бяха оградени с високи стени и тъй като бяха отворени само в определени дни, беше трудно да ги обходиш. Веднъж, докато изучаваше един надгробен камък в парка на гръцката църква, видя релеф на зрънца нар и попита какво символизират и какво пише под тях. Внушителният пазач на църквата безпомощно поклати глава, защото не можеше да прочете и думичка на гръцки. Всъщност беше григориански арменец, който от години през седмицата работеше тук, а за службите през почивните дни отиваше в неговата си църква. Оттогава Седар се отказа да мисли, че всеки, когото види в гръцки гробища, е грък, в еврейски гробища — евреин или в сирийски гробища — сириец.

Беше по-лесно да се разхождаш в мюсюлманските гробища, чиито стени бяха ниски, а вратите — непрекъснато отворени. Повечето от тях бяха напълно изоставени, сякаш не животът на мюсюлманите, а гробовете им бяха преходни. Някои изглеждаха така, като че ли всеки момент щяха да станат и да се преселят другаде. Докато бродеше по тези места, Седар се запозна с всякакви хора: немарливи пазачи; ходжи, които за пари четат на гроба молитви от Корана; раздърпани момчета с ибрици в ръце, които тичат подир посетителите, и за да

изкопчат някоя пара, преливат вода на гробовете; хора, които идват като на пикник с препълнени кошници; жени и мъже, които с часове стоят сами и се отдават на смирение; пияници, които се подвизават наоколо; джебчии, които винаги се оказват там, където има навалица; ясновидци, подир които вървят жени — млади, стари, от градове и села... С времето се научи да ги разпознава. Едни идваха, за да оставят следа след себе си, други — за да проследят чуждите следи. Тези, които идваха да оставят следи след себе си, посещаваха гробовете на близките си. Молеха се, оставяха цветята и сълзите си, преливаха с вода от ибриците, след което си тръгваха. Те бяха и по-безопасни, защото живееха в собствения си свят. А онези, които дебнеха следите на другите, бяха зловещи. Идваха тук, за да крадат, да богохулстват и кълнат, да правят магии... Сред тях имаше и такива, които благодарение на гробищата се сдобиваха с професия, пари, уважение или минало, ясновидци, луди, крадци... а също и гинеколози от Канада.

В мюсюлманските гробища Сидар се запозна с един гинеколог от Канада, който търсеше гроба на баба си. Придружаваше го чаровната му съпруга, която не знаеше нищо за Турция и турците. Заедно с усърдния пазач двамата дълго обикаляха из обширните гробища. Накрая решиха да си тръгнат и да потърсят другаде. Сидар не издържа и ги попита защо са се захванали с тази работа. Със светнали очи младият мъж отговори:

— За да имам родословно дърво, което един ден да дам на децата си.

А жена му се усмихна и леко разтвори длани, сякаш държеше родословно дърво.

Сидар си спомни, че дълги години у тях стоеше нещо като картина с формата на дърво в бронзова рамка. Това бе една от вещите, които бяха успели да вземат, преди да избягат в чужбина. В петте разклонения на дървото, събрани по две, бяха сложени десет снимки в кръгли рамки с големината на орех. Майка му реши, че първо трябва да сложи снимките на своите родители, а след това и на останалите членове на семейството. Но тъй като не може да намери достатъчно снимки, се обърна към семействата на далечни роднини. Накрая в двата кръга, които бяха останали празни, добави двама от любимите си братовчеди и проблемът бе решен. Тъй като рамките бяха съвсем

малки, се наложи всяка снимка да бъде изрязана много внимателно, така че да остане само главата. И така години наред снимките на членовете на семейството висяха в бронзовите рамки досуц като плодовете с форма на човешка глава на митичното дърво вак-вак, които преди да бъдат откъснати, неистово крещят.

Аз не съм от вашата кръв. Това, че съм роден сред вас, е само случайност. Аз съм едно от децата, родени, за да потиснете страха си от смъртта, който таите в себе си. Едно от децата, което изоставихте, и когато разбрахте, че не можете да избегате от смъртта, създадохте друго. Пръскам по земята своите семена. Не искам да оплодя никого, тъй като онези, чийто живот започва случайно, имат само една възможност да направят така, че да не завърши случайно. Не вас обожавам, а самоубийството...

Заради интереса, който Сидар проявяваше към смъртта, си навлече още упреци от съгражданите си. Хората, които разпитваше, не му отговаряха, а започваха тихичко под нос да четат Фатиха^[5]. Сидар не четеше Фатиха, а и без друго не знаеше как. Не знаеше почти нищо за исляма, а и нямаше намерение да научи. Смяташе, че религията няма право да забранява самоубийствата. И все пак не беше толкова невеж по отношение на исляма. Понякога забелязваше, че знае някои неща, които не подозираше, че знае. Защото паметта е като колоездач, който със страшна скорост се спуска по склона срещу вятъра: познанието, което носи вятърът, се закачва за него, нахлува през устата му, преплита се в косата му, залепва по кожата му. Сидар знаеше опорите на исляма, части от молитви, откъси от живота на пророците. Казват, че всеки език, научен в детска възраст, не се забравя. Сидар не беше сигурен в това. Но смяташе, че религията, опозната в детска възраст, никога не се забравя.

Когато обикаляше из гробищата, се налагаше да оставя Габа до вратата. На връщане го заварваше сладко да си похърква или да яде геврек, застанал до пазача. Заради липсата на пари, а и заради Габа не ползваше нито автобус, нито такси, нито маршрутки и се прибираще пеша до къщи. Не ходеше на гости, нито пък някой го посещаваше. Само веднъж посрещна гост у дома. На всичко отгоре от женски пол...

Сидар се запозна с нея в един от новооткритите барове на булевард „Истиклял“. Беше приятелка на гаджето на негов приятел. Освен рижата коса, момичето се отличаваше с още две неща, които правеха впечатление — очите ѝ и способността да поглъща огромно количество бира. След като затвори бара, всички се сбогуваха и кой знае защо тя просто си тръгна със Сидар. Щом влезе, огледа набързо апартамента в напразен опит да открие някаква вещ, която да породви близост между нея и домакина. Нямаше за какво да се хване. Добре, че беше Габа.

В момента, в който момичето извади от чантата си вафла с лешници и я подаде на Габа, той се изтъркаля като топка и се озова до нея. Също като едрите хора Габа не знаеше по-деликатен начин да покаже обичта си. В продължение на цял час двамата играеха и се търкаляха на пода. През цялото време Сидар седеше отстрани. Донякъде се наслаждаваше на гледката, защото, докато се боричкаха, тениската на момичето се надигаше и откриваше корема ѝ, но и се дразнеше от неочакваното оживление на Габа. После, подобно на мъжете от „Хиляда и една нощ“, направо откачи от ярост, че жената, която искаше да притежава, обръщаше внимание не на него, а на едно куче. Скочи, застана между тях и издърпа момичето към себе си. Гърдите ѝ бяха снежнобели. Докато я целуваше, зърната им настръхнаха и затрептяха.

Само допреди малко Габа подскачаше от щастие и когато го затвори в банята, сведе глава и се свлече на пода. Но тъй като резето на вратата заяждаше и ключът бе счупен, отваряше си сам и излизаше навън. Плувал в пот, Сидар за пореден път го замъкна в банята. После се сети и завърза единия край на връвта за дебелата тръба в средата на хола, а с другия застопори дръжката на вратата. Габа правеше напразни опити да излезе. След малко започна да лае, да издава хрипливи звуци, които накрая се превърнаха в безкраен вой. Дори когато в Швейцария се качиха във влака, не вдигна такава олелия. Докато Габа виеше от банята, момичето му съчувстваше, а Сидар нищо не можа да разбере от секса.

Когато отвързаха връвта, Габа, който само преди минути драскаше по вратата като пощурял, легна до тоалетната чиния и дълго остана там, без да мръдне. Беше обиден. Сидар не го остави сам дори за миг. Взе от парите, които бе заделил за тока, и купи от любимите му

лакомства. Само че Габа не ги докосна. Сякаш нямаше желание за живот; подушваше месото, сирената и суджуците, които Сидар бе сложил пред него, обръщаше тъжно очи и отново лягаше до тоалетната. Чак след три дни, като усети аромата на печеното заешко, заради което Сидар похарчи остатъка от парите за тока, Габа се посъвзе. Сидар го гледаше с благоговение. Бе толкова уплашен да не го загуби, че твърдо реши никога повече да не води момиче в този дом.

И не доведе. И без това начинът му на живот съвсем не бе подходящ за любовни истории. За тази работа бяха необходими време, енергия и пари. Нямаше пари, енергията му бе малко, а колкото до времето, то също намаляваше. Трябваше да се отърве от фиксидеите си за смъртта, а 2002 година бе много подходяща за това, защото от обилието на двойката до нищото на нулите и обратно кръгът са затваряше. А Истанбул — градът на земетресенията, който подобно на Лисабон през осемнадесети век, миришеше на смърт, бе подходящото място. Сидар удряше главата си в мръсната жълта тръба, която минаваше през средата на хола, и ден след ден носеше в себе натрупания като тумор гняв; и се готвеше за скорошна смърт.

[1] Предпразнична свещена нощ. — Бел.пр. ↑

[2] Свещен мюсюлмански празник, който се отбелязва в края на месец рамазан. — Бел.пр. ↑

[3] Популярна поп група, която пее в стил готика. — Бел.пр. ↑

[4] Списание, което се издава на всеки два месеца. Използва най-доброто от „Дьо Монд Дипломатик“. — Бел.пр. ↑

[5] Първата молитва от Корана. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №9: ХИГИЕН ТИЖЕН И СУ

Има два начина за чистене на дома. В някои домакинства чистенето примерно започва днес и продължава на следващия ден. В други обаче няма днес, няма утре. Двата начина дотолкова се различават по причините, които ги налагат, и по резултатите, които дават, че там, където господства единият начин, дори не може да се спомене другият. Съответно жените, които почистват дома си, се делят на два типа — традиционалистки, които строго се придържат към първия начин, и фанатички, за които вторият начин е закон.

Докато чистят, традиционалистките са наясно, че това няма да е нито за първи, нито за последен път. Чистенето е важна, но все пак обикновена брънка от дългата верига задължения, които се вършат през определени периоди. Последното почистване е било преди седмица (или петнайсет дни), а следващото ще бъде след седмица (или петнайсет дни). И така всеки ден за чистене прилича на предишния и всъщност е рутинна процедура. Винаги започва и протича по един и същи начин. Първо се чисти една от стаите, а после и останалите, най-напред се измиват прозорците, изтупват се килимите, избърсва се прахът и тази последователност никога не се променя. На кухнята се обръща по-специално внимание. По едно и също време се прави почивка за чай и за обяд. В последния етап от почистването се сменя водата в кофата, подновява се праха за пране, простират се изпраните дрехи и се пуска нова пералня. Най-накрая се минава и банята, в която непрекъснато се влиза и излиза, и процесът приключва. Предварително се знае кое след кое следва, защото всичко е така, както винаги е било. Понеже традиционалистките са здраво свързани с миналото, а вярата им в бъдещето е също толкова силна, няма проблем да оставят някои дребни неща за следващия път. По принцип чистенето за тях не е просто набързо свършена работа в името на реда в дома, а знак за самия ред.

За фанатичките, които са много по-малко от традиционалистките, пък и са по-немарливи, всяко почистване е единствено и неповторимо. Няма значение дали са чистили преди

петнайсет дни, преди седмица, дори и преди ден. Тъй като в съзнанието им няма висящ мост, който да свързва два отделни дни за чистене, почистването в миналото си е останало в миналото. Затова чистят дома си сякаш никога преди не са го правили. Заемат се с работата така, все едно я вършат за първи и последен път и сякаш трябва да приведат в ред някоя необитаема бърлога, в която витаят само духове.

Трудно им е да определят кога и откъде да започнат чистенето, защото във всеки момент едно или друго нещо може да ги подтикне към действие. Например семка от пъпеш, полепнала по ключа на лампата, следи от дим по пердето, варовик по мивката, мазни петна по покривката, забравена течност в чашата, която е хванала мухъл, засъхнала по пода кал... Всяка подробност в подредбата и реда може да накара фанатичките просто така, докато си стоят, да започнат основно почистване. Понеже дейностите, свързани с чистенето, всеки път са различни, те не знаят откъде да започнат и как да продължат. Възможно е в началото изобщо да не мислят за чистене, но докато плакнат някоя чаша, внезапно се оказва, че са измили цялата кухня, докато лъскат мивката — цялата баня, докато бършат ключа за осветлението — целия дом. И въпреки че не са особено старателни, чистенето е безкрайно. За нищо на света не оставят работата си за утре. За традиционалистките, почистването на дома е едно от многото други дейности, а за фанатичките — единствено.

Фанатичките чистят заради хаоса, който цари в домовете им, и дори през ум не им минава да спазват някакъв ред.

Хигиен Тижен беше от фанатичките. Може би по принцип си беше такава, но през последните три години толкова се бе вманиачила, че ужасно тормозеше околните. По никое време, сама или с помощта на чистачката, обръщаше къщата с главата надолу, а понякога по цял ден чегърташе мръсотията по дръжката на тигана. Не можеше да понася петно или ръжда, прах или следа от дим, остатък или троха, мухъл или загоряло. Когато сметнеше, че някоя вещ не е достатъчно чиста, я хвърляше през прозореца в градината пред блока. Тъй като бе убедена, че всъщност мръсотията е нашествие на микроби, това, от което искаше да се отърве в моменти на безразсъдство, не бяха вещите, а микробите, които се разнасяха от тях. Колкото и незначителна да е

мръсотията, тя мигновено произвежда микроби, които всяка минута се размножават от три до пет пъти.

И тя веднага ги изхвърляше. Не само обитателите на Двореца на бълхите, но и случайни минувачи бяха виждали как Хигиен Тижен хвърля вещи от прозореца. Първо метна една загоряла тенджерата, понеже разбра, че няма да се справи с тъмните следи от загоряло, които и без това разваляха белотата на пилафа. После хвърли един стар килим, който бе тупала часове наред, защото я обзе тревога, че няма да може да почисти праха от ресните. Често се случваше да извади прането от пералнята, но понеже решаваше, че не е достатъчно добре изпрано, го пускаше още няколко пъти. А накрая, тъй като все още се съмняваше в неговата чистота, направо го изхвърляше. Подобно на страстта ѝ към чистенето, това нейно действие бе напълно безсмислено. Изхвърляше някаква вещ на произвола на съдбата и напълно я забравяше, но след време дълбоко съжаляваше за нея и си я искаше обратно. Тъй като от близо девет месеца почти не бе излизала навън, задължението да вземе изхвърления предмет се падаше на дъщеря ѝ, на мъжа ѝ или на жените, които ѝ помагаша.

Само един човек я разбираше напълно и успяваше да удържи на нейното темпо. Това бе Мерйем. Всъщност връзката между двете, макар на приливи и отливи, съществуваше отдавна. Понякога Хигиен Тижен се държеше лошо и проявяваше небивали капризи към работата на Мерйем, която пък бе много докачлива. Когато Мерйем напусна, Хигиен нае куп помощнички, ала всяка следваща я караше със сълзи на очи да търси предишната, така че след време тръгваше по петите на Мерйем. Искрено ѝ се молеше, увеличаваше надницата ѝ и отново успяваше да я спечели. Накрая се сдобряваха и Мерйем подписваше поредното споразумение. Хигиен Тижен обаче много се притесняваше от напредващата бременност на незаменимата си домашна помощница. Беше съвсем ясно, че не след дълго щеше да се наложи да спре да работи.

Ала Хигиен Тижен много повече се тревожеше от миризмата на боклук, която се носеше над Двореца на бълхите. Не можеше да понася тази смрад. Преди години не послуша родителите си и се ожени за своя любим. Затова бе лишена от наследство, което съвсем не беше за пренебрегване, и от благоденствието, с което бе свикнала. Наред с миризмата на боклука растеше и нищетата ѝ. Сутрин, когато се

събудеше и поемеше дъх, ѝ се струваше, че ще повърне от погнуса. Втурваше се и започваше да отваря прозорците, а хората долу си мислеха, че пак ще заваят всевъзможни предмети. Но понеже не можеше да разбере дали, ако прозорците са отворени, миризмата вътре намалява, отново с трясък ги затваряше и правеше това най-малко десет пъти на ден.

В последно време нервите на Хигиен Тижен бяха опънати до краен предел заради вонята на боклук и когато прочете писмото от управата на училището, просто не издържа. Учителката, която бе завела писмото в канцеларията, отправяше молба заради доброто на останалите ученици да не изпращат на училище Су, докато не я отърват от въшките. От този ден до днес пералнята работеше непрекъснато, дрехите на малката се накисваха в белина, вкъщи усилено се чистеше. Цялото кралско войнство бе впрегнато на различни фронтове в неравната борба срещу невидимия враг, който пъплеше навсякъде и се възпроизвеждаше светкавично. А колкото до почистващото опълчение, то също бе заело позиции. Имаше всевъзможни препарати: някои се пръскаха, други се капваха, трети се оставяха да изсъхнат. Едни бяха за прозорците, други за металните предмети, трети за дървените повърхности, за мрамора и за фаянса; разтваряха варовика, премахваха ръждата, почистваха петната, лъскаха паркета. За тоалетната, мивката и ваната се използваха отделни четки. Отделно имаше помпа за отпушване на мивката, помпа за тоалетната, приставка за маркуча за течащи води, за праха, за пердетата, креслата, килимите. Имаше въздушен филтър, механична четка за под, лопата, кофа, четки за твърди и деликатни повърхности, гъби за миене на чинии и тел за търкане, прахове за пране с аромат на бор, лимон, люляк, дезинфектанти за уста, кърпи за под, за стена, за прах, таблетки нафталин, възглавнички с лавандула, калъфи за костюми, парченца сапун... с всичко това наред със специалните шампоани, купени от аптеката, апартамент №9 воюваше срещу въшките.

АПАРТАМЕНТ №5: ХАДЖИ ХАДЖИ, СИНЪТ МУ, СНАХА МУ И ВНУЦИТЕ МУ

— Хайде, дядо, моля те! — каза седемгодишното момче, като гледаше с крайчеца на окоето си брат си и сестра си.

Другите две деца бяха седнали до телевизора и въпреки че предаването, което гледаха, свърши преди десетина минути, все още не можеха да се отърсят от чара на водещата с татуирана роза на пъпа. Хаджи Хаджи се досещаше каква е молбата на големия му внук.

— Добре, ще ви разкажа за рибаря Сюлейман — рече и остави настрана „Съновника“ — втората от четирите книги, чийто брой не се променяше.

— Много отдавна, по време на Османската империя, в една колиба в Зейтинбурну живеел рибар на име Сюлейман. Бил толкова беден, че дори на сън не бил докосвал пари. Но имал златно сърце. Стоял настрана и не се бъркал в живота на никого, дори на мравката сторвал път. Било по времето на периода, наречен „Султанат на жените“, най-злополучните дни за Османската империя. Наложниците в харема заплитали такива интриги, че куп невинни хора били убивани и хвърляни в морето. С времето труповете се издували и понякога се закачали на въдиците на рибарите.

След забавната програма, която преди малко изгледа, по-малкият внук не можеше да се настрои към духа на приказката и с мъка преглътна, сякаш искаше да се избави от лош вкус. Сестричката му стоеше до него с наведена глава и увиснала долна устна.

— Една нощ Сюлейман тръгнал за риба. В мрежата му се хванали десетки риби. Ала нали имал добро сърце, ставало му мъчно за тях и ги пускал във водата.

— Че какъв рибар е тогава? — викна седемгодишният.

— Сюлейман се връщал с празни ръце в колибата си — продължи Хаджи, който тази сутрин нямаше никакво намерение да спори с него. — По едно време забелязал, че нещо бяло плува върху водата. Вече било тъмно. Светела само луната. Приближил се и какво да види — един труп. Ако беше някой друг, щеше да го остави за храна

на рибите, но на Сюлейман му дожаляло. С триста зора успял с помощта на лопатата си да качи трупа в лодката. Махнал покрова и видял безкрайно красива млада жена. Между двете ѝ гърди стърчала сабя, но лицето ѝ изглеждало съвсем като живо. Усмивката се толкова сладко, все едно въобще не била ядосана на убийците си. Устните и били с цвят на череша, миглите ѝ били дълги и черни, носът ѝ — като напръстник, а косите ѝ на огромни букли се спускали чак до краката ѝ. Сюлейман не можел да се насити на гледката.

Телефонът звънна и той спря да разказва. Седемгодишното момче вдигна слушалката с двете си ръце, които с всеки изминал ден се изкривяваха все по-навътре. Да, бяха си изяли закуските. Не, не правят бели. Да, гледат телевизия. Не, дядо им не им разказва приказка.

Не, не пускат газта. Не, не разхвърлят къщата. Не, не се надвесват от балкона. Не, не си играят с огъня. Не, не влизат в спалнята. Честна дума, не им разказва приказка.

Изведнъж млъкна. Днес сякаш нещо човъркаше отвътре майка му.

— Ако дядо ти ви разказва приказки, просто ми кажи „времето е топло“, това е достатъчно. Аз ще разбера — каза тя. Момчето се обърна и внимателно погледна стария човек, който съсредоточено го наблюдаваше. Без да откъсва очи от неговите, съвсем отчетливо изрече:

— Не мамо, времето не е топло.

Сложи слушалката на мястото ѝ. Постоя няколко секунди и се наслади на играта, която играеше. Обърна назад глава, чийто растеж не можеше да бъде овладян, и с едва доловима усмивка рече:

— Хайде, дядо, давай нататък!

Този път обаче гласът му прозвуча повече като височайше позволение, отколкото като молба.

— Рибарят Сюлейман не искал да остави в морето тази прекрасна жена — продължи Хаджи, опитвайки да се отърси от притеснението, задето бе предизвикал съчувствието на големият си внук. — Взел, че я отнесъл в колибата си. Чак до сутринта ѝ се любувал, сринал се от мъка. На развиделяване изкопал в градината дълбок трап. Никак не искал да се разделя с нея, но и нищо не можел

да стори. Мъртвите са под земята, а живите са над нея. Така ще бъде до края на света.

— Не можело ли да не я погребем? — попита момиченцето.

— Няма как! — нахвърли се брат й. — Ако не я погребем, ще започне да мирише. Така ще се вмирише, че ще стане нетърпимо.

— Само че и тук мирише — възрази сестричката му и устата й съвсем увисна.

— Сигурно някъде има труп, искате ли да проверим?

— Няма никакъв труп! — избухна Хаджи, като гледаше бясно големия си внук. — Просто боклукът мирише. При положение че целият квартал си хвърля отпадъците в нашата градина, какво друго може да се очаква? Но аз ще намеря решение. Ти не се притеснявай!

Взе момиченцето на коленете си и го погали по косицата.

— Слушайте сега. Младата жена не била мъртва. Точно преди да я погребем, Сюлейман решил да извади камата от гърдата й. И в момента, в който го сторил, жената въздъхнала. Всъщност тя била жива. Камата била стигнала само до костта, не успяла да засегне сърцето й.

След този неочакван развой на нещата момиченцето се усмихна доста объркано. Сви се в скута на дядо си. Щеше да бъде доста по-спокойна, ако не усещаше върху себе си погледа на по-големият си брат.

— На челото на всеки човек пише кога ще умре. Ако не ти е писано, дори да ти забият кама в сърцето, пак няма да умреш. Когато женицата се посъзвела, помолила Сюлейман за глътка вода. След това започнала да разказва. Всъщност била една от наложниците в двореца. Султанът я харесвал най-много. Другите наложници се пукали от ревност. Толкова били лоши, че си наумили да убият тази невинна душа. Извикали евнусите от харема и забили камата в бялата й плът. Докато разказвала, клетата жена направо си изплакала очите. След това рекла: „Ако ме върнеш в двореца, за награда султанът ще те позлати“. Сюлейман изсушал нейния разказ и се замислил. Не искал злато и скъпоценности. Бил влюбен в нея. През нощта красивата наложница спала на неговото легло в колибата, а Сюлейман отишъл в рибарската си лодка. Посред нощ му се явил дяволът. Казал му: „Не я води. Толкова красива жена връща ли се обратно? Нека бъде твоя. Ще остане

тук, ще те пере, ще ти готви, ще ти бъде жена“. Точно тези думи изрекъл дяволът.

Хаджи Хаджи замълча и огледа внуците си, сякаш искаше да им даде време да се поставят на мястото на героя. Но ако се съдеше по усмивката на по-малкия внук, той се интересуваше повече от интимното обещание, отколкото от поуката от приказката. Колкото до сестричката му, тя слагаше новите думи, които всеки ден научаваше, в красивата си „умна“ чанта, където пък в отделно джобче на своето портмоненце с копче тик-так събираше други думи. Между онези, чийто смисъл бе „демон“, трябваше да добави нова дума — „наложница“. Дойде ред на големия внук. Когато дядо му го погледна, той с подигравателно изражение прошепна:

— Разбира се, че не я е завел обратно.

— Разбира се, че я завел — отвърна Хаджи Хаджи. Лично я предал и двореца. Султанът много се зарадвал и казал: „Ще ти дам всичко, което пожелаеш!“.

Ала рибарят не поискал нищо. Излязъл от двореца толкова беден, колкото бил и преди.

Настъпи кратко мълчание. Когато по-малкият внук разбра, че приказката е свършила, закрещя:

— Гладен съм!

Сестра му закопча портмоненцето си и скочи от скута на дядо си.

— Първо Осман, първо Осман!

Сложиха яденето на тих огън и докато чакаха да се затопли, опънаха в средата на хола всички чаршафи, възглавници и покривки, които имаше вкъщи, и започнаха да правят навеса. Единствено големият внук спокойно си седеше. Държеше един илюстриран роман и даваше вид, че чете с интерес. Но тъй като не можеше да възпре мисълта, която се завихряше в главата му, изумрудените му очи ту се уголемяваха, ту се смаляваха. Плъзна поглед над страниците, вторачи се в дядо си, брат си и сестра си. С всеки изминал ден ги намразваше все повече.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

Днес мравките нападнаха моя балкон. Или пък днес е денят, в който забелязах, че мравките са нападнали моя балкон. Непрекъснато се движат. Вървят в крак по команда, която никой, освен тях не чува. Непрекъснато сноват между тъмната дупка в стената и трохите от тоста със суджук, който бях забравил на малката масичка. Погледнати отгоре, изглеждат като черни пътечки на пътно платно. Не мога да разбера откъде тръгват, как изобщо са се качили на третия етаж. Този апартамент гъмжи от всякакви буболечки. Вечер, като си пийвам на балкона, ми правят компания.

Това е проклятието на баща ми или проклятието на гените му. По онова време, когато мислех, че не пия като него, бях убеден, че най-големият проблем в живота му беше, че не знаеше как да пие. Откакто забелязах, че пия като него, реших, че истинският проблем не беше в това, че пие, а че не можеше да спре. Не можеше да спре току-така. Първо, беше му трудно да прецени кога да спре, а когато осъзнаеше, че моментът е настъпил, се оказваше, че твърде много се е отклонил от правия път и вече не му пукаше. Щом вземеше чашата в ръка, яростно натискаше газта и караше с бясна скорост. Не след дълго кървясалите му очи търсеха някой знак по пътя. Ясен знак, конкретно предупреждение: „След десет метра има мочурище, намали!“ или пък: „Хлъзгава настилка!“, „Остър завой!“, „Пътят е под наклон“. Имаше нужда някой да застане пред него и да го предупреди. Кой друг, освен нас, най-близките му хора, можеше да стори това. Единствените му близки хора. Ала ние дори не опитахме. И майка ми, и аз всяка вечер заемахме своите места на масата, слагахме си от мезетата, белехме си ябълки и портокали, а от корите на портокалите правехме фенери. Очаквахме да видим какво ще се случи. Майка ми бе успяла да се убеди, както и мен, че когато баща ми пие, никой не трябва да му се бърка. Странеше от него и беше съвсем права да го прави. Още тогава бях наясно, че тази работа няма да приключи дотук. Тя страдаше от факта, че бе свидетел на падението на баща ми, и в същото време изпитваше наслада. Изпитваше нездраво удоволствие от това да вижда

как вечер той прахосваше онази внушителност, която притежаваше през деня. Затова редом с ракията тя нареждаше на масата кое от кое по-вкусни мезета. Така беше всяка вечер в продължение на дванайсет години.

Защото татко беше твърде много във всичко. Твърде хубав, твърде сърчен, твърде начетен, твърде сложен, твърде егоцентричен, твърде невнимателен, твърде откачен... беше твърде много за майка ми и за мен, за квартирите, в които живеехме, за армията, в която служеше, за градовете, в които бе назначаван, за животните, на които не можеше да помогне... Не съм сигурен, че в някакъв период от живота ми съм го обичал, но си спомням, че по едно време се гордеех с него. Гордеех се с него, защото беше висок и красив, при това много красив. По това време се носеха разни истории за цигани, които отвличат деца и ги отглеждат като свои. През цялото време си мислех, че като малък и баща ми е бил отвлечен и сега е прикачен към нас. Просто той не приличаше на никого от нас. Не беше като обикновените, притеснителни мъже и жени с тъмноруси коси, средни на ръст, които винаги се смеят по един и същи начин, които, когато се ядосат, отместват поглед и дори в най-напрегнатите моменти успяват да се въздържат и да бъдат търпеливи. С огромното си тяло, което заемаше цялата врата, с коса, която на слънце изглеждаше златиста, с пронизващите си кафяви очи, които потъмняваха от тъга и винаги гледаха хората право в очите, с характера си, който се люшкаше от единия полюс на другия, с вълненията, с грешките си, чийто брой нарастваше с всеки изминал ден, и с премеждията си не беше като нас, не бе един от нас.

Ако баща ми не бе толкова красив, здрав и уверен в себе си, вероятно майка ми щеше да бъде по-спокойна. На снимките от годеежа им на якичката на електриковозелената си рокля бе сложила огромна изкуствена магнолия. Бе го хванала подръка и дори в този момент усмивката ѝ бе засенчена от онази ужасна неувереност, която излъчваше погледът ѝ, и с годините ставаше все по-осезаема. Вероятно бе намразила лицемерието на нашето време. Първо се бях родил аз, след това брат ми, междувременно два пъти бе претърпяла спонтанен аборт, след което се бе появило онова толкова очаквано момиче, което боготвореше и направи свое подобие. Жените на средна възраст, които някога са били много красиви, хем срамежливо, хем с гордост

отбелязват това и за да бъдат убедителни, всеки път показват снимка от младостта си. Винаги съм си мислел, че това е много болезнено за тях. И още по-болезнено е, че ликът на тази снимка се оглежда в децата им. По-точно, в синовете им... Те от своя страна с леко неудобство и неприкрита гордост показват поне веднъж същата снимка на жените, които обичат. А колкото до нас, заради татко или може би благодарение на него, нито мама можеше да играе тази игра, нито пък брат ми или аз.

Ако баща ми не беше такъв, ако можеше да не е такъв, вероятно майка ми щеше без затруднение да преодолее суетността на младостта като всички среднестатистически домакини, майки на две-три деца, чийто поглед е променен от отровата на проблемите, стаени дълбоко в тях. Те и мъжете им бяха нормални. Това, което не бе нормално, бе състоянието на баща ми. Бяха женени и животът им, децата им, парите им, семейното им гнездо, болката от очакването, вещите им бяха общи. Ала годините се бяха отразили по различен начин на всеки от двамата. Майка ми бързо грохна, а баща ми, дори след толкова години, все още изглеждаше млад и харизматичен като на снимката от годежа. Не мога да виня майка си, че докато до себе си имаше една неувяхваща красота, не можеше да понесе своята вехнеща хубост. Беше с вързани ръце, всички увеличителни стъкла, в които се оглеждаше, се бяха замъглили. В случай че имаше желание да покаже на съседите и приятелите си колко красива е била навремето, това, за което можеха да ѝ послужат снимките, бе не да докажат нейната промяна, а да извадят на преден план липсата на промяна у него. Затова, за разлика от гостните на останалите среднестатистически домакини, които имаха по две-три деца и отровата от проблемите, стаени дълбоко в тях, бе променила изказа и погледа им, само в нашия хол старите албуми със снимки не стояха на видно място.

По това време се гордеех с баща си и тъй като обичах да му подражавам, вероятно доста дълго не съм забелязвал тревогите на майка ми. Колкото повече растях, толкова повече се гордеех с баща си. Точно както при военнослужещите — щом облечеше униформата си, видът му придобиваше желаната строгост. Ала неговата строгост всеки момент можеше да се изпари, волята му — да стане на пух и прах. Погледът му ставаше студен, сякаш искаше да докаже, че се занимава с животни. Когато след лечението някое жребче се вдигнеше на крака,

когато притъпеше болката на коте с разядена челюст, защото бе паднало в улей с киселина, когато успееше да приспи завинаги нападната от кучетата невестулка, дори само за миг той се отпускате, ставаше непринуден. Именно тогава разбирах каква досада изпитва от непрестанното обличане и събличане на двете си противоположни душевни състояния. Тези крайности съществуваха и в професията му, която бе под двойно командване — ветеринар и военен.

По цели дни сипеше заповеди на ляво и на дясно и с царствената си осанка будеше у жените страст и възхищение, а у мъжете — завист и възхищение. И все пак под униформата си сякаш криеше друг човек, все едно носеше таралежче, което не можеше да излекува, човек, който не можеше да прецени мярката на тъгата и на радостта; който до полуда се страхуваше от смъртта, който не можеше да понесе нито своето, нито чуждото страдание; който, когато застанеше лице в лице с несправедливостта, не можеше да се съвземе; който усещаше, че някой ден ще се провали; разпилян и състрадателен, неспокоен и несериозен, разгневен и песимист, агресивен алкохолик. Докато работеше през деня, когато слънцето грееше, доста сполучливо прикриваше таралежчето. Будеше у хората безкрайно възхищение и желание да го хвалят, дори майка ми грабваше някой от нас и се отбиваше при него. Това ни харесваше. Жалко, че в тези часове го виждахме най-малко. С настъпването на вечерта татко изгубваше блясъка на ореола си, лицето му ставаше неприветливо.

Майка ми бе направила разпределение на задачите, чийто смисъл никога не можах да разбера. Докато баща ми пиеше, сестра ми и помалкият ми брат тихо гледаха телевизия и после лягаха да спят. Мама и аз оставахме на масата, за да му правим компания. Онова, което баща ми най-много мразеше дори през деня, бе самотата. Ненавиждаше да бъде оставен сам с алкохола. Двамата с майка ми дежурехме на смени. Аз бях първи. Вечер, щом той седнеше на масата, се настанявах срещу него. През това време мама запичаше баничките, разбъркваше соса на кюфтетата, сипваше в продълговати чинии мезетата, чието приготвяне изискваше старание и майсторство. Аз седях и отговарях на въпросите на баща ми. Винаги ме питаше едно и също — как е в училището, след което ме прекъсваше и започваше да разказва за своите неща. Но аз не се сърдех, защото в началото разказите на баща ми бяха най-приятното време от вечерта. Когато надигаше за мое здраве първата чаша с ракия

и я преполовяваше, бе щастлив и усмихнат. Разговорът бе приятен и макар да знаех наизуст това, което щеше да последва, се чувствах горд, че съм там. После идваше мама и без да дава воля на мислите си, сядаше при татко. Дватамата тихичко си разказваха случилото се през деня, а аз отивах в другата стая да си напиша домашните и ги слушах оттам. След около два часа отново седах на масата. Времето напредваше и на мама ужасно ѝ се спеше. Разговорът отдавна бе стигнал до задънена улица. Това бе третият и последен етап, в който всичко красиво изчезваше с невероятна бързина. Етапът, в който таралеччето се разхождаше по масата, а аз усещах бодлите му и страшно се дразнех.

След това, в зависимост от ситуацията, понякога майка ми мърмореше и се мотаеше из къщата, друг път се разплакваше и отиваше да спи при сестра ми или тананикайки си, се хващаше да мие чиниите, сякаш всичко е наред. Но за нищо на света не се връщаше на масата и натоварваше мен да правя компания на баща ми докрай. Всъщност от трите етапа този беше най-дългият и несъмнено най-трудният. Тогава в хладката вода в кофичката за лед плуваха парченца хляб и пепел от цигари. Кюфтета в чиниите бяха изстинали, нарязаният на тънко лук в салатата миришеше, пепелникът бе пълен с фасове, мезетата бяха загубили свежестта си, парченцата пъпеш се бяха спаружили, татко отдавна бе изгубил величието си.

Сега, като се замисля след толкова много години, си давам сметка, че само аз съм бил свидетел на падението на баща ми, затова ми е странно, че тъкмо аз възприех лошите му навици. Брат ми пие и пуши от време на време, и то заради компанията. Сестра ми не прекрочва прага на задимени места. Ако някой около нея запали цигара, му прави забележка или се нацупва. Страни от пианството, гнуса се от пияниците и ги възприема като клошари. На всичко отгоре предаде на дъщеря си всичките си нездрави схващания за живота. Когато запаля цигара в тяхно присъствие, племенницата ми реагира като робот, чието копче някой току-що е натиснал. С отвращение смръщва лице все едно е видяла умряла мишка, навирва нос и започва да декламира беседа за вредата от пушенето. А на мен всеки път ми се повдига, като видя хора и най-вече децата им, да повтарят чужди твърдения, които просто са наизустили. У тях няма пепелник, който да мога да използвам. В красивия им орехов бюфет с дърворезба са

наредени всевъзможни питиета и за всяко има специални чаши. До тях с емблемата на всички курорти и градове, в които бяха ходили семейно, се кипрят порцеланови, мраморни, кристални и сребърни вещи със златно покритие, метални, бронзови, дървени, с мъниста, с миниатюри, с апликации, статуетки и сувенири, разни съвсем ненужни неща, както и много красиви пепелници. За имането има, но като дойде време да си изтръскам цигарата, няма пепелник, който да използвам. Питам се дали защото аз приличам най-много на баща ми, мама ме оставяше вечер да седя при него? Или може би защото тя ме държеше далеч от брат ми и сестра ми и близо до баща ми от тримата само аз заприличах на него. Да не би пък да ме застига проклятието на баща ми, тъй като често не издържах пианските му приказки и го оставях да се гърчи сам или намирах начин да се скараме; или може би двамата сме брънки от една генетична верига, в която хиляди гени като работливи мравки пъплят по предварително определени кодове.

Трябва да съм бил на дванайсет-тринайсет години. Брат ми караше заушка и заедно стояхме вкъщи. Лежахме на дивана един срещу друг, непрекъснато се тъпчехме с плодове и ставахме само за да ходим до тоалетната. Естествено, по цял ден гледахме телевизия. В един от филмите жената, която изпълнява главната роля, плюе кръв в снежнобялата си, изящно извезана кърпичка. Въпреки че сестра ѝ отнема мъжа ѝ, когото от години тайно обича, тя не се издава пред пито един от двамата. Накрая се разболява от туберкулоза и остава на легло. Докторът, който идва у тях, казва, че скоро ще умре. Филмът бе жалък и толкова нереален, принадлежеше на далечното минало, на един измислен свят. Косата на актрисата, която ни гледаше от екрана, бе избелена с брашно, лилавите сенки под очите ѝ бяха нарисувани с молив и колкото бе възможно да повярваме, че актрисата с белезникав тен ще умре от туберкулоза, толкова можехме и да приемем, че преди шест месеца баща ни бе починал от цироза. Към края на филма майка ми и сестра ми се върнаха от пазар. Тъй като и двете не бяха боледували от заушка, трябваше да стоят далеч от брат ми. И все пак мама не издържа. Дойде и с любяща усмивка седна между нас. Първо взе моята ръка, а после и ръката на брат ми, и срамежливо, но спокойно, ни съобщи, че скоро ще се жени. Когато болната от туберкулоза, държейки се за перилата на стълбите, положи неимоверни усилия да слезе долу, видя, че мъжът когото обича, и сестра ѝ

празнуват своя годеж сред елегантно облечени хора. Закашля се и хриптейки, се свлече на земята. Брат ми и аз се засмяхме. Мама също се засмя. Сестра ми, която стоеше до вратата, я погледна изумено, избухна в сълзи и хукна навън. Ние отново се разсмяхме. Този път мама не ни последва. Косата ѝ бе светлокестенява, а лицето състарено, наведе глава и дълго издухва носа си в снежнобялата, изящно извезана кърпичка. Може би изобщо не е имало кърпичка, но тя се е запечатала в паметта ми само защото ми се е искало да си спомням, че е така. С едно внезапно подухване невидимият цветен пращец, който пръскахме около нас, се завихри като снежна виелица. Въртеше се в кръг в средата на стаята и все по-яростно се издигаше нагоре, а после се посипа над нас и накрая всичко се замъгли пред погледа ни. Беше нереално.

Когато някой от семейството неочаквано почине, вещите му правят нереална не само печалната загуба и Всевишния, който смята смъртта за нещо достойно, а и живота на останалите в дома. Може би защото брат ми и сестра ми прекарваха по-малко време с баща ми, по-малко се заглеждаха във вещите му и не виждаха неговата привързаност към семейното гнездо, не усещаха промяната така силно като мен и майка ми. Вечер, както винаги, мама по навик слагаше масата и приготвяше апетитни мезета. Тогава аз със съзнанието, че изпълнявам добре заучено задължение, сядах винаги по едно и също време, винаги на едно и също място и всъщност благодарение на вещите на баща ми не осъзнавах, че на празния стол срещу мен е смъртта и че смъртта е реална. Докато изумруденото шише за ракия на баща ми, на което на бял фон бяха нарисувани цветя; коженото му портмоне с апликация на конска глава; позлатената му запалка, която все не работеше, макар че той редовно сменяше камъчето и я пълнеше с газ; кутията за енфие, на чийто капак се мъдреше релефна кукумявка с лилаво тяло и красиви крила и тъй като по грешка бе направена със събрани очи, не вещаеше нито нещастие, нито мъдрост; масата и столовете, холът и домът си бяха на местата и продължаваха своя живот и вероятно защото ние не можехме да си отидем оттук, винаги щеше да има нещо нереално в смъртта на баща ни. Накрая разбрахме, че нито ние ще се преместим от този дом, нито ще се отървем от безкрайно болезнената атмосфера; тайно от брат ми и сестра ми тихомълком се съюзихме с майка ми и скроихме одежда на призрачния

образ на баща ми, който седнаше вечер с нас на масата. Всъщност това тайно сътрудничество, което можеше да ни сближи, накрая окончателно ни раздели.

Тя не играеше по правилата. Вечер, когато носеше на масата разни неща за призрака на баща ми, го възприемаше не какъвто беше, а какъвто тя искаше да го види. Винаги беше много пъргава. Беше добра домакиня и много набързо измиташе от съзнанието ни качествата на починалия си мъж, които не обичаше, не харесваше, не желаше. Накрая, когато приключеше с почистването и седнаше на масата до нас, от призрака в празното пространство се появи образ, безцветен и бездушен като монотонен напев, който безспирно работеше за благополучието на семейството; единственият лукс, който си позволяваше, бе да седне вечер с жена си и да изпие чашка ракия; образ, който дори да таеше жлъч, я преглъщаше; който никога не мърмореше, не се оплакваше и не псуваше. Майка ми толкова обикна този фалшив образ на мъртвия и до такава степен му повярва, че когато след шест месеца реши отново да се омъжи, човекът, който си избра за съпруг, бе копие на обожествения образ до масата.

През това време аз събирах това, което тя измиташе извън съзнанието си, и пълнех чувал след чувал. Направих това не толкова заради привързаността към баща си, а защото бях бесен на майка ми. Когато един ден отворих здраво завързаните торби с боклук пред вратата, напук на всичко скътах в тях неприятните спомени и образът, който съших със собствените си ръце, вече никак не приличаше на истинския. Всъщност баща ми не бе нито толкова красив, колкото майка ми си внуши, нито толкова безчестен, че аз да роптая. И все пак всеки от нас прегърна своята илюзия. Вярно, не може да се каже, че бе изцяло илюзия, защото половината си несправедливост покривахме с половината си справедливост. Сякаш един и същи покойник лежеше в два гроба — в единия бяха погребани дните на баща ми, а в другия — неговите нощи. Когато искаме да си спомним за него, майка ми посещаваше единия, аз другия.

Години по-късно, заедно със свой колега от Англия, Айшин бе изследвала начина, по който популярният ислям направлява ежедневието. Бе направила разширено проучване в три района в Истанбул, в които в един и същи квартал бяха видели два гроба на

един и същи светец. Айшин бе заявила, че никой не намира това за неестествено. За мен също беше приемливо.

Горе-долу по същото време не издържах на молбите на майка ми и на Айшин да ги запозная. На връщане от къщи Айшин, която не можеше да възприеме „бащата“, за когото бе чувала от мен, и „първият ми съпруг“, за когото дни наред слушаше от майка ми, си науми (както се случва в подобни ситуации), че единият от двамата лъже. Дори бе стигнала до извода, че тази измислица със сигурност е насочена към нея. След кратко колебание се опита да проследи истинската самоличност на починалия, а после реши, че аз съм човекът, който лъже, и то само за да оправдая „собственото си положение“, по-точно за да се изкарам прав.

Лотото в моето положение бе, че с всеки изминал ден увеличавах количеството алкохол. Това, което Айшин не знаеше, и ако го знаеше, нямаше да ѝ хареса, бе че преди да се ожена няхах такъв проблем. Не обвинявам нея, нито пък брака ни. И без друго не мога да определя точния момент, в който започнах. Единственото, което знам, е, че след време животът описва въображаем кръг и се оказах на онзи стол в положението, в което на времето беше баща ми. Все пак имаше доста съществени разлики. Айшин не приличаше на майка ми. Не ми сервираше пищни трапези, нито пък стоеше състрадателно срещу мен. Обръщаше работата на шега, сърдеше се, опитваше със сладки приказки, сърдеше се; проявяваше разбиране, сърдеше се, вбесяваше се, сърдеше се, заплашваше ме, сърдеше се; унижаваше ме, сърдеше се, стоеше при мен, сърдеше се, излизаше, сърдеше се; връщаше се, сърдеше се... Опита всички възможни начини, като междуременно се цупеше. Аз също се опитвах да ѝ угодя. Изпитвах признателност към нея, особено в началото. Насилвах се да мисля простичко, доколкото това бе възможно. Намесата ѝ бе живо доказателство, че за разлика от майка ми тя не изпитваше удоволствие от това, че мъжът ѝ се препъва и че нашият брак не е като този на родителите ми. С това чувство и желание четири-пет месеца всичко вървеше както трябва. Вече съвсем бях намалил алкохола. Ала не след дълго този достоен напредък ме превърна в основен противник на самия мен. Постепенно, когато превишавах дозата, когато пийвах малко повече, и накрая, когато и да пиех, тъй като не можах да повтора постигнатия успех, тя грубо и най-безцеремонно ме наругаваше.

— Знаем, че можеш повече — нареждаше Айшин. — Знаем, нали?

Имаше нещо в това „ние“, което приличаше на киселия пълнеж на сдъвкин бонбон... В същото време бе като лава. Като изпепеляваща, завладяваща лава, която дръзко се стича навсякъде, помитайки всичко по пътя си. Така говори Всевишният в свещените книги. Когато разказва за края на света, за наказанията или за праведните деяния, които трябва да бъдат възнаградени, той се обръща с „ние“. Майките също говорят така на децата си: „Огладняхме ли“? Или: „Не обръщайте внимание, всъщност ние сме много добрички“. Те прибавят към своето съществуване това на другия сякаш няма две личности и две съзнания. Формулата „ние“ Всевишният използва в Корана, майките я използват, когато се обръщат към децата си, а Айшин я използваше, когато ми говореше за пиенето: не (Ние = Аз + Ти), а (Ние = Аз + Аз). Така че е невъзможно да останеш извън това помитащо „ние“.

И аз не можах да остана. В началото с радост и не без известна показност, после с понамаляло желание, по някое време с поизхабено търпение и към края, въпреки че знаех, че няма да успея, много пъти спирах пиенето. Всеки път правехме нови календари, в които дните бяха по-важни от годините, но сами по себе си не означаваха нищо, календари, в които времето се измерваше с неуловими думи, с отсрочващи символи. Вместо да отбележим деня, в който се отклонявах от плана, като петно върху лист, с триста зора успях да убедя Айшин да направим нов календар. Всеки случай, който си заслужаваше, бе щастлив ден в нашия календар. По този начин, когато защитих докторантурата си; на Нова година; на трийсет и третия ми рожден ден; когато завалеше първият сняг; когато прескочихме трапа при една автомобилна катастрофа, при която предницата на колата бе изцяло смазана; на годишнините от сватбата ни; на трийсет и първия рожден ден на Айшин; когато разбрахме, че моят учител е болен от рак на белия дроб; в нощта, в която с викове и крясъци се скараме със сестра ми и се намразихме; когато разбрах, че вторият ми баща е починал; в различни ситуации, в които се говореше, че трябва да се знае цената на живота; в случаите, когато с Айшин успяхме тайно да се измъкнем от Истанбул; по пътищата; в домовете; на купоните в

хотелите; по плажовете... се взирах в очите на жена ми и ос-та-вих, ос-та-вих, алкохола.

Ала това, което успях да постигна, не бе достатъчно. Тъй като по едно време устоявах седмици наред да не посегна към алкохола, всяка изпита чашка след това означаваше връщане назад. Примерът, който ми бе даван, бях самият аз — аз бях човекът, който като сапун се изплъзваше между дланите ми, който гонех и никога не настигах, който дори да успеех да хвана за крачола, не можех да задържа истински, който не успяваше отново да постигне успех. Така постепенно работите стигнаха до задънена улица. След известно време и Айшин започна да обърква мярката кое е достатъчно и кое е в повече. От този момент насетне основанието ѝ за намеса започна да се размива. Причината да ме кара да се съревновавам сам със себе си вече не беше притеснението ѝ за моето здраве. Думите и действията изгубиха първоначалното си значение; всяко нещо идваше по обиколни пътища и имаше друг смисъл. Сега календарите ми бяха като барометри. Чрез дните, в които бях изкарал без да пия, Айшин измерваше любовта ми към нея. Но когато започвахме да говорим за любовта, мерките и числата служеха само за да объркат нещата. „Много“ е безпомощно наречие за количество, то е навсякъде, където има вяра, че е възможно още повече. Много обичах Айшин, но и двамата знаехме, че от мен зависи положението да бъде още по-добро. Някъде по пътя бе станало недоразумение. Тя смяташе, че трябва не да намаля алкохола, а напълно да го спра, че ще постигна тази трудна цел само с помощта на любимия човек, с нейната любов и заради самата нея. Чувствах се притиснат. Отначало тя искаше да спра пиенето заради здравето ми, после заради отношенията ни и накрая съвсем неусетно се оказа, че алкохолът не е мой проблем, а неин.

Един ден с червено отбелязах на календара голям кръст. Това ново отброяване на времето, което съвсем случайно съвпадна с 22-и февруари, от две гледни точки бе по-различно от предишните. Първо, преди съвсем честно спирах пиенето, а сега спрях пиенето честно. Второ, за разлика от друг път останах докрай верен на тази клетва. На 22.02.2001 г. съдът ни разведе само в едно съдебно заседание и до 22.02. 2002 г. в присъствието на Айшин не сложих нито глътка алкохол в устата си. И тъй като от тази дата до днес повече не сме се виждали, може да се, каже че в нейните очи останах достоен човек.

Известно време с радост и удивление Айшин наблюдаваше тази внезапна и категорична промяна в мен. Обаче не след дълго радостта ѝ бе заменена от съмнения. И все пак никога не прекрачи границата, не се опита да изкара истината наяве и не се направи на детектив. Въпреки че следеше всяка моя крачка, никога не се разрови в онова, което правех през деня извън нейния контрол. Не знам дали през онези дни Айшин се бе сетила за светеца с два гроба, но ето, че въображаемият кръг се завъртя и аз като баща ми се превърнах в две различни личности в двете половини на денонощието. Само че имаше една съществена разлика. Баща ми проявяваше търпение през деня и пиеше вечер. А аз, тъй като условията го налагаха, вършех нещата в обратна последователност — вечер проявявах търпение, а през деня пиех.

Човешкото тяло спотайва в себе си часовник, който може да работи не само от дясно наляво, а и от ляво надясно. Всичко зависи от начина, по който е навит. Аз например за не повече от две седмици съвсем бях свикнал с новата система. Беше цяло щастие, че нямах непрекъснато часове в университета. През деня не пропусках възможностите, които ме си предлагаша, и наоколо непрекъснато имаше пиене. Вечер вкъщи изтрезнявах, сякаш бях изпил кофа с ледена вода. Нощем проявявах търпение, а сутрин, веднага щом видех гърба на Айшин, започвах да пия. Според последните анализи стана ясно, че няма чак такова значение дали пия през деня, или през нощта. За да мога достойно да се справя поне с едното от състоянията, трябваше да разбутам другото. Противно на страховете ми при това подреждане на нещата не усещах болка нито в стомаха, нито в главата. Може би, когато човек вижда, че няма нищо по-добро, свиква с всичко.

Когато си създавах този нов ред, бях решил, че всичко ще стане по естествен път, но подцених ситуацията. Баща ми много добре знаеше, че светлите часове на деня не са подходящи за криене на тайни. Да товариш деня с тайните на нощта, бе толкова невъзможно, колкото да превърнеш агнето във вълк, да очакваш прохлада от лятното слънце или пък да накараш дете да забрави псувните, което е научило. Не само защото някой ти виси на главата и непрекъснато имаш важни задачи или защото си пред очите на хора. През деня големият град се превръща в гора с невидими същества. Скришом от всички скътвам в хралупата на някое дърво две–три тайни и щом си тръгна, някакви

странни създания, без да видя откъде са изскочили, безшумно и подмолно ги откриват. В която и посока да се обърна, между клоните на дърветата виждам стотици присвити очи, заслепени от слънцето. Един ярък лъч мятта стрелички във всички посоки и не мога да разбера кой, откъде и как ме гледа, с възхищение или със завист. Чувам шушукане и в същото време не мога да различа лицата на говорещите. Съзнавам, че мириша на алкохол, че от време на време провлачвам думите или пък вниманието ми е разконцентрирано, но не мога да определя точно кой и до каква степен го забелязва.

Именно в един такъв период Етел дойде и с цялата си тежест се сгромоляса в центъра на живота ми. От две години не се срещаме. След като загуби флейтиста и видя, че с Айшин се оженихме, дълго бълва змии и гущери, благодарение на което успя да оцелее и да продължи напред, след което замина за Америка при един бляскав и нервен пакистанец хирург и едва не остана там. Но също така внезапно, както бе заминала, се върна, без да каже на някого. За щастие се прибра точно в момента, в който изпитвах страхотна нужда от нея или от някого като нея. Бях забравил, че Етел умираше да се разхожда с кални обувки по несметно скъпите килими на жени маниачки на тема чистота като Айшин, с които бяха учили в едни и същи училища и бяха изкарвали една важна част от младостта си заедно. Но тя побърза да ми го припомни. Не пропусна да отбележи факта, че ѝ направих забележка. Въпреки това не захвана да ме ругае, да ме разследва, да ме осъжда, нито пък да ми досажда с обичайните възникващи от само себе си въпроси. И до днес не разбрах на какъв житейски опит се бе опирала, когато извади майсторски направената карта и я пхна в ръцете ми, за да мога спокойно да се разхождам в гората с очи без тяло и с гласове без образ. Това бе технически много добре изработена карта. В зависимост от часовете ми имаше кратки алкохолни паузи, еднократни дози силни напитки в скъпи термоси, малки тайни за това с какво може да бъде премахната миризмата на всяка напитка, стимулиращи лекарства, с които да концентрирам мисълта си, антиоксиданти, витамини, минерали, таблетки артишок за възстановяване на черния дроб... Сериозно и решително като опитен треньор ми нагласи стройна програма все едно бях млад атлет с ограничени финансови възможности и безгранични мечти, който се подготвя за международно състезание и трябва да издържи в

условията, в които се намира. Направи и още, дори много повече. През цялото време, при всяка възможност пиеше заедно с мен за компания.

Един от най-неприятните удари, които могат да се стоварят на главата на една омъжена жена, когато съпругът ѝ търси начин да потъпче правилата и забраните, които е създала, е животът да му предостави друга жена, която да му бъде съучастник. И след като веднъж тази случайност се оказа реалност, се озовах в зала, пълна с криви огледала, които показваха Айшин много по-далеч и Етел много по-близо, отколкото в действителност бяха. Ала може би краят на всичко това не бе чак толкова неблагоприятен, колкото си мислех. Защото въпреки всичко, когато месеци след това Айшин заведе дело за развод, причината не бе нито Етел, нито пристрастяването ми към алкохола, което ѝ бе създало толкова проблеми.

АПАРТАМЕНТ №8: СИНЯТА МЕТРЕСА

Вече двайсет минути синята метреса седеше, втренчила поглед в тънките струйки червено масло, което се стичаше от преполовеното пиле по черкезки. От красивата му украса не бе останала и следа. Нищо не можеше да направи. Не ставаше дума да възрази или пък да се противопостави, дори не искаше да говори. А всъщност нямаше и кой знае какво за казване. Бе притисната в най-слабата, най-уязвимата точка на метресите — децата.

Да бъдеш метреса на женен мъж, означава да знаеш много повече от това, което не трябва да знаеш, и да не знаеш какво да направиш с излишъка от информация. Метресите са наясно със срамните и неудобни тайни на съпругите, които никога не са срещали и най-вероятно няма да срещнат, и отдавна знаят много неща за тях. Докато съпругите не знаят нищо за метресите и дори в повечето случаи нямат представа, че съществуват. Ако случайно вечер преди лягане съпругите си мажат лицето с крем, метресите знаят дори аромата на този крем. Знаят и начина, по който се обличат; до каква степен обичат да се гримират; какво представляват като майки; какъв тип бижута носят; как се разхождат из дома си; в колко си лягат и в колко стават; хранителните им навици; интересите им; навиците, от които се срамуват; сексуалната им студенина; хората, на които се усмихват, а говорят зад гърба им; откровеното им двуличие; купищата комплекси, които притежават; мерките на тялото им; знаят също и каква би била реакцията им, ако евентуално научат за съществуването на друга жена. На всичко отгоре са наясно с всички тези особености, без да са попитали за тях. Не питат, защото не търсят съкровени тайни, тъй като съкровени тайни идват при тях. Идват, защото Вечно Оплакващите се от Брака си мъже, които Все Още са Женени и Искат Разнообразие, Без да Губят, само и само за да докажат на метресите си на какъв натиск са подложени, сипят пикантни подробности за жените си, подобно на ежедневник, който публикува гръмки заглавия, за да заинтригува читателите. Противно на това, което съпругите подозират, клюки за тях разнасят собствените им мъже, а не техните метреси.

Метресите са само добри слушатели. Слушат и не полагат никакво усилие, за да научат повече. Уверени в своята сила, доволни от привилегиите си, дори не докосват неприятната информация, която се изсипва в скута им. Метресите на женените мъже стигат до всеотдайната върховна любов. Познават враговете си, които, без да им мигне окото, са готови да ги удавят в капка вода, прощават им и ги щадят.

И все пак дори Ахил си има своята ахилесова пета; някъде по атлазите, по извезаните със сърма дрехи има местенце, изядено от молец, една дупка за проветряване, през която само за миг се изпарява цялата увереност на метресите. От момента, в който Вечно Оплакващите се от Брака си мъже, които Все Още са Женени и Искат Промяна Без да Губят, се сдобият с метреса, започват да обичат децата си както никога преди. Това е една много искрена обич, а също така и болезнена. Както Адам е прикрил голотата си с лозово листо, така Вечно Оплакващите се от Брака си мъже, които Все Още са Женени и Искат Промяна Без да Губят, прикриват всичките си грехове с любовта към децата си. С времето броят на метресите нараства и тяхната отдаденост на децата става все по-необятна. И както Ева е била принудена да откъсне лист от същата лоза, така и метресите трябва да уважават и обичат любовниците си, безкрайната им обич към децата и, разбира се, забранената връзка между тях, която, възпламенявайки се, става недосегаема.

През последните двацет минути Синята Метреса седеше, втренчила поглед в тънките струйки червено масло, което се стичаше от преполовеното пиле по черкезки, от чиято красива украса не бе останала и следа. Бавно вдигна глава и с досада погледна мъжа срещу себе си. Дванайсетгодишната му дъщеря бе вдигнала температура. Отговорът, който получи, след като нахока жена си, че е проявила небрежност към детето, го цапардоса като чук: „Щом като толкова много обичаш дъщеря си, тази вечер не ходи при метресата си!“ Търговецът на зехтин, който все си мислеше, че е успял да запази в тайна от жена си забранената си връзка, направо онемя. У тях се бе развихрил страхотен скандал и болното дете бе чуло всичко.

Синята Метреса стана и нежно прегърна търговеца на зехтин. С гальовен глас му каза, че нищо лошо не се е случило, че всичко ще се оправи, че дъщеря му скоро ще оздравее, че лесно ще излекува

нараненото ѝ сърце, защото и тя също обича баща си. Каза му точно това, което очакваше да чуе.

Докато го изпращаше на вратата, той се усмихна за първи път от часове насам.

— Благодаря ти за вечерята. Беше много вкусна — каза, като с поглед направи знак към масата, от която току-що бяха станали.

— Не съм я приготвила аз — отвърна Синята Метреса. — Купих храната от супера. Трудно бе да се каже по гласа ѝ дали е ядосана, или не.

Търговецът на зехтин се закова на място. Трудно бе да се каже по погледа му дали е изненадан, или не.

АПАРТАМЕНТ №2: СИДАР И ГАБА

В свършената тишина, която привечер бавно завладя апартамент №2 и напълно го откъсна от външния свят, Габа спеше и похъркваше, разпрострял четирите си лапи на различни страни. Свит на кълбо, лежеше върху своя съквартирант, който нямаше никакъв шанс да мръдне. Но Сидар бе щастлив, при това много щастлив. Обичаше да си лежи така, без да прави нищо, без да хаби енергия, отпуснат, лекомислен, немарлив, сгушен до най-любимото си същество на този свят. Затвори очи и също заспа. Сънуваше.

Стои пред просторна градина с метална ограда, втренчил поглед в девойка с коса като кехлибар, загърната със сребрист воал, която прилича на една от по-големите му сестри, но е много по-красива от нея. От известно време му маха с ръка, блажено отпусната в шезлонг. Габа дреме пред входната врата. С ясното съзнание, че не трябва да го оставя сам, без за миг да откъсва поглед от момичето, Сидар открехва огромната врата и се вмъква през пролуката. Градината е по-красива и зелена, отколкото изглежда отвън, но по някаква необяснима причина басейнът в средата е свършено сух. В него пълзят буболечки колкото юмрук. Девойката се усмихва, изправя се и Сидар вижда, че е много по-висока, отколкото е очаквал. Но тя продължава да расте все по-нагоре и по-нагоре. Обувките ѝ са със странно високи подметки. Изведнъж се олюлява и опитвайки се да запази равновесие... Трак! Удря крак в земята.

— Недей — възкликва Сидар. Но думата има обратен ефект и девойката започва да ритя ту с единия, ту с другия крак, да удря с всичка сила крака в земята: Трак, трак, трак.

— Стига де, да не си откачила! — вика Сидар, като в същото време се притеснява, че ще събуди Габа. Обръща се назад и вижда, че огромната врата, която преди малко е оставил открехната, се е затворила. Момичето продължава да скача и да тропа с крака. Габа започва да лае толкова силно, все едно ще го разкъса. Сидар поглежда вбесен момичето и ужасно притеснен хуква към вратата. И точно и този момент се оказва, че тича към вратата на апартамент № 2 в

Двореца на бълхите. Някакъв звън кънтеше в ушите му. Когато Габа се разля, вратата започна да се тресе и колкото повече се тресеше, толкова по-яростно лаеше Габа.

Когато най-накрая отвори, се оказа лице в лице с Мохамед, който с всички сили блъскаше по вратата. Момчето го изгледа от главата до петите и му подаде една чиния, покрита със салфетка:

— Мадам Лелче ти я праща — рече с явно безразличие.

Сидар бързо се разсъни и сконфузено се усмихна. Шегата стана реалност. Традиционната халва, която съседките правеха и раздаваха от врата на врата, пристигна тъкмо когато двамата копнееха за сладко. Сидар и приятелите му наричаха това „да вкараш традицията в нетрадиционното“. Докато благодареше, езикът му се преплете от радост. Грабна чинията и хлопна вратата под носа на момчето. Надушил храна, Габа престана да лае и навири влажния си нос в нетърпеливо очакване на вкусното лакомство. Сидар закачливо му намигна, вдигна салфетката и застина. Не беше халва, а две курабийки с леко сплескани краища, посипани с пудра захар. Лицето на Сидар помръкна.

Спомни си.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

Снощи, докато си седяхме на балкона и бавно се напивах, потраквайки по парапета с дългите си нокти с цвят на изсушена кайсия, Етел ме попита:

— Защо не измислиш нещо, та да спреш това безобразие?

Погледнах в посоката, която ми показваше, и видях една жена, която си хвърли боклука до оградата на градината. Вдигнах рамене. Вече нямаше значение дали прозорците ще са отворени, или затворени. Ако човек се сблъска с такава миризма на улицата, ще ускори крачка, ще вдигне прозореца на колата си. Но ако домът, в който живее, стените, вратите и прозорците са пропити с миризма, ако сутрин, когато се събужда, и вечер, когато си ляга, и накъдето и да се обърне вони по този начин, значи е в капан. Всяка вечер, когато се прибирам, пред погледа ми се издига огромна купчина боклук. Различни по размер пликчета с надписи на суперите и бакалиите наоколо, здраво завързани отгоре, но незнайно защо пробити отдолу; случайно изхвърлени картонени кутии, пълни с какви ли не неща; ненужни вещи; разпръснати отпадъци, от които се процежда сок от диня, а отгоре кръжат рояци жужащи мухи. Ето това ме очаква всяка вечер. Очакват ме и котките, които по цял ден лежат и спят върху торбите с боклук. Кльоцави или угоени, живеят си в тяхното смърдящо царство и с безразличие наблюдават минаващите хора. Котките, които с всеки изминал ден стават все повече.

Седя на балкона и с тъга наблюдавам нарастващата купчина боклук. Още преди обяд долу вече е пълно с отпадъци, върху всеки плик се трупа нов и така до вечерта. Надвечер идват двама цигани с ръчна количка. Единият е млад, а другият възрастен; дълго се ровят в боклука. Слагат в отделни чували металните кутии, вестниците и стъклените шишета и ги отнасят. Чува се монотонно гризане — котките се ровят в това, на което мухите са хвърлили око. Късно вечер след работно време идва боклукчийският камион, който отнася боклука. Това, което изпадне от камиона, го грабват чайките. И въпреки тона боклукът край оградата никога не изчезва. Понякога

вечер намалява, но отново бързо се натрупва и ужасната миризма все така се носи из въздуха.

— Какво да направя? — попитах аз. — Да пазя пред оградата ли?

— Направи нещо, та никой да не иска да изсипва боклука си тук. Хайде сладък, размърдай си мозъка! Все нещо ще измислиш.

И отново изпи ракията си преди мен.

Облегнах се назад и запалих цигара. Неясно защо тази вечер мравките ги нямаше. Докато димът, който издишах, се разнасяше из въздуха, ми хрумна мъничка като въшка идея.

АПАРТАМЕНТ №2: СИДАР И ГАБА

Докато наблюдаваше как Габа облизва с розовия си език остатъците от курабията, Сидар си спомни един ден от детството си в Истанбул. Беше събота. Валеше сняг. Както винаги на този ден, цялото семейство бе отишло да погостува на баба му. Ала този път не можа да разбере защо посещението им бе толкова кратко. Когато си тръгнаха от дома на старицата, майка му и баща му поеха с бавна крачка към къщи и тихичко спореха за нещо. Сидар, навлечен с пет ката дрехи, вървеше пред тях. Бе издърпал над ушите си вълнената барета с избродиран елен, а около врата си бе увил шалче в същия цвят. Виждаха се само очите му. Когато видя, че родителите му изостават, се почувства свободен и яростно зашляпа в калните локви по пътя. Очевидно едва доловимият спор между родителите му бе доста сериозен. Единственото нещо, което възрастните трябва да направят, за да бъдат разбрани от децата си, без да им съобщават открито проблемите си, е да не се ядосват за нещата, за които по принцип се ядосват. И Сидар усещаше предстояща неприятност. За да се убеди, че този ден е като всички останали, трябваше да намери много голяма локва и да наджапа в нея, а после, както винаги, майка му щеше да го хока, а баща му — да му светне един по врата.

Изведнъж в една от пресечките се появи точно това, което търсеше. В закръглена дупка пред някаква полусрутена къща се бе образувала кална локва. Втурна се почти безразсъдно напред и зашляпа в нея. Не можа да прецени колко е дълбока. В същия миг чу сподавен глас. Огледа се, но тъй като наоколо нямаше никого, с всичка сила шляпна с крак в локвата. Този път стенанието се чу по-ясно, сякаш идваше изпод краката му. Може би това бе предупреждение да стои настрана. Може би дупката пред него бе от онези черни, бездънни и смъртоносни ями, които работниците от съвета изкопаваха, а после забравяха да зарият. Уплаши се, но сякаш страхът му от смъртта не беше чак толкова голям. Без да се колебае, цопна в локвата и другия си крак. Тръгна напред.

Сърцето му започна лудо да бие. Колко ли бе дълбока локвата, къде ли беше дъното ѝ? Може би след крачка или две щеше да потъне... Представи си как дупката го засмуква и го глътва, а от него остава само баретката с елена. Ето, майка му и баща му минават край дупката, спорейки разпалено, и след време, когато осъзнават, че единственото им дете го няма, започват трескаво да го търсят. Колкото повече мислеше за това, толкова по-хубаво му ставаше. Защото най-после всички щяха да си платят за клетвите, с които го засипваха, за тежките думи, с които го нараняваха... Изпитваше наслада, като си представяше как приятелите и роднините му ще се разкайват за мъката, която са му причинили, когато разберат, че е умрял.

Но още преди да преполови мечтите си, беше стигнал до края на локвата. С нежелание излезе от калта, която стигаше почти до коленете му. Заудря крака в земята, за да отърси мръсотията, и свърна зад ъгъла. Изведнъж спря. Точно срещу него на тротоара лежеше новородено кученце. Гласът, от който преди малко настръхваше, не идваше от онази смъртоносна дупка, а от слабичкото животинче. Нямахше кръв по козината му, нито пък рани, нито следи от гумите на микробуса, който миг преди това отмина с бясна скорост. Лицето на Сидар помръкна. Разбра, че смъртта, за която преди малко мечтаеше, е толкова близо, колкото и далеч от него, и се почувства глупаво. Фантазиите, в които се бе вкопчил, бяха напразни. Само засъхналата кал по панталоните му и болката, която изпитваше кутретото, бяха реални. Всичко останало беше безсмислено. Имаше семейство, но бе самотен; не обичаше никого и никой не го обичаше; бе подценяван и подценяваше всичко; не умееше да бъде щастлив и не смяташе, че някога ще се научи; беше на единайсет години, но за всички си оставаше малко дете; никой не го питаше какво мисли, а дори да го питаха, нямаше мнение по който и да е въпрос.

Разбира се, можеше да извика майка си и баща си или някого друг да му помогнат; можеше да опита сам да помогне на кученцето. Но не направи нищо. Пъхна ръце в джобовете и просто зачака. Уморени и намусени родителите му се приближаваха — това бе животът. Недалече пред него кученцето бавно изчезваше в забрава — това бе смъртта. Сидар не искаше да има нищо общо нито със смъртта, която го отхвърляше, нито с живота, от който сам се изолираше. Да можеше да затвори очи и да се скрие зад палтото, зад ръкавиците,

баретата и шалчето. Напипа нещо меко в левия си джоб. Беше курабийка.

— Момичетата могат да останат при мен, но момчето трябва да бъде с баща си — каза тази сутрин баба му.

Когато влезе в кухнята, двете жени стояха с гръб. Подреждаха в порцеланови чинийки курабийките, които току-що бяха изпекли.

— Дръжте ме в течение — измънка баба му. — Щом ви прекарат телефон, първо потърсете някоя сладкарница.

Майка му се канеше да отговори, но в този момент забеляза Сидар, който бе застанал зад тях, и побутна с лакът баба му.

Когато в нов дом прекарат телефон, както му направиш сефтето, така ще върви нататък. Затова, преди да се обади на близки и приятели, човек трябва да потърси някоя сладкарница, та оттам насетне всички телефонни разговори да бъдат сладки. После, за да има пари за следващите разговори, трябва да звънне в някоя банка, обменно бюро или на златар. Ако пък иска да се сдобие с нов дом — да потърси агенция за недвижими имоти, а за кола — да звънне в автосалон. Но вещите и парите не са толкова важни. И тъй като всички позвънявания са главно за удоволствие, обаждането в сладкарница е въпрос на дълг.

Сидар се бе отегчил. Добре че този път не стояха много. Възрастните тръпнеха от вълнение, а децата така и не разбраха с какво тази събота се различаваше от всички останали. Каквато и да бе причината, на вратата започна нескончаемо сбогуване и не ставаше ясно кой кого целува и защо. Едно нещо бе сигурно — момичетата оставаха при баба си. Сидар не се възпротиви. Толкова бе доволен, че ще прекарва уикендите далеч от крякането на сестрите си, че дори не възрази на майка си да му сложи тази ужасна момичешка барета. Но тъкмо когато навлечен и увит като пашкул се канеше да излезе навън, баба му го дръпна към себе си и го притисна до гърдите си, които стигаха до пъпа ѝ. И докато го стискаше в обятията си, напъха нещо в джоба му. „Да си хапнеш по пътя“ — му бе казала тя, подсмърчайки и сочейки към небето, сякаш пътят, за който говореше, бе някъде на луната. Внезапно дъхът ѝ секна и остана без глас. Замръзна на прага и препречи вратата като грамадна каменна статуя. Всички от семейството се запромъкваха през тесния коридор като забравени на простора дрехи и един по един излязоха навън.

Още от дете Сидар се смущаваше от прекалена любвеобилност. Когато успя да се отърве от прегръдката на баба си, от леката миризма на пот, силния аромат на лимонов спирт и набухватели, хукна навън. От този момент нататък бродеха по улиците — най-отпред той, а зад него майка му и баща му.

Когато забеляза курабийката, която Сидар извади от левия си джоб, кученцето веднага престана да скимти. За миг останаха втренчени един в друг. Сидар го намрази, гледаше го с отвращение. След малко щеше да умре. Ала желанието му да изяде проклетата курабийка проблесна като искра в помътнелите му черни очи.

След няколко минути майка му и баща му се подадоха иззад ъгъла. Видяха го да стои до едно кученце, което береше душа, и с безразличие да хрупа нещо. Съзирайки това бездушие, двамата, чиито нерви и без друго бяха опънати от проведения разговор, не можаха да се сдържат. Майка му закрещя, а баща му го удари.

Най-накрая желанието му се сбъдна. Ето че майка му и баща му се бяха върнали към обичайното си състояние. Както и да е. Но потискащото чувство, което го човъркаше, докато вървяха, вместо да намалее, се засили още повече. Сидар се разплака, само че болката и душата му не бе причинена нито от шамара, нито пък от хулите, които чу. Всъщност в онази последна съботна утрин в Истанбул вярата му, че животът, на който бе свикнал, ще продължи, се разби завинаги на пух и прах.

Същата вечер за първи път се качи на самолет. С времето щеше да разбере защо майка му и баща му бяха толкова развълнувани, преди да минат паспортната проверка, и защо така набързо бяха напуснали Турция. През цялото време гледаше приветливата стюардеса, която се усмихваше на всички, и в края на полета, когато самолетът започна да се снишава, видя сред спокойната тъмнина долу стотици блестящи светлини — Швейцария!

Два месеца по-късно напуснаха пансиона за политически емигранти и веднага щом се настаниха в самостоятелна къща, която щяха да делят с едно сирийско семейство, първата работа на майка му бе да се обади по телефона. Говореше през сълзи с дъщерите си и от вълнение повтаряше едно и също; не потърси сладкарница, нито

магазин за мармалад, нито фабрика за шоколад. Фактът, че от новия телефон се обади най-напред на близките си и проведе, изпълнен с горест разговор, бе предзнаменование за лошите новини, които впоследствие получаваха от Истанбул при всяко позвъняване. Дори когато пет години по-късно баба им почина, а момичетата дойдоха в Швейцария, нещата не се промениха. Каквото бе сефтето на телефона, такива бяха и телефонните разговори. Всеки път от Истанбул идваше някаква неприятна вест, а дори и да нямаше вест, те подхващаха някаква тема, която ги изпълваше с безкрайно отчаяние.

След единайсет години Сидар щеше да се върне в Истанбул съвсем сам.

АПАРТАМЕНТ №4: ОГНЕНОТЕМПЕРАМЕНТОВИ

От около трийсет минути Зелиш Огнотемпераментова се бе затворила в стаята си. Седеше на килима по турски до хлебарката, която преди малко бе смачкала. Гледаше лицето си в огледалото и сякаш виждаше някого, убеден, че с него са се отнасяли несправедливо. Открай време лицето ѝ бе толкова бледо все едно през нощта бе видяла таласъми. Приличаше на кръгла тава за баница, а на всичко отгоре преди пет месеца тук-там се появиха грапави пъпчици. Кожният лекар с малки очички и приятна усмивка установи, че не става дума за младежки пъпки, нито за алергия, а за психоматични образувания. Обясни, че при силно вълнение или безпокойство цялата ѝ кожа може да се покрие с червени петна. Заливайки се от смях на собствената си шега, стовари тежката си ръка на врата ѝ и забоботи:

— Ако на тези години си толкова изнервена, един ден на мъжа ти ще му излезе през носа. Отпусни се, дъще, отпусни се!

Ако има нещо в живота, което нараства заедно с намерението да бъде овладяно, това е безпокойството.

Дори страхът има предел. Когато човек стигне до крайната му фаза, дори до гуша да е затънал в страховете, вече не се бои. А колкото до безпокойството, то е отровна вода в бездънен кладенец. Няма прекаляване с дозата, нито противоотрова срещу него. Колкото източникът на страха е конкретен, толкова неопределен и абстрактен е изворът на тревогата. Всеки може да установи от какво се страхува, но трудно уцелва причината за безпокойството. Предвид това, ако кажеш на човек, обсебен от тревога, който и без друго е напрегнат от битката с мисловните си химически процеси, какво ще се стовари на главата му, ако продължава да се притеснява, ефектът ще бъде обратен, защото по този начин му причиняваш още по-голямо безпокойство.

Зелиш Огнотемпераментова не знаеше как да се отпусне, а и смяташе, че няма да се научи. Обяснението, че причината за пъпките не е алергия, а чисто и просто безпокойство, трупаше още мъка върху изтерзаната ѝ душа. Нито един сапун, крем или лосион на света не можеше да облекчи състоянието ѝ. Нямахше козметика за безпокойство.

Пъпките, които в началото бяха само на челото и брадичката ѝ, се увеличиха двойно и плъзнаха по цялото ѝ лице.

Внезапно чу тиха музика. Остави огледалото и застана на колене. Залепи ухо на пода с лице към размазаната хлебарка. Имаше навика в различни часове на деня да подслушва на пода. Стаята ѝ се падаше точно над хола на кльощавото момче, което живееше на приземния етаж. От време на време чуваше странно топуркане сякаш младежът се разхождаше по тавана или пък ѝ пращаше закодирани съобщения. Веднъж бе чула стенания примесени с кучешки лай. Застана търпеливо пред прозореца, за да види как изглежда гостенката. И видя. Беше обута с широк като чувал панталон, който всеки момент щеше се свлече от кръста ѝ. Късо подстриганата ѝ рижа коса отгоре бе направена на фитилчета. Беше дребничко момиче. Щом излезе от блока, направи няколко крачки и запали цигара. Нямахме пъпки и беше ясно, че няма и тревоги.

„Всеки човек прекарва живота си в търсене на своето огледало — бе казал някакъв мъдрец, — за да може в него да открие себе си“. Но както в рая дървото туба е обърнато с корените нагоре, а клоните му са под земята, така някои огледала обръщат отраженията наопаки. В момичето, което бе дошло в дома на Сидар, Зелиш Огненотемпераментова видя пълна противоположност на своя образ. Стига да можеше, мигом щеше да изчезне и да се превърне в нея.

— Какво, по дяволите, правиш на пода?

Зелиш Огненотемпераментова скочи на крака и погледна замислено по-големия си брат. Тази вечер Зекерия бе дошъл на вечеря заедно с жена си и децата си. Без да му отговори, бавно излезе от стаята. В гостната всички бяха седнали на масата, хапваха супа и гледаха новините. В единия край бяха сложени трите парченца кадаиф, изпратени от възрастната вдовица от апартамент №10.

Зелиш седна в ъгъла и се загледа в екрана. Шестнайсетгодишна майка, която бе напъхала тридневното си бебе в найлонов плик и бе го оставила в боклука на един супермаркет, се опитваше да се скрие от камерите. Горкото бебе цял ден бе стояло в контейнера и привечер, понеже се бе разплакало, случайни минувачи го бяха спасили. Полицаяте бяха занесли бебето в управлението, бяха го нахранили и нарекли с името Съдба.

Изведнъж Съдба изпълни екрана. Лицето ѝ бе зачервено. Непрекъснато плачеше и колкото повече плачеше, толкова повече лицето ѝ се зачервяваше. Зелиш Огнотемпераментова бе плувнала в пот. Когато се опита да се отърве от този противен цвят, беше твърде късно. Докато Съдба минаваше от ръце на ръце в управлението, картината се затъмни. Но тъмното и без това бе червено.

Зелиш Огнотемпераментова бе припаднала.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

В 5:45 се събудих от алармата на часовника, но идеята, която снощи толкова бях харесал, ми се стори абсолютно откачена. Тъй като още не се бях разсънил, отново се опитах да заспя, но напразно. Станах и погледнах през прозореца. Още не се бе развиделило съвсем. Внезапно изпитах желание да опитам. Ако не друго, поне щяхме да се посмеем с гадната Етел. Взех плика, който още снощи бях приготвил, и без да вдигам шум, слязох долу. В момента, в който отворих входната врата, усетих студения полъх на утрото и веднага след това — лека миризма на боклук. Кой знае, може пък планът ми да се окаже сполучлив. Ако успеях да разкарам поне един от онези, които си хвърляха боклука тук, щях да съм доволен, че съм свършил нещо полезно не само за обитателите в Двореца на бълхите, но и за целия град.

За първи път, откакто се преместих тук, улицата пред блока ми се видя хубава. От ъгъла се зададоха две добре охранени улични кучета. Тичаха на зигзаг между двата тротоара. Щом стигнаха до оградата, намалиха ход, недоволно подушиха боклука и като не намериха нещо, което да си заслужава, хукнаха надолу по улицата. Докато гледах след тях, за миг си помислих, че някой ме наблюдава. Вдигнах глава: освен апартамент №9 навсякъде в Двореца на бълхите бе тъмно. Една сянка бързо премина пред прозореца на хола на последния етаж. Най-напред светнаха поред всички лампи, след което, кой знае защо, угаснаха точно в обратната последователност. Стана ми неудобно. Докато се оглеждах наоколо, осъзнах колко е шантаво това, дето бях замислил да направя, и се притесних. И все пак не исках да се откажа. Планът ми бе върха на дивотията, но може би така беше по-добре. Когато някоя простотия дълго време изкарва хората от кожата им, нито разумните правила, нито въведените норми или наложените забрани могат да я спрат, а само нещо напълно откачено.

Качих се на тротоара и когато се обърнах към оградата, съзрях чифт зли, изпепеляващи очи. Бях виждал тази котка и преди. Погледнах я с открита омраза. Понеже наруших спокойствието ѝ, тя се

протегна, стана и тежко, тежко закрачи по оградата. Стигна до другия край, там спря и продължи да ме наблюдава. Извадих кутията от плика и с триста зора отворих капака. Снощи, като отидох да купя боята с идеята да бъде в тон с естеството на работата, помолих продавача да ми даде тревистозелен цвят, но зеленото се оказа доста по-светло. Когато обаче заставах с четка в ръка пред зида, ме застигна друг проблем. Разбира се, че знаех какво да напиша, но си блъсках главата как да го напиша, за да бъде по-въздействащо. Един камион с хляб с грохот мина зад мен. Спря, остави в бакалията отсреща една пълна касета и продължи нататък. Явно трябваше да действам по-бързо и написах най-простичкото изречение, което ми дойде на ум, като повтарях всяка буква по два пъти. Докато аз се занимавах с тази работа, отвратителната котка бавно поклащаше катранено–черната си опашка и следеше изключително внимателно всяко мое движение.

Когато приключих, се дръпнах две крачки назад и погледнах все едно бях купувач. Не беше зле. Наистина светлозеленото се открояваше съвсем ясно. Тъй като не успях да разположа буквите равномерно, накрая се бяха понаблъскали и все пак резултатът не бе никак лош. Надписът беше достатъчно голям, така че да се вижда от средата на улицата. Намигнах на котката, прибрах четката и боята и се върнах в Двореца на бълхите.

Тъкмо като влизах, някой се канеше да излезе навън.

Последният човек, който предполагах, че мога да срещна в този безумно ранен час, бе възрастната жена от апартамент №10. Тя също се притесни от неочакваната среща. Докато се опитвах да загърна горната част на плика, който носех, се втренчих в това, което носеше тя. Държеше четири големи чанти, които изглеждаха празни. Бяха леки като пера и тя самата бе лека като перо... Задържах вратата. Възнагради с изискано „Благодаря!“ вялата ми усмивка и енергично продължи напред.

Щом се прибрах, излязох на балкона. Имах намерение да стоя там и да наблюдавам през целия ден какво въздействие ще окаже надписът върху хората. Но сънят, който бях прекъснал, отново ме плени.

АПАРТАМЕНТ №9: ХИГИЕН ТИЖЕН И ХЛЕБАРКАТА

Хигиен Тижен провери кухнята, хола и задната стая, след което загаси лампите и си легна изтощена. На зазоряване, още преди да се бе развиделило, тя се обърна и с любопитство се втренчи в тялото до себе си все едно го виждаше за първи път. Погледна отново, но това, което видя, не беше тяло, а десетки малки парченца. Нейната пристрастеност към чистотата, която от доста време се беше превърнала мания, бе поразила зрението ѝ като коварна болест. Очите ѝ вече бяха като машини — преценяваха всяко нещо, което виждаха, разделяха предметите на парчета, парчетата — на детайли, а детайлите — на частици. Като погледнеше килима в хола, виждаше само цветовете и мръсотията между тях. Откакто хукна подир паразитите, дето не се виждаха с просто око, зрението ѝ страшно се изостри и долавяше всички подробности, но загуби способността да възприема нещата като едно цяло. Затова, когато се обърна и погледна тялото, което спеше до нея, не видя съпруга си, а засъхналата около устата му слюнка, гурелите по очите му, остатъците от храна между зъбите, пожълтелите от цигарите пръсти и пърхота в немитата му от дни коса. Понеже не искаше да гледа повече, обърна глава, но се оказа късно. Беше започнала да се отвращава.

Отвращението е чувство, което не всички живи същества изпитват. По принцип то е характерно за хората, а не за животните. Жените се отвращават повече от мъжете, но някои жени не са толкова гнусливи като други. Когато Хигиен Тижен се отвращаваше, устните ѝ увисваха надолу, краката ѝ изтръпваха, усещаше лек сърбеж по кожата и започваше като бясна да чеше цялото си тяло. Отново се случи същото. Свита на кълбо, с едната ръка се опитваше да се завие, а с другата се чешеше, докато в един момент отвращението прободеше пръстите на краката ѝ и на вълни постепенно обзе цялото ѝ тяло.

Безброй пъти се бе отвращавала по най-различни поводи. Ала този път усети изтръпване не само в пръстите на краката, но и в слепоочието. Постепенно усещането се усили. Сякаш мравки плъзнаха по главата ѝ и притискайки се тук-там, като че минаваха през мост, се

спуснаха по врата ѝ. После се подредиха в пътечки и поеха надолу. Главкомандващият тази неочаквана армия не бе някой друг, а мозъкът на Хигиен Тижен. Тъй като бе наясно с това, което можеше да се случи, и усещаше приближаващата опасност, тя просто остана будна.

Защото от време навреме разсъдъкът ни успява преди нас да осъзнае последиците от извършените действия и без да ни пита, взима предпазни мерки, които смята за правилни. Така че мозъкът на Хигиен Тижен бе решил да вземе положението в свои ръце, давайки си сметка, че отвращението към мъжа ѝ, заради когото навремето тя се бе противопоставила на майка си и баща си, може да се превърне в проблем на целия ѝ живот. В следващите няколко минути Хигиен Тижен получи ужасяващи спазми в стомаха си. Защото едновременно с плъзващата от пръстите на краката погнуса и безразличие към мъжа ѝ, от главата надолу напредваха силите на привързаност и вяроност към него. Срещнаха се именно в тази област. В крайна сметка победи благородството. Мозъкът успешно бе успял да потисне настъпващия от пръстите на краката бунт. Когато внезапните болки в стомаха на Хигиен Тижен изчезнаха, тя се успокои, тежко въздъхна и се затътри към банята. Светна лампата. Наоколо всичко бе бяло. Капна на една кърпа за еднократна употреба четири-пет капки белина и старателно избърса дъската на тоалетната чиния. Докато уринираше, продължи да оглежда наоколо. Нямахше нищо, което би могло да отнеме господството на бялото.

„Около всеки човек има аура в различен цвят — пишеше в брошурата на едно сдружение, създадено в Калифорния. Неговите членове се обръщат помежду си не по имена, а по цветове. Хващат се за ръце и образуват цветна скала, но в края на краищата тя се разпада, тъй като хората започват да се обединяват в групи по тонове и нюанси.“ Може би обратното също е вярно — „Около всеки цвят има човешка аура“. И ако наистина е така, то несъмнено ореолът около белия цвят ще бъде наситен изцяло с домакини. Бялото създава у домакините усещане за гордост и привилегированост.

Натисна сифона, капна няколко капки белина на кърпа за еднократна употреба и избърса дъската на тоалетната. И като бе започнала, избърса капака на тоалетната, вътрешната страна на гърнето, поставката за тоалетна хартия и закачалката за кърпи. Но

понеже това ѝ се стори недостатъчно, почисти мивката и ваната. После издърпа пералнята и помете отдолу. Преди да излезе, се обърна и хем с безразличие, хем със задоволство огледа банята. Излезе и затвори вратата. Ала вместо да тръгне на някъде, остана да стърчи там. Защото мисълта невинаги върви отпред, понякога, просто така, си върви отзад. И мозъкът на Хигиен Тижен с няколко секунди закъснение успя да осъзнае, че някъде в бялото, което обгръщаше цялата баня, се придвижваше нещо черно, нещо свършено черно. Отново отвори вратата. Не грешеше. Една отвратителна черна антенка бързо напредваше по белия фаянс. Стомахът на Хигиен Тижен се обърна. Чак когато с бавни стъпки се приближи до нещото, което гледаше от известно време, тъй като го виждаше в детайли, а не в неговата цялост, осъзна, че това не е никаква антенка, а отвратителна черна хлебарка.

Докато тя крещеше, черната и отвратителна собственичка на черната и отвратителна антена светкавично изчезна.

АПАРТАМЕНТ №1: МУСА, МЕРЙЕМ, МОХАМЕД

Тази сутрин портиерът Муса се събуди по-рано от обикновено заради врявата в другата стая. Когато отиде в хола, видя Мохамед, затиснат между креслото и стената. Направи се, че не събира молбата за помощ в очите му и седна да закуси. Отегчен, взе едно резенче бяло сирене и го сложи в устата си, след което, докато го дъвчеше, бавно се протегна към чайника. Но в момента, в който напълни чашата, се намръщи. Чаят бе изстинал. Подаде на жена си чашата с чай, но тя въобще не го забеляза, тъй като се опитваше да избута с крак креслото, а в същото време пяхаше листенца магданоз в разрязано по средата хлебче. Погледа на Муса, който разбра, че трябва да се справи сам с положението, бе също като движенията му — бавен и отегчен. Той огледа наоколо. Подмина безпомощния взор на сина си, инспектира натъпканите кресла, масички, столове, очерта въображаема окръжност в средата на хола, след което отново се загледа пред себе си. Тази сутрин коремът на Мерйем му изглеждаше още по-голям.

Муса погълна половината сирене от чинията, три филийки хляб и останалите в купичката маслини и без да обели дума, излезе от къщи. Тътрейки крака, се насочи към бакалията на отсрещния тротоар. Бакалинът, който винаги седеше пред магазина на плетена табуретка и разглеждаше хората по улицата, както и онези, дето влизаха и излизаха от Двореца на бълхите, още не бе дошъл. Това, което правеше бакалията по-различна от останалите в Истанбул, не бе качеството на стоките в нея, а самият бакалин. Той така се бе сраснал с магазина си, че дълго смяташе за невъзможно да го оставя отворен, докато него го няма. Но с времето установи, че клиентите идват в различни часове на деня и когато магазинът е затворен, престават да идват. От друга страна, тъй като не искаше да пропуска молитвите, като ходеше до джамията, оставяше магазина на луничавия си помощник.

Помощникът му бе синът на брат му, ала бакалинът смяташе, че роднинските връзки не бива да се смесват с работата, както зехтинът и водата трябва да стоят в различни съдове. Затова в магазина не се държеше с него като със син на брат си, а като с помощник. Колкото до

момчето, то никога не свикна с мъжа, който през шестте дни от седмицата само му нареждаше и го караше да върши какво ли не, а в неделя или по време на байрама, когато се събираше целият род, му подаряваше шоколади, които в магазина дори не можеше да докосне, и с обич го галеше по косата. По време на семейните сбирки чичо му се държеше така, сякаш се виждаха за първи път, при това сутринта го бе наругал жестоко пред всички, а после като че ли се преобразяваше и го питаше: „Кажки, синко, какво прави днес след училище“? В този момент му се искаше земята да се отвори и да го погълне. Веднъж на курбан байрам заклаха един доста едър овен. Целия ден изкараха в ядене, поглъщайки чай, кафе, бадемови сладкиши, кавърма, таратор, булгур с месо, айрян, компот от кайсии, пилаф с месо, баклава с фъстъци, грис халва в памет на починалите, грозде, дини, отново баклава с фъстъци... През нощта момчето получи силни болки в стомаха. На сутринта беше блед като платно, а и малко закъсня. Със собствените си уши чу страшните ругатни на чичо си, както и коментара, че всеки помощник трябва да си ляга рано и да става рано. Понеже не можеше да приеме, че нервният бакалин в магазина е сърдечният му чичо, накрая намери решение на проблема — започна да го възприема като двама различни човека. Неприятното в тази работа бе, че когато майка му или баща му го молеха да предаде нещо на чичо си в магазина и той отговаряше „добре“, някъде дълбоко в него ставаше късо съединение и той забравяше да предаде това, което му бе поръчано, Муса вървеше към магазина, тътрейки обувки, а през това време луничавият помощник бе оставил книгата със стихове от Корана на тезгяха. С едно око към вратата и с ръка в шкафа за ядки, чоплеше солени фъстъци и учеше наизуст стих от Корана.

Муса съвсем не бе свикнал да става рано. Когато влезе в магазина и видя, че няма какво да прави там, реши лично да разнесе хляба на живеещите в блока. Пристъпи към стъклената вратичка на шкафа за хляб и внезапно спря. От мястото, на което стоеше, се виждаше оградата на Двореца на бълхите. Показа на луничавия помощник това, което видя. Двамата застанаха един до друг и прочетоха надписа.

— Само да не го види Мерйем — каза Муса и тихичко се засмя.

— Че защо? — попита помощникът, като метна нагоре един фъстък, но не улучи устата си.

— Просто защото ще реши, че е истина!

АПАРТАМЕНТ №10: МАДАМ ЛЕЛЧЕ

Изпразни пликите, които беше донесла, отвори двукрилата врата и излезе на балкона. По стрехите на отсрещните блокове бяха накацали десетки чайки, които гледаха в една посока някак оклюмали, сякаш притиснати от тежестта на своето съзерцание. Вперила поглед в тях, отнесено погали медальоните на колието си. Никога не ги сваляше. На по-дългия висеше катинар, а на по-късия — аскетичният лик на Свети Серафим.

Истанбул приличаше на жена в последните месеци на бременността си, която трудно износваше плода. На всяка крачка от внушителния ѝ корем се чуваше плисък на прииждаща и отдръпваща се вода. Ядеше непрекъснато, но знаеше, че само част от храната е за нея, а останалата е за малчуганите, които ден след ден растяха в утробата ѝ. Стига да можеше, щеше час по-скоро да се отърве от това тежко бреме. Но не можеше. Години, столетия наред все наедряваше. Доставяха ѝ храна с кораби, лодки, коли и тирове. И тя ядеше. Ядеше и пиеше до пръсване. И ако не изкарваше навън част от това, което влизаше в ненаситното ѝ тяло, отдавна щеше да експлодира и заедно със себе си щеше да унищожи и съществата в утробата си. За да оцелее, изкарваше газове с неприятна миризма, телесни течности, екскременти и слюнки. Изхвърляше нечистотиите и гнойта от раните в сметницата. Дължеше своята жизненост на боклука, който се трупаше на купчини и дори когато го заравяха и отнасяха надалеч или го изгаряха, той изникваше от пепелта, разпиляваше се и никога не намаляваше.

В крайна сметка животът не свършва до сметницето, а само променя начина и смисъла на съществуването. Боклуците, които извираха зад невидимата стена на града, се сортираха, изгаряха, пресоваха, заравяха, но не изчезваха напълно. Подобно на беглец се промъкваша обратно в града — през почвата, във водата и понякога във въздуха, с помощта на боклукчиите, топлите югозападни ветрове или чайките...

Изглежда, чайките споделяха мнението на възрастната жена. Понеже открай време живееха в Истанбул, вместо да се хранят с месо свикнаха да ядат боклук и бяха станали неделима част от този безкраен чревоугоден цикъл, който непрекъснато произвеждаше отпадъци от живота и живот от отпадъците.

Всяка вечер и всяка сутрин Мадам Лелче седеше на балкона, който гледаше към неугледните сгради, струпани като кутийки по хълма отсреща. Тя потъваше в мълчание и като чайките слушаше бученето на града, което се сливаше със свистенето на вятъра. Ако в този последен етап от живота ѝ имаше възможност да се роди отново, където пожелаеше и като друг вид същество, без съмнение щеше да избере отново да се роди в Истанбул и да бъде чайка.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

Събудих се по обяд. Грабнах папката със записките си и книгите на Киркегор^[1], които Едже няколко пъти ми поиска вместо да си ги купи, и хукнах. Когато излизах, съседката от апартамент №8 тъкмо се прибираще. Всеки път, като я срещнех, все беше някак притеснена. Нещо бе правила на косата си. Предпочитах предишния ѝ вид, но и така изглеждаше доста добре. Кимна с глава и без да продума, отклони поглед. Но преди това ме погледна, хванах я. Не беше толкова плашлива, колкото изглеждаше. Нито пък толкова апатична. Когато стигнах до партера, видях, че вратата на апартамент №4 е отворена. Онази неприятна жена беше застанала на прага и караше Мерйем да ѝ купи някои неща. Щом ме видя, на лицето ѝ се появи дежурна усмивка и попита:

— Чухте ли новината? Оказва се, че в градината ни има светец, а ние да не знаем.

Съвсем бях забравил.

— Не съм изненадан — отвърнах аз, без да променя изражението на лицето си. — Много добре знаем, че из Истанбул са пръснати безчет гробове от византийско и османско време — добавих аз, поглеждайки часовника си. — Можем ли да твърдим, че те са в границите на досега съществуващите гробища. Разбира се, че не! Вероятно има още хиляди неоткрити гробове. И какво по естествено от това да са на хора, които народът смята за светци.

Огледа ме от главата до петите, за да прецени дали не ѝ се подигравам. Между двете ѝ вежди се появиха няколко бръчици, които по-скоро издаваха напрежение, отколкото годините ѝ.

— Ние с вас сме колеги — каза тя и сякаш с тези думи разговорът се бе обърнал в нейна полза. Кръстоса ръце пред гърдите си и замълча. Аз също млъкнах.

Пронизващият поглед на Зерен Огненотемпераментова се отмести от мен и се насочи към Мерйем. Аз също погледнах към нея. Устните ѝ бяха здраво стиснати, като че ли се притесняваше да не изпусне случайно някоя дума и в същото време, докато слушаше

нашия разговор, сякаш се стараеше да не издаде някоя тайна. По едно време ми се стори, че съзрях в очите ѝ смях. Но веднага след това тя рязко тръсна глава, като че ли искаше да ни разкара, взе листа с поръчките, мина пред мен и излезе.

[1] Датски философ и теолог от XIX в., често посочван като първия философ екзистенциалист. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №5: ХАДЖИ ХАДЖИ, СИНЪТ МУ, СНАХА МУ И ВНУЦИТЕ МУ

— Добре де, ако я настъпя, без да искам? — попита момиченцето.

— Ако я настъпиш, ще станеш вампир. Устата и носът ти ще се изкривят и ще си останеш грозна — изрева брат й.

— Ти пък имаш голяма глава!

Хаджи Хаджи веднага се намеси:

— Не говори така с брат си. Както Всевишният, така и демоните не обичат онези, които не уважават по-големите.

Придърпвайки плисираната си розово-жълтеникава поличка, момиченцето наведе глава. Постоя така известно време и когато погледна брат си, забеляза, че той все още я наблюдава. Безмълвно се примъкна към дядо си.

— Демоните имат цар, нарича се Велзевул. Всъщност никой не смее да му се опълчи. Но от време на време демоните правят какви ли не щуротии тайно от него. Между тях има и добри, и лоши, вярващи и такива, които отричат съществуването на Аллах. Също като хората. Има три вида демони: едните са във вид на змии или на буболечки. Другите са като вятър или вода. А третите са въплътени в хора. Те са най-опасни. Наистина не можеш да разбереш човек ли е, или е демон. Тези от третия тип нощем вдигат сватби с музика и чак до сутринта ядат, пият и танцуват. Ако видите през деня нощен демон, веднага извърнете глава от него. В никакъв случай не го поглеждайте. И когато тръгнете към тоалетната или за някое друго място, винаги преди да направите дори крачка, първо кажете: „В името на Аллах“. Най-много трябва да внимавате около праговете. Там демоните се задържат най-дълго. За да ги държите далеч от себе си, преди да започнете каквато и да е работа, трябва да споменете името на Аллах. Ако правите нещо, без да произнесете името му, демоните ще ви попречат.

Бяха струпали възглавниците в средата на хола, за да направят Осман. Хаджи Хаджи седна на една от тях да си почине. Малката му внучка пристъпи към него и той я взе в скута си.

— Най-лошият демон е Халата. Ако се присламчи към някоя родилка, Аллах да ѝ е на помощ, защото никога не я оставя на мира. Възсяда я като кон и цяла нощ стои върху нея. Чак до сутринта измъчва душата ѝ и когато слънцето изгрее, я оставя съсипана, плувнала в пот. На следващата нощ идва отново. Подмята като футболна топка бебето в кошарката, търкаля го напред-назад, подхвърля го във въздуха.

— Спомням си — каза седемгодишното момче, гледайки брат си и сестра си. — Беше дошла, когато те се родиха.

— Разбира се, че ще дойде. Ако майка ви не си беше навирила носа и бе извикала баба ви, която почина, мир на праха ѝ, нямаше да стане така. Баба ви знаеше как да се справя с Халата. Женицата си отиде с отворени очи, отиде си, без да види внучетата си.

По-малките деца явно се уплашиха от приказките на дядо си. Долната устна на момиченцето леко увисна надолу, а през това време момчето пъкна в уста малкия си пръст, който от смучене бе изтънял.

— Трябва да внимавате с Караконджула. Той е най-зловещ и прилепчив. Превъплъщава се в образа на възрастна жена и обикаля из улиците. Спотайва се до някой ъгъл и като види човек да пресича, се присламчва към него и му задава въпроси: „Откъде идваш? Къде отиваш? От кои си?“ — ето такива неща пита. Когато видите Караконджула, на всяка цена трябва да отговорите нещо и в отговора да има думата „кара“. Да речем: „от караула съм“, „от Караденис съм“ или нещо от този род. Тогава ще ви остави да си вървите по пътя. Понякога пита за някакъв адрес. Ако не знаеш къде е, тежко ти и горко. Изважда от чантата си яка тояга и започва да налага човека по главата, удря го, докато припадне.

Телефонът звънна и прекъсна разказа му. Големият внук бавно посегна към слушалката. Да, бяха си изяли закуските. Не, не правят бели. Да, гледат телевизия. Не, дядо им не им разказва приказки. Не, не пускат газта. Не, не разхвърлят къщата. Не, не се надвесват през балкона. Не, не си играят с огъня. Не, не влизат в спалнята. За Бога, не ни разказва приказки.

Майка му искаше да бъде сигурна и преди да затвори телефона, попита:

— Ако дядо ти ви разказва приказки, само ми кажи „времето е студено“, аз ще разбера.

Момчето замълча. Внезапно като светлинка в нощта през изумрудените му очи проблесна искра. Настъпи тишина. Когато блясъкът изчезна, той бе решил друго. Прецени, че няма нужда да сниши гласа си и без да откъсва очи от дядо си, отвърна:

— Не мамо, времето не е студено. Дядо обаче пак ни разказва странни неща.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

— Днес сте в добро настроение — каза с най-сладкия си глас Едже, която седеше на първия ред. Както винаги, отгоре до долу бе облечена в черно. Черно червило, черен лак, черен молив за очи, които изглеждаха още по-големи. Извадих от чантата си „Отчаянието е смъртоносна болест“ и я сложих пред нея.

— Дойдох в отлично настроение за часа, а как ще изляза зависи от вас. Да видим дали сте прочели статиите — казах аз, като започнах с един от обичайните си уводи, с които сменях темата в четвъртъците.

— Прочетохме от край до край „Възхвала на глупостта“ на Еразъм^[1], като частта, в която говори за Фортуна, сравнихме с това, което Макиавели^[2] пише за Фортуна — каза Едже.

Направих всичко възможно да обърна внимание на класа, а не на Едже:

— И какво ще кажете за Фортуна?

— Със сигурност е жена — подметна Едже, очевидно доволна, че омаловажи вниманието, което обърнах на класа. — И Макиавели, и Еразъм придават на Фортуна индивидуалност, както и женственост. И тъй като е жена, разбира се, не я смятат за достатъчно надеждна. По същия начин мислят и духовните водачи в църквата. И у нас нещата стоят така. Казваме „лоша съдба“ или „несполучливо стечение на обстоятелствата“. Казваме, че съдбата е сляпа или пък е блудница. Е, ако е сляпа, тъкмо няма да вижда на кого какво дава и със сигурност не може да се очаква да бъде честна. Ако е блудница, значи не е порядъчна. Понякога в ръцете си държи колело. Друг път, докато се върти, полата ѝ образува окръжност. Затова я наричаме съдба. Не се знае кога за кого къде ще спре. Според Макиавели половината ни живот е управляван от Фортуна и не можем нищо да сторим. И все пак има начин да я накараме да се подчини на желанията ни. Тъй като представителите на политическата философия обикновено са мъже, изглежда, в лицето на Фортуна те виждат жена и единодушно търсят начини да я поставят на колене.

— Аха, а това, което наричаш Фортуна, нашата стара Кадер ли е?
— попита Джан, който дори не се притесняваше, че не е чел статиите.

В следващите минути коментираха нашата Кадер, като говореха един през друг.

— Според мен да нападаме Макиавели от феминистична гледна точка, е доста елементарно — каза дребното момиче с къдрава коса и очила, чието име винаги бърках. Знаех със сигурност, че не понася Едже, но не ми бе ясно защо винаги седеше зад нея. — Да не би да си мислиш, че заради теб е живял по предварително начертан план? Да не би животът ти да е предопределен? Това е въпросът! Докато се е опитвал да се справи със съдбата, човекът очевидно се е съобразявал с религията. Нито епохата на Просвещението, нито напредъкът биха били възможни, без да отхвърлят Фортуна или да я поставят на колене, ако така ти харесва.

Едже нервно се протегна и праметна крак върху крак. Имаше този навик. Знаеше, че краката ѝ са красиви. Досега не бях попадал на ситуации, в които колегите ми да имат сериозни професионални проблеми заради клюки, свързани с любовни интриги с по-откачени студенти. Причината да не отвърна на интереса на Едже към мен не бе притеснението, че ще стигне до ушите на колегите. Проблемът не беше в преподавателския състав, а в това, какво ще си помислят самите студенти. И повече ме интересуваше какво ще говорят, отколкото какво ще си помислят. Защото със сигурност щяха да коментират. Всеки от тях имаше поне един близък приятел, с когото споделяше, той пък споделяше с друг и така до безкрай. И вече нямаше да съм преподавател, към когото проявяват интерес и уважение и чието мнение се почита, а щях да се превърна в някой, чиито недостатъци, лудости, закачки, подценяване, комплекси със сигурност се знаят. Гледах мъжете на средна възраст и си мислех, че всъщност връзката с младо момиче би поласкала честолюбието ми. Ала това бе нещо, което всеки миг можеше да тръгне в обратна посока и колкото и да продължеше, при първото подухване на ветрец, корабът лесно щеше да се обърне. А после писмата, които си написал, признанията, които си направил, тайните, които си споделил, всички тези неща накуп ще ти причинят неприятности. Сексуалните ти подвизи ще се разнасят от уста на уста и ще се превърнеш в играчка в ръцете на подрастващите.

Не си струваше. От всички студентки, които познавах, за никоя не си струваше да се проваля. Дори за Едже.

— Всъщност най-добре е час по-скоро да си признаем, че не можем да управляваме съдбата си. Може да ми бъде потърсена отговорност за делата ми, но не и за причините, поради които съм вършила едно или друго — каза Едже, като ме погледна право в очите и разкърши рамене. — Още с раждането си идвам на този свят като дъщеря не на онзи, а на този мъж. Не мога да избира нито баща си, нито народа си, нито религията си, нито езика си... Ако ме бяха попитали какво мисля по въпроса, аз бих предпочела да бъда родена в друга среда. Ако бяха ми отговорили, не, няма как, бих предпочела да не съм се раждала. Колко е просто всъщност. Например, ако ти се беше родила на друго място, нямаше да бъдеш забрадена, а щеше да носиш кръстче на врата — добави и се обърна назад. Не стана обаче ясно коя от трите забрадени студентки, седнали една до друга, имаше предвид.

— Аз пък вярвам в съдбата — отвърна Седа, която седеше в средата.

— Не е точно така — отрязва я Едже. — Ти вярваш в едно повъзвишено правосъдие. Казваш си: „Ще направя сега така, но след това за всяко нещо ще ми потърсят сметка“. Или: „Лошите ще бъдат наказани в ада, а добрите ще отидат в рая“ и подобни неща. В съзнанието ти има мисъл за справедливост, налага се да има, иначе вярата ти ще се разклати. Фортуна е точно в обратното положение. Тя няма нищо общо с отвъдния свят, а е прекалено земна.

— Не мога да разбера защо сте се захванали с тази Фортуна! — сопна се Джем, който така бе приближил стола си към стената, сякаш всеки миг щеше да излезе през прозореца. — Проблемът не е във Фортуна, а в разликата между окръжността и чертата. Ако си представиш, че животът ти е линия, би могъл да предположиш, че ще победиш миналото и ще стигнеш до бъдещето. Но ако разбираш живота като окръжност, не може да става дума за напредък. Въпросът е в това дали приемаш повторенията, или не? Човек като Макиавели не може да приеме повторенията. Какво означава да си търпелив към тях? Това означава, че отново ще изживееш живота, който изживяваш в този момент. Че утре няма да бъде по-различно от днес. И стигаме до въпроса, който Ницше е задал за Русо. Ако в най-самотните часове на самотния ти живот от ада слезе демон, седне срещу теб и ти каже: „Не

се страхувай, приятелю, гарантирам ти, няма такова нещо като смърт. Има само повторения. Ще изживееш отново всичко, което си преживял до днес. После отново и отново. И това ще продължи по същия начин във вечността“, какво ще почувстваш тогава? Колко от нас биха могли да изживеят отново и отново този живот? Онези, които успеят да изтърпят капризите на Фортуна, със сигурност няма да полудеят. Толкова е просто. За да издържи живота, човек като Макиавели трябва да среже окръжността и да я превърне в черта. След това би могла да се роди мисълта за напредък И за индивидуализъм.

Погледнах часовника си. Оставаха пет минути до края на втория час.

— Впечатлен съм, че успяхте да се отклоните от темата — казах за и замълчах, докато вадех кутията с цигари. — За другата седмица ще довършите всичко, което трябваше да прочетете, и ще обсъждаме конкретен въпрос. Никой няма да говори празни приказки, просто така, по принцип.

Третият час премина без коментари. Докато всички си водеха записки, Джем неспокойно гледаше през прозореца. Едже изяде пред очите ми половин пакет бадеми с шоколад. Едно парченце шоколад като закачлива бенка се залепи в ъгъла на устните ѝ.

[1] Виден мислител, философ, хуманист, теолог и филолог от епохата на религиозните борби между римокатолицизма и зараждащото се протестантство. — Бел.пр. ↑

[2] Италиански философ, държавник и историк от епохата на Ренесанса. Той е смятан за родоначалник на идеята за модерната държава и модерния владетел. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №5: СНАХАТА И ДЕЦАТА

— Мамо, защо да идваме с теб? — попита момиченцето.

— Че какво лошо има? Не искате ли да видите къде работи майка ни? — каза снахата, като се опитваше да върви в крак с тях. Всъщност нямаше представа как ще обуздае дребосъците, така че през целия ден кротко да седят в едно гише, в което се продават билети за кино; притесняваше се, че шефът ѝ ще се ядоса. Но след като рано сутринта се скара със свекър си заради това, което научи предишния ден, бе толкова нервна, че не бе в състояние да мисли трезво. Когато приближиха ъгъла на улица „Журнал“ погледна назад. Седемгодишният ѝ син беше на около два метра след тях, идваше. Въпреки че непрекъснато бе атакуван от студените погледи на минавачите, изглеждаше безкрайно доволен, че след две години излиза от Двореца на бълхите. Тъгата, която я обземаше, като го гледаше, потисна обърканите ѝ мисли. Съзнаваше, че през целия си живот бе отделяла най-малко време за болното си момче, и все пак от трите си деца бе най-привързана към него. Децата, които са болни по рождение, за разлика от братята и сестрите си, както и от връстниците си, принадлежат само на майките си и това никога не се променя.

Щом стигнаха до ъгъла, тя даде знак на големия си син да побърза. Точно в този момент една съсухрена ръка я потупа по рамото.

— Дъще, как да стигна до тази улица? — извади едно смачкано листче и ѝ го подаде. Беше една прегърбена старица с прокъсано бежово манто.

Снахата пусна ръцете на децата, взе листа и се опита да прочете написаното. Но понеже не можа да разчете разкривените, неясно изписани букви, поклати глава и подаде обратно листа с адреса.

— Мамо-о-о, защо не можа да кажеш?! — изпищя момиченцето. От очите ѝ започнаха да се ронят сълзи. Състоянието на братчето ѝ не беше по-добро. Бе напъхал и двата си палеца в устата и докато ги смучеше, непрекъснато повтаряше:

— Каза ли го, каза ли го?

— Не знаеше — обади се седемгодишното момче, което ги беше настигнало и бе осъзнало ситуацията. Като чуха това, двете по-малки деца започнаха да се тръшкат и да плачат още по-силно.

— Какво не знаех? — попита майка им, ужасно притеснена, и поглеждаше ту към децата си, ту към възрастната жена. Но вместо отвор, чу сподавено подсмърчане и звука от смученето на пръст.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

В петък вечерта едва си намерих място в ресторанта. Някъде в средата се освободи маса, аз се настаних там и си поръчах едно двойно. Второто го изпих бавно. Докато пиех третото двойно, най-накрая мръсницата се появи на вратата. Устата ѝ бе разчекната до ушите. Имало задръстване. Даде ми това обяснение не като причина за закъснението си, а защото, докато таксито, в което се бе качила, пъплело сантиметър по сантиметър, се оказало, че с шофьора са от един и същи отбор. Отбеляза като нещо много важно факта, че заедно слушали мача, за да може след това да предаде накратко подробности от него. Въпреки че второто полувреме започнало със загуба 2–0, любимият им отбор бе победил с 3–2. Когато видях, че въпреки закъснението с петдесет минути изобщо не се притесни, аз също си замълчах. Всъщност се впечатлявах от женската ѝ природа, която всеки път, във всяка ситуация и при всяка възможност навираше в очите ми. Например задълбочените ѝ познания за футбола, безкрайните ѝ разговори с шофьорите на таксита, фактът, че щом отидехме в някой ресторант, в първите десет минути научаваше имената на всички сервитьори, които ни обслужваха, родословното им дърво, важните им проблеми, след което превръщаше всяка поръчка в повод за разговор. Откакто я познавах, беше такава. Докато учеха в колежа, Айшин и Етел бяха много добри приятелки. Тези сърдечни и чисти приятелски отношения дълбоко в същността си бяха основани на принципа теза и антитеза. Когато аз влязох между тях, преминаха през всички възможни сплетни и изкараха наяве всичките си тайни. Айшин харесваше футбола и дори понякога, за да се намира на приказки, поддържаше някой отбор. Не вярвах, че любовта към футбола у Етел ще достигне такива мащаби.

— Май намерих начин да реша проблема с боклука пред блока — казах, докато ѝ наливах. И ѝ разказах за текста, който написах на стената пред градината. Вероятно не очакваше от мен такава щуротия, тъй като първо се изуми, но веднага след това се разсмя и ме накара да ѝ разкажа отначало докрай цялата история. Колкото повече говорехме,

толкова по-смешно ми ставаше това, което разказвах. Докато ме караше да ѝ обяснявам как в ранни зори съм излязъл с четка и боя в ръка, се заливаше от смях. Тази вечер или много бързо се напи, или пък си беше пияна още като дойде. Към един станахме. На тръгване Етел се ръкува поотделно с целия персонал. Благодарение на информацията, която бе получила до този момент, изпрати поздравии на децата и семействата на всеки един и не пропусна да направи малко заключително слово с утешителни думи във връзка с проблемите и грижите им. Когато излязохме на улицата, освежени от полъха на морския вятър, леко се посъвзехме, сега обаче си нави на пръста да ѝ покаже надписа.

Метнахме се на едно такси. Смяхът на Етел, започнал в ресторанта съвсем поносимо, ескалира, докато вървахме по улицата, а в таксито вече стана истеричен. Толкова много се смя, че шофьорът съвсем се обърка. Опитах да я спра, но тя отмести ръката ми и започна да откопчава панталона ми. Не можах да я озаптя. И докато тя бавно и тихо работеше с ръка, аз приковах поглед в шофьора, който, ако се има предвид възрастта, не би трябвало да има книжка. Тъй като лицето му, на което още не бе набола брада, изобщо не реагираше, не можех да бъда сигурен дали ни вижда. През това време Етел стигна до набелязаната цел, като разкопчавайки и третото копче, успя да направила малка пролука, в която да пъкне ръката си. Поставих сакото в скута си, като се опитвах да направя нещо като параван, но точно в този момент съвсем неволно простенах от болка. Откакто се помня, винаги съм ненавиждал дългите ѝ нокти. В този момент по леката усмивка, която премина по лицето на шофьора, разбрах, че е наясно със случващото се. Здравно хванах ръката на Етел и с триста зора я отдръпнах. Вбеси се. Започна да мърмори, запали цигара. Шофьорът, който съвсем отблизо наблюдаваше напрежението между нас, намери подходящ момент, прекъсна ни и ни попита накъде отиваме. Етел бе сложила цигара в жасминовото си цигаре и след като издуха няколко кръгчета дим към тавана на таксито, развеселено отговори:

— Отиваме при Дворцовия мъдрец. Мъдрецът на всички страдащи, разделените влюбени и всички, които не могат да намерят своето място в живота — Дворцов мъдрец.

Точно когато в огледалото за обратно виждане шофьорът поглеждаше ту Етел, ту мен и преценяваше доколко положението би

могло да се усложни, установих, че не е толкова млад, колкото си мислех. Бях се заблудил по-скоро поради това, че беше къосе, отколкото от младежкия му вид. Започнах да му обяснявам пътя. Етел обаче не остави човека на мира. Предложи му цигара и започна да му задава куп въпроси като например: от кой край е семейството му, вярва ли в светците, женен ли е, ако някога има момиче, ще го изучи ли, ще се откаже ли от бащинството, ако разбере, че синът му е хомосексуален, от кой отбор е... И сякаш напук бяха от един отбор.

— Веднъж в колата се качиха мъж и жена, по-големи маниаци от вас — каза шофьорът, когато успя да се включи сред пороя от въпроси, който се изливаше върху него. Етел се закашля, сякаш в гърлото ѝ заседна някаква костичка, и отново гръмко се засмя.

— Съвсем наскоро бях започнал да работя нощем и още не познавах този тип клиенти. Щом се качиха, започнаха да се карат. Жената вика и крещи, а мъжът не отстъпва, без да му мисли много, ѝ отговаря. Ама какви псувни се носеха, не питай. Но беше ясно, че се обичат. Всъщност мъжът заминаваше на работа в чужбина. Жената не вярваше, че ще се върне, и му говореше: „Ако заминеш, няма да се върнеш“, а през това време сълзите ѝ се стичаха като из ведро. От време на време побесняваше и започваше да удря мъжа. Голяма дандания беше. Както и да е, стигнахме до посочения адрес. Трябваше да оставим жената там и да продължим, обаче тя не искаше да слезе от колата. Заинати се, само и само да отидат на гроба на Телли Баба^[1]. Здравно стисна предната седалка и каза: „Докато не отида на гроба на Телли Баба, няма да сляза, честна дума, няма да сляза“! Успя да убеди мъжа. А така нареченият гроб на Телли Баба е чак на другия край на града и хич не ми се искаше посред нощ да ходя там, а и трябваше да предам колата. По онова време твърдо си повтарях, че няма да работя нощем. После с времето реших друго, но както и да е. Пък и не слязоха, за да се качат на друго такси, а на всичко отгоре ми предлагаха и два пъти повече пари. Къде ще идеш, че няма да караш. Натиснах педала на газта и право на гроба на Телли Баба. Жената слезе. Отвори чантата си и потърси нещо в нея. После се изгуби в тъмното. Ние с мъжа чакахме в таксито. Минаха десетина минути, жената се върна разплакана и каза на човека да си наведе главата. Той се съгласи, а тя го заскуба с всичка сила и отскубна цял кичур коса, а уж щеше да откъсне само един косъм. От болка мъжът се нахвърли върху нея и

този път яростно се вкопчиха един в друг. Както и да е, жената взе косата и отново се изгуби от погледа ни, при това изнамери отнякъде парцалче, отиде и завърза на дървото косата на човека. Бая й, духа я, седна, стана, а ние седяхме и чакахме. Бяхме я оставили да прави каквото иска. Накрая, когато дойде, беше поуспокоена и каза:

— Вече като идвам, ще си нося написана и молитвата, която трябва да се прочете.

Гледам и мъжът поомекна. Прегърнаха се. Поискаха телефонния номер и името ми, за да ме поканят на сватбата си.

— Със сигурност са се оженили, след което взаимно са се удушили — заяде се Етел, протягайки глава към седалката на шофьора, като в същото време отново атакува копчетата на панталона ми, които бяха останали без надзор.

— Не, мила, още по-лошо — отвърна шофьорът, докато учтиво кимаше с глава. — Беше през зимата, две години по-късно. Целият град беше покрит със сняг и нищо не се виждаше. И не щеш ли, мъжът се качи в колата ми. Този път обаче до него беше друга жена. Не знам жена ли му беше, любовница ли? Но си личеше, че живеят заедно. Аз веднага познах мъжа. Той мен също. И двамата се почувствахме зле. Той отмести поглед, аз отместих поглед. Разбира се, жената до него нищо не знаеше и не спираше да му разказва някакви неща. Тя му говореше, но човекът се бе отнесъл някъде. Тъкмо бяхме тръгнали, той не можа да издържи, каза да спра и скочи от таксито. А жената седеше и объркано гледеше през прозореца.

Етел преплете пръстите на двете си ръце, отпусна ги в скута си и тъжно въздъхна. Ако можех да разбера кога и от какво ще се развълнува тази мръсница. Настъпи тягостно мълчание. Никой не отрони дума чак докато стигнахме до ъгъла на улица „Журнал“. Но веднага щом спряхме пред Двореца на бълхите, Етел отново се развесели и излетя като стрела от колата. По нейно настояване слезе и шофьорът. В един и половина през нощта тримата застанахме един до друг и като че изразявахме почит, безмълвно се загледахме в надписа на оградата пред блока.

ПОД ТАЗИ ОГРАДА ИМА ГРОБ НА СВЕТЕЦ,
НЕ ХВЪРЛЯЙТЕ БОКЛУЦИ!

— Как е, харесва ли ти? — попитах шофьора.

— Добре, хубаво е, ама малко си се олял, братле — отговори с изражение, от което не можеше да се разбере дали се шегува, или говори сериозно. — А и цветът не ми допадна.

Етел се присви, все едно всеки момент щеше да повърне, и отново избухна в смях. Цялата се затресе, заподскача и се смя със сълзи на очи. Вдигна толкова много шум, че в няколко апартамента от блока светнаха лампите. Шофьорът застана от едната ѝ страна, аз от другата и с тикане и бутане успяхме да я качим в таксито. Смахът ѝ постепенно се поуспокои и докато пътувахме, се чуваше само хълцане. От доста време не бях я виждал толкова разконцентрирана. Стигнахме до дома ѝ, но на мен никак не ми се искаше да остана с нея. Сложих я да си легне. И без друго в момента, в който помириша възглавницата, се отнесе. Таксито ме чакаше долу. На връщане седнах отпред. Погледнах сметката — яко бе набъбнала. Откакто се разведох, половината ми заплата отиваше за наема, а останалата половина за пиянските ни трапези. Предложих цигара на шофьора, той прие. Подаде ми огън да запаля първо моята цигара, след това запали своята. След като пияната жена слезе от колата, се възцари атмосфера на дружеско мълчание, което отекваше в тишината.

— Извинявай, надухме ти главата — казах аз.

— Нищо братле, да можеше все така да ми надуват главата.

На кръговото, докато чакаше на червено, внезапно в мен се загнезди някакво притеснение. Една полицейска кола мина покрай нас с висока скорост. Погледа ми се закова някъде пред нас, в боклукчийския камион. Двама високи работници от чистотата стояха един до друг, подпрени на задната част на камиона. После минаха под една улична лампа, която освети бледите им лица. Сякаш не си говореха, просто се усмихваха, или поне на мен ми се стори така. Наоколо нямаше други превозни средства. Когато светна зелено, разбрах, че няма да се преборя с притеснението си. Казах на шофьора да кара в обратната посока. След десет минути бяхме пред дома на Айшин. Помолих го да спре. Не слязох. Пердетата бяха дръпнати, лампите загасени. Шофьорът кьосе търпеливо изчака, без да обели дума, докато аз наблюдавах доскорошния си дом.

На връщане включи радиото. Всички песни, които пускаха, ми харесаха. И най-сетне, когато в цената се прикачи още една нула,

пристигнахме в Двореца на бълхите. Подадохме глави — той от левия, аз от десния прозорец на колата, и кой знае защо още веднъж изпитахме желание да погледнем надписа на стената на светлината на фаровете.

— Братле, виж сега, ти хубаво си написал този надпис, ами ако някой вземе, че повярва? — попита шофьорът, докато връщаше рестото.

— Че кой ще повярва! — разсмях се аз. — Ами още по-добре. Колко ми се иска хората да повярват и да не си изхвърлят боклука тук.

— Добре, така е — докато говореше, правеше някакви странни движения с пръсти върху устните си сякаш подръпваше невидимите си мустаци. — Нашият народ е доста странен. Особено жените са много особени, братле. Нали виждаш, ето. Искам да кажа, че... Ами ако се окаже, че някой наистина повярва?

[1] Телли Баба е гробница, която посещават младите момичета, които искат да се задомят. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №1: МЕРЙЕМ

Вярата, подобно на разписанието за влака, е преди всичко въпрос на време. Огромният кръгъл часовник на гарата в цвят слонова кост бие в специални моменти от живота на хората. В същите часове потеглят и влаковете. Преди обяд има само един влак, на него се качват онези, които приемат вярата още като деца. Следобед има друг влак. Той поема и откарва неспокойните пътници в младежка възраст. После чак до вечерта няма друг влак. Само когато човек за първи път в живота си установи, че има неща, за които дълбоко съжالياва, и разбира, че не е възможно да компенсира извършените грехове; когато най-устойчивите гнезда се разпадат и се появяват първите сериозни здравословни проблеми, влакът потегля за трети път. Защо ли неговите пътниците винаги се качват в последната минута и са толкова разтревожени? И най-накрая, към полунощ, за онези, които са претърпели тежки операции или пък са стигнали до прага на смъртта, има още два влака. Това са най-препълнените влакове. Не спират на нито една гара и отиват право към Всевишния. За разлика от вечерните пътници, за да не изпуснат влака, нощните пътници за всеки случай си взимат запазени места. И щом настъпи полунощ, кръгът се затваря, малката и голямата стрелка застават една върху друга в изходна позиция и от онази навалица и блъсканица на гарата тук-там остават само един-двама невярващи.

Мерйем беше от тези, които пътуваха с първия влак за деня. По тази причина вярата ѝ бе много по-силна за разлика от останалите пътници. Беше безгранична и всеобхватна. Не беше ясно дали би сторила същото, ако не беше бременна, когато този надпис за светеца се появи на стената, и ако бременността ѝ не бе я направила малко по-странна. Тази сутрин излезе рано с празен буркан в ръка и отиде в градината, за да вземе от „пръстта на безименния светец“. Не допускаше, че наистина тук е погребан светец, но нали и университетският преподавател бе казал, че в Истанбул под къщите, тротоарите, камъните е претъпкано с гробове и никога не се знае откъде какво може да се появи. Ако пък надписът не отговаряше на

истината, щеше да си остане с буркана пръст и толкова. Ако обаче наистина имаше светец под коприненото дърво в градината на Двореца на бълхите, тя имаше само една молба към него — да даде на Мохамед поне мъничко смелост.

АПАРТАМЕНТ №2: СИДАР И ГАБА

Когато чу звънеца, Сидар хукна да отвори вратата с надеждата, че Мохамед отново е донесъл нещо за ядене. Но в следващия момент пред него се оказа не малкият пратеник на Мадам Лелче, а онова смахнато момиче с рижата коса. Учуди се, защото или момичето се бе променило, откакто не се бяха виждали, или в спомените му изглеждаше по-различно. Обаче очите ѝ пак бяха много красиви. Усмихна се и без да изчака да бъде поканена, нахълта вътре. С уморени крачки се насочи към канапето и преди да се изтегне, поиска нещо за пиене от стопанина на дома, който все още бе напълно смаян. Почесвайки се по главата, Сидар се запъти към кухнята. Отвори единственото пликче с кафе, което имаше в шкафа, затопли вода в единствената кана и я сипа в единствената чаша, която стоеше на рафта.

— Ти няма ли да пиеш? — попита момичето.

— После — отвърна Сидар и вдигна рамене. — Вкъщи има само една чаша.

Момичето извади от раничката си три вафли с лешници. Габа надигна влажния си нос и се размърда. Беше се свил в ъгъла и не се втурна веднага към тях.

— Как се казваше кучето?

— Габа — отговори Сидар, като се опитваше да си спомни дали минала седмица са говорили по този въпрос.

— Какво означава?

— Габа е абревиатурата на гама-аминобутирова киселина, която забавя нервните импулси. Свързано е с центровете на безпокойство в мозъка. Противогърчовите, успокоителните лекарства и, разбира се, алкохолът забавят Габа рецептора. Човек се чувства по-спокоен.

— Супер! Ти говориш немски като майчин език, нали? Колко години живя в чужбина? — попита момичето, докато се излягаше на канапето. Като видя тавана, смаяно премигна.

— Френски — поправи я Сидар грубо. Установи, че от онова, което си бяха говорили миналия път, нищо не бе останало в главата на

момичето. Бе задавала въпроси просто така. И сега защо питаше същите неща? И на всичко отгоре съвсем ясно се виждаше, че умира за сън. При втория, не, при третия отговор очите ѝ щяха да се затворят. За какъв дявол задаваше въпроси, като беше съвсем наясно, че отговорите ще бъдат непълни, и дори да научеше повече, отколкото предишния път, щеше да се добере само до откъслечни, мъгляви подробности и до неясните очертания на цялостния му живот. Да искаш да познаваш някого, е празна работа и излишно притеснение. Трябва да го слушаш и наблюдаваш, да го различиш и да го усещаш, да се ровиш и да го разчепкваш през дните, нощите, седмиците. Да можеш да махнеш черупката му и да гледаш кръвта, която бавно ще закапе или може би ще шурти под нея. И след като няма да издържиш на всички тези трудности, е по-добре, докато още си в началото, изобщо да не се захващаш.

Аз не съм заровено съкровище, което чака да излезе на бял свят. И без друго отговорът на всеки въпрос, който би могла да ми зададеш, в известен смисъл е скрит у теб. Не искам да се опитваш да ме откриеш, нито да си мислиш, че си ме открила. Не е необходимо да се познаваме, преди да сме успели да опознаем себе си поне колкото житно зърно. Информацията, която имаме за другите, прилича на храна, която вадим от боклука. След като не можем да я вкусим, няма как да усетим миризмата ѝ.

Мислите му бяха прекъснати от похъркване. Момичето бе заспало с отворена уста. Сидар за последен път си дръпна от цигарата, която си бе свил на обяд, и се сгуши до гостенката. От известно време Габа стоеше нащрек в единия край на стаята и очакваше да види какво ще се случи. Когато разбра, че никой няма намерение да се занимава с него, загуби интерес към кафявата буболечка, която бе подала глава от една дупка в стената, и бавно излезе от укритието си. Разкъса опаковките и след секунда лешниковите вафли се озоваха в стомаха му. След това, облизвайки се блажено, се излегна на канапето до тях. Когато светлините от фаровете на колите отвън проникнаха през тясното прозорче и раздвижиха сенките по стената, тримата засънуваха различни сънища.

АПАРТАМЕНТ №8: СИНЯТА МЕТРЕСА И АЗ

Синята Метреса сто пъти измина разстоянието между кухнята и хола и с нестихващо вълнение за последен път погледна масата. Всичко беше както трябва. Запали свещите във форма на водни лилии, които плуваха в купичките с вода. До сините чинии постави сини салфетки. Бяха се разбрали за седем часа вечерта. В седем без десет на врата се звънна.

— Добре дошъл — каза тя. Въпреки че бе обула високи обувки, все пак изпита желание да бъде още по-висока. — Винаги ли пристигаш по-рано?

— Направих всичко възможно да закъснея. Но се оказа, че от моя до твоя апартамент са три крачки и половина — отговорих усмихнато.

— Разбира се, защото имаш дълги крака. За мен разстоянието би било четири крачки — рече тя. Каза го, но още преди да довърши изречението, се изчерви все едно бе казала нещо неприлично.

Застанахме смутени на входната врата като двойките, които дълго се наблюдават отдалеч, но като видят, че желанията им ще се сбъднат по-лесно и бързо, отколкото са предполагали, забавят крачка. Макар че досега се бяхме виждали само пред вратите и пътьом се заговоряхме каквото ни дойде на ум, през цялото време бях наясно, че наистина ме харесва. Приличаше на човек, който не умее да пази тайна. И все пак не очаквах да стане толкова бързо. Така безпроблемно...

Обгърнах с длани лицето ѝ и най-напред докоснах мъничкия ѝ син пиърсинг. Тя се отдръпна назад и подхвана:

— Направих пиле по черкезки — след което продължихме не от целувката, а оттам, докъдето бяхме стигнали с разговора:

— Надявам се, че обичаш пиле.

Щом влязохме вътре, подминах масата и веднага я замъкнах в спалнята. Беше спокойна. Аз бях спокоен. Двойките, които още от началото приемат, че нямат общо бъдеще, са по-освободени в секса. Но когато късно през нощта седнахме на масата, ни завладя мисълта, че имаме общо минало. Сякаш дълго бяхме живели заедно и споделяхме

общ дом... Май и на двамата тази мисъл тайно ни хареса. Защото един изоставен от жена си мъж и една нещастна метреса, която е с мъжа на друга, имат доста общи потребности. Трябва да са сигурни, че не те са се провалили в брака и че един ден биха могли да успеят с някого друг.

АПАРТАМЕНТ №1: МОХАМЕД

Стъпалата, които водеха до входната врата на училището, бяха седемнайсет. Качвайки се нагоре, Мохамед броеше на глас и когато стигна до шестнайсетото, се обърна и с едва доловима надежда погледна назад. Ала чудото, което очакваше, не се сбъдна. Майка му все още стоеше на същото място. С цялата си тежест се бе облегнала на свлечената врата на оградата на двора. Внушителният ѝ корем стърчеше напред, а тя стоеше и гледаше след сина си с огромна обίδα и тревога, все едно че се сбогуваше от пристанището с любим човек, който всеки момент ще отплава с кораба. Когато видя, че Мохамед се обърна и я погледна, лицето ѝ грейна в усмивка, която бе изпълнена със състрадание, нежност и гордост в съотношение три към едно. След това, като че ли изпълняваше някакво смешно гимнастическо упражнение, вдигна двете си ръце нагоре и започна енергично да ги размахва. Ако някой я погледнеше отстрани, щеше да помисли, че, застанала сред огромна тълпа, се опитва да привлече вниманието на сина си. Всъщност между майките на всички 848 ученици в началното училище, тя беше единствената, която в последните седмици на втория срок сутрин го водеше на училище и упорито чакаше да чуе звънеца. Когато разбра, че Мохамед е избягал от училище, тя прецени, че точно така трябва да постъпи. Щеше да разнася вестниците и хляба двайсет и пет минути по-късно. Не бе чула нито дума от обитателите в блока за това закъснение и нямаше да чуе. Мадам Лелче и без това ядеше като врабче и никога не си купуваше хляб. Колкото до Хигиен Тижен, тя пускаше кошницата си и взимаше от недокоснатия с ръка пакетиран хляб. Синята Метреса не ядеше хляб, за да не напълнее. Мъжът, който живееше сам в апартамент № 7, никога не бе очаквал в някакъв точен час да му носят хляб, защото не се знаеше кога ще се прибере или кога ще излезе. Сидар нямаше пари, а онези които бяха на фризьор, нямаше да обърнат внимание на този факт. Всичко на всичко оставаха два апартамента. И тя нямаше да рискува обучението на сина си заради тях.

При всяко махване на майка си, Мохамед се смаляваше, сякаш го биеха с чук по главата. Когато най-накрая се качи на седемнайсетото стъпало и влезе през черната врата на училището, се бе смалил колкото карфица. Чантата със закуската тежеше в ръката му, както и раницата, която бе на гърба му. Огледа се, потърси нещо, което може да скрита, но не можа да намери. Когато звънецът за последен път отекна в коридора, той влезе в класната стая, сля се с трийсет и двамата ученици и седна на чина си.

Въпреки страховете му първият час без мина безпрепятствено. Съученикът му, който още като тръгна училище му плясваше най-малко по два шамара на ден, бе насочил цялото си внимание към написаното на дъската. Мохамед погледна с благоговение гърба му, който бе два пъти по-голям от неговия. Нищо, че не беше висок, щеше му се обаче поне да има такъв гръб. Отпусна рамене и се огледа. За да не могат учениците да зяпат през прозорците, когато са в час, долната част на стъклата бяха боядисани в сиво и през пролуките в боята се виждаше ведрото небе. Мохамед се втренчи в огромната панделка на момичето, което бе излязло на дъската. Огледа и лакираните остри нокти на учителката, чиито вени на врата се издуваха, когато викаше. Помисли, че момичето и учителката си подхождат. Ако момичето не знаеше правилния отговор и учителката издърпаше ухото ѝ, забивайки в него острите си нокти, нямаше да има кой знае какво значение. И без друго ушите на момчетата бяха продупчени. Всъщност най-често дърпаха ушите на момчетата. На Мохамед често му се случваше, но той не обръщаше внимание. Само че умираше от страх да не му пробият ухото. Докато навърши шест години, винаги беше с дълга коса и никак не му се искаше да бъде с продупчено ухо, та поне оттук нататък да не прилича на момиче. Потънал в страховете си, неволно се отдръпна и стана каквото стана... Гърбът внезапно се обърна — беше се превърнал в огромен бузест, червен домат. Момчето ръгна с лакът Мохамед и нагло се разхили.

Всеки ден, откакто започна училище, Мохамед мислеше как да избяга от часовете. Ала днес, стискайки зъби от болка, искаше направо да се изпари. Искаше да се случи нещастие, да стане земетресение, земята да се отвори, камък върху камък да не остане, жив човек да няма. Оценките в учителския бележник, шестицата на момичето, лакътят на съученика, с когото седеше — всичко да се разпилее на

прах и пепел и завинаги да изчезне. Мохамед бе затворил очи и докато мечтаеше за най-зловещите неща на света, всички внезапно подскочиха. Чу се вой на сирени. Някой тичаше по коридора, тряскаха се врати. Учителката гледаше учениците, учениците — учителката и така в продължение на секунди се опитваха да осъзнаят какво става. В това време някой блъсна вратата и в стаята влезе дребна и симпатична жена, която гледаше изпитателно през красивите си очила с форма на пеперуда. Първо се усмихна на учителката, след това на всички ученици и с много добре премерена деликатност съобщи новината.

— Уважаема госпожо, скъпи ученици, това е учебна тревога за правилно поведение по време на земетресение — каза, като се усмихваше мило.

Преди да довърши думите си, в класната стая нахлуха трима мъже, които досущ си приличаха. Бяха яки, с големи мустаци. Надписите на тениските им гласяха: „Нехайството убива, земетресението не“, а на главите си носеха ярко жълти каски. С обиграни движения извадиха от чантите си необходимите материали и закачиха на дъската плакати с различни размери. Дръпнаха пердетата и започнаха да прожектират диапозитиви. Затаил дъх, Мохамед наблюдаваше пресичащите тъмнината снопове светлина, от които картините оживяваха.

Когато показаха и последния диапозитив и дръпнаха пердетата, дребничката симпатична жена плесна три пъти с ръце и започна да обяснява как ще се осъществи обучението. Състоеше се от два етапа. По време на първия етап, когато учениците усетят, че всичко се люлее, трябваше да влязат под чиновете, да пъхнат глава между ръцете си и спокойно да изчакат. При втория етап се налагаше да намерят най-краткия път до изхода и да напуснат сградата. Сирените нададоха вой и трийсет и двамата ученици с кикот се мушнаха под чинове. Тъй като съученикът му бе доста едър, Мохамед се бе свил като кутре в малкото пространство, което бе останало за него. След пет минути всички се измъкнаха изпод чиновете и двама по двама се затичаха към коридора. Съученикът на Мохамед, с когото седяха на един чин, не изяви желание да го хване за ръка и веригата от деца бе прекъсната. Съвсем скоро дребничката жена забеляза двете момчета, които стояха настрана, и с преливащ от обич глас каза:

— Хайде, елате тук! Тъкмо търсехме две смели деца!

Докато другите ученици се изнизваха под строй по коридора, Мохамед ги гледаше с тревога в очите. И когато класната стая остана съвсем празна, забеляза, че учителката и дребничката женя също са изчезнали. Обзе го ярост, защото бе останал извън играта и защото бе сам с омразното момче. Идеше му да срита нещо, НО преди да намери подходящ обект, тримата мъже с мустаци преминаха в действие. Единият взе носилка, другият извади дълго и дебело въже, третият разгърна едно одеяло. Сложиха двете деца на носилката, увиха ги с одеялото, след което здраво ги завързаха с въжетата. Взеха още четири въжета, закачиха две от тях на метални прътове с куки и ги провесиха през прозореца, а другите завързаха за вратата на класната стая.

— Не се бойте! — каза единият от мустакатите. След това снижи глас и сякаш споделяше с тях някаква тайна каза: — Сега ще ви спуснем надолу.

Когато пет минути по-късно събра смелост и отвори очи, Мохамед разбра, че се е озовал на шестнайсет метра над земята върху носилка, увит с одеяло с лоша миризма, здраво завързан през ръцете и краката, рамо до рамо с момчето, което най-много мразеше на този свят. Децата бяха изведени на двора, коментираха, вдигаха врява и наблюдаваха отдолу. Небето беше ясно и светлосиньо. Само едни кълбест облак лениво се поклащаше. Отгоре отпускаха въжетата, носилката се олюляваше и бавно слизаше надолу, но все не стигаше до земята.

— Сърцето ти вече се е пръснало от страх — каза проклетникът с лице като домати и се озъби. Беше толкова близо, че Мохамед усещаше дъха му. Понечи да каже, че не се страхува, ала преди да се усети, онзи се изплю в устата му и прихна да се смее. С ужасна погнуса Мохамед направи опит да мръдне главата си, за да се отърве от плюнката. Но обърка посоката и по грешка вместо в празното пространство, се изплю върху врага си.

Онзи с доматиеното лице съвсем не очакваше това. В момента, в който преодоля първоначалното си стъписване, мигом подготви оръдие за плюнки и преминавайки в атака, изпрати насреща още една. Въпреки че почти бяха стигнали до земята, никой долу нямаше представа за това, което се случваше на носилката. Когато остана около три метра, онзи с лице като домати тихо изсъска:

— Гледай какво се задава. Като слезеш долу пред всички, лицето ще бъде омазано със зелени храчки!

Мохамед тревожно обърна глава, но беше закъснял. Усети как храчката се залепи на челото му и след като остана така една-две минути, започна бавно да се стича към носа му. Още малко и щеше да повърне. Носилката се спусна още половин метър надолу. Вече лицата на децата долу се виждаха съвсем ясно. Учениците посрещаха с радостни възгласи героите, които слизаха от небето. Мохамед напразно се опитваше да измъкне ръцете си от въжетата и всеки момент щеше да се разплаче. Искаше да си мисли, че онова на челото му не е храчка, че онзи с лице като домат блъфтира, но не успя да се убеди. Носилката се спусна още половин метър надолу и кълбестият облак се разлюля. Мохамед си представи как земята е подпряна на огромен стълб, как той се сгромолясва и идва краят на света. Ала преди да настъпи въображаемата катастрофа, носилката се заклатушка насам-натам и момчетата едва не излетяха от нея. Писъците долу се усилиха. Мохамед затвори очи, едното въже се скъса и носилката, в която висяха с главата надолу, се заби в земята от два метра височина. Онзи с лице като домат изпищя.

— Живи ли са? Живи ли са? — развика се учителката с остри нокти и вените ѝ се издуха.

Служителите, които обучаваха децата, се разтичаха като пилци пред просо. Докато се опитваха да укротят питомците си, които се бяха струпали над пострадалите, единият от мъжете с големи мустаци внимателно обърна носилката и срещна два чифта очи — едните присвити от болка, другите ококорени от страх.

— Чичо, има ли храчка на лицето ми? — попита Мохамед, когато най-накрая от устата му, която непрекъснато се отваряше и затваряше, излезе някакъв звук.

Човекът бе изплашен до смърт, погледна лицето на детето с празен поглед и поклати глава. Ето, че беше номер! Отвързаха въжетата и когато махнаха одеялата, Мохамед гордо слезе от носилката. Кракът на онзи с лице като домат бе счупен и докато със същата носилка го откарваха в болницата, за първи път в живота си Мохамед успя да вкуси сладостта на усещането за смелост.

АПАРТАМЕНТ №3: ФРИЗЬОРСКИ САЛОН „ДЖЕМАЛ И ДЖЕЛАЛ“

— Умирам да разбера кой е изтипосал този надпис на стената? Не ми е ясно подиграва ли ни се, или самият той се е побъркал? Честна дума, нямам търпение да видя какво ще се случи. Снощи моята булгурка не се появи. Очите ми изтекоха в очакване. Толкова съм свикнал всяка вечер да идва и да си хвърля тук боклука, че ако още един ден не дойде, ще ми домъчнее за нея. Мисля си дали пък не е приела този надпис за истина. Може, може, не е невъзможно. Това тук е Турция. Западняците си свършиха работата на Луната и в момента парцелират Марс, скоро ще започнат да клонират хора. Добре, а ние какво да правим през това време? Намираме в градината си светец. Дали пък не е някакво чудотворно цвете? Защо не ни приемат в Европейския съюз? Защо? Когато на Европа й потрябват светци, тогава ще ни приемат.

Чуха се хихикания, ала Джемал не се обиди от нелепата намеса в монолога му.

— Да ви кажа, въобще няма да се учудя, ако скоро се организира спешно събрание в блока. Ще се съберем в дома на господин Хаджи със специален дневен ред, посветен на светците. Момче, ела да пръснеш малко! Острата миризма на спрей против насекоми, с който снощи напръскаха навсякъде, още не се бе разнесла напълно. Сутринта по земята имаше десетки измрели буболечки. Изметоха; ги, преди да дойдат клиентите, и ги изсипаха в кутията, където изхвърляха остатъците от косите.

— Ще седнем около кръглата маса в хола на господин Хаджи продължи Джемал и изсипа ролките от плетената кошница. — Ще отидем изтрупани с костюм и вратовръзка. Дори Хигиен Тижен ще изпълзи от убежището си. Неспкойна и намусена, ще седне на някой стол в ъгъла, готова всеки момент да избухне.

Взе един спрей за блясък на косата и го пъкна в кошницата.

— Ще дойде и бедният студент от приземния етаж заедно с огромното си куче. Разбира се, хич не му пука за светеца. Важното е да

похапнат на аванта.

Мушна през дупката на кошницата един тънък дълъг гребен с гъсти зъбци, а до него намести оранжева ролка с бодлички, за да демонстрира къде ще се настани Габа.

— Добре де, а с какво ще ви черпят? — попита леко кривогледата блондинка, която идваше веднъж седмично за боя на корените. Никой не можа да я убеди, че не е необходимо да го прави толкова често. Гледаше бамбуковата кошница с любопитство сякаш очакваше всеки момент отвътре да изскочи Малечко Палечко.

— И ти си една — наежи се Джемал. — Да не отиваме на сватба! Става дума за събрание на блока.

— Е, щом ще пишеш сценарий, дай да чуем подробностите — поде Синята Метреса, която седеше в ъгъла.

— Добре тогава — съгласи се Джемал, който дори не понечи да скрие задоволството си, че бе успял да привлече вниманието ѝ. — Снахата на господин Хаджи ще направи баница със спанак. И чай ще запари. Става ли?

— Става, става — разсмяха се жените.

— Да, ама не! — извиси се дрезгавият глас на най-информираната жена в квартала, която си изкарваше хляба, като записваше престъпните подробности от личния живот на хората. Беше секретарка в Наказателния отдел на съда.

Идваше един път месечно да боядисат косата ѝ в тъмнокестеняво и да я разрешат. Когато видя, че всички я слушат с интерес, се облегна назад и с абсолютна увереност сподели:

— Снахата работи от сутрин до вечер на гише за билети за кино. Няма време за такива неща като баклава и баници. Но и да имаше, пак нямаше да го направи. Тази жена дълбоко в душата си ненавижда свекър си. За него не би помръднала и малкия си пръст.

Джемал свъси вежди и погледна добре информираната си клиентка:

— Щом е така, няма баница. По един чай и толкова. Става ли? Вече мога ли да продължа по същество?

— Не може така — игриво се усмихна Синята Метреса, решена да засили интереса му към себе си. — В историята има несъответствия. Нали беше казал, че студентът от приземния етаж и

огромното му куче ще дойдат, за да се нахранят. Тогава трябва да ги махнеш от сценария.

Джемал свъси вежди и се загледа в тумбестата оранжева рокля с бодлички и в дългия тънък гребен с гъсти зъбци, сякаш решаваше съдбата на двамата герои.

— Добре, предавам се — каза и намигна на Синята Метреса. Изтича до кухнята и сложи най-отгоре в кошницата за ролки останалата половина от геврека, който си бе купил сутринта.

— Уважаемият ни домоуправител, господин Хаджи, ще отиде в сладкарницата да купи сладки и соленки. Соленките със сусам ще подреди в продълговати чинии. Става ли? Сега доволни ли са всички?

— Става, става — разкискаха се жените и се спогледаха. За окончателно потвърждение погледнаха секретарката на Наказателния отдел на съда.

— Всъщност никога не бих повярвала, че този стиснат човек би направил нещо подобно, но да приемем, че ще стане — отсече тя, като вирна едната от двете си тънко оформени вежди.

След одобрението, което получи, Джемал съвсем се улиса в играта и се залови да подреди и останалите съседи. Подхранващата пяна за коса с витамин В за обем без съдържание на спирт беше университетският преподавател от апартамент № 7. Сешоарът бе Мадам Лелче от № 10. Електрическата маша за коса бе съпругата руския от апартамент № 6. Четката за боя и ножицата — живеещите отсреща съпрузи Огненотемпераментови, пилата за нокти бе тяхната дъщеря. Поспря и се замисли малко, след което оприличи домоуправителя на четката за коса с кокалена дръжка. Накрая взе едно прозрачно бурканче с блестящ син гел.

— Това е хубавата жена от апартамент № 8.

Синята Метреса отвърна с усмивка на комплимента, а останалите жени неспокойно се размърдаха на столовете си.

— И преди да съм забравил, да сместим някъде мен и Джелал. Ние, разбира се, трябва да сме еднакви — добави той.

От комплекта продукти за коса, който стоеше на рафта, взе две подхранващи маски с мултивитамини и кератин и ги сложи една до друга.

— Да, ето така, точно така ще се подредим. Господин Хаджи обяснява защо сме се събрали — каза той и изправи четката за коса с

кокалена дръжка, след което се изкашля няколко пъти, за да въдвори тишина: „Ако все още сред вас има някой, който не е забелязал, ви заявявам, че в градината ни е открит гроб на светец. При това положение редът в блока трябва спешно да се промени“.

— А може ли светецът да поникне като цвете? — попита една от подхранващите маски за коса с мултивитами и кератин. Джемал се обърна към клиентите си и прошепна:

— Това съм аз.

— Разбрахме, разбрахме! — развикаха се жените в хор.

— Господа, не сте длъжни да вярвате. И аз не съм длъжен да ви убеждавам. Но ако искате да живеете демократично в тази държава, трябва да проявявате уважение към вярата ни — каза четката с кокалена дръжка. — Ако всички сме единомдушни по този въпрос, нека да изясним някои точки от дневния ред. Първата точка е следната: Какъв е този светец? Не може просто да кажем светец и да приключим. Всеки светец помага за определени неща. Едни са покровители на моряците; други закрилят войниците в сухопътните войски; трети помагат на жените, които не могат да забременеят, а четвърти облекчават състоянието на прокажените. Всеки трябва да намери светеца, който да му помогне за собствения му проблем. Например, ако стара жена се помоли по грешка на светеца на тежко болните, може безнадеждно да се поболее.

— Някой да седне да води протокол — каза секретарката на Наказателния отдел на съда и вирна другата си вежда.

— Добре — съгласи се Джемал и натовари с тази задача пилата за маникюр. — Пиши моето момиче: Чии покровители са светците?

— Откъде да знаем, може пък да са жени — рече Синята Метреса.

— Това е невъзможно! — изкрещя четката с кокалена дръжка!

— Защо? Жената не може ли да бъде светица? — наежи се Синята Метреса, без да откъсва очи от бурканчето със синия гел, което я представляваше. И понеже така и така бе взела думата, продължи. — Има куп извисени жени. Да споменем първо Света Айше^[1] и Света Фатима^[2]. След това Рабиа^[3] например. Разбира се, много важна е и Кадънджък Ана^[4], Каряйдъ хатун^[5] също. Хюма хатун^[6] майката на Султан Мехмед Завоевателя. Майката на Мевляна — Мюмине хатун. Също така и Йеди къзлар^[7].

Всички жени, които седяха пред огледалото, както и четката за коса с кокалена дръжка, която беше точно до кошницата с ролки смаяно гледаха Синята Метреса. За метреса имаше доста задълбочени познания в тази област. Най-заинтригуван от всички бе Джемал. В „Хиляда и една нощ“ по време на аудиенцията при Халиф Хару Решит неповторимата наложница Джанаякън изумява всички както, с красотата си, така и със своите знания. Джемал погледна Синята Метреса с възхищение и с усещането, че през 2002 година в Истанбул, в Двореца на бълхите, се е преродила наложницата на халифа.

— Тогава пиши момиче — нареди четката с кокалена дръжка на пилата за нокти. — Първа точка от дневния ни ред е да разберем кои хора покровителства този светец или светица? За тази цел трябва да направим необходимите проучвания и се надяваме, че дълбоко уважаваният ни преподавател в университета ще сподели с нас ценните си знания. — Подхранващата пяна за обем с витамин В без спирт се развълнува. Изглеждаше доволна, че са я оценили подобаващо.

— Да преминем към втора точка от дневния ред. Господа, след като в градината ни има светец, ще трябва оттук нататък да бъдем внимателни в поведението си. Затова ви подготвих кратък списък. Тук са изброени нещата, които категорично не трябва да се правят. С ваше разрешение ще го прочета. Първа точка: Нощем да не лягате с крака към светеца. Ако се наложи, леглата да се обърнат. Точка втора: Да не се разхождате голи из апартаментите. Точка трета: Оттук нататък няма да тупате килими и други неща от прозорците и няма да хвърляте абсолютно нищо.

— Как е възможно? — обади се спреят за блясък на косата.

— Моля, не ме прекъсвайте! — нахока го четката с кокалена дръжка. — Точка четири: Оттук насетне на прозорците, които гледат към градината, няма да простирате пране. Точка пета: В този блок и прилежащата му територия вече няма да се подстригва коса.

— Моля ви, бъдете милостив, ако не подстригваме, ще умрем от глад. С това си изкарваме прехраната — каза едната от двете маски с мултивитами и кератин. Джемал намигна през рамо на клиентките и шепнейки, добави:

— Това е Джелал.

— Разбрахме, разбрахме — прихнаха жените.

— Категорично не може! Не забравяйте, че в този блок апартаментът, който е най-близо до гроба на светеца, е вашият. Вие трябва да бъдете най-внимателни. Вече няма да отваряте прозореца и да пеете, да слушате музика, да изтръсквате коси, да режете нокти, да правите коламаска, да скубете вежди. Ако много ви се иска, отидете и си отворете салон на друго място. Точка шест: Оттук нататък в този жилищен блок месото, космите, мъха и нечистотиите на кон, магаре и подобни животни няма да се внасят. И това означава, че тук кече няма да има и куче.

Тънкият дълъг гребен с гъсти зъбци извика от кошницата за ролки:

— И защо?

— Защото според нашата религия кучето трябва да се забрани — каза четката с кокалена дръжка.

Но тъй като на Джемал му липсваха познания, с които да подкрепи несъгласието си по тази точка, с молба в очите погледна Синята Метреса. А тя все едно бе очаквала тази възможност, веднага се въодушеви:

— Погледнете сурата Араф. Нахвърлиш ли му се, задъхва се, изплезил език, изоставиш ли го, задъхва се пак^[8]. Освен това да не забравяме, че и Мевляна свързва кучето с нагона.

— Тези неща не важат за моето куче. Габа не е турско куче. Той е роден в Швейцария — каза дългият тънък гребен с гъсти зъбци.

Жените, които седяха пред огледалото, погледнаха със симпатия голямата оранжева ролка с бодлички.

— Господин Хаджи, както знаете, и седемте пазачи в рая имат кучета — атакува Синята Метреса.

— Добре, добре — съгласи се четката с кокалена дръжка. — Но от днес нататък всеки ден ще къпете това куче. Една бълха да няма по него. Разбира се, и никакви въшки. И... веднага трябва да се отървете от тези буболечки. Всички апартаменти отгоре до долу да бъдат добре напръскани и обезпаразитени. Точка седма: Оттук нататък в блока категорично няма да бъдат допускани просяци, амбулантни търговци, продавачи с ръчни колички.

— Тук попаднахте право в целта, господине — намесиха се съпружите четка за боя и ножица.

— И последно, точка осма: Отгук нататък боклукът на блока ще се прибира редовно. В радиус от петнайсет метра от гроба на светеца ще се начертае кръг. И в този кръг няма да бъде оставяна нито една торба с боклук. Ще се обръща изключително внимание на хигиената в блока, наоколо ще блести от чистота. Ще се направи всичко необходимо, за да може тази отвратителна миризма, която господства над Двореца на бълхите, да изчезне. На нас и душите ни се вмирисаха, но поне със светеца да не се случи същото!

Докато изричаше тези думи, Джемал установи, че е забравил Мерйем. До кошницата с ролки веднага сложи машина за извиване на мигли. Но тъкмо се канеше да заговори от нейно име, когато зад него се чу страхотен трясък. Джелал, който никак не харесваше тази игра, от притеснение изпусна сешоара с дифузер. Като видя, че изведнъж всички погледи се насочиха към него, се изчерви от срам. Без да вдигне сешоара от земята, промърмори:

— Аз излизам, имам нужда от чист въздух — и с бързи крачки се отправя към вратата.

— Джелал, не се сърди! — извика леко кривогледата блондинка, когато вратата след Джелал се затвори. — Май няма други близнаци с толкова различни характери. Да имаше поне едно нещо, по което да си приличате!

В салона като буреносен облак се възцари напрежение. Всички участници, които стояха около плетената кошница, се превърнаха в безжизнени вещи, каквито всъщност си бяха.

[1] Последната съпруга на пророка Мохамед и дъщеря на Ебу Бекир, който след смъртта на пророка става първият имам на мюсюлманския свят. — Бел.пр. ↑

[2] Любимата дъщеря на пророка Мохамед, съпруга на свети Али, който е племенник и зет на пророка. — Бел.пр. ↑

[3] Едно от най-важните имена от началния период на суфитската поезия. — Бел.пр. ↑

[4] Хаджи Бекташ Вели е основател на суфитски орден В Анадола. Смята се, че е предал силата си да прави чудеса на една жена, а именно на Кадънджък Ана, която според турския изследовател Ашъкпашазаде е осиновената му дъщеря. — Бел.пр. ↑

[5] Една от почитаните светици в Анадола. — Бел.пр. ↑

[6] От тур. — Госпожа, жена. — Бел.пр. ↑

[7] Седемте девойки от древна легенда. В Анадола има гробница със седем гроба, където се смята, че са погребани. — Бел.пр. ↑

[8] Цитат от Корана. Превод от арабски на проф. Цветан Теофанов. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ № 7: СИНЯТА МЕТРЕСА И АЗ

Тази вечер чаках Синята Метреса. Беше напръскала навсякъде срещу буболечки. Попита ме дали може да остане при мен, докато апартаментът ѝ се отмирише. Отговорих ѝ, че съм любител на буболечките. Тя се засмя. Когато видя синьото сирене и чинията със съомга, лицето ѝ засия от радост.

— Забогатявам — казах аз. — Тази сутрин се отби Мерйем. Изпратила я жената от апартамент №9. Искала да преподавам уроци по английски на дъщеря ѝ. Досега никога не бях ходил у тях. За последен път преподавах уроци, когато бях студент. Но съвсем необяснимо за мен, жената ми предложи доста добро заплащане на час.

— Вероятно защото не обича дъщеря ѝ да излиза извън апартаментата — каза Синята Метреса.

— Добре де, какво значение има? Ще ѝ преподавам у тях.

Тя вдигна рамене.

— Може би предпочита учителят ѝ да е от този блок — каза, докато слагаше едно доста голямо парче сирене в устата си. — А може би и тя е влюбена в теб като мен!

Когато се смее, белегът на лявата ѝ буза се очертава доста ясно. Харесва ми да докосвам този белег. Хванах я за ръката, издърпах я и я замъкнах вътре. Обичам вкуса, който езикът ѝ оставя на моя.

— Знаеш ли, мен ме отгледа дядо ми — при тези думи хвана пръстите, с които галех бузата ѝ, и ги постави на устните си. Запалих цигара и се облегнах назад. В леглото обичам глезотиите на жените. След толкова време, благодарение на Синята Метреса, отново започнах да си лягам в спалнята, която беше твърде голяма за мен.

— Беше изключително умен и образован мъж. Майка ми и баща ми въобще не се разбираха. У дома непрекъснато имаше кавги. Когато бях на четири години, те се разведоха. След няколко години и двамата се ожениха повторно. Тогава дядо предложил на мама:

— Нека ние да отгледаме това клето създание! Ти си създай собствен дом, пък когато ти се иска, идвай да виждаш дъщеря си.

Майка ми приела предложението и добре, че се е съгласила. Много обичах дядо. Ако не си бе отишъл толкова рано, сега щях да съм на съвсем друго място. Когато дядо почина, останахме двете с баба. Тя също не беше лош човек, обичах и нея, но не както обичах дядо. Върнах се при майка ми. Не знам дали ще ми повярваш, но и аз като Хигиен Тижен, дето не напуска дома си, в продължение на две години, точно в онази младежка възраст, не прекрачих прага на къщата. Не от страст към чистотата или нещо подобно. Ако ме питаш защо, и аз не знам причината. За училище не можеше й дума да става, не исках да изляза дори на улицата. Не, че не ме интересуваше какво става навън. Интересуваше ме, но местата, които исках да видя, не бяха там. Майка ми имаше две деца. Занимавах се с тях. И двамата с мъжа й какво ли не правиха, само и само да ме накарат да се разходя. Като се замисли човек, младите искат да излизат, а родителите не им разрешават. А у нас беше точно обратното. Както и да е. И така, една сутрин бяхме седнали да закусвахме. Майка ми и мъжът й си говореха, че трябва да се плати сметката за телефона. Не знам как точно се случи, но изведнъж им предложих:

— Дайте ми я, аз ще я платя.

Облякох се. От изненада очите им бяха станали като воденични камъни. Взех сметката и парите и тръгнах. Толкова дълго не бях излизала от къщи, че, кълна се, в началото залитах като пияна. Влязох в пощата. Имаше опашка. Чаках, чаках, както и да е, опашката напредваше и пред мен останаха един-двама души. И точно тогава го видях. При него се плащаха сметките. Седеше зад прозорчето; слагаше печати на фактурите и връщаше рестото. Загледах се в него. Не беше красив като теб. Ако говорим за ръста му, нямаше грешка. Обаче очите му — няма други такива. Възможно ли е зениците на човек да бъдат лилави? Неговите бяха такива. Накрая дойде моят ред. Поиска да види колко ни е сметката, аз му подадох бележката и парите. Той ми върна рестото, подпечата фактурата и единият отрязък остана при него. Благодарих му, той вдигна глава и много внимателно ме погледна. Разтреперих се.

— Довиждане — каза той.

От вълнение си загубих гласа. Върнах се у дома. Още на следващата сутрин станах много рано и хукнах към пощата. Дори в този час имаше опашка. Наложих се да почакам. Когато дойде моят ред,

сърцето ми започна лудо да бие. Подадох фактурата за платената сметка. Той ме погледна много странно. А аз се вгледах, за да видя дали наистина зениците му са лилави. Да, бяха такива. Хората зад мен започнаха да роптаят. Това го развесели.

Сетих се за Айшин. Сигурно не ѝ се бе случвало да се влюби в някой мъж само защото зениците му са лилави. Любимият на Айшин сигурно е някой синеок бюрократ. Събира писмата в папки, смята, осчетоводява ги в тефтери, изважда разходите от приходите и ги записва. Сигурно има огромен архив и никога не забравя, ако е спорил с някого. И както той не забравя, не позволява и на другите да забравят. За миг се замислих дали ако бяхме женени, Синята Метреса щеше да бъде като нея. Не мисля. Връзката, която това момиче си бе създадо с живота, имаше дива, неопитомена страна. Наистина бе само на двайсет и две години. Може би щеше се промени, може би щом се омъжеше, и тя много бързо щеше заприлича на Айшин.

— И после?

— После стана гадно. Излизахме, виждахме се. Майка ми вдигна врява до небето, но аз не слушах никого. Не зная дали бях влюбена, но да ти кажа, доста бях хлътнала. Искаше веднага да се оженим. Аз не исках да се женя, само че сигурно нямах достатъчно смелост да го кажа. И без друго махалата ни беше малка, плъзнаха слухове. Вече нямаше накъде, трябваше да се оженим. Както и да е, сгодихме се. След годеща нашичкият започна да се променя. Веднага стана друг човек. Беше нещастен. Може би и аз съм била нещастна, но моето нещастие си беше за мен. Но когато той беше нещастен, искаше всички да са нещастни. Не беше подлец. Всъщност точно в това бе и проблемът. Не знаеше разни хитрини, ала душа даваше да научи. Постепенно стана така, че от устата му не излизаше и една добра дума. Непрекъснато се оплакваше от пощата, от сметките, от шефа си. Ние обаче не се разделихме за това — нервно се засмя тя. — Знаеш ли, причината за нашата раздяла бе един кон.

Когато видя объркването ми, отново се засмя.

— Веднъж, докато се разхождахме, видях една конска каруца. Това, което ще ти кажа сега, ще ти се стори много откачено. Моят дядо беше различен човек. Не приличаше на никого друг. „Ако преди да умреш, не си се научил как да умреш, и животът, и смъртта ти са били по принуда“, казваше той. Не го беше грижа нито за ангелите в рая,

ните за огнените пламъци в ада. Поздравяваше всяко животно, което видеше на улицата. Казваше: „Ако не го поздравяш, ще бъде нелюбезно от твоя страна. Може би е твой стар приятел“.

Дядо ми твърдеше, че когато човек умре, всъщност не умира, а отново идва на бял свят било като човек, било като животно. Че всеки път има различна външност. Дали ще е магаре, лебед, пеперуда или жаба, е въпрос на късмет. И за да няма сръдни, вместо нас умира паметта ни, за да не можем да си спомним какви сме били навремето. За да не си спомняме и да не се притесняваме от онова, което ни СЯ е случило. Знаеш ли кое е най-хубавото нещо, което си спомням от моето детство? Докато се разхождаме с дядо ми, хванати за ръка, поздравявахме всяко животно, което срещаме по пътя си. Дядо ми се провикваше към котките, кучетата, врабчетата, магаретата, скакалците: „Ехо, какво ново“? Аз се присъединявах към него и му пригласях: „О, какво ново, приятелю?“ Това много ми харесваше. Заливах се от смях.

Погалих заобления ѝ мекичък корем, скрит под чаршафа, който здраво стискаше.

— Накратко, когато виждах на улицата кон, го поздравявах, без да се замисля. И когато започвах да си говоря с коня, Лилавия принц ми се подиграваше. Подценяваше ме. Казваше ми обидни неща. Изпепели ми сърцето. И щом почнеш — край нямаше. След време, когато видеше на пътя магаре, жестоко ми се присмиваше: „Хайде, тичай да целунеш ръка на дядо си“! Накрая ми писна от него. Разбрах, че не обичам този Лилав принц. Разбрах, че на него не му пука, задето наранява душата ми. Явно не можех да изкарам живота си с него. Реших да се разделим. Отначало не повярва и го удари на шегата: „Колко си била докачлива“ — каза и реши, че номерът ще мине. После, като видя, че говоря сериозно, започна да става агресивен. Какви заплахи ми отправяше само! Веднъж, докато си вечеряхме вкъщи, пристигна, облегна се на вратата и започна да звъни... Вторият ми баща излезе навън. Обиждаше и него. Подадох се на вратата, а той ме хвана за ръката и ме издърпа навън. Така миришеше на алкохол, сякаш бе паднал в казана с ракия. Каза ми: „Виж какво, ако ме зарежеш, ще ти нарежа лицето. Заклевам се, че ще ти нарежа лицето“ — точно това бяха думите му. „Не си прави труда, аз ще го направя“ — отвърнах. Зная, че няма да ми повярваш. И аз не си вярвам. Не знам защо казах това, въобще как се случи. Бях на седемнайсет години. Все още ми се

случват такива работи. Понякога, като ме заболи душата, без да се замисля, такива ги върша, че вредя на себе си. Не го правя нарочно. След като го направя, се смайвам, питам се как съм могла да си причиня това. Само че, докато го правя, не мисля за нищо. Разбираш ли?

Ако се замисля, няма да го направя, не е ли така?

Усмихнах се. Единият край на наивността стига до непредпазливост, а другият — до невинността. Непредпазливостта е недостатък, по на този свят няма нещо по-изкусително от непорочността.

— Майка ми и вторият ми баща стояха зад врата и подслушваха. При нужда щяха да се намесят. Явно не разбираха какво правя. Естествено, не държах нож или нещо подобно. В косата си имах само един фуркет за кок. Беше доста остър. Косата ми бе толкова гъста, че с нищо друго не можех да я захвана. Както и да е, извадих фуркета. Беше ми притъмняло пред очите. Хванах и наслуки одрах дясната си буза. Опипах с пръсти резката, направих още една над нея. Аз не се виждах, но гледах лицето на Лилавия принц. Кълна се, прежълтя като лимон. Започна да крещи, за да ме спре. Майка ми изтича и се разпищя. Тогава разбрах, че не изглеждам добре. Доста зле се бях нарязала. Вторият ми баща дойде и започна да блъска и ругае Лилавия принц. Помисли, че той го е направил. А и Лилавия принц си мълчеше, не казваше, че не е той. Все още беше в шок. Както и да е, докато вторият ми баща го налагаше, ние — майка ми, двата дребосъка и аз се метнахме на едно такси и право в спешното. Не можех да повярвам, че не ми пука. Само че болката идва по-късно. И така, нахълтахме вътре. Докторът в спешното беше едър мъж. Разбрах, че той е от кръвната група на дядо ми. Разговаряше с мен много мило. Отначало помисли, че някой друг ми е причинил това, и се опита да разбере какво е станало. После, когато чу, че аз сама съм се нарязала, страшно се вбеси, кипна и ми наговори каквото му дойде на ум. Но езикът му бе толкова сладък, че обикнах дори ругатните му. Сложиха ми упойка и когато се събудих, раните ми вече бяха защити. Точно преди да си тръгнем, дойде при мен, взе ръката ми и заговори:

— Моя малка откачалке, след като си направила тази щуротия и си нарязала красивото си лице, не си и помисляй да се вразумиш. Най-лошото, което можеш да сториш след тази дивотия, е да си събереш

акъла в главата. Ето тогава много ще страдаш, и то ненужно. Ще бъде безсмислено. Бъди винаги себе си и си остани откачалка! Обещаваши ли?

— Обещавам — отговорих аз. Стиснахме си ръцете. Аллах да го благослови, много добре си свърши работата. Ако бях попаднала на някого друг, сигурно щеше да ме зашие все едно шие чувал. Все пак остана белег, не изчезна съвсем.

Не знаех какво да й отговоря. Това, което сподели с мен, не бе от разказите, които очаквах. Да се влюбиш в някого, означава да извадиш гнетящите го истории на повърхността, които всъщност никога не излизат на бял свят. А да продължиш да обичаш, това е, след като си чул тези истории, да се спуснеш стремглаво в света на мечтите на своя любим само за да се натъкнеш на други, далеч по-лоши. Не подходих прибързано към Синята Метреса. Тя не беше синя. Нейното синьо не бе толкова безоблачно, колкото си мислех. Притеглих я към себе си. Сгуши се и докато удобно наместваше глава на гърдите ми, леко потрепваше. След това, без да се притеснява, бавно се отпусна с цялата си тежест.

— Обикнах Лилавия принц, защото бе Лилавия принц, но той през цялото време се държеше така, все едно бе някой друг. Моля те, само не ме лъжи, става ли? За каквото и да е!

Кимнах с глава в знак на съгласие. Да лъжеш, твърдейки, че мразиш лъжата, носи нещастие точно като счупеното огледало. Както става във филмите — който извади пистолет, рано или късно го използва. Когато някой иска да не бъде лъган, всъщност копнее за това. И все пак не ми се искаше да й възразя. Много скоро тя се унесе под приглушената светлина, която се процеждаше през прозореца, и потъна в сън. Не беше красива, но лицето й излъчваше много странно обаяние. Обичах да я гледам. Станах. Тъй като около леглото не можах да намеря нещо, което да облека, светнах лампата. Чаршафът, с който се бе покрила Синята Метреса, се бе свлякъл и десният й крак бе открит. Чак сега за първи път осъзнах, че винаги правехме любов на тъмно или полуоблечени; голото й тяло все още бе загадка.

По бедрата й имаше десетки червени резки. Бяха групирани по пет, както в нашите представи затворниците отбелязват изминалите дни. Приблжих се и ги разгледах отблизо. Повечето от тях не бяха много дълбоки. Сякаш бяха направени набързо. Но един от тях

изглеждаше доста дълбок и струва ми се бе направен наскоро, тъй като още не бе зараснал.

Погледнах часовника. Беше 2:22. Тихо въздъхна и се обърна по корем. Завих я и загасих лампата. Една ракия щеше да ми дойде добре. В момента, в който светнах лампата, седем-осем хлебарки се разтичаха и се скриха от погледа ми. Явно и аз трябваше да напръскам дом си. Нарязах си доста сирене и повечко пъпеш. Върху сиренето сложих малко от зехтина, който ми донесе Синята Метреса, и мащерка, много мащерка. Търговецът на зехтин със сигурност не би искал да научи, че шишетата, които носеше на малката си метреса, ги консумира друг мъж.

Излязох на балкона. Без да стъпча множеството мравки, които носеха една умряла хлебарка, приближих стола си към парапета. Запалих цигара. Колко ли белези имаше още по тялото? Не можех да разбера с какво се нараняваше? Със самобръсначка или с нож? Или пък с фуркет за кок... Погледнах насъбралите се край оградата торби с отпадъци. Нямаше никаква промяна. Наоколо се носеше киселата миризма на боклук.

АПАРТАМЕНТ №10: МАДАМ ЛЕЛЧЕ

Мадам Лелче с часове седеше на брега на морето редом с вечните събирачи на вещи, които бяха също като нея. Всеки път, когато топлият южен вятър се разбеснееше, вълните изхвърляха изпочупени платноходки, строшени лопати, компаси с развалени стрелки, загубили посоката рулове, букви от надписите на корабите, останали след пътниците, които отдавна са си отишли, и след тези от тях, които никога нямаше да стигнат до пристана на спокойствието.

Морето, след като се налудува с дюшеците или надуваемите топки, които вълните отвличат по време на почивката, както и с тръстиките постелки и шапките, които вятърът отнася, ги докарва до различни брегове.

Мадам Лелче прибираше всичко, което морето донасяше, заедно със събирачите на вещи, които бяха досущ като нея.

АПАРТАМЕНТ №3: ФРИЗЬОРЪТ ДЖЕЛАЛ

Веднага щом излетя от фризьорския салон, Джелал се спусна по малките улички и излезе на булеварда. Поразходи се петнайсет минути из навалищата и без да знае накъде върви, се шмугна в една пресечка, където бяха наредени пет съвсем еднакви бирарии. Допи му се бира, макар да нямаше такъв навик. Хареса си едно от заведенията и влезе. Имаше доста народ. Избра масата, която бе най-близо до вратата. Поръча бира и пържени картопки на сервитьора със съсухрено лице и хлътнали бузи, който явно никак не бе доволен от работата си и умът му бе зает с друго. Докато чакаше, видя един доста мургав мъж, който се бе свлякъл върху масата по диагонал на неговата. Торбичките под очите му бяха в три различни нюанса на лилавото. Мъжът се бе вторачил в ракията пред себе си. Не отпиваше дори глътка, но бе съвсем очевидно, че е пил достатъчно. Не докосваше и чинията с хамсия. Неочаквано мъжът вдигна глава:

— Какво по дяволите гледаш, браатле? — попита мъжът, провлачвайки думите. Джелал не знаеше какво да отговори и се сконфузи. Точно в този момент сервитьорът застана до него.

— Бъди търпелив, братле — каза, без да погледне клиента дори за миг. Очите му шареха пред заведението и оглеждаха хората, които се разхождаха напред-назад. — Не пречи на никого. Днес е малко притеснен.

Бирата бе достатъчно студена. А картофите бяха ужасни. Плуваха в кетчуп и майонеза. Джелал нямаше нищо против майонезата, но ненавиждаше кетчуп. Ядоса се, че не каза на сервитьора предварително. Промени позата, в която седеше. Обърна се настрани, така че да гледа не към масата по диагонал, а към тази, която бе вдясно от него.

Точно там седяха четирима доста яки мъже. Единият бе вдигнал палеца на дясната си ръка, сякаш се опитваше да спре някой на автостоп, и така си стоеше. Огромният му гърбав нос му придаваше доста страховит вид. За да получи одобрението на другите, всеки път завършваше изречението с „нали така“. Отпи една голяма глътка от

бирата си и след като избърса с длан пяната, която бе полепила на мустаците му, укорително каза:

— Какво има? Защо мълчите? Отива ли ни да избягаме? Не ни отива, нали така? — грабна омазания със соса от кренвиршите тъп нож и го сложи в средата на масата. — Казахте да се обзаложим, е, хайде! Аз не се обзалагам току-така за бутилка вино и три капачки от безалкохолно. Ако аз загубя облога, преди да си тръгна, ще оставя на масата половината си пръст. Но ако вие загубите, ще се наложи да клъцна вашите пръсти, нали така?

Вероятно смяташе, че ножът, който преди малко сложи на масата, не хваща око, защото извади от джоба си малко ножче, разтвори го с демонстративна ловкост и го остави пред себе си. След това отново вдигна нагоре палец и млъкна. Докато останалите притеснено гледаха вдигнатия пръст, който той навираше в очите им, атмосферата ужасно се нажежи.

Да беше някой друг път, както и да е. Джелал щеше да се подразни от данданията и да си тръгне. Ала днес много му се пиеше. Въпреки пиянските подмятания на мъжа с лилавите торбички под очите, кетчупа върху картофките и пръста, който навяваше мисли за насилие, продължи да седи и да пие.

Тъй като не бе свикнал да пие, преди да преполови втората бира, очите му кървяха. Втренчи се в лекетата на прокъсаната тук-там покривка и тъжно въздъхна. Защо неговият близък бе толкова различен? Нямаха ли някакви допирни точки? И след като бяха толкова различни, защо все още работеха заедно? Когато изпи и третата бира, реши да каже на Джемал, че вече е време всеки да тръгне по своя път.

АПАРТАМЕНТ №9: СУ И МАДАМ ЛЕЛЧЕ

Днес привечер щеше да бъде първият урок на Су по английски език. Бяха се разбрали за 19:00 часа. Погледна часовника със светещи стрелки, който баща ѝ ѝ бе подарил за рождения ден. Показваше 16:35. Имаше още много време. Разходи се притеснена из къщи; всичко наоколо беше бяло. Тъй като майка ѝ отново не бе мигнала цяла нощ, преди час не издържа и си легна.

Отвори прозореца и погледна децата, които си играеха на улицата. Макар да ги наблюдаваше с интерес, и през ум не ѝ минаваше да бъде сред тях дори да можеше. Като единствено дете в семейството нямаше приятел извън училище, както и сродна душа у дома, и тъй като бе възпитана подобаващо, но далеч не бе толкова хрисима, колкото се очакваше, търсеше начин да направи нещо нередно и гледаше игрите на връстниците със стаена омраза. С досада затвори прозореца. Разходи се напред-назад из къщи, като внимаваше да не вдига шум, след което, без да се замисли, открехна външната врата. Не беше забравила близостта, покълнала между нея и жената отсреща в деня, когато хвана въшки и подстрига косата си. Много добре знаеше, че не може да напуска Двореца на бълхите, като изключим ходенето на училище. Само че отсрещният апартамент не се броеше за „навън“.

И направи нещо, което никога досега не бе правила — натисна звънеца на отсрещния апартамент. Отвътре не се чу никакъв глас. Изчака малко, звънна втори път, но този път по-настойтелно. Тъкмо щеше да се откаже, когато вратата на апартамент №10 бавно се отвори.

АПАРТАМЕНТ №3: ФРИЗЬОРЪТ ДЖЕМАЛ

Джемал се ядоса, че Джелал не се върна и веднага щом изпрати последния си клиент, каза на помощниците си да затворят салона и хукна навън. Привечер се бе захладило и му дойде доста добре. Поразходи се петнайсет минути из навалищата и без да знае накъде върви, се шумгна в една пресечка, където бяха наредени пет съвсем еднакви бирарии. Допи му се бира, макар да нямаше такъв навик. Хареса си едно от заведенията и влезе. Имаше доста народ. Избра масата, която бе най-близо до вратата. Поръча бира и пържени картопки на сервитьора със съсухрено лице и хлътнали бузи, който явно никак не бе доволен от работата си и умът му бе зает с друго. Докато чакаше, видя един доста мургав мъж, който се бе свлякъл върху масата по диагонал на неговата. Торбичките под очите му бяха в три различни нюанса на лилавото. Без да откъсне дори за секунда очи от Джемал, мъжът извика сервитьора и въпреки че дъхът му ужасно вонеше на алкохол, прошепна в ухото му:

— Поопитай гоо защоо сее е върнааал?

Когато установи, че сервитьорът не го разбира, се нервира и почна отначало:

— Поопитай гоо заащоо си е тръъгнал и заащоо се е върнаал и заащоо, като щее си хооди, се е върнаал... Джемал, който разбираше, че пияният говори за него, но не можеше да схване какво казва, се сконфузи. Точно в този момент сервитьорът застана до него:

— Бъди търпелив, братле. Той ни е редовен клиент. Днес е малко притеснен и се заговаря с всеки срещнат. Но със сигурност няма да направи нещо нередно — каза с отегчен глас.

Бирата беше достатъчно студена. А картофките — ужасни. Плуваха в кетчуп и майонеза. Нямаше нищо против кетчупа, обаче ненавиждаше майонеза. Ядоса се, че не каза на сервитьора предварително. Промени позата, в която седеше. Обърна се настрани, така че да гледа не към масата по диагонал, а към тази, която бе вдясно от него.

Точно там седяха четирима доста яки мъже. Единият бе вдигнал нагоре превързания си палец, на който точно в областта на нокътя имаше засъхнала кръв. Един от приятелите му тихо промърмори:

— Братле, защо не си идеш у дома? Защо още седиш с тоя превързан пръст?

Съседът му го подкрепи:

— Всъщност не разбрах защо се върнахме. Сигурно сме единствените, които след спешна операция се връщат пак в кръчмата.

— Не става! — каза огромният мъж с гърбавия нос и енергично поклати глава. — Хванахме се на бас, нали? И след като загубих, ще си понеса последствията. Ако бях някой цървул, който след три шева се предава, щях да ходя бос, нали така? Щом сме дошли да пием, ще пием. При това ще пием за здравето на моя пръст, защото, ако не бях сериозен мъж, ако не държах на думата си, този пръст щеше да бъде съвсем здрав, нали така? Но аз удържах на думата си. Това означава, че раната ми е доказателство за моята почтеност, нали така? При това положение, щом като пием за здравето на моя пръст, значи пием за почтеността ми, нали така?

Другите мъже с нежелание вдигнаха чаши и атмосферата на масата се нажежи.

Да беше някой друг път, както и да е. Джемал щеше да се подразни от данданията и да си тръгне. Ала днес много му се пиеше. Въпреки пиянските подмятания на мъжа с лилавите торбички под очите, кетчупа и майонезата върху картофките и пръста, който навяваше мисли за насилие, продължи да седи и да пие.

Тъй като не бе свикнал да пие, преди да преполови втората бира, очите му кървяха. Втренчи се в лекетата на прокъсаната тук-там покривка и тъжно въздъхна. Защо неговият близък бе толкова различен? Нямаха ли някакви допирни точки? И след като бяха толкова различни, защо все още работеха заедно? Когато изпи и третата бира, реши да каже на Джелал, че вече е време всеки да тръгне по своя път.

АПАРТАМЕНТ №10: МАДАМ ЛЕЛЧЕ И СУ

Когато звънецът звънна, Мадам Лелче тъкмо изваждаше от торбите нещата, които беше донесла. Стресна се. Никой друг не ѝ звънеше, освен Мерйем, която идваше сутрин да донесе хляба и един път месечно да събере парите за входа. Най-напред си помисли, че някой е звъннал отдолу по грешка. Но когато след пет секунди отново се звънна, при това продължително, дъхът ѝ секна от притеснение. Върна в торбата, това, което бе извадила, и я занесе в малката стая. Така се забърза, че едва си поемаше дъх. Затвори вратата с матирано стъкло, която отделяше хола от останалата част на дома ѝ, и за всеки случай я заключи два пъти. Чудеше се къде да сложи ключа, който се люлееше на лилаво–червена кадифена панделка, но тъй като много добре знаеше, че където и да го сложи, ще забрави, го закачи на врата си. Обиколи за последен път хола и развълнувана се запъти към вратата.

— А, ти ли си Су? — попита и видимо се успокои. — Как се чувстваш с къса коса?

Както беше с маратонки, Су бе три сантиметра и половина по-висока от Мадам Лелче. Усмивката ѝ се разтегли от ухо до ухо и кимна с глава. За пореден път възрастната жена се притесни от преливащата радост на детето. Но когато забеляза, че се кани да влезе, я обзе истинска тревога. Обърна се и погледна през рамо към хола. От много години никой не бе прекрачвал прага на този дом. Не приемаше никого, дори по-големия си брат, когото много обичаше. Когато им домъчнеше един за друг, се срещаха в известна стара сладкарница, украсена с витражи. И всеки път, сред аромата на канела и крем, изяждаха по една ябълкова торта и пиеха капучино. Докато възрастната жена се опитваше да измисли някаква благовидна причина да не покани Су, тя я гледаше с големите си черни очи, които бе наследила от майка си, и някак се затвори в себе си. Въпреки искрената си усмивка изглеждаше много нещастна. Сърце не ѝ даваше да я отпрати. Пък и нямаше нищо страшно, все пак беше взела мерки.

— Ела да изпием по едно кафе с мляко — каза, като се отдръпна, за да може детето да мине.

— Не обичам мляко — отвърна Су.

— Не съм виждала дете, което да обича мляко — поде Мадам Лелче. — Но след като си вече в пети клас, значи си достатъчно голяма и реших, че можеш да пиеш и мляко.

При тази желязна логика, без да продума, Су събу обувките си, огледа се и тъй като не откри кошница с пантофи, както очакваше, разбра, че в тази къща се ходи по чорапи.

— Тук май мирише по-лошо, отколкото у нас — каза тържествуващо тя, щом прекрачи прага на хола. Усмихна се щастливо и заоглежда наоколо, като си тананикаше една песен, която слушаше сутрин в микробуса, докато пътуваше към училище.

АПАРТАМЕНТ №2: СИДАР И ГАБА

С голямо притеснение Сидар следеше нещата, които момичето извади от раничката си: тюркоазена четка за зъби (така четките за зъби ставаха две), чаша с десетки отворени и затворени очи (значи чашите ставаха две), шампоан с жожоба (ето, че и шампоаните ставаха два), кутия с тампони (такова нещо нямаше въобще), хавлиена кърпа (хавлиените кърпи ставаха две), една камара книги и компактдискове (така книгите и дисковете ставаха цял куп).

Когато се съгласи момичето да остане тук, всъщност нямаше това предвид. Каза ѝ, че може да идва от време на време, а не да се нанесе. Ако това красиво момиче с рижа коса искаше да храни Габа с лешникови вафли, да гледа тавана, докато лежи на канапето, и да прави секс с него — да, той нямаше нищо против. Не виждаше нищо притеснително в присъствието ѝ, докато в дома му имаше един Сидар, един Габа, едно момиче. Проблемът беше във вещите, които бе донесла със себе си. Когато някой се промъква в нечий живот, задължително носи със себе си разни неща. Всеки път, когато Сидар яхваше необузданите коне на хашиша и препускайки в галоп, те нахлуваха в лабиринта на мозъка му, се препъваше в един и същи въпрос: „Кое“? Ако пред него имаше две чаши, не можеше да вземе решение от коя да пие, ако имаше две хавлии, не знаеше с коя да избърше лицето си, от две книги, не може да реши коя да прочете, между два компактдиска се объркваше... За него това беше повече от труден въпрос. Много пъти му се бе случвало в едната си ръка да държи пакет с бисквити със сусам, а в другата — бисквити със сметана и да не знае какво да направи. Накрая установяваше, че е стоял четирийсет минути, без да мръдне. Колкото повече се опитваше да се измъкне от тази непоносима мъка, толкова по-бързо затъваше в нея. А щом избереше единия от двата предмета, мисълта му оставаше в другия. Като гладни пиленца, чиято майка още не се е върнала, предметите отваряха човчици и започваха да крещат:

— Избери мен, Сидар! Моля те, избери мен!

Само че той не искаше да избира. Всички смятаха, че е предпочел Швейцария пред Турция. Това не беше точно така. Не беше избирал, просто си дойде, а може би някой ден щеше да си отиде. Напоследък все повече се замисляше дали самоубийството не е избор на една от две възможности, както мислят всички хора. Но също като Габа самоубийството за него бе единствено. Просто щеше да го направи.

Но опреше ли до начините на самоубийство, отново се изправяше пред въпроса „Кой“. Защото тогава пред него се разкриваха какви ли не възможности. Когато яхваше конете на наркотиците, дори да можеше да стигне до прага на самоубийството, отново се сблъскваше със същото затруднение. Тогава газовата печка в кухнята, въжетото, което можеше да се залюлее от тръбата, дето минаваше през средата на хола, лекарствата, самобръсначките в банята и мостът над Босфора в един глас започваха да крещат:

— Избери мен! Моля те, избери мен!

— Не можеш да останеш тук — каза на момичето, избягвайки погледа ѝ.

— Нали те попитах, ти не каза не!

— Знам — каза Сидар, втренчен в един паяк на тавана. Преглътна и продължи: — Взех друго решение.

АПАРТАМЕНТ №3: ФРИЗЬОРСКИ САЛОН „ДЖЕМАЛ И ДЖЕЛАЛ“

Джемал излезе от бирарията и дали защото не можеше да върви по права линия, или пък защото бе решил да се раздели със своя брат близък, та всеки да тръгне по своя път, той не отиде вкъщи, както имаше намерение, а просто в един момент се озова пред Двореца на бълхите. Като внимаваше да не докосне някой от вонящите пликове с боклук на тротоара, протегна глава над яркозеления надпис, който се мъдреше на оградата, и се замисли за съдбата на фризьорския салон. Само че това което видя, го накара да застане нащрек. Вътре бе запалена свещ, чийто пламък слабо трептеше. Без съмнение часове по-рано чираците бяха затворили салона. Свъси вежди и се загледа към ниския балкон на апартамента. Явно крадецът бе влязъл оттам.

Джемал не бе куражлия, но сега бе обърнал три големи бири и реши, че след като може сам да се захване с нова работа, ще успее да тегли един бой на онези вътре. Измъкна от боклуците една счупена закачалка и потъна в градината. Мина покрай коприненото дърво и с един отскок се оказа на балкона. Както предполагаше, вратата бе леко открената. Нахълта вътре, втурна се към мъжа, който стоеше до свещта и... мигновено пусна закачалката.

В същото време другият, видял решимостта на внезапно нахълталия нападател, грабна уреда за коламаска и скочи. Джелал не беше куражлия. При други обстоятелства сърцето му щеше да се пръсне, но ето, че и той бе обърнал три големи чаши бира. Ала за разлика от близка си, може би защото под въздействието на алкохола рефлексите му бяха позабавени, въпреки че в последната секунда разбра кой е човекът в тъмното, не успя да спре навреме. Когато командата „Недей!“ застигна дясната му ръка, вече беше късно. Уредът за коламаска се стовари върху рамото на Джемал, а копчето за регулиране на температурата изхвърча във въздуха.

Близнаците бяха на десет години, когато баща им се върна от Австралия, за да ги отведе със себе си. С трепет и вълнение слушаха мъжа, на когото се възхищаваха. Разказваше им как е работил усърдно, че е спечелил много пари и ето сега е дошъл, за да вземе семейството си в страната на прогреса. Там ги очаквала къща с цвят на варена царевица, а в градината имало люлка от гума на автомобил. Близнаците слушаха баща си и не мръдваха от скута му, а през това време майка им подреждаше багажа. Вещите, които не можеха да вземат, раздаде на приятели и роднини и дълго се сбогува с всички съседни.

Един ден преди да заминат, Джемал и Джелал се въртяха неспокойно на постланите на пода завивки. От вълнение не можеха да заспят. Баща им влезе в стаята. Погали ги по главите и извади от джоба си една снимка. На нея наистина се виждаше голяма жълта къща. Отпред, точно както той разказваше, имаше малка градина и люлка. И на люлката седеше пълна жена с грейнало в усмивка лице. Червената ѝ коса бе сплетена на дебела плитка и захваната на кок зад врата. „Нали е красива?“ — попита ги баща им. Близнаците срамежливо кимнаха в знак на съгласие. Не приличаше на жените, които бяха виждали досега, особено пък на майка им. Баща им прибра снимката в джоба си и пак ги погали. „Ние тримата заминаваме утре — каза той. — А майка ви засега ще остане тук. Като се настаним, ще дойдем да вземем и нея.“

Въпреки крехката си възраст и огромното възхищение, което изпитваха към баща си, още в същия миг и двете деца разбраха, че това е лъжа. По-късно, когато останаха сами, не обелиха и дума по този въпрос. И двамата се престориха, че не са чули. А когато най-сетне успяха да заспят, им се присъни червенокосата жена. Сутринта, като се събудиха, не бяха сигурни дали наистина бе дошла, или не.

— Навремето бях толкова впечатлен от думите на баща ми...

Джемал бе коленичил и докато говореше на близка си, търсеше копчето за регулиране на температурата.

— Онази голяма страна, красивата жена... — каза умислен Джемал. — Заради това продадох майка си. Долен човек съм аз. Замених своята майка, която ме е родила, кърмила и отгледала за хубавата къща. С времето човек става материалист или пък животът го прави такъв. Но как едно дете може да е меркантилно?

На следващия ден отпратиха майка си по някаква причина. Когато се убедиха, че се е отдалечила достатъчно, тримата натовариха куфарите в багажника.

— Но ти не постъпи така. Не продаде майка ни заради охолството — рече Джемал, а в това време брат му се пъкна под един стол и извади копчето за регулиране на температурата. — Ти не продаде душата си. Не продаде човешкото в себе си. Плю на богатството и скочи от колата. Върна се заради мама. Искаше да накараш и мен да се върна. Само как тичаше след нас. Години наред не можех да забравя тази сцена. Как викаше да спрем... чак до края на селото тича след нас.

Джемал извади от джоба си носна кърпичка. Сгъна я на две, четири, осем, шестнайсет, като при всяко сгъване дълго издихваше носа си в нея. През това време дойде токът. Джелал изтича до кухнята и донесе вода. Преди да подаде чашата, капна пет капки лимонова есенция.

— Благодаря ти — каза Джемал.

— Беше ми се изхлузила обувката — отговори Джелал.

Джемал се терзаеше, че все още изпитва болка, гледаше с невиждащи очи пламъка на свещта и се опитваше да осъзнае това, което бе чул.

— Беше ми паднала обувката — повтори Джелал. Всъщност искаше да замълчи. Ала устата му говореше, без да го пита. Да не беше изпил поне третата бира.

— Точно като се качвахме в колата, една от обувките ми падна, излетя на някъде. Затова слязох от колата. Но още преди да се обуя, забелязах, че мама се задава по пътя. Когато я видях, татко веднага потегли. На куц крак изтичах към вас, но не можах да ви настигна. Тръгнахте. Виках ви. Тичах след вас чак до края на селото.

Джелал, който винаги бе страдал, че е отхвърлен от баща си, и Джемал, който винаги се бе измъчвал, че е отхвърлил майка си, хем сконфузено, хем боязливо се втренчиха в огледалото. И каквото и да видяха в него, всеки стигна до извода, че собственото му положение е по-страшно от това на другия.

— Има още нещо, което трябва да знаеш — каза Джелал. — Мама беше невежа жена. След като заминахте, се стопи от мъка. Казаха ѝ за един ходжа. Взе ме и отидохме при него. Беше млад мъж,

очите му сякаш бяха стъклени. Оказа се, че е сляп. Стана му мъчно за мама. Каза: „Досега не съм правил магия за лошо и не бих направил, но тъй като този човек си го заслужава, ще ти помогна. Ще блокирам пътя им, ще преобърна колата, ще потопя кораба, ако трябва, за да сме сигурни, че никога няма да стигнат до Австралия. Искаш ли да го направим? Кажи, това ли е желанието ти?“ — попита той. Мама се позамисли. Плака, подсмърча и накрая не можа да издържи:

— Да, това е!

Джемал не осъзна веднага думите на брат си, сякаш мозъкът му бе замръзнал. Искаше да се намеси, да каже нещо, но не знаеше какво и само мисълта да отвори устата си му се струваше непосилна. Поне да не беше изпил третата бира.

— Горката ни майка, изглеждаше толкова безпомощна, че дори не бе в състояние да разбере за какво става дума. Ходжата ми обясни как се прави магията. Даде ми коса от царица, сипа в едно шише светена вода и написа на един лист нещо, което не ми беше ясно. „Раздели косата на два снопа и ги завържи. Сложи ги в хартията. Навий ги като цигара и ги запали — каза той. — В този момент ще чуеш глас, който ще те напътства да изпълниш всичко както трябва. В никакъв случай не докосвай огъня. Когато изгасне съвсем, хвърли пепелта в светената вода, а нея изсипи в корена на червен трендафил. После нещата ще дойдат от само себе си“ — и приключи.

Токът отново спря. Пламъкът на свещта лумна в непрогледния мрак.

Веднага щом се върнахме вкъщи, мама каза:

— Хайде, прави каквото каза ходжата.

Разделих косата от царица, направих я на два снопа — единият малък, другият голям. Сложих ги в хартията, хубаво ги завих на руло, след което ги запалих. Ако можеше да видиш какви очи бе облещила мама. За Бога, да можеше да видиш надеждата в тези очи и каква помощ очакваше тя от мен. Хартията се запали, а аз си мислех, че нищо няма да стане. И както не вярвах, неочаквано чух глас точно както каза ходжата. Някой крещеше. Сякаш чух твоя глас. Разтреперих се, взех светената вода и я излях върху пламъка. Той запраця и угасна. Изведнъж се успокоих, но нищо не казах на мама. Светената вода и пепелта изсипахме в корена на един червен трендафил. Вечерта си

легнахме. Призори се събудих от нечий глас. Станах от леглото и какво да видя, мама бе коленичила в градината и плачеше:

— Джелал, какво направих! Как можах да прежаля детето си? Дано нищо не им се е случило!

— И на двамата ли? — попитах.

— И на двамата — отговори.

Погледнах ръцете ѝ, целите бяха надрани. Беше изтръгнала трендафила от корена му, само и само да развали магията.

— Джелал, нали нищо няма да им се случи? — попита ме тя.

— Няма — отвърнах.

— Да не би да не си направил точно това, дето каза ходжата? — попита тя.

— Не го направих точно — казах.

Така се зарадва, че рече:

— Браво, моето умно момче!

След това ме прегърна с благоговение. Тогава разбрах, че те обича повече от мен. За съжаление любимият ѝ син бе този, който замина.

Изведнъж Джемал усети как настръхва от главата до петите. Стана да затвори вратата на балкона, но усети, че му се завива свят и отново коленичи.

— Щом някой каже светец или ходжа, умирам от страх. Сякаш се връщам в онзи ден. Не защото вярвам. Ако искаш да знаеш, не вярвам нито в светците, нито в ходжите. Честно казано, след всички тези години вече се съмнявам, че онази коса от царевица е издавала звуци. Явно съм се уплашил и съм помислил, че чувам гласове. Но все пак в мен винаги остава съмнение. Ако го нямаше, мама щеше да се обърне в гроба. Така ми се струва.

Помълчаха още две минути. Токът дойде точно по средата — едната минута мина в мрак, а втората — в светлина.

— Значи затова се ядоса, когато се шегувах за светците. Да пукна, ако си отворя устата още веднъж.

Джелал въздъхна. Не отговори на близнака си. Беше си такъв по характер — или се сдържаше, или преминаваше всички граници.

— Ако искаш да затворим салона! Ако се притесняваш да подстригваш коса срещу гроба на светеца, можем да си отворим фризьорски салон на друго място.

— Я стига! — засмя се Джелал. — Ти май ме бъркаш с четката с кокалената дръжка.

АПАРТАМЕНТ №9: СУ

— Дебелите с чаршафите! Дебелите с чаршафите! — извика Су и сякаш бе кукувичка на часовник, която подава глава през прозорчето и отново бързо се прибира обратно. Беше седнала на последната седалка до прозореца в училищния микробус, който оставяше децата по домовете им. Пред нея седяха две момчета със заредени с леблебия пистолети и стреляха по цели, които тя посочваше.

Двете жени с фереджета, които привлякоха погледа на Су, вървяха по средата на двулентовото платно и тъй като се опитваха да пресекат улицата, цялото им внимание бе насочено към минаващите автомобили. Училищният микробус, в който децата весело се закачаха и можеха да проглушат ушите на човек, мина зад тях и те не забелязаха прелитащите със свистене леблебии. Момчето, което бе пропуснало целта, отстъпи мястото си на своя съученик, а през това време Су вече бе набелязала нов обект:

— Човекът с кучето! Човекът с кучето!

Една леблебия попадна в качулката на спортно облечен мъж. Но кучето му — порода териер, не бе късметлия като него. Огледа се и понеже не можа да разбере откъде летят леблебиите, които го улучваха по главата и опашката, започна да лае в различни посоки. Хукна след микробуса, колкото му позволяваше каишката. След това спря, безпомощно изквича и изчака стопанина си. Вероятно една от леблебиите го бе уцелила по окото, защото непрекъснато мигаше. „Уау“, извика стрелецът, доволен от попадението. Сега вместо „Супер!“ казваха: „Уау!“

В този момент трите момичета с конски опашки, които винаги сядаха отпред и се държаха свойски с шофьора сякаш бяха приятели от години, и непрекъснато го караха да им пуска касети с поп музика, се обърнаха и погледнаха с укор съучениците си. Су не им обръщаше внимание. Щом се разчу, че е хванала въшки и си подстрига косата, веднага бе отцепена от света на момичетата, към които и без друго ѝ бе трудно да се приобщи. Налагаше се да бъде с тях единствено в съблекалнята преди и след часовете по физическо възпитание.

Държеше се с тях, все едно че ги няма и очакваше същото в замяна. Седнали една до друга на пейките в тясната съблекалня, момчетата се пръскаха дезодоранти и докато обуваха чорапогащниците си, се споглеждаха многозначително, говореха закодирано, за да покажат на Су, че не е желана. Момчетата обаче не бяха такива. Смятаха възлясането за нещо обикновено.

Надвеси се от прозореца и се изплези на териера. Но тъкмо преди да седне на мястото си, съзря мъж с дълга коса и брада, който обикаляше около кофата за смет недалеч от тях. Ловко вадеше тенекиени кутии и ги слагаше в дисагите, които бе праметнал през рамо. От време на време спираше, сякаш чуваше странен глас от кофата, който му задаваше трудни въпроси, и се почесваше по главата. Беше облечен със скъсан гащеризон с петролен цвят, а на главата си носеше виненочервена барета. През дупките на гащеризона се виждаха мръсните му крака.

— Клошаря! Клошаря! — извика Су.

Момчето, което пое поста до прозореца, нагласи леблебиите и духна с всичка сила в хартиената тръба. Ала мъжът заряза боклуците и с инстинкт на животно, досуц като жертвите, които, преди да бъдат застреляни, се смеят в очите на убийците си, отвори уста, улови във въздуха леблебиите, които летяха към него, и ги погълна. Сложи ръка на сърцето си все едно благодареше и отново зяпна за втора порция куршуми. Като видя, че леблебиите закъсняват, нетърпеливо потрака с пожълтелите си зъби. Момчето, което седеше до прозореца, ужасено се отдръпна и скри пистолета. През това време Су стоеше залепена за стъклото и с ококорени очи гледаше странния мъж, който никак не приличаше на хората, които познаваше.

АПАРТАМЕНТ №2: СИДАР И ГАБА

Когато момичето тресна вратата и си тръгна, Сидар се почувства нищожен. Изчака до вечерта с надеждата, че ще му прости и ще се върне. Накрая, като видя, че чака напразно, закачи каишката на Габа и двамата се понесоха по улиците.

За двайсет минути изминаваха разстоянието до арменското католическо гробище. От всички гробища в града, най-много харесваше тези. За да може Габа да влезе, избута докрай красиво декорираната врата, която не даваше и най-малка представа за светлото пространство, скрито зад нея. Както винаги, пазачът измърмори неодобрително. В началото бе подозрителен към всяка тяхна крачка, но с времето се примири и реши, че кльощавият младеж е просто особняк, който никому не пречи.

Когато Сидар се появи на широкия калдъръмен път, който пресичаше страничните пътеки в гробището, един стар човек, седнал на пейка в близост, му махна. Бяха се засичали и преди. Поздравяваха се, но никога не бяха разговаряли.

— Ето, че пак си дошъл — каза старецът, като му даде знак да седне до него. — Още си много млад. Защо бързаш толкова?

Сидар седна в другия край на пейката и внимателно огледа мъжа. Беше поне на седемдесет и пет години. Може би осемдесет. Очите му бяха като мъниста — малки, кръгли, сиво-сини.

— Виждал съм и гробове на деца — възрази Сидар.

— Не казвам, че си млад да умреш, а че си млад, за да мислиш за смъртта — отвърна мъжът.

Лаят на Габа се чуваше отдалеч. Сидар наостри слух. Нямахше защо да се тревожи. Сигурно някой му даваше храна. Или пък се канеше да грабне вкусното лакомство. „Джаф, джаф! Благодаря за геврека, много мило от ваша страна!“

— Днес и аз си мисля за смъртта — каза старецът, който очевидно имаше желание да побъбри. — Тази сутрин се обади сестра ми. Сънувала лош сън. Деца сме. Държим по едно шише, само че млякото в него е странно. И вместо да капе се лее. Отвътре изскачат

бели мишки колкото малкия ми пръст. Майка ни дръпва оттам, сестра ми обаче се връща обратно. Знае, че млякото е мръсно, но пие. Майка ни се ядосва. „Какво направи? Това е голям грях!“ — крещи тя. Сестра ми се разплаква и на майка ѝ става мъчно. Взима я в скута си и я утешава: „Недей да плачеш! Всевишният ще ти прости!“ Аз стоя до тях и също плача.

Габа отново се разлая. Сигурно някакви хора му се радваха. Макар че нито старецът, нито Сидар виждаха нещо от пейката, неволно погледнаха към входа на гробището. Всичко беше наред. Лаят означаваше: „Може да ме погалите, ако дадете още един геврек.“

— От години не сънувам, а и да сънувам, не помня сънищата си. Сестра ми ги помни. И те все се сбъдват. На младини не харесваше никого. Признаваше само книгите. Горката ни майка много се притесняваше. Забрани ѝ да чете, понеже носят ѝ кървеше. Но тя се криеше и пак четеше. Обичаше романите. Четеше на френски. Откакто съм се родил, така си я спомням — вгълбена в някоя книга; знаех, че след малко от носа ѝ ще потече кръв. Можех да я предупредя, но не исках да я притеснявам. Стоях така и я гледах, чаках да капне кръв. По страниците на романите, които четеше, все имаше петна от кръв. И да искаш, не можеш да ги изтриеш, оставаха си така. Сестра ми имаше дневник, говореше си с него. Веднъж се върнахме от училище и гледаме, няма и следа нито от романите, нито от дневника. „Изхвърлих всичко“ — каза майка ми. Сестра ми пребледня като платно. Обичаше майка, но никога не ѝ прости.

Габа започна да ръмжи. Явно нещо го тормозеше. „Джаф! Щом не ми давате геврек, махайте се от главата ми!“

— Омъжи се много късно. Мъжът ѝ беше очен лекар и имаше кабинет в Шишли. Обичаха се. Нямаха деца. Горкият, почина внезапно. Пресече улицата, без да се огледа, и някаква кола го блъсна. Виждал съм много хора, съсипани от тъга, но сестра ми направо се смали от мъка. Нито ядеше, нито пиеше. Закачи из цялата къща снимки на мъжа си. Както някога говореше с дневника си, така си говореше със снимките. Тогава направих голяма грешка. Реших, че ако махна вещите на зет ми, ще го забрави по-лесно. Един ден тайно прибрах снимките и раздадох всичките му вещи на приятели и познати. Както не прости на майка, така не прости и на мен. Напусна и

дома си. Мислех, че ще ѝ бъде трудно да живее със спомените за мъжа си.

А когато спомените изчезнаха, си отиде и тя. Пренесе се на друго място. Не се омъжи повече и нито веднъж не ме прие в дома си. От години се срещаме в сладкарница. Сънищата ѝ винаги се сбъдват.

— Добре де, как изтълкува този сън? — попита Сидар?

— Каза, че ще умре без време. Сигурно затова майка ни се ядосваше толкова.

— Мислиш, че ще се самоубие? — попита Сидар.

Ала старецът никога не бе мислил за тази дума, нито някога я бе чувал. Премигна със сините си като мъниста очи и с празен поглед се вгледа в Сидар.

Лаят на Габа ставаше все по-яроsten: „След като вие не се махате, аз ще се махна!“ Сидар скочи, макар че му се искаше да попита още нещо стареца. На входа на гробището, както предполагаше, неколцина младежи бяха наобиколили кучето и му се радваха. Преди да изтича при Габа, спря за миг, за да махне на стария човек, но той, сякаш осъзнал, че е останал сам на пейката, се бе обърнал на другата страна и продължаваше да мърмори под нос.

АПАРТАМЕНТ № 9: ХИГИЕН ТИЖЕН, СУ И АЗ

18:54: Су седеше на креслото и поклащаше кльощавите си нахапани от комари крака. Бе пъхнала ръце в джобовете и чакаше, втренчена в стрелките на часовника, сякаш за да го накара да върви по-бързо. Учителят ѝ идваше точно в уговорения час. Досега не се бе случвало да закъснее дори с пет минути. Но ето, че точността имаше и лоша страна — урокът ѝ винаги свършваше навреме. В началото на урока той слагаше на масата ръчния си часовник и макар никога да не го поглеждаше, както правят отегчените хора, щом свършеше часът, скачаше на минутата.

18:57: Когато чу звънеца, хукна. Идваше три минути по-рано!

През това време Хигиен Тижен беше в кухнята и се опитваше да изчегърта варовика от дъното на чайника. Подсуши ръцете си в снежнобялата престилка и се запъти към вратата. Огледа учителя на дъщеря си от главата до петите. Беше спретнат и чист както винаги. Събу обувките си и нахлузи чифт чехли от кошницата до вратата. През това време майката и дъщерята го гледаха с респект. След това тримата влязоха в хола. Както всеки път, в единия край на правоъгълната маса госпожа Тижен бе приготвила всичко за урока. На бяла покривка бе сложила две бели порцеланови чинии с парченца кекс с кокосови стърготини. До тях бе наредила бели салфетки. Тетрадките с лилии бяха отворени, моливите старателно подострени, пепелникът също бе там. В този дом можеше да се пуши. Хигиен Тижен не смяташе дима и пепелта за мръсотия.

— Нали няма да е нелюбезно, ако продължа да чистя?

Всеки път питаше едно и също. Отвърнах с обичайния си отговор:

— Моля ви, госпожо Хигиен, вършете си работата.

В този момент от банята излезе новата домашна помощница. В едната си ръка държеше кофа с вода, а в другата — парцал на дълга дръжка. След нея с големия корем напред се появи Мерйем, праметнала през рамо снежнобяла хавлия като треньор по бокс или

теляк. Заради неудобните чехли на краката си и двете жени се клатеха като патоци.

— Ти още ли работиш? — попитах я аз.

— Не, не — скочи Хигиен Тижен. — Още миналата седмица спря да работи, но без нейната помощ се оказах с вързани ръце. Та заедно измислихме някакъв вариант. Сега Мерйем обяснява кое как се прави. И госпожа Есма, да е жива и здрава, го изпълнява.

Когато чу името си, госпожа Есма, видимо недоволна от своя дял в чистенето, подаде ръка и апатично поздрави. След което трите жени се захванаха за работа и оставиха насаме учителя и ученичката му.

19:00: Докато Су приближаваше стола към масата, тревожно погледна ръчния часовник, прострян като бариера между тях.

АПАРТАМЕНТ №7: СИНЯТА МЕТРЕСА И АЗ

Когато след края на урока се прибрах вкъщи, Синята Метреса все още не си беше тръгнала. Нещо повече, бе разопаковала няколко пакета и бе подредила нещата, които бяха в тях. Трябваше да си е вкъщи, за да приготви вечеря за търговеца на зехтин. Не се ровех в живота ѝ, но бях наясно, че напоследък нещата между тях не вървят добре.

— Какво искаш за вечеря?

— Макарони — отговорих. В първия момент май искаше да ми възрази. Но реши, че и за нея ще бъде по-лесно. Докато аз варях макароните, тя приготвяше доматиения сос с мащерка. Мисля, че затова ме обича. За разлика от мъжете в живота ѝ аз искам от нея по-малко, отколкото може да ми даде. В отговор получавам много повече, отколкото искам.

Точно бяхме седнали на масата и някой звънна на вратата. Колко странно дете е тази Су. С учебник в ръка ми съобщи, че съм забравил да ѝ дам домашно за събота и неделя. Синята Метреса я покани на масата. Тя не пожела да седне. Докато си говореха, избрах четири-пет упражнения доста над нейното ниво. Поне да има за какво да се притеснява.

— Значи не съм единствената съседка, запленена от красивото ви лице, господине — каза Синята Метреса, когато отново седнахме на масата.

— Стига глупости, тя е само дете.

— И какво от това? Децата не могат ли да се влюбват? На тази възраст хлътвах до уши. А ти не си ли се влюбвал като малък?

Почувствах се странно. Синята Метреса говореше за детството си сякаш ставаше дума за далечно минало. Между нея и Су имаше само единадесет години разлика.

— Защо мълчиш? Бил си влюбен като дете? — настояваше тя.

Да, естествено. Но не толкова, че да си спомням. Вярно, имаше едно момиче с лунички, с което ходех на училище. Проявявах интерес към нея. Но до днес не съм срещал друг човек, който толкова да обича

да краде. Умираще да отмъква нещата на хората — било плодове от градината на съседите, било чехли, оставени пред вратата, гуми и моливи на съучениците си, и ги поделеше с мен. На път за училище отивахме при един обуцар — стар мераклия; тя нахълтваше в работилницата му, от която лъхаше неприятна миризма, и докато аз си бъбрех с него, пълнеше джобовете си с подметки и гвоздеи. После, Бог знае защо, тайно ковахме подметки по пейки, каси и врати. Един ден обаче каза на нашите. Баща ми не обърна внимание, но за сметка на това майка ми пое нещата от името на двамата и направи от мухата слон. След десет дни баща ми почина и първото ми престъпление отпадна от дневния ред.

— Как се казваше? — попита Синята Метреса, която твърдо бе решила да изпразни солницата.

Не можах да си спомня. Споделих, че почти не помня имената на приятелите си от детството. Но не ѝ разказах как тази моя особеност вбесяваше Айшин. И без друго Синята Метреса никога не ме питаше за бившата ми жена. Може би защото ѝ бе писнало да слуша за брака на търговеца на зехтин. А може би защото бе от хората, които не питат за близкото минало, а за неизживяното детство. Казах ѝ, че с прякорите се справям по-добре.

— Щом е така, измисли ми прякор — каза, когато най-сетне остави солницата.

— Вече си имаш — отвърнах. — Синята Метреса.

Замълча, но усетих, че ѝ хареса.

Когато се събудих не беше до мен. Погледнах часовника — показваше 3:33. Беше на балкона. Изглеждаше бледа. Сякаш се бе събудила от страшен кошмар и не бе намерила смелост да заспи отново. Отпуснах се на съседния стол и запалих цигара. Парченцето пъпеш, което бе паднало под масичката, бе почнало да загнива. Около него се бяха струпали мравки. Докато те се трудеха, ние наблюдавахме безлюдната улица.

— Според мен момичето не те е предало — каза тя унесено. — Майка ти е разбрала от друго място. Защо да те предаде? Били сте комбина.

Влязох вътре и сипах по една голяма ракия. Тя не отпи, а само допря устни до чашата си. Не пиеше. Но не искаше да го показва, тъй като винаги се забъркваше с мъже, които пият. Погледнах лицето. Може би грешах. Не беше в стила ѝ да подвежда хората. Вероятно все още дори не знаеше, че не обича алкохол.

— Може би е точно обратното — отговорих аз. Като свърша моята, ще изпия и нейната ракия. Стига да не остави червило по чашата. — Съучастието обвързва хората, но споразумението им е временно. Всъщност, ако си извършил престъпление заедно с друг човек, при първа възможност ще потърсиш начин да се отървеш от него. Или ти ще си заминеш, или той. Казват, че престъпникът се връща на местопрестъплението. Да, но не вярвам, че ще се върне при съучастника си.

— Благословен да си, професоре! Знаеш как да говориш — рече и остави чашата. Добре, че нямаше червило по нея. — Студентите обичат ли да те слушат?

— Ела някой ден с мен и ще разбереш.

— Ако някой попита коя съм, какво ще кажеш?

— Че учиш друга специалност и искаш да чуеш лекцията. Ще се хванат, толкова си млада — казах и я погалих по лицето. На приглушената светлина белегът не се виждаше. — Но, ако искаш, ще кажа, че си ми приятелка.

— Това ще бъде долна лъжа! — наежи се тя. — Нима мога да ти бъда приятелка? Две думи да разменят с мен и лъжата ще лъсне. Не зная нещата, които си говорите. Не съм учила в университет. А и на тази възраст няма за кога.

Понякога се съмнявам, че изобщо съзнава колко е млада.

— Приятелството изисква съвместимост. Може да се влюбиш в необразован човек, но не и да му станеш приятел. Щом си отвори устата, веднага ще проличи. Дватама трябва да са на едно ниво. Ние с теб не можем да сме приятели. Не можем да се оженим, нито пък да сме гаджета. Виждаме се уж по съседски, но объркахме нещата.

— Защо да не можем да сме гаджета?

Вместо отговор, малката ми любима — развълнувана и без червило, отпи голяма глътка от чашата. Сбърчи лице. Защо се насилва, щом не обича алкохол?

— В най-добрия случай можем да бъдем съучастници — рече и посегна към ядките, за да промени вкуса в устата си.

По улицата мина бяла кола с черни стъкла, от която гърмеше музика. Синята Метреса се наведе над перилата и изпсува с цяло гърло. Нежно я притеглих към себе си и я целунах. Бясната музика, която се носеше от колата, заглъхваше и най-накрая съвсем отзвуча. В тишината един забързан комар тайничко пикира. Вятърът спря и гадната миризма на боклук изпълни ноздрите ми. Синята Метреса приключи с ядките. Аз изпих ракията си и започнах нейната. Комарът отново атакува и аз плеснах с ръце във въздуха. Отворих длани. Бях го изпуснал.

АПАРТАМЕНТ №10: МАДАМ ЛЕЛЧЕ

— Притесняваш ли се, Су?

— Добре съм — изрепчи се Су. Все още стискаше учебника по английски.

— Да ти направя кафе с мляко и да се сгреем. Извади от шкафа две чаши — каза Мадам Лелче, като се опитваше да не обръща внимание на неканената си гостенка. Всъщност бе решила следващия път да измисли подходяща причина и да я върне от вратата, за да пресече завинаги пътя ѝ към този дом. Но момиченцето беше толкова оклюмало, че пак не можа да го направи.

Су въздъхна. Не ѝ се пиеше кафе с мляко в тази жега. Всъщност нямаше значение дали ще изпие една „скапана“ кола, или „скапано“ кафе с мляко. Напоследък беше модерно да се казва „скапан“. Зачеса кльощавите си крака и стана от креслото. Отвори стъклените вратички на бюфета в единия край на хола, присви очи и се вгледа. Колко много неща имаше тук: порцеланови чаши, чашки за ликьор, чаши за шампанско, стъклени чаши за вода, ръчно изработени пана, сребърни лъжици и множество извезани с дантела кутии, чието предназначение не можеше да определи. Хвърли едно око и хареса две бледолилави чаши с дръжки като бръшлян. Посегна и взе кръглата лакирана табла, която бе непосредствено зад чашите. В средата имаше красива рисунка. Застанал на дървена стълба, някакъв мъж с калпак и мустаци придържаше жена с рокля до глезените. Жената бе отпуснала глава на рамото на мъжа. Двамата сякаш бяха на някакъв планински връх, от който се откриваше прекрасна гледка. На фона се виждаше къща и сенчеста гора в преливащи нюанси на зеленото. Су обърна таблата, като че искаше да разбере какво се случва по-нататък. Но на гърба нямаше рисунка; в единия край с изящен шрифт бе написано „Вишняков“.

Сложи чашите на таблата и затвори с крак вратичката на шкафа. Понечи да се върне обратно, но нещо привлече погледа ѝ встрани.

Вратата на хола, от която се излизаше в коридора, бе откряната и там... там беше много странно.

Тихичко приближи, отвори широко вратата и замръзна на място. Изкушена, стъпка по стъпка се приближаваше към коридора. С всяка крачка все повече се смайваше, побиваха я тръпки.

— Колко захар да сложа? — извика от кухнята старата жена. Но тъй като не получи отговор, намали котлона, на който топлеше млякото, и се върна при гостенката си. Видя, че в хола няма никого, и първо си помисли, че детето си е отишло. Ала щом съзря, че вратата към коридора е отворена, неволно посегна към врата си. Нямаше го. Сиво-сините ѝ очи панически шареха из хола и накрая зърнаха ключа с кадифена панделка на масичката в ъгъла. Пребледня. Сърцето ѝ щеше да изскочи. И се втурна след детето.

АПАРТАМЕНТ №5: ХАДЖИ ХАДЖИ, СНАХА МУ И ВНУЦИТЕ МУ

— Вървете! — изкрещя снахата. — Вървете или ще ви счупя краката.

Двете деца, които държеше, започнаха да плачат още по-силно. Седемгодишното момче спокойно вървеше след тях. Днес бе чудесен ден за него, но не и за майка му. Служителките на другите гишета недоволстваха и големият шеф, който на сто години веднъж се появяваше лично, нахлу по обяд в киното.

— Това да не е детска градина! — закрещя той и строго погледна момиченцето и момчето, които не можеха да откъснат очи от прекрасния Аладин и седналия по турски шишкав дух на двуметровите плакати, които висяха от тавана по случай премиерата на филма. От този момент и двамата не спряха да плачат.

— Ако издържите още няколко дни, ще измисля нещо — каза притеснено снахата, но знаеше, че това няма да стане.

Вървейки към Двореца на бълхите, децата постепенно престанаха да плачат. Докато се качваха по стълбите, гласовете им почти не се чуваха. Но щом прекрачиха прага на апартамент № 5, пружините им отскочиха и с писъци хукнаха към прегръдките на дядо си. В този момент Хаджи сладко подремваше на дивана, а до него бе „Юсуф и Зюлейха“ — третата от четирите книги, чието количество не се променяше. Изневиделица го застигнаха викове, писъци, обич и тъй като не можеше да разбере какво става, страшно се стъписа. Хвана се за кръста, учудено започна да мига и стана.

— Татко, оставям ти децата — каза снахата, като гледаше встрани. — Трябва да се върна на работа.

Хаджи Хаджи прегърна момиченцето и момчето, а те, окуражени от него, за пореден път се разплакаха. Снахата стоеше безмълвно и с болка наблюдаваше тази сцена.

— Само те моля, имай малко милост и не трови със зловещи истории тези детски главици — каза и затвори вратата.

Останаха сами. След толкова пролети сълзи малките тежко въздишаха, а дядо им обираше космите от брадата си. В стаята цареше неестествена тишина. Сега пък не знаеха какво да правят. Не след дълго големият внук наведе назад голямата си глава, изумрудените му очи заблестяха и той се усмихна. Всъщност и на него му хареса, че се върнаха у дома. Радваше се, че излезе навън, но сред хората, които го гледаха със съжаление, се чувстваше нищожен като муха и някак отчужден. А въкъщи бе единственият владетел на малкото си царство и безспорно единствен господар на живота си като в пашкул.

— Хайде, дядо — каза той. — Можеш да ни разкажеш каквото си искаш!

АПАРТАМЕНТ №10: МАДАМ ЛЕЛЧЕ И СУ

— Колко много неща! — възкликна Су, като гледаше ту в едната, ту в другата посока.

Когато Мадам Лелче успя да я настигне, Су бе вече в края на коридора. Не само бе успяла да стигне, но и да погледне в трите стаи, чиито врати се отваряха към него.

— Не всичко е мое.

— На кого е тогава?

— На различни хора. Пазя нещата им — каза Мадам Лелче, без да откъсва очи от подноса, на който Су бе сложила лилавите чаши. Боеше се да не се счупят. Ала така се бе паникьосала, че не можеше да направи крачка към детето, за да грабне от ръцете му таблата с болярина и неговата любима.

Всъщност слисаната бе Су. Тя бе отгледана в дом, в който всичко беше бяло, лъснато до блясък, в който непрестанно се чистеше и никога не бе достатъчно чисто. А сега имаше чувството, че е попаднала в омагьосана градина, за чието съществуване не предполагаше и в най-смелите си мечти. Тук, освен бяло, имаше десетки цветове. И трите стаи бяха претъпкана с вещи, складирани на куп. Не се знаеше кои са ценни, кои ненужни. Изведнъж на Су ѝ се стори, че тук е по-широко, отколкото в нейния дом. Апартаментът на Мадам Лелче бе много по-голям от другите в блока, дори от всички останали жилища, които бе виждала. Апартамент №10 не беше дом, а сложна машина с хиляди копчета, лостове и странни части и ако някой дръзнеше да издърпа дори една от тях, щеше да се разпадне.

Навсякъде имаше захвърлени химикалки; изгорели крушки; изхабени батерии; скъсани парченца тюл; спукани балони; лекарства с изтекъл срок; овехтели дрехи; копчета, нито едно от които не приличаше на останалите; отлепени ваденки; празни касети; запалки без газ; очила без стъкла; капачки за буркани; стари банкноти; накъсани платове; спукани статуетки и вази; пожълтели снимки; разкъсани перуки; катинари без ключове; чаши със счупени дръжки; бебешки шишета без биберони; разтопени абажури; скъсани книги;

картонени, пластмасови, дървени, седефени кутии; празни шишета от прясно мляко; дръжки от захаросани ябълки; клечки от сладолед; кутии от храна; кукли без глава, ръка или крак; чадъри със счупени спици; почернели цедки; вековни звънци; дамски чорапи с намазани с лак бримки; амбалажни хартии; дръжки на врати; развалени домакински уреди; изписани тефтери; пожълтели списания; празни шишета от парфюми; разпарцальосани обувки; дистанционни; ръждясали метали; остарели бонбони; пръстени без камъни; плетени на една кука цветя; езици от обувки; ластици за опаковане; клетки за птици; клавиатури с развалени букви; тенекиени кутии с мухлясал чай; пакети с тютюн; разноцветни гривни; коя от коя по-красиви шноли; стъкла от телескопи... Докато Су безмълвно се оглеждаше, се закачи за една мрежа, която висеше над купчина с вещи.

— Донесе я морето — каза Мадам Лелче. Гласът ѝ преливаше от радост.

— Морето ли?

— Когато завее топлият южен вятър, морето става щедро. Оставя купища вещи на брега. И вълните си играят с тях, както децата си играят с топка. Подхвърлят си ги, докато стигнат до брега. Оставят ги там и си тръгват. И вълните са като хората. Бързо им омръзва. Не само аз стоя там. Морето има много почитатели.

Обаче Су вече не я слушаше. Гледаше една детска шапка от лилаво кадифе. Беше много красива и изглеждаше съвсем нова.

— Откъде я взехте, Мадам Лелче? — попита Су, връчи подноса на стопанката на дома и докосна меката повърхност на шапката.

За миг старата жена се поколеба. Но вече беше късно. Какво можеше да скрие от едно дете, което и без друго бе прекрачило всички граници.

— Беше в боклука — промърмори тя. — Не мога да разбера защо са изхвърлили толкова красива шапка.

Су замечтано поглади шапката. И ето — безстрашно застанал пред куршумите, бездомникът поклати плика с леблебия, който извади от боклука, и подигравателно се усмихна. Пожълтелите му зъби льснаха.

— Добре, ами тези? Защо ги взехте?

— Не са ли хубави? — попита възрастната жена, като хвърли поглед на празните шишета от лекарства. — Шишетата винаги могат

да потрябват, не бива да се изхвърлят.

Су погледна зъбите на Мадам Лелче, бяха бели и чисти. Като на майка ѝ.

— Ако шапката ти харесва, вземи я, тя е точно като за теб.

— Наистина ли? — попита Су. Огромните ѝ очи засияха, когато се пресегна към огледалото, което зърна между натрупаните до стената консервени кутии. Щом се видя, се разсмя. Огледалото бе увеличително.

— Ай, ай, забравихме млякото! — извика Мадам Лелче. — Бързо, ще се отровим.

Су и старата жена хукнаха към кухнята с подрънкващите лилави чаши за кафе. Млякото в джезвето отдавна бе изкипяло и газовият котлон бе изгаснал.

След като почистиха котлона и се върнаха в хола, Су хвърли още един поглед през вратата към коридора. „Супер!“, каза и поклати глава. Вече вместо: „Уау“, казаха: „Супер!“ Седна на най-близкото кресло и започна да люлее кльощавите си крака.

— Тук е дворецът на боклука! Ако го видят, момчетата ще откачат!

— Су, момчетата не бива да знаят. Никой не трябва да знае... — възрази Мадам Лелче, докато ѝ подаваше кафето с мляко. След това ѝ предложи бели шоколадчета от кристалната захарница, която стоеше на масичката. Без да му мисли, Су метна едно шоколадче в устата си. Но в същия момент се притесни. Ами ако и този шоколад е от боклука? Известно време стоя, загледана в жената срещу себе си, сякаш отговорът бе написан на челото ѝ. Когато обаче шоколадът се разтопи в устата ѝ, друг въпрос зачовърка съзнанието ѝ.

— Мадам Лелче — тихичко заговори тя. — Затова ли блокът мирише толкова лошо?

АПАРТАМЕНТ №3: ФРИЗЬОРСКИ САЛОН „ДЖЕМАЛ И ДЖЕЛАЛ“

— Абе, к'во ти става днес? И дума не си обелил! Да не си си глътнал езика? — каза блондинката, която идваше веднъж седмично да се боядиса, и никой не можеше да я убеди, че не е нужно да го прави толкова често.

Джемал продължи да изважда кичурите все едно не беше там. Бе решил да не отвръща на клиентките за щяло и не щяло, но тъй като всяка дума, която бе на върха на езика му, напираше отвътре, намери повод и люто изруга помощника си с акне. И понеже го наруга пред толкова много жени, помощникът, който имаше нещастieto да кара този чувствителен период от живота си, работейки в дамски фризьорски салон, пламна от срам. Безкрайно смутен, извърна очи към Синята Метреса и в момента, в който срещна погледа ѝ, се притесни още повече. Лицето му стана огненочервено и макар за миг пъпките му не се виждаха.

— Какво му става? — прошепна Синята Метреса на маникюристката, която почти се бе завряла под носа ѝ. За първи път си правеше маникюр. Тази вечер щеше да се срещне с търговеца на зехтин, с когото не се бяха виждали от дълго време. Днес следобед получи съобщение по телефона. Пишеше, че довечера иска да се отбие, за да поговорят. Всъщност той нямаше по-специални предпочитания към изискания маникюр и може би изобщо нямаше да забележи разликата. Ала все пак, докато едната ѝ ръка бе приятно отпусната в хладката сапунена вода, Синята Метреса си мислеше, че постъпва правилно. Жените така и не разбират защо се кипрят за мъжете, които е без друго не забелязват, че са се накиприли.

През това време маникюристката с леко изплезен език бе насочила цялото си внимание към един счупен нокът. Без да откъсва поглед от работата си, прошепна:

— Честно казано, и ние не можем да разберем какво става. От сутринта е като буре с барут. Не е обелил и една дума с клиентките, а

нас непрекъснато ни хока. Сякаш е заклет пушач, който днес е оставал цигарите. Толкова е изнервен. Като че е настъпил фаталният му ден.

Джемал хвърли бесен поглед към Синята Метреса и маникюристката, които непрестанно се кискаха. От страх, че отново ще бъде наруган, помощникът приготви четири ленти от алуминиевото фолио.

— Момче, подавай ми ги една по една — избухна Джемал, намерил повод да скастри помощника. Точно в този момент усети ръка на рамото си.

— Ще дойдеш ли за малко в кухнята? — попита Джелал, стараяйки се да говори тихо, за да не го чуят клиентките.

Влязоха в кухнята и застанаха от двете страни на вечно къкрещия самовар. Джелал погледна състрадателно мъжа, който днес приличаше повече на себе си, отколкото на своя близник. Бе внушителен и малко вдървен с красивата си зелена риза, която му стоеше доста добре.

— Предавам се — каза с усмивка. — За Бога, дръж се както искаш. Бъди какъвто си беше. Когато си сериозен, си просто нетърпим.

Като видя, че Джемал се разстрои, бащински го потупа по рамото:

— Скъпи, братко, когато не говориш с тези жени и не ги караш да се превиват от смях, салонът става досадно място.

Двамата хванаха пердето, което отделяше малката кухня от салона, и го дръпнаха. Десет глави мигом се обърнаха и се разнесе шум на мушамы с леопардов десен. Сякаш даваше кураж на актьор, който се страхува да излезе на сцената, Джелал погали брат си по гърба и леко го избута напред. След това намигна на помощника без пъпки:

— Момче, хайде да направиш по едно хубаво кафе, та да си го изпием с лице към светеца.

Джемал се обърна и смаян изгледа близника си. После се отпусна и дари всички с усмивката, която цяла сутрин потискаше.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ И СУ

Първо си помислих, че ме лъже. Децата все си измислят разни неща. Погледнах часовника си. Урокът ни беше свършил преди петнайсет минути. Оттогава си шушукахме. Тъкмо, когато щях да стана, рече:

— Трябва да ви кажа нещо.

Госпожа Есма, Мерйем и Хигиен Тижен бяха в малката стая и закачаха току-що изпраните пердета. От приказките им ставаше ясно, че госпожа Есма се е покатерила на стълбата, а Хигиен Тижен я придържа. Мерйем нареждаше какво трябва да се направи. А ние, за да не ни чуят, тихичко си шепнехме в хола.

— Честна дума, това е самата истина — каза Су, когато усети недоверието ми.

Дадох вид, че съм повярвал. Но този път тя се усъмни в мен. Поиска да ѝ обещава, че каквото и да стане, няма да споделя с никого, това, което ми е разказала. И това не ѝ бе достатъчно. Накара ме многократно да се закълна, най-напред в достойнството си, след това в хората, които обичам. Без каквито ѝ да е възражения изпълних желанието ѝ само и само тревогата в големите ѝ черни очи да изчезне. Ала стана така, че вместо да я успокои, всяко обещание, което ѝ дадох, удвои притеснението ѝ. По едно време, докато седях неспокоен на стола, тя отиде в другата стая, тътрейки чехлите си. Когато се върна, забелязах, че държи Корана — малък формат, от онези, които се носят в чанта или в портфейл. За да изпълня желанието ѝ, взех Корана и се заклекх още веднъж. Когато приключих, тя разбра, че вече съм изпълнил всичко възможно и най-сетне ще се наложи да ми повярва. Тежко въздъхна. А не можех да ѝ се сърдя. Любовта докарва до безпомощност дори едно дете.

— Хайде, стига вече, да приключим с тази тема — казах аз. — Не се притеснявай, гроб съм. Няма да кажа на никого.

Тънката ѝ усмивка ме развесели.

— Ако кажа на някого, да стана на магаре — казах аз.

— Не! Не на магаре — отвърна с възможно най-сладкия си глас.

— Добре, в какво да се превърна тогава?

Мигом се отърси от тревогата си и се потопи в сладко-киселото си настроение. Обикаляше около мен и изброяваше всички лоши животни, които знаеше, като се опитваше да открие кое е най-лошото създание на света. Кукумявките носят нещастие, но не са достатъчно лоши; мишките са мръсни, но не достатъчно отвратителни; от хлебарките на човек му се повдига; паяците стряскат; крокодилите са грозни; медузите — неприятни; скорпионите — отровни; а осите — опасни. Прасетата се ровят в мръсотията; лешоядите се хранят с мърша; мечките нападат хората; прилепите пък смучат кръв. Морските таралежи бодат ходилата; жабите причиняват брадавици по ръцете; отровната стоножка е много опасна. Червеите, които се появяват след дъжд; гъсениците, които се извиват в марулите; скакалците, които опустошават нивите; гуцерите, които си оставят опашката и бягат; мухите, които не ни оставят на мира... всички са неприятни, но не и достатъчно отвратителни. Дори охлювът, който изглежда най-гнусен, е полезен за човека. Тя търсеше някаква безполезна за себе си и за другите твар, в която доброто и злото не са в хармония; създадена само защото е останало парченце от тестото на Всевишния, толкова лоша, че да не може да бъде наречена безобидна. Искаше да ме уплаши, че ако престъпя клетвата си, ще се превърна в такова творение.

— Ако търсиш най-лошото създание, трябва да си нащрек за очите. Онези, в чиито очи не можеш да се взреш, са най-опасни.

Това много ѝ хареса. Веднага откъсна лист от тетрадката с лилии на корицата и започна да прави списък на създанията, в чиито очи не може да погледне. Приемаше толкова сериозно това, което вършеше, че не бе възможно нито да сменя темата, нито да си тръгна. Докато тя избираше наказание за вероятното ми предателство, аз се опитвах, доколкото бе възможно, да ѝ помогна.

— Да стана гърмяща змия — изсъсках аз.

— Не ставааа!

— Риба пираня да стана — казах и започнах да тракам със зъби.

— Ааа, не ставааа!

— Ама на теб не може да ти се угоди — престорих се на сърдит.

До този момент се забавлявах, но изведнъж се изнервих. Сложих си часовника. Тази откачена игра продължи доста дълго и не знам

защо вече бе започнала да ми досажда. Понечих да стана, само че точно в този миг...

— Открих го, открих го! — викна възторжено тя. — Въобще не е било нужно да го търся толкова дълго. Сега ще повтаряш след мен, разбрали? — отсече. Моментално се отказа от неудобството да говори на „вие“ и премина на „ти“. Кимнах с глава в знак на съгласие. Тя застана срещу мен, погледна ме в очите и каза:

— Аз съм голям човек...

— Аз съм голям човек...

— Но ако споделя с някого нашата тайна...

— Но ако споделя с някого нашата тайна... — казах присвивайки очи, като се опитвах да придам тайнственост на гласа си. Всъщност тя вече се усмихваше. Очите ѝ заискриха.

— ... Аллах да ме превърне във въшка! От най-големите! — каза Су, натъртвайки думите.

— Аллах да ме превърне във въшка! — казах. — От най-големите!

Скочих. Събрах очи, показах горните си зъби като вампир, издадох челюстта си напред, разроших се като таралеж, сбърчих чело, разтворих ноздри, започнах да мърдам вежди ту нагоре, ту надолу, лицето ми придоби страховито изражение. Никога не бях имитирал въшка. Беше страшно трудно! Не знаех как изглеждат лицата на въшките, нито дали въобще имат лица. Представата ми за въшките беше, че се разпознават само отдалеч и че не е ясно как изглеждат отблизо. Още нещо — въшките са съвсем малки и не се виждат с просто око, при това са толкова проклети, че не си показват очите.

След това открихме и други техни особености. Може би това, което прави въшката толкова лоша, бе уникалната ѝ способност да се слива с жертвата си. Въшката не е враг, който превзема човека отвън, тя е бедствие, което те гризе отвътре, без да разбереш. И комарът пие кръв, но щом вземе каквото има да взима, изчезва и оставя жертвата си на спокойствие. Дори да смуче кръвта ни, не става част от нас. И ако човек успее да го смаже, хич не го е грижа, защото възприема кръвта по ръцете се не като собствената си кръв, а като тази на комара. А при въшката нещата стоят точно обратното. Тя определено става част от личността ни.

Откъснах лист от тетрадката с лилии и започнах да си рисувам. След като не можахме да определим дали въшката има лице и как изглежда то и след като разбрахме, че от въшката по-лошо няма, я превърнахме в чудовище, взимайки по парченце от най-гадните твари на света. В крайна сметка се получи нещо странно и невиждано — същинска игра на природата. Едното око бе като на жаба, а другото — като на кукумявка. Изглеждаха толкова странно едно до друго, че така наречената въшка сякаш бе ударена с чук. В ъгъла написах с дребен шрифт: „Пияна въшка“.

Су погледна картинката и звънко се засмя.

— Великолепно! Това е то! Ако не си държиш езика зад зъбите, ще се превърнеш в това нещо!

Исках да се престоря на уплашен, но не се сдържах и се разсмях. Тя пък се престори на обидена, но не издържа и също се разсмя.

След това изведнъж замълча и се оклюма. Беше несигурна, сякаш съзнаваше, че е изрекла думи, които не може да върне назад. Именно в този момент ми мина през ум, че това, което ми разказа, може би е вярно.

АПАРТАМЕНТ №6: МЕТИН ЧЕТИН И ЖЕНАМУНАДЯ

— Казах ти да не губиш вяра във Всевишния, Лорета! Ето, че паметта те се възвърна. Трябва да си щастлива, дъще. Заслужаваш да бъдеш щастлива — каза сестрата на младата жена, която научи, че ще бъде изписана.

— Колко странно — усмихна се тя и гримираните ѝ със зелени сенки очи се разшириха още повече. — Преди единственото ми желание бе да си спомня миналото. Сега обаче искам да се отърва от него. Искам да започна нов живот, сестро. Вече няма да ви изоставя.

— Ето, видя ли, Лорета няма да ни изостави — каза ЖенамуНадя на хлебарката, която пъплеше из буркана в ръцете ѝ. — Но ти си една гадна *Vlatella Germanika*^[1] и можеш да се махнеш, нали?

Към края на миналия век, в един мъглив ден, наред някаква мръсна улица един учен наблюдавал популацията на хлебарките от вида Германска хлебарка и написал доклад. Почти всички хлебарки били женски и когато д-р Хауърд се натъкнал на тях, тъкмо се канели да напуснат ресторанта, който населявали, и да се преместят на отсрещния тротоар. Преселението продължило около три часа. Когато д-р Хауърд започнал да проучва защо женските хлебарки са се изнесли от ресторанта, не стигнал до задоволително заключение. Доколкото знаел, този ден в ресторанта не се било случило нещо необичайно като пръскане с препарати или основно почистване. Оставала само една причина — огромното им количество. Поради нрава и потребностите си хлебарките не обичат да живеят на тълпи. Изглежда, наистина били страшно много, след като, без да са застрашени от бедствие, женските все пак рискували да напуснат дома си и мъжките екземпляри. Съдейки по факта, че стотици вече били на път, със сигурност още хиляди пъплели в ресторанта.

ЖенамуНадя се вгледа в буркана и сякаш онемя. След като *Vlatella Germanika* ненавиждаха светлината, но през най-светлата част на деня изпълзваха от дъното на гардероба, където бе скрила картофените фенери, сигурно се бяха преселили отнякъде! И ако

наистина беше така, незнайно къде имаше още стотици, а може би и хиляди хлебарки.

[1] Германска хлебарка. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ № 7: СИНЯТА МЕТРЕСА И АЗ

Снощи бях в кухнята и претоплях останалите от предишния ден макарони, когато внезапно звънецът иззвъня на пожар. Отворих. Никога не я бях виждал в такова състояние.

— Взех си белята — изстена тя. Имаше сенки под очите, сякаш дни наред не бе мигнала. Заедно с искрящия ѝ поглед и свежестта на кожата ѝ бе изчезнало и сиянието на младото ѝ лице, кожата около носа ѝ бе подсечена от бърсане. Беше друго лице. И понеже Синята Метреса съществуваше чрез лицето си, бе се превърнала в друг човек. Докато претоплях макароните, ѝ подадох чашката, от която си пийвах по малко. С отвращение смръщи лице. Не отпи и глътка от ракията, но изчака да преполовя чашата. После заговори:

— Снощи щеше да дойде — каза забързано. — Прати ми съобщение на мобилния. Сготвих патладжани. Всъщност щях да правя пиле по черкезки, но не ми дойде отвътре. Бях обидена. От десет дни не се бе отбивал. Затова сготвих патладжани. Тях също ги обича. Не колкото пилето по черкезки, но обича и патладжани. Цял ден пекох и белих патладжани.

Погледнах я учудено. Но тя даже не забеляза, че се усъмних в думите ѝ. Бързаше сякаш всеки момент някой щеше да ѝ каже, че времето за изказване е изтекло. Изсипа купища безсмислени подробности. Не се включих в разговора.

— Получил е инфаркт — каза тя и с това приключи подробния си разказ. — Обадиха ми се от болницата, защото последният избран номер е моят. Сигурно са помислили, че съм жена му.

— Съжалявам.

Като ме чу, сърцераздирателно зарони сълзи все едно съм отхвърлил решение, което тя е очаквала с надежда. Може би си помисли, че не съм достатъчно искрен. Имаше право. Никога не бях заставал лице в лице с търговеца на зехтин, пък и не го коментирах, а и всичко на всичко го бях виждал два пъти отдалеч. Изглеждаше ужасно.

Коремът му стърчеше над панталона, бе мазен и космат и в крайна сметка изобщо не ми беше конкурент. Притеснявах се за моята

любима дори повече от него и бях доста изненадан. Не допусках, че е толкова привързана към този твърде нелицеприятен мъж. Нищо не се променяше от факта, че умираше да го коментира, че изпитваше удоволствие да чуе моята негативна оценка. Явно бе привързана към него. И много по-зависима, отколкото очаквах. Погалих я. Грубо ме отблъсна.

— Не ме разбираш — захълца тя. — Аз съм виновна. Горкичкият, не изкара до сутринта заради мен. Преглътна сякаш буца бе заседнала в гърлото ѝ. — Отидох при светеца.

— Какво си направила?

— Всъщност не е точно така. Мерйем ми напъха в главата тази идея. Вкъщи бяха останали няколко бутилки бананов ликьор. Преди няколко дни ѝ ги дадох. Аз не пия ликьор, а пък тя много го харесва. Говорехме си дали може да навреди на бебето. Каза, че бременността ѝ не е толкова тежка като предишната. Загубила три момченца. Двете са родили мъртви, а третото починало на шест месеца. Когато се родил Мохамед, му оставили дълга коса като на момиче. И в нашия край има такъв обичай. Детето приличало на момиче чак докато дошло време за училище.

Мисля, че в мозъка на жените има някакъв механизъм или нещо подобно, който им пречи да казват нещата в прав текст. Толкова подробности, такива уводи, толкова увъртане и какви ли не истории, докато стигнат до същината на въпроса. Сипах си още една ракия. Погледнах в огромния хладилник. Содата бе свършила. Трябваше да отида да купя.

— Мерйем каза, че преди все биели Мохамед. Но напоследък не било така. Боязливото момче си отишло и на негово място дошло друго, съвсем различно. Станало чудо.

Религиозният бакалин отсреща сигурно още не бе отворил. Не продаваше джин, а тоник. Продаваше шоколади с ликьор, но не и ликьор. И ракия не продаваше, но продаваше сода.

— Говорехме си как детето се е променило. Постоя, постоя и изведнъж изтърси: „Аз отправих молба към светеца.“ Попитах я: „Към кой светец?“ „Не питай — отговори тя. Ако искаш нещо, пожелай си го. Ако се изпълни, ще ти кажа кой е светецът.“ Поиска от мен чиста кърпа за глава. Написах желанието си и го сложих в кърпата. После я сгънах като обредно писмо и я дадох.

Отказах се. Когато тази история приключеше, бакалинът отдавна щеше да е затворил и да сънува седмия си сън. Налагаше се да продължа с вода.

— Каза ми: „Колко хубаво ще бъде, ако желанието ти се сбъдне. Тъкмо ще ти е подарък от мен. Даде ми толкова бананов ликьор. Ако пък не се сбъдне, никой няма да разбере. Ще си останем с направеното.“ Май не ми каза точно това, но аз го възприех така. Не си спомням съвсем точно.

Ужасно е. Проклетата ракия бе отвратителна с вода.

— Бях написала: „Искам да се отърва от това положение!“ или „Да се отърва от този мъж“. Не помня. Всичко в главата ми се обърка. Какво казах аз, а какво е разбрал светецът... Човекът си отиде заради мен.

Това, което чувах, бе откачено. Не допуснах, че вярва на приказките си. Ако пък вярваше, честно казано, не ми пукаше за болката, която изпитваше. Защото нещата стоят така. Можем да разберем болката на някого само ако споделяме една и съща реалност. Когато успокояваме дете, което плаче заради счупената си играчка; когато се кълнем на болна от анорексия, която е кожа и кости, но все още се смята за пълна, че не е дебела; когато се примиряваме с глупавите брътвежи на най-добрия си приятел, който е сърдит на живота, защото е измамен от жена, с която е бил едва две седмици; когато се опитваме, докато дойде психиатърът, да разсеем душевно болния, който си мисли, че гълъб е откраднал душата му и иска да хване всички гълъби, за да надзърне в човките им... наистина заставаме до страдащия, но гледаме болката му отдалече. Детето, което плаче за нещо толкова обикновено; анорексичката, която е толкова далече от реалността; нещастният приятел, който не вижда, че не бива да се притеснява заради жена, която не струва пет пари; лудият, който не съзнава, че клетите гълъби налитат на истински зрънца, а не на абстрактни неща като душата — всички те могат да се надяват на нашето внимание или състрадание, утеха или подкрепа. И по всяка вероятност ще им го дадем без колебание. Но когато заради страданието си започнат да говорят глупости и да страдат заради нелепостите, които говорят, шансовете да ги почувстваме поне малко близки са обречени на провал... Те може да искат, а вероятно и да получат от нас любов, но не могат да ни вкарат в тяхната реалност.

Може да им съчувстваме и дори да ги обичаме, но не бива да очакват да споделим болката им.

АПАРТАМЕНТ №10: МАДАМ ЛЕЛЧЕ

При 27 градуса стайна температура и 65 процента влажност в продължение на един-два дни мухите са във вид на яйца, за осем-десет дни стават ларви и за девет-десет — какавиди. При един лабораторен експеримент е установено, че в подобни условия половината от мъжките мухи умират през първите 14 дни, а половината от женските — през първите 24 дни.

При стайна температура 27 градуса и влажност между 36 и 40 процента хлебарките са много по-устойчиви от мухите. При тези условия, но без храна и вода, издържат 20 дни. Ако пият вода, оцеляват 35 дни. При същите условия яйца се измътват за 27–39 дни. Рожбите, които се появяват, сменят обвивката си 5–10 пъти, след което стават възрастни. Възрастните живеят от 6 до 12 месеца. След това и те умират. Изгниват и се разпадат, а парченцата се разпиляват.

Подобно на мухите и хлебарките, храната също има живот. Пастьоризираното мляко издържа на сухи и проветриви места 1 година, тахан халвата с фъстъци — 2 години, диетичните бисквити с канела — 2 години, кафето на гранули — 2 години, малиновите дъвки 10–12 месеца, шоколадът с оризови ядки — 1 година, консервите с риба тон — 4 години, кока-колата в кутийка — 6 месеца, царевичните бисквити с аромат на сирене — 6 месеца. Нарязаният на кръгчета меджит изкарва в хладилника седмица и половина, айрянът в кутийка — 7 дни, моцарелата — месец и половина, пакетираното пиле — 12–14 дни. След срока на годност буболечки нападат чая или тютюна, житото или сиренето. Молците пък налитат на вълнените дрехи, дървениците пъплят по мебелите, летящи насекоми плъзват по зърнените храни. На такива места идват и хлебарките. Те и без това са навсякъде.

Както мухите, хлебарките и храните, така и вещите имат живот. Например един бебешки гащеризон се носи 1–2 месеца, детското влакче с батерии издържа между 1 час и 1 година, дневниците на пубертетите оцеляват от 30 до 60 дни, пуловерът, подарен с нежелание от роднина — 10 секунди, лулата, която купуваш с надеждата, че ще откажеш цигарите, и когато разбираш колко трудно се почиства, я

ползваш от 2 до 6 пъти, пълнителят е годен между 15 дни и 3 месеца, билетът за влака от — 1 до 20 часа, сувенирът, с който с радост си се сдобил на пияна глава, а когато изtrzeнееш, не ти изглежда толкова хубав, се пази една дълга нощ. После вещите умират. Умират и ги изхвърлят или в някой ъгъл, или в боклука.

От сутрин до вечер хората в градовете непрекъснато изхвърлят разни неща. Ако сметнем седмиците, месеците, годините, зад всеки човек ще се оформи достойна за уважение купчина боклук. И точно както мухите, хлебарките, храните и вещите, хората имат срок на годност. Средната възраст на живот при мъжете е 65 години, а за жените — 70. После идва известният на всички край и те умират. Изгниват, разпадат се, разпиляват се, престават да бъдат те и се смесват с най-различни неща.

Преди двацет години Мадам Лелче загуби съпруга си при катастрофа. Когато остана сама и се нанесе в апартамент № 10 на Двореца на бълхите, завари вещи, които принадлежаха на други хора. Десетки безстопанствени вещи с изтекъл срок на годност. В писмото си от Франция собственичката на блока пишеше, че Мадам Лелче може да използва тези вещи както иска, или да се отърве от тях по какъвто начин желае, но на нея сърце не ѝ даваше да ги изхвърли. Когато прочете писмото не се ядоса. Всъщност ядоса се, но много, много преди това... Спомни си, когато беше момиче, колко несправедливо постъпи майка ѝ, като изхвърли романите и дневника ѝ, а години след това брат ѝ раздаде на приятели и роднини снимките и вещите на внезапно починалия ѝ съпруг. Вече не се ядосваше. Може би в миналото не бе опазила вещите си, но отсега нататък щеше много отговорно да съхранява вещите на другите. Защото вече не вярваше, че вещите, които навремето бе изгубила против волята си, са ѝ принадлежали, както ѝ че тези, с които се сдоби сега, без да ги е искала, принадлежат на други.

Да се сдобиеш с неща и после да ги изхвърлиш, е типично за онези, които се смятат за техни собственици. Но единственото нещо, което вещите имат, са собствените им истории. По някое време тези истории стават притежание на хората, които са участвали в тях.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

След часовете Етел дойде да ме вземе с едно златисто чероки. Оставихме моята кола на паркинга на факултета и продължихме с новата ѝ играчка. Сякаш бе онемяла, но когато заседнахме в задръстването, се разприказва. Предпочитах да гледа пред себе си. С всеки изминал ден караше все по-зле. Докато разказваше за последния етап, до който бяха стигнали с проекта за университета, забелязах, че е загубила първоначалното си въодушевление. Или всичко беше тръгнало не както трябва, или Етел бе решила да се оттегли от тази работа. Не я попитах. Както и да е, ако не днес, то утре щеше ми разкаже.

— Е, как върви животът в блока на откачените? — попита, след като петдесет минути се мотаме в задръстването и най-накрая седнахме на запазената маса. Точно както исках аз — беше в дъното до прозореца. Седнах с гръб към ресторанта, а Етел остана с лице към хората. Беше ясно, че иска да разглежда клиентите, които идват и си отиват. Да ги гледа, щом иска.

— Не питай, нападнаха ни буболечки.

— Стига де, значи и буболечките идват да се забавляват. Какъв късметлия си! На какво забавно място попадна. Това не е блок, а си е жива лудница.

— Не преувеличавай! — отговорих аз. — Може би предишният блок по нищо не се различава от този, но така и не съм разбрал. Единствената разлика е, че сега не съм безразличен към хората от Двореца на бълхите.

Тя сложи в жасминовото си цигаре първата си цигара за вечерта, издуха към мен три кръгчета дим, след което каза:

— Да, така е. И по-точно, доста активно се интересуваш от някои от тях.

Направих се, че не съм чул. Тази вечер нямах намерение да се карам с Етел. Но моята глухота я разлюти още повече.

— Не можеш да го правиш с онази жена, сладък, знаеш ли защо? Не от морална гледна точка. От гледна точка на визията. Сега няма

проблем. Затваряте се вкъщи и хапвате заедно, емоциите ви са нови. Но какво ще стане по-нататък? Ще можеш ли да излизаш с нея сред хората? Тя е на двайсет и две, напуснала е гимназията още през първата година, да, религиозна е, но е толкова неморална и нерешителна. Ще можеш ли да излезеш пред хората с малката си любима, която не се отказва нито от любовта си, нито от това, което се върти в главата ѝ? Смяташ ли, че един толкова интелигентен и трезво мислещ човек като теб, може да го направи с тази невежа госпожичка?

Не ѝ отговорих. Отминавах с усмивка всяка нейна дума. След известно време ѝ писна да се занимава с мен. Тази вечер и двамата не бяхме на кеф. Докато чакахме подноса с плодове, оглеждахме хората наоколо и се опитвахме да не се обиждаме. Само че, както стана ясно, Етел бе оставила голямата изненада за края.

— Виж, сладък, не исках да чуеш това от мен. А всъщност може би е по-добре да го чуеш от мен. Ако не излееш жлъчта си върху мен, върху кого ще я излееш? Да оставим за финала истинските коментари. Най-напред реалните факти. Ексклузивната новина е, че Айшин се омъжва!

Грешката на сервитьора албинос, който ни обслужваше нескопосано, бе че във възможно най-неподходящия момент взе да сменя чинията ми, преди да съм приключил с храненето. Не съм от хората, които създават проблеми на такива места. Обаче мразя да взимат чинията ми, без да съм казал. Вярно, има хора, които обичат да чоплят в храната, макар сервитьорите да не го допускат. Но не мога да понеса веднага щом приключа с рибата, да грабнат чинията ми с кости, сякаш съм направил нещо срамно. Ако зависи от мен, няма да се разделя с чинията си чак докато стана от масата. Като смеси остатъците от ордъвъра с топлата храна, която идва след това, мога да откарам така цялата вечер. Изобщо не се притеснявам, ако в чинията, от която съм ял основното ястие, попаднат и резенчета плодове. Понякога си правя комбинация със сладко и кисело. Ако ми хареса, ям, ако не ми хареса, всичко отива по дяволите. Етел добре познава този мой навик и не реагира. Сервитьорите обаче не го знаят и се объркват.

— Извинете, наскоро се разведе, та... — каза Етел на сервитьора, който стоеше над рамото ми с една бяла чиния и не можа да разбере защо го наругах. Мъжът улови подигравката в тези думи и разтегна бледите си устни в нещо като усмивка. Аз обаче в този

момент реших за всеки случай да взема мерки и той потисна усмивката си, така че над мен остана да виси една хем усмихната, хем плачеща маска.

— Можете да вземете моята чиния. Аз съм си добре — усмихна се Етел. Победен от безкрайно свойското предложение, сервитьорът също се усмихна.

— Ако питаш мен, човекът е пълен мухльо, просто си е мухльо — каза Етел вдигайки рамене, когато отново останахме сами. За миг си помислих, че говори за сервитьора. А всъщност тя продължаваше разговора оттам, докъдето беше стигнала. — Много е добронамерен, само че просто е един наивен мухльо. Обаче като ти казвам мухльо, наистина е такъв. Кротък, домошар, непосредствен и привързан към дома си. Поведението му е толкова предсказуемо, че... Движи се в точно определени граници. Ако искаш да откриеш поне искрица живот у него, ще трябва да копаеш седем пласта под земята с надеждата, че може би в детството си се е въодушевил за нещо. Но не очаквай много — само няколко капки. Сигурно си любопитен как изглежда — каза и хвана ръката ми. — Ще ти го опиша ето така, ако застане до теб, ще прилича на стар борсук.

Значи Айшин ще се омъжи за стар борсук. Цялата ми чиния бе омазана с орехов сос. Сложих в единия ѝ край парче пъпеш.

— Къртица ли, борсук ли? — запита се Етел. Дръпна ръката си. Следите от лакираните ѝ в синьо нокти, посипани с брокат, останаха по мен. — Борсук ли е, борсук ли е не знам, ама човечецът наистина си е грозен. Изводът, който трябва да си направиш, е, че Айшин пробва метода на отклонението. Нали веднъж се опари, вече стои далеч от красивите младите мъже.

На връщане седнах малко по-спокоен до нея. Когато беше пила, караше по-внимателно, отколкото в трезво състояние. Докара ме жив и здрав до Двореца на бълхите. Даде газ и излетя по тъмната улица.

Когато стигнах до третия етаж, нададох ухо към отсрещния апартамент. Отвътре не се чуваше никакъв звук. Въпреки че, когато се прибирах, не мислех, че ще я срещна, спонтанно звъннах на звънеца. Беше ми забранила да ходя при нея без предупреждение. Обаче тази

вечер реших да прекрача забраната. Вероятно търговецът на зехтин нямаше да преспи тук след прекарания инфаркт.

Първо се чуха стъпки. Светлината, която струеше от шпионката, се затъмни. Постояхме така, може би цяла дълга минута от двете страни на вратата. Най-накрая чух махането на веригата. Отвори бавно, с нежелание. Синята Метреса стоеше срещу мен. Под кафявите ѝ очи имаше сенки, гледаше без чувство, без обич. Без да каже дори една добра или лоша дума, обърна гръб и тътрейки крака, тръгна към хола. Не ѝ обърнах внимание. Колкото по-странно се държеше, толкова по-добре бях аз. Пусна телевизора. Загледахме се, без да разговаряме. Една известна певица, облечена с червена, извезана с мъниста и доста оскъдна рокля, от която се виждаше голяма част от поръсеното ѝ с брокат тяло, разказваше пред микрофона своя живот. Докато карала ски, си счупила крака. Но понеже сърце не ѝ дало да отмени концерта, пяла с гипсиран крак. Докторът, който седял до нея, отговарял на въпросите на журналистите.

— Починал е — каза Синята Метреса.

Погледнах я с празен поглед. Не можах веднага да се сетя за кого говори. Погледът ми спонтанно се плъзна към екрана. Певицата, която сега ми изглеждаше още по-невзрачна, изпрати въздушна целувка към камерите. Спрях телевизора. Не знаех какво да кажа. Седнах до Синята Метреса. Взех ръката ѝ. Издърпа я. Отиде да си легне. Беше много спокойна. Беше прекалено спокойна.

Постоях няколко минути в хола, като се опитах да събера мислите си. Тази вечер не пих много. Обаче бях пил. Движенията ми бяха ужасно забавени. Не можех нито да мисля, нито да реагирам. И така, не знаех как да успокоя малката си любима. Не усещах тъга, нито объркване, нито каквото и да било. Искях само да си отида вкъщи, да заспя и да оставя всичко за по-късно.

И все пак, когато успях да стана, не тръгнах към входната врата, а се отправих към спалнята. Беше тъмно. Легнах до нея, като напругах слух, за да разбера дали спи. Беше будна.

— Не е прескочил трапа — прошепна в ухото ми. — Починал е към три сутринта.

Докоснах страните ѝ — бяха сухи. Не плачеше. Притиснах се към нея. Не ме изтика, не ми отвърна. Продължаваше да лежи като

празен чувал. Атмосферата бе хладна. Прегърнахме се, след това съм заспал.

През нощта се събудих, изгарящ от жажда. Преполових любимото си шише, което стоеше на масата в хола, и сънен отидох в банята. Докато уринирах, огледах наредените на стъклената поставка над пералнята най-различни ароматни сапуни; шампоаните от папая отстрани на ваната; кокетните шишета с парфюм, които блестяха пред огледалото; тюркоазените гъби за къпане; лосионите за тяло; разгледах и гримовеите й. Пуснах водата. В един момент видях самообръсначките. Едната бе паднала на земята, а другата беше в мивката.

Изтрезнях. Бързо се върнах в спалнята. Светнах лампата. Издърпах чаршафа, с който беше завита. Докато се опитваше да седне в леглото, дръпнах нагоре електриковозелената й нощница, която покриваше коленете й. На левия й крак нямаше нищо. Нямаше нищо ново. Но десният й крак беше завит с хавлиена кърпа, напоена с кръв. Тази неестествена превръзка беше толкова обемна, че се чудех как не съм я усетил. Когато понечих да махна хавлиената кърпа, тя не се възпротиви.

Дъхът ми секна. Отдолу се появиха пет червени резки, всяка от които бе дълга около педя. Трите не изглеждаха много дълбоки. Сякаш бяха направени колебливо или случайно. Като проба за другите две над тях. Защото другите две бяха ужасяващи. Стомахът ми се обърна. Отново хукнах към банята. Понеже не намерих нищо по шкафчетата, отидох у нас. Докато тичах от едната врата до другата с кислородна вода и марля в ръка, всичият алкохол, който бях изпил, се изпари.

Почистих и превързах раните й. През това време тя мълчаливо ме наблюдаваше. След това с леко смущение и безразличие ми благодари и издърпа нощницата си, която някак, след всичките процедури, бе останала чиста. Отново се мушна в леглото. Изгасих лампата. Изчаках да заплаче, да разкаже, да говори, да се сгуши, да се приюти...

Когато в тъмното се затвори в себе си и ме остави сам, реших, че въобще не я познавам. Колко непроскомо наивно е да смятаме, че открявайки вагината на жената, с която правим любов, можем да видим всяка точка в тялото й, и че като проникваме в тях, стигаме до съкровените им дълбини.

АПАРТАМЕНТ №10: МАДАМ ЛЕЛЧЕ И БОКЛУЦИТЕ

Службата по чистота в Истанбул и първите боклукчийски коли започнаха да работят през 1868 г. Преди това за тази дейност отговаряше гилдията на търговците от Организацията по преглеждане на боклука^[1], която работеше под контрола на управителя на сметището. По онова време така наречените търсачи, които преглеждаха сметта, също като работещите в чистотата днес, бяха натоварени със задачата, макар отчасти, да отърват Истанбул от всичко, което хората изхвърляха. Но за разлика от предшествениците си търговците събираха отпадъците и преди да ги изхвърлят, отделяха нещата, които не са за изхвърляне. После ги отнасяха в големи платнени торби на брега на морето. Изсипваха ги, подреждаха ги, измиваха ги и щателно да ги оглеждаха. Намираха медни табелки, метални пръчки, неизвити пирони, незахабени платове, непотъмняло сребро, нехаресани подаръци, понякога, когато имаха по-голям късмет, се случваше да намерят изгубени бижута. Често ходеха и на опожарени места. Когато някоя къща в Истанбул, града на пожарите, изгореше до основи, след време търговците прибираха и строителните остатъци. Постъпваха по същия начин — взимаха това, което излизаше от пепелта. Търсачите разпределяха отпадъците. А боклукчиите ги изхвърляха. Тъй като градът се модернизираше, бе въведен нов ред. Преди боклука се изхвърляше край морето, а сега се трупаше на определени за това места.

Колкото до Мадам Лелче, тя бе от търсачите. Търсеше в боклуците неща, които не трябваше да се изхвърлят. И всеки път намираще.

[1] Търговци, които събират боклука, но не получават възнаграждение за това, а печелят от нещата, които намират сред отпадъците. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №8: СИНЯТА МЕТРЕСА И АЗ

Въпреки че спях доста неспокойно, се събудих рано. Докато отмествах косите, които бяха полепнали на челото на Синята Метреса, тя леко се размърда. Оставих я да поспи. Запалих цигара и отидох в кухнята. Както винаги, хладилникът ѝ бе претъпкан с храна и все с неща, които търговецът на зехтин обичаше. Реших да направя закуска. В добрите времена с Айшин си бяхме създали много хубав навик. В края на седмицата ставахме късно и си правехме дълги и обилни закуски. Вероятно сега привиква онзи стар борсук на своето темпо. Ако мъжът е наистина такъв, какъвто го описа Етел, трябва непременно да се срещна с него. Не защото очаквам да се случи нещо. Но все пак искам да ме види. Ще подпаля фитилчето на комплекса му за малоценност, който се крие дълбоко в душата му. Мога дори да пусна мъничко като въшка съмнение в съзнанието му. Нека да живее с мисълта, че жената, за която се жени, може някой ден отново да се върне при бившия си мъж.

Забелязах, че Синята Метреса се е събудила от тракането на чиниите. Загърнатата в пъстрия си шал, стоеше до вратата на кухнята — все още бе бледа, но въпреки огромните сенки под очите, изглеждаше малко по-добре от вчера.

— Надявам се, че вече не се самообвиняваш — казах, докато ѝ сипвах чай.

Самообвинява се. Аз пък обвинявам нея. И нея и всеки, който се държи като бог на малката си вселена. Не мога да проумея как е възможно, когато желаеш нещастieto на някого, но не правиш и не можеш да направиш нищо в тази посока, да смяташ, че имаш пръст в развитието на събитията, а не да го отдадеш на случайността. Не понасям хора, които, от една страна, прехвърлят проблемите си, без да си мръднат пръста, за да ги решат, на свръхестествени сили, които да ги отърват от злото, и от друга, копнеят да се възползват от същите тези сили, за да се отърсят от земните си тегоби. Когато видя някой, който като дете е искал по-малкият му брат, с когото не са се разбирали, да умре, и когато някоя ден мерзкото му желание се сбъдне,

до края на живота си изпитва угризения, се вбесявам не защото величае себе си, а защото подценява злото. Светът е пълен с хора, които тайно завиждат, таят злоба или пък съвсем открито нараняват някого. И когато ги сполети нещо лошо, го отдават не на случайността, а на лошите мисли, които са им минали през ума. Не искам Синята Метреса да бъде една от тях. Не искам да я загубя. Искам да я предпазя, защото тя е наивно божие създание, което смята, че казвайки „бъди“, нейният Бог е създал света и по същия начин, казвайки „умри“, може да го разруши.

— Разкарай вече от главата си тази история със светеца, всъщност не се знае каква е истината — казах, докато изсипвах от тигана най-сполучливия омлет, който съм правил. — Когато ти е говорила за някакъв светец, Мерйем най-вероятно е имала предвид надписа, който се появи на оградата. Този надпис обаче го написах аз.

Само ако можех да разбера какво мисли в този миг. Да можех да бъда сигурен, че постъпвам правилно, като ѝ признавам тези неща.

— Виж, мъчно ми е за търговеца на зехтин. И не ми се сърди, че го наричам търговец на зехтин — добавих. Тя свъси вежди. Искаше да каже нещо, но се отказа. — Надявам се, разбираш, че дори под оградата да лежеше светец, чиито останки са станали на пепел, нищо нямаше да се промени. За-що-то, мъ-нич-ка мо-я, чо-ве-кът си о-ти-де не за-що-то ти ис-каш да се отър-веш от не-го, чо—ве-кът си оти-де от ин-фаркт — казах аз, като удължавах всяка сричка.

Започна се. Погледът ѝ потъмня. За пореден път в живота си ставам свидетел на онзи идиотски момент, в който пораждам омраза у жена, чиито прекрасни очи обичам да гледам.

— Скъпа моя, ако мислиш да обвиняваш себе си и всеки път, като изпаднеш в депресия, да се кълцаш, аз не мога да те спра. Но ако все пак решиш да се откажеш от този навик, ще направя всичко възможно да ти помогна. И ако сега погледнеш на мен не като на враг, а като на приятел, можем да седнем и да поговорим за бъдещето. Защото отгук насетне животът ти няма да бъде както преди. Може обаче да бъде по-хубав.

— Защо ме излъга? — каза, прехвърляйки копнеец за изкупление поглед през моста, който се опитвах да изградя.

— Ако имаш предвид историята със светеца, не мисля, че съм те излъгал. Единственото, което исках, е да отърва блока от тази ужасна

миризма. Исках да притесня онези, които си хвърлят боклука тук, и толкова. Дори през ум не ми мина, че някой може да приеме това сериозно.

Лицето ѝ помръкна. Отново потъна в своето бодливо мълчание. Атакувах за последен път, за да мога отново да я спечеля.

— И все пак, ако миризмата наистина идваше отвън, както си мислим, написаното от мен може би щеше да помогне. Но се оказва, че сме търсили не където трябва. Всъщност миризмата идва оттук, от блока.

Стана! Сега ме гледаше с по-малко омраза и по-голям интерес. Избутах пред нея чинията със закуска, до която въобще не се бе докоснала. Това, че взе вилицата, бе като хладен ветреца за изгарящата ми душа. Изведнъж усетих как радостта на вълни, на вълни започва да ме изпълва. Ще опита омлета, който направих. Отново ще се люби с мен.

— Ще ти разкрия шефа на сметището, дръж се да не паднеш! — казах аз. Радостта, която бликаше от гласа ми, за миг подразни слуха ми. Не обърнах внимание на това и продължих: — Съседката ни, вдовицата от апартамент №10.

— Мадам Лелче ли? — прошепна Синята Метреса. — Това е абсолютно невъзможно! Има някаква грешка. Тя не би направила нещо такова.

— Вярно е, миличка. Напълнила е до пръсване целия си дом с боклуци.

— Откъде знаеш? — каза, присвивайки шоколадовите си очи.

— Няма значение откъде знам, казвам ти истината. Бог знае дали тя не е причината за хлебарките и в твоя дом.

Преди не бях се замислял по този въпрос. Но изведнъж парченцата от пъзела се подредиха в съзнанието ми.

— Не ти вярвам. Вече не вярвам на нито едно от нещата, които ми казваш — заяви тя и остави вилицата.

— Така ли? — отвърнах, като не сметнах за нужно да скрия разочарованието си. — Ами, ако ти го докажа?

АПАРТАМЕНТ №6: НАДЯ

— Да направим голямо парти, сестро. Да поканим всички. Дори враговете си — извика Лорета, изплъзвайки се от ръцете на една старица, която плачеше от радост до вратата на клиниката. До нея бе младият ѝ съпруг, когото вече си бе спомнила и който бе положил огромни усилия за нейното лечение. Преди да се качат в колата, която ги очакваше, двамата едновременно се обърнаха и махнаха на обляната в сълзи сестра и на преливащия от щастие персонал на клиниката.

За последен път прегледа нещата в смърдящата чанта с цвят на кехлибар и дръпна ципа. Загаси телевизора. Куклите, които извади, докато изпразваше чантата, сърдито я гледаха от ъгъла, където бяха захвърлени. Всъщност можеше да вземе някой куфар, но и тя не знаеше защо избра тази чанта. Отиваше си. Летаргията бе приключила.

Подобно на буболечките и хората имат екологичен потенциал — граници на търпение. Както и да живеят, в един момент реагират, за да ограничат негативното влияние на околната среда. Така механизмите в тялото работят по-малко или по-различно и благодарение на това метаболизмът им се нагажда според новите условия, на които ще бъдат изложени. В кръговрата на живота състоянието на летаргия може да се появи по всяко време и във всеки стадий, както и да се повтаря многократно. Някои видове буболечки оцеляват през зимния сезон във вид на яйца или ларви. И докато отмине студеното време, забавят или почти спират метаморфозата си. Само че фазата на застои трябва да приключи, преди да е станало много късно. Защото, ако неподходящите условия в околната среда продължат повече от допустимото, биха могли да доведат до необратими промени в метаболизма на буболечките.

За да можем да осмислим нещата, които и без друго знаем, чакаме на всяка цена някакво предзнаменование или пратеник, който да ни даде знак. Ала невинаги пратеникът изглежда така, както бихме желали. В действителност обаче значение има не външният вид на пратеника, а способността ни да дешифрираме посланието му. Докато Надя Онисимовна гледаше хлебарките, нападнали картофените фенери

в гардероба, изведнъж ѝ просветна, че състоянието, в което беше ЖенамуНадя, е всъщност една непрекъсната летаргия. Толкова време бе ограничавала житейските си функции, че бе слязла под границата на възможностите си, бе замразила метаморфозата в развитието си. И ако час по-скоро не се измъкнеше от този първичен стадий, щяха да настъпят трайни увреждания в съзнанието ѝ.

Връщаше се в Украйна. Взе със себе си *Blatella Germanika*, пропълзяла кой знае откъде, за да ѝ донесе посланието, да ѝ припомни, че е нещо различно от разстроеното и печално същество, в което се превърна, от една объркана душа, търсеца различното в еднаквостта; чужденка, която не намери мястото си в този град; измамена съпруга; неумела домакиня, която така и не се справи с ашурето; жертва, малтретирана от пияница, комуто не постигаше дори гроздето на Мъдреца Леон; нещастна до степен да търси утеха в досадните писма на религиозната си леля, която в къкренето на гозбата чуваше гласа на Всевишния; безлична жена, чиито дни се нижеха монотонно и толкова незряща, че се опитваше да освети пътя си с пламъка на картофените фенери... И отвъд всичко това буболечката щеше да ѝ помогне да си спомни, че е човек умен и образован, който обича повече света на буболечките, отколкото този на хората.

УЛИЦА ЖУРНАЛ №88: ДВОРЕЦ НА БЪЛХИТЕ

На 1 май 2002 г. в сряда, 14:04 ч., пред Двореца на бълхите спря мръсно бял микробус, от едната страна на който бе нарисувана огромна мишка с остри зъби, а от другата — грамаден космат паяк. Шофьорът на микробуса, подаде глава през прозореца. Бе младолик, с рижа коса, разперени като платна уши и смешно лице. Името му бе Злочест Баштурчин. От около трийсет и три години пръскаше срещу буболечки и никога не бе мразил работата си толкова, колкото през днешния ден. Приблужи до тротоара и щом се посъвзе, огледа подозрително групата от петнайсет-двайсет човека, които се бяха скупчили пред входа на сградата. Макар да не разбра защо са се събрали там, когато се увери, че са безобидни, провери адреса в бележката, която секретарката му — същинско кречетало — бе пъхнала в ръката му сутринта. На нея пишеше: *Улица Журнал № 88, Дворец на бълхите*. Най-отдолу на листчето бърбораната бе добавила забележка: *В градината пред блока има копринено дърво*. Докато Злочест Баштурчин бършеше капчиците пот от челото си, внимателно огледа дървото, което растеше в градинката пред блока. По някои клони цъфтяха лилави, а по други розови цветчета. Вероятно това дърво наричаха копринено.

И все пак, тъй като никак не се доверяваше на секретарката си, която смяташе да смени в най-скоро време, реши да погледне лично табелата с номера на сградата. Понеже беше много късоглед, остави микробуса наред улицата и скочи на земята. Още преди да направи и крачка, едно от трите момиченца, които стояха малко по-встрани от групата, се разкрещя: „Вижте, вижте го този! Дошъл е демон! Дядо, дядо, погледни, дошъл е демон!“ Възрастният човек с посивяла брада, широко чело и таке на главата, когото детенцето дърпаше за панталона, се обърна и с неодобрение огледа първо микробуса в средата на улицата, а после и неговия водач. Явно не остана доволен от видяното,

защото още повече се намуси и рязко дръпна към себе си трите си внучета.

Злочест Баштурчин се направи, че нищо не забеляза, и решително продължи към сивкавия блок. Мина между хората и когато прочете табелата, видя, че това е търсеният адрес. В единия край на вратата, между наредените един над друг звънци, бе пъхната визитка. Извади я и на нейното място сложи своята, след което се върна, седна на шофьорската седалка и включи на задна скорост. Точно в този момент една глава се навря през прозореца.

— Само с това ли сте дошъл? Няма да стигне — смаяно го гледаше русолявата жена. На врата ѝ имаше завързана мушамена престилка с леопардов десен. — Нали щяха да изпратят два камиона. Дори и в тях трудно ще се побере толкова много боклук.

Докато Злочест Баштурчин се опитваше да схване какво говори жената и в същото време си мислеше за маневрата между двата камиона, които се зададоха от двете срещуположни страни на улицата, изпусна лоста за скоростите.

През този ден пред Двореца на бълхите, освен микробуса на Злочест Баштурчин дойдоха два червени камиона и една кола на частен телевизионен канал. В края на деня препълнените с боклук камиони и колата на телевизионния екип, който бе направил доста репортажи, напуснаха сградата. Разбира се, репортерите биха предпочели да разговарят и снимат жената, която живееше в дома сметище, вместо да изслушат съседите, които искаха да споделят изумлението си. Но след като домът ѝ бе изпразнен и напръскан, тя не отвори на никого вратата на апартамент №10.

АПАРТАМЕНТ №4: ОГНЕНОТЕМПЕРАМЕНТОВИ

Задъхана, Зелиш Огнотемпераментова се затвори в стаята си и метна върху леглото малкия куфар, който носеше. Хвана се за леглото, за да запази равновесие, и изчака биенето на сърцето ѝ да се нормализира. Денят, който бе избрала, за да избяга от къщи, явно не бе подходящ. В момента, в който прекрачи прага на входната врата, се озова в ужасна бъркотия. От двете страни на улицата се задаваха два червени камиона. Пребледня и замръзна на място. Навън бе по-червено, отколкото можеше да понесе. Сред цветовете по улиците на Истанбул преобладаваше червеното.

„Защо ли се притеснявам? И без друго никога няма да изляза оттук.“ — помисли си тя.

Взе огледалото и погледна лицето си. Цялото бе покрито с петна. Те също бяха червени. Заплака. Най-напред плачеше тихо, а после започна да вие. Изведнъж чу цвъртене. Сякаш някой ѝ говореше. Все още ѝ беше зле, виеше ѝ се свят; залитайки, тръгна по посока на звука. В хола пред прозореца канарчето весело чуруликаше в своята клетка.

„Ти пък защо се радваш? И без друго никога няма да излезеш оттук.“

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

Често си мисля за това, което си говорихме през този ден, спомням си всичко дума по дума. Колкото до онова, което се случи в последствие, исках да го изчистя от съзнанието си или поне да си го спомням по-рядко. Донякъде обаче клетвата на Су ме бе застигнала. Тялото ми беше наред, но с времето паметта ми се превръщаше в угоена въшка, която се впиваше в главата ми и се размножаваше с всеки изминал ден. Имах чувството, че пъпли ту върху главата ми, ту в нея и с дразнещо скърцане оставя безброй малки яйца; от тях излизаха стотици проклети, нахални твари, които се хранеха с мен. Броят им непрекъснато растеше, а също и апетитът им. Лакомо впиваха зъби в плътта ми и сякаш хиляди карфици се забиваха в главата ми; тя изтръпваше и ужасно ме болеше. С никого не споделях това. Не можех да се понасям, затова предпочитах да бъда сам и да търся отговорите на все същите въпроси, на които нямаше отговор.

Дали всичко това щеше да се случи, ако не бях написал на оградата този откачен надпис, ако си бях държал езика зад зъбите, ако се бях вслушал в разума си, на който винаги съм се осланял, и бях осъзнал какви неприятности мога да причиня на другите? Дали тази история щеше да има такъв трагичен край, ако не се бях замесил с хората от Двореца на бълхите, ако не бях узнал тайните им и ако бях успял поне веднъж в живота си да бъда друг човек. Имаше два отговора. Единият го прошепваше разумът ми, а другият — сърцето ми: „Не се притеснявай — каза разумът ми. — Рано или късно тази злополучна история щеше да се случи. Нито си толкова значителен, колкото си мислиш, нито пък толкова лош, че да се страхуваш. Какво значение има дали тази трагедия щеше да стане заради теб или по друга причина, щом краят е един и същ? Ако ще се почувстваш по-спокоен, можеш да припишеш случая на Фортуна.“ С какво друго, ако не с Фортуна, може да се обясни фактът, че в крайна сметка всяка тайна свършва при онзи, който я разгласява?

Самозалъгнах се. Исках да повярвам, че разумът ми има право. Тъй като знаеше, че съм на негова страна, спокойно продължи:

„Работата не е нито в слабостите, нито пък в силната воля. Харесва ли ти, или не, не си ти човекът, който прави невъзможното възможно.“ В думите на разсъдъка ми имаше оскърбителна утеха: „Човекът е безкрайно уязвимо и първично същество. И не толкова последствията, които предизвиква, колкото съпаденията оставят отпечатък върху живота му. Щом като човекът е толкова безпомощен, нима може да бъде обвиняван за онова, което е сторил?“ Колкото съм по-деградира, толкова съм по-неопетнен.

Само че сърцето ми веднага възрази. „Дори Фортуна да съществува, нали ти твърдеше, че може би не е блудница? Нали приписахме всички победи на себе си и за бедите обвинявахме свръхестествената сила на разврата и подлостта? Нали човек сам кове съдбата си и не отдава събитията на празни суеверия?“ В думите на сърцето ми имаше почтително обвинение: „Човекът е сложно и качествено същество. Това, което смятаме за случайност, бележи последиците, които предизвикваме. Щом като човекът е качествен, нима можеш да си простиш за онова, което си сторил?“ Колкото съм по-извисен, толкова съм по-опетнен.

Не пиех повече отпреди, но затова пък спях повече. Тъй като напрежението ми нарастваше, търсех спасение в съня. Събуждах се още по-неспокоен от сънищата, които не можех да си спомня. Вече нямаше значение дали ще си тръгна, или ще остана. Където и да отидех, нямаше да се отърва от миризмата, която се разнасяше от апартамент № 10. Всеки път, щом се събудех, тя ставаше още по-отвратителна. Нито една миризма в живота, дори тази на боклука, не е толкова убийствена.

Слушах разговорите на съседите. Смятаха да разбият вратата й. Не исках да стана свидетел на това.

БОЛЯРИНЪТ И ЛЮБИМАТА МУ

Боляринът и неговата любима, които стояха на дървената стълба, се прегърнаха. Къщата миришеше на смърт. Не смееха дори да дишат. Загледаха се в прекрасната сенчеста гора с преливащи нюанси на зеленото.

След като вратата бе разбита, трима мъже с маски, облечени в бяло, влязоха в апартамента. Сложиха на носилката трупа на вдовицата и го изнесоха. Дни наред бе отказвала да се храни, да пие вода, да

взима лекарствата си... Явно Мадам Лелче не бе толкова издръжлива на жажда и глад, колкото хлебарките.

Веднага щом облечените в бяло мъже си тръгнаха, апартамент №10 беше напръскан още веднъж. Яйцата на буболечките и всичките сто осемдесет и една вещи бяха поразени от отровния спрей. За щастие боляринът и неговата любима останаха невредими. Спуснаха се по стълбата и бавно излязоха от лакираната изящна табла с рисунка от Вишняков.

На подноса остана само сенчестата гора с преливащи нюанси на зеленото. В нея не миришеше на смърт, нито на боклук, ухаеше на канела и крем.

АПАРТАМЕНТ №2: СИДАР И ГАБА

Още с влизането вкъщи се метна на дивана и пое дълбоко въздух. Непрекъснато мислеше и говореше за самоубийството. А ето, че горката вдовица, на която може би през ум не ѝ бе минало да се самоубие, го направи много по-бързо. Когато стана, написа на листчета деветте извода, до които стигна след трагичното събитие през този ден, и ги залепи на празните места по тавана. И понеже нямаше място за деветото листче, твърдо реши да не мисли повече случая, нито за самоубийство. Защото:

Както цивилизацията, така и самоубийството има своя изток и запад.

Хората с напредничав ум се концентрират върху смисъла на живота и очакват всеки ден да бъде по-добър от предишния и преценявайки прецизно самоубийството, търсят разумна причина да го отрекат. Независимо къде живеят, тези хора се самоубиват на Запад.

Повечето самоубийства на ранна, средна и късна възраст се извършват на тази географска ширина.

Близките, на тези, които се самоубиват на Запад, не намират покой, докато не разберат причината за самоубийството и внимателно обмислят връзката между причина и следствие.

Има и такива, които се самоубиват в последния момент, без да се замислят за смисъла на този акт. Независимо къде живеят, тези хора се самоубиват на Изток.

Възрастните и децата в повечето случаи се самоубиват на Изток.

Няма нищо по смущаващо от самоубийството на възрастните, които и без това са близко до смъртта, както и на децата, които са много далеч от нея.

За разлика от самоубийствата на Запад самоубийствата на Изток са нещо като наркотик.

Наркотикът не се нуждае от обяснение.

АПАРТАМЕНТ №7: АЗ

Най-напред започнах да обикалям около Двореца на бълхите. Правех кратки разходки, които не стигаха доникъде. После обиколките започнаха да се разширяват. След това тръгнах пеша, а понякога с кола, из по-далечните квартали на Истанбул, в които не бях ходил. Търсех надписи.

Когато Етел предложи да дойде с мен, не възразих. Докато си водех бележки за надписите, тя ги заснемаше с дигиталния си фотоапарат. Качвахме се на златистото чероки и обикаляхме по малките улички, из бедстващите квартали, край вертепите, луксозните къщи. Надписите бяха навсякъде: по площадите, дворовете, по стените на оградите, големите строежи, изоставените сгради, храмовете... Повечето бяха написани с боя, понякога с тебешир, молив и керемиди. Подобно на боклука, надписите за отпадъците бяха на всяка крачка.

Където и да отидехме, веднага привличахме погледите. Децата хукваха подир нас. Жените с подозрение надзъртаха зад пердетата. Любопитни минувачи спираха и ни заливаха с море от въпроси. Когато се налагаше на всяка цена да дадем обяснение, казвахме, че работим по училищен проект, свързан с боклуците. Това им се виждаше абсурдно, но като чуеха за училище, кимаха с разбиране. Дори не забелязваха, че двамата с Етел съвсем не приличаме на ученици. За тях училището бе неприкосновено — там всяка безсмислица е позволена. Откриването на хората, които бяха сътворили надписите, никак не беше лесно. Повечето бяха анонимни. Веднъж обаче успях да науча кой е авторът на надписа върху фасадата на една разнебитена къща в Балат. На стената пишеше: „Не ме карайте да ругая този, който си хвърля боклука тук. Да си прибере мазилката.“

Децата на улицата познаваха човека, който го бе написал. Не помнеха нито името му, нито професията му. Бил пазач в някой от университетите. Живеел тук с болната си жена и тъща си. По време на ремонт работниците хвърляли пред къщата хоросан. Вбесил се и написал този надпис. През есента човекът починал, след неговата смърт свършил и ремонтът, а надписът останал.

— И без друго сме център на вниманието. Не можа ли да се облечеш малко по-прилично? — попитах Етел, когато си тръгнахме.

— Не се заяждай с мен. Проблемът не е в моите дрехи, а в гузната ти съвест — рече и премина на друга скорост. — Набутахме се в тая каша заради твоя ПИБГСГ. — Пътят се стесняваше, но тя нарочно настъпи газта. — Проект за Изчистване на Безнадеждно Гузната Съвест на Господина! Мислиш, че си по-различен от другите и че си нещо повече от тях. Но като оплеска нещата, реши да си изчистиш съвестта и да докажеш, че си като тях. И сега събираш надписи, та да си чист като ангел. Божичко, какво направих! Не съм си изцапал ръцете с кръв, ала проклятието на вдовицата тегне върху мен. Скъпо платих затова, че подцених хората. Накрая видях дявола със собствените си очи. Видях го, но вярвам само в теб, Господи! Не съм по-различен от другите твои чада. Ето, и те са писали надписи по стените. Значи това, което съм сторил, е нещо обикновено. Значи не съм толкова изключителен мъж, колкото си мислех. Слава на Бога, че е така. Ако обичаш онези, можеш и на мен да простиш... Ще ми простиш ли, Господи? Хайде, стегни се вече! С празни надежди си за никъде. Не разбираш ли, сладък? Та кой е успял да се пречисти в бунището?

След време започнахме да разпределяме надписите по вид. В деня, в който ги заснемеше, Етел ги качваше в компютъра и ги слагаше в отделна папка. Най-многобройни бяха надписите в категория „обиди и псувни“: „Който хвърля боклук, е магаре!“ На стената на една банка в Галата пишеше: „... майката на този, който хвърля боклук!“ Първата част от изречението бе старателно задраскана. Две от стените на една къща с изронена мазилка във Фатих бяха от горе до долу изписани, сякаш някой ученик бе наказан да напише сто пъти едно изречение: „Който хвърля боклук, е педал!“ Пак в същия квартал на улица „Кърьктулум“ надписът гласеше: „Който хвърля боклук, е задник!“ Въпреки че надписите с псувни се срещаха много често, съдържанието им бе почти едно и също. „Който хвърля боклук, ако е жена, е курва, ако е мъж, е сутеньор“ — пишеше на дървена табелка, закачена на една черница в Долапхане. Само на метър встрани, този път на фасадата на една къща, бе написано: „Който хвърля боклук, заслужава псувни!“ На

една порутена стена в Йорнектепе с бяла и черна боя бяха напластени десетки надписи. Най-отгоре имаше яркосин надпис: „Който хвърля боклук, ще разбере, че е педал“. Но надписът, който бе на път да спечели първенството в папката „обиди и псувни“ беше в Долапдере на улица „Керестеджи Реджеп“: „Който хвърля боклук, да го начука на майка си, жена си, сестра си, бъдещето си, миналото си, целия си род...“

На второ място най-много бяха надписите, свързани с разликата между човека и животното. В Галата на една табелка на улица „Джамекян“ пишеше: „Ако си човек, не хвърляй боклуци, ако си мечка — хвърляй!“ Надписът на стената на една банка на улица „Кючук Хендек“ гласеше: „Ако не си човек, хвърляй си боклука тук“. В Долапдере над входната врата на един блок се четеше: „Хората не хвърлят тук боклук.“ Целите стени на сирийската църква бяха с надписи: „Не хвърляй боклуци, бъди човек! Който хвърля тук боклук, е прост като боклука“.

В третата категория бяха събрани надписите, които мотивираха гражданското съзнание: „Който замърсява околната среда, е безотговорен“, пишеше на Куштепе. „Не оставяйте боклуци в околната среда, това е неуважение към човечеството“ — бе изписано на една табелка, забита на кръстовище в същия квартал. За разлика от другите надписи, буквите бяха изписани старателно и красиво. И до вечната дупка в Балат, наред улицата пишеше: „Който хвърля боклук, е недостоеен човек. Това място е наше“. А на стената на една къща в Йорнектепе, която очевидно щеше да се срути при най-лекото земетресение, бе написано: „Който си изхвърля тук боклука, е несправедлив към съседите си“. Подобен надпис посрещаше отдалече посетителите на Цариградската патриаршия: „Който си хвърля боклука тук, е недостоеен човек“.

Част от надписите бяха недовършени или с времето се бяха изтрили. „Тук боклук“... пишеше на много места в Истанбул и по-нататък не се четеше. Надписът на стената срещу училището на улица „Харбийе Папа Ронджалли“ бе почти изтрит: „Който хвърля тук боклук ще ста...“

Доста голям беше броят на заплашителните надписи. „Който изхвърля боклука си тук, ще си намери белята“, бе най-често повтарящият се надпис между тях. От двете страни на старинната

чешма до джамията Фатих Ючбаш имаше безброй такива надписи: „Не хвърляй тук боклук. Ще те сполети беда“. Надписите с проклетия, изписани с флумастер върху картон, най-често се срещаха на оживените улици в квартала: „Който хвърли боклук тук, да му умре детето!“ Редом с надписите, съдържащи заплахи и обиди, имаше и поизискани: „Моля, не хвърляйте боклуци!“ или „Най-учтиво ви молим да не хвърляте тук боклук“. На входната врата на началното училище „Каптанпаша“ имаше две табели. Едната бе адресирана до учениците, а другата — до минавачите: „Моля, не хвърляйте боклуци в двора на училището.“ На дървените заграждения пред строежа в началото на улица „Асмальмесджит“ бе написано нещо подобно: „Хвърлянето на боклук е забранено, please^[1]!“ А на улица Мейменет: „Молим този, който обича Аллах, да не хвърля тук боклук!“

Най-често срещаната дума в надписите беше „забранено“. На стената около Влашкия дворец с големи букви пишеше: „Хвърлянето на боклуци е забранено!“ А на страничната стена на ателието на известен шивач в Харбийе имаше изключително кратко послание: „Тук боклукът е забранен!“ Друга често използвана дума беше „строго“. За да се вижда от улицата, надписът на широката ограда на поликлиниката в оздравителния център на болницата към Института за социално осигуряване в Окмейдан бе изписан много четливо: „Хвърлянето на боклук е строго забранено!“ И малко по-напред: „Строго е забранено хвърлянето на боклук и баластра!“

Почти никога отдолу нямаше подпис или име на институция. Не че нямаше изключения. Когато някой искаше надписът да има повече тежест и въздействие, често включваше в него и кмета. На улица „Месневихане“ пишеше: „Моля да не хвърляте боклуци. При неспазване на молбата ще бъдете глобени. Кметът.“ Съветът също участваше в инициативата: „Който хвърля боклук, ще бъде глобен от съвета!“ Понякога жителите на квартала поемаха отговорност за надписа като например в Зейрек: „Аллах да накаже този, който хвърля боклука си и паркира колата си тук! Жителите на квартала.“ Идваше ред на надписите, свързани с религията и вярата. Около двореца, построен отново от принца на Молдова Димитри Кантемир (1688–1710), от който сега са останали само развалини, пишеше: „В името на Аллах не хвърляйте боклук тук“. Стената на Великата народна школа, както и дуварите на джамиите, бяха изписани с подобни надписи.

„Вярващият не хвърля тук боклук“ — се четеше на разпечатка на улица „Думанлъ“ в Кяхане, а сто метра по-нататък: „Този, който хвърля боклук, да бъде наказан.“ На една от улиците, която излизаше на площада в Кадъкьой, имаше следният надпис: „Аллах ще изсипе бедствие над онзи, който хвърля боклук тук“. „Моля, не хвърляйте боклуци. Тук се молят“ — гласеше надписът във Фатих на оградата на една градина, облепена с афиши за кметските избори. Подобни надписи се срещаха и в района на старото гробище в същия квартал. На оградата от край до край бе изписано: „В името на Аллах не хвърляйте боклуци!“ А на една старинна чешма в Джихангир пред нас се появи познат надпис: „Тук има светец, не хвърляйте боклук!“

На една арка, на един уединен склон, където се събираха духове; на стар резервоар; на похабена богаташка къща; по пустите улици без изход; по площадите с пазари, където не можеше да се мине от мръсотия; по порутените къщи; по кипящите от живот блокове; по скучните учреждения; по болниците, от които на човек му ставаше лошо; по невзрачните училища; по фасадите на храмовете, които дори не бяха отбелязани на Божията карта; там, където новото и старото се сливаха в едно, навсякъде, където проникваше мириса на Истанбул, пред нас изникваха надписи.

Не след дълго на Етел и омръзна. Преди да се усетя, беше изчезнала — далече от боклука и от мен. В нейния храм на любовта, където всеки влюбен е един незавършен проект, аз също бях незавършен проект.

[1] От англ. — Моля. — Бел.пр. ↑

АПАРТАМЕНТ №7 И 8: СИНЯТА МЕТРЕСА И АЗ

— Какво ще правиш с всички тези снимки? — попита нервно Синята Метреса, оглеждайки с неодобрение апартамента ми, който бе заприличал на склад. — За какво са ти?

— Събирам ги просто така, без определена цел.

— Но защо правиш това?

Всъщност нищо не правех. При последния анализ на моите дела, се оказа, че всички те се определят по-скоро от бездействие, отколкото от действие. Бездействието бе повече от действието. Не можех да не търся; когато търсех, намирах, каквото намерех, го събирах, а събраното трупах и сърце не ми даваше да го изхвърля.

— И какво ще стане после? — попита ме настойчиво Синята Метреса.

СЛЕД ТОВА...

— И какво стана после? — попита моят съкилийник.

— После няма. Човекът просто събира надписите за боклук, които никога и за нищо няма да му послужат, това е.

— Глупости! — каза съкилийникът ми. Не се засегнах. Всъщност това е най-грубият възможен начин да кажеш „Имаш доста развинтена фантазия“. Може и да е прав. Когато започна да се притеснявам или да се чудя къде кога какво трябва да кажа, когато се страхувам от погледите на хората и се опитам да не покажа, че съм се уплашил от тях, когато искам да се представя на някого, когато ми се ще да познавам, когато се правя, че не зная колко малко познавам себе си, когато миналото изгаря душата ми и когато не мога да се примиря, че бъдещето няма да бъде по-хубаво, когато не мога да се възприема на мястото, на което се намирам, нито да бъда човекът, който изглеждам... дрънкам измислици. Измислиците са колкото далеч от действителността, толкова и от лъжата. Лъжата обръща истината наопаки. А пък измислиците я смесват с истината, така че е трудно да се разграничи едното от другото. Изглежда сложно, но всъщност е много просто. Толкова е елементарно, че може да се обясни само с една линия.

Истината е хоризонтална черта. Коридорът в хотел, болничната стая или центърът за рехабилитация, или пък купето във влак също са хоризонтални. На тези места съседите ви стоят един до друг на хоризонтална плоскост. Тук не можете да пуснете корени. Защото хоризонталното е убежище на преходното. Шестдесет и шест дни аз също живях на хоризонтална плоскост. В седмата от десетте килии в един дълъг коридор.

Лъжата е вертикална линия. Например висок блок на седем етажа с построени един над друг апартаменти, под който има два пласта гробища. Тук, стига да искате, можете да пуснете корени и дори

да се разлистите. Защото вертикалната линия е убежище на постоянното, нещо като безсмъртието.

Дворецът на бълхите е блок, издигнат върху гробище. Вертикална линия, която се издига нагоре етаж след етаж. Това е моята лъжа. Защото разказвам тези истории не от апартамент в блока, а от затвора.

На 1 май 2002 г. бях сред хора, които решиха да преминат през полицейския кордон. Бяхме задържани и натикани в полицейски микробус, където се оказах до един младолик риж мъж с уши като платна и смешно лице. Благодарен съм му, защото така се бе ококорил от страх, че забравих собствените си тревоги. Докато ни караха към управлението, не спря да обяснява, че не се занимава с политика, че не прави нищо друго, освен да пръска срещу насекоми. Казваше истината. Действително беше човек, който пръскаше срещу буболечки и за трийсет и три години никога не бе мразил работата си толкова, колкото в този ден. Името му не беше Злочест — аз го измислих. И все пак не беше съвсем измислено, тъй като животът явно бе несправедлив към него. При това фамилията му напълно отговаряше на реалността. Както и да е, пуснаха го същия ден. Аз обаче бях задържан.

Откакто съм тук, не мина и ден, без да се сетя за Злочест Баштурчин. И то все заради буболечките. Аз съм решителен човек, който се страхува от буболечки. За жалост тук има куп такива твари и най-вече хлебарки. В тоалетните, в отдушниците, в дупките по стените, в звуковете, които чувам... непрекъснато се разхождат и окуражени от тъмнината, се размножават. Но повярвайте ми, въшката е най-зла. Разбира се, за да видите тези същества, трябва да ме посетите и известно време да останете. Ако нямате време, ще се наложи да чуете моята версия на историята. Само че и аз разказвам от своя гледна точка. Не, че включвам себе си в историите, които са се случили. Свързвайки хоризонталната черта на истината с вертикалната черта на лъжата, често се опитвам да се отдалеча колкото е възможно от досадното място, в което се намирам. Защото се притеснявам. Ако някой ми каже, че утре или някой ден животът ми няма да бъде толкова тревожен, сигурно по-малко ще се безпокоя. Ала утре ще бъде точно като днес и като следващите дни. И не само моят живот се повтаря.

Макар да изглежда съвсем различна, вертикалната линия всъщност е също безкрайна като хоризонталната. Противно на това, което хората си мислят, така наречените повторения се изобразяват по-ясно не с окръжности, а с прави линии. И всъщност така наречената „вечна безкрайност“ е присъща не толкова на окръжностите, колкото на линиите и на тяхното подреждане.

Създадох тази история, за да преодоля фобията си към буболечки. Измисляйки една възрастна вдовица в един вертикален свят, която тайно събира боклуци, успях да оцелея по-лесно в хоризонталната линия на килиите тук. Все пак не се смятам за абсолютен лъжец. Мога да бъда обвинен в сливането на лъжата и истината. И в това, че връщайки се в началото, не стигам до един съдбоносен край.

Колкото до мен, няма дълго да остана тук. Присъдата, която ми дадоха, е година и два месеца. Изминаха шейсет и шест дни. През първата седмица свиквах с мястото и ужасно се страхувах от буболечките. А останалото, което прочетохте, си го измислих, за да забравя страха си. Ето, че сивият тенекиен капак на кофата за боклук спря да се върти и честно казано, не зная как ще изкарам останалите триста и шейсет дни тук.

Но като изляза, искам да се видя със Злочест Баштурчин. Първият човек в Турция, арестуван за размирна дейност, който всъщност пръска срещу насекоми. Животът е алогичен... Фортуна е толкова отегчена, че не ѝ се занимава с възможните отговори на въпросите, които се задават в играта: „На кого кога и какво ще се случи“.

Издание:

Елиф Шафак. Дворецът на бълхите
ИК „Егмонт България“, София, 2013

Редактор: Петя Дочева

Коректор: Петя Дочева

ISBN: 978-954-27-0939-8

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.